

**AMASYA İLİNDEKİ ÜRETİCİLERİN RİSKE
KARŞI TUTUMLARI VE TARIM SİĞORTASI
KARAR SÜRECİNDE ETKİLİ OLAN
FAKTÖRLERİN ANALİZİ**

Savaş NALINCI

**Doktora Tezi
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Halil KIZILASLAN**

**Tokat, 2018
Her hakkı saklıdır**

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

AMASYA İLİNDEKİ ÜRETİCİLERİN RİSKE
KARŞI TUTUMLARI VE TARIM SİGORTASI
KARAR SÜRECİNDE ETKİLİ OLAN
FAKTÖRLERİN ANALİZİ

SAVAŞ NALINCI

TOKAT
2018

Her hakkı saklıdır

Savaş NALİNCİ tarafından hazırlanan "Amasya İlindeki Üreticilerin Riske Karşı Tutumları ve Tarım Sigortası Karar Sürecinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi" adlı tez çalışmasının savunma sınavı 26/06/2018 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği / ~~Oy Çokluğu~~ ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı'nda doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Danışman
Prof. Dr. Halil KIZILASLAN
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

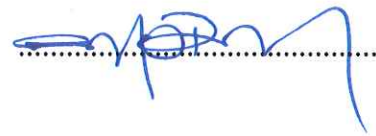
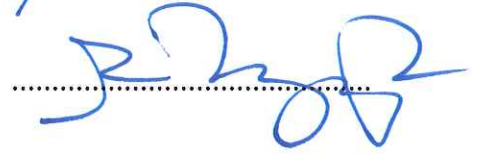
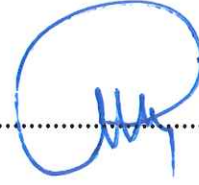
Üye
Prof. Dr. Adnan ÇİÇEK
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Ziya Gökalp GÖKTOLGA
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

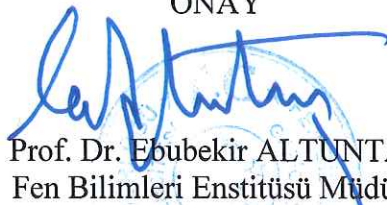
Üye
Prof. Dr. Mehmet BOZOĞLU
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Esen Oruç
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

İmza

ONAY

Prof. Dr. Ebubekir ALTUNTAŞ
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

29/06/2018

TEZ BEYANI

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezin içerdđiđi yenilik ve sonuçların başka bir yerden alınmadığını, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Savaş NALINCI
07/2018

ÖZET

DOKTORA TEZİ

AMASYA İLİNDEKİ ÜRETİCİLERİN RİSKE KARŞI TUTUMLARI VE TARIM SİGORTASI KARAR SÜRECİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLERİN ANALİZİ

SAVAŞ NALINCI

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

(TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. HALİL KIZILASLAN)

Bu araştırmanın amacı Amasya ilindeki üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar verme sürecinde etkili olan faktörlerin belirlenmesidir. Söz konusu faktörlerin belirlenmesi sırasında, tarım sigortalarının desteklenmesine yönelik uygulamalar da dikkate alınarak, ortaya çıkan ekonomik nitelikteki bu değişkenin üreticilerin karar verme sürecindeki etkisi de incelenmiştir. Araştırma tarım sigortalarının yoğun olarak yapıldığı 40 köyden 384 üretici ile yapılmıştır. Bu üreticilerden 192'si tarım sigortası yaptıran, 192'si ise tarım sigortası yaptırmayan üreticilerdir. Verilerin toplanmasında anket yöntemi, elde edilen verilerin istatistiksel analizinde ise ki-kare testi ve lojistik regresyon yöntemi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin en önemli sigorta yaptırmama nedeni olarak %28.65'i dini nedenleri, %19.27'si gelirinin yetersiz ve düzensiz olmasını, %16.15'i zarar bedelinin ödeneceğine inanmamasını, %14.06'sı sigorta primlerinin yüksek olmasını göstermiştir. Ayrıca, üreticilerin en çok endişelendikleri risk faktörlerinin %51.56'sında iklim (dolu-sel vb.), %24.22'sinde hastalık ve zararlı, %11.98'inde tohum-gübre-yem kalitesi olduğu ve karşılaştıkları en önemli risklerin ise %73.44'ü don, %11.98'i dolu ve %10.94'ü kuraklık olduğu belirlenmiştir. Lojistik regresyon analizi sonuçlarına göre tarım sigortası yaptırma durumunu tarım dışı gelir durumunun, yenilikleri öğrenme kaynağının, yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenlerin, radyo dinleme sıklığının, gazete okuma sıklığının ve tarım sigortasında karşılaştıkları sorunlarının pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarından, tarım sigortası konusunda çiftçilerin bilgilendirilmesinin, tarım sigortası ile ilgili eğitim ve yayım çalışmalarının yapılmasının, tarım sigortasının kapsamının genişletilmesinin, sigorta prim miktarının düşürülmesinin, eksper hizmetlerinde kalitenin artırılmasının ve kooperatif/üretici birliklerinin tarım sigortası yaptırılmasını çiftçi örgütlerine üyeliğin ön koşulu haline getirilmesinin tarım sigortası yaptırma kararlarını olumlu yönde etkileyebilecektir.

2018, 283 sayfa

ANAHTAR KELİMELELER: Tarım sigortası, Karar süreci, Lojistik regresyon, Risk, Amasya

ABSTRACT

PH.D. THESIS

AN ANALYSIS OF THE EFFECTIVE FACTORS ON THE PROCESS OF FARMERS' DECISION MAKING IN AGRICULTURAL INSURANCE AND THEIR ATTITUDES TOWARDS RISK IN AMASYA PROVINCE

SAVAŞ NALINCI

**TOKAT GAZIOSMANPASA UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES**

DEPARTMENT OF AGRICULTURAL ECONOMICS

SUPERVISOR: PROF. DR. HALİL KIZILASLAN

The aim of this study was to analyse the effective factors in the process of farmers' decision making in agricultural insurance in Amasya province. While determining these factors considering the support policy for agricultural insurance, the effects of the variables that have economic characteristic on farmers' decision making were also analysed. This research was carried out with 384 farmers in 40 villages where agricultural products were mostly insured. 192 of these 384 farmers had agricultural insurance but the other 192 didn't. The data was collected by survey method and chi square test and logistic regression was used to analyse the data obtained. The results of the analyses indicate that the farmers' most important reasons not to insure their agricultural products were 28.65% religious reasons, 19.27% insufficient and irregular income, 16.15% disbelieving in getting paid for damages and 14.06% insurance charges height. And also the risk factors the farmers worry mostly are 51.56% climate (hail, flood etc.), 24.22% illness and harmful, 11.98% the quality of seed, fertilizer, food and the most important risks they have are 73.44% frost, 11.98% hail, 10.94% drought. According to the logistic regression analysis, it was found that the circumstance of insuring agricultural products was effected positively by the case of non-agricultural income, the source of the learning the innovations, the factors which encourage to accept the developments, the frequency of listening radio and reading newspapers and the problems that are faced in agricultural insurance. According to the research results that the farmers are informed about agriculture insurance, education and publication practices based upon agriculture insurance are done, the scope of the agriculture insurance is extended, the amount of the insurance charge is decreased, the quality of expert services is increased and taking out agriculture insurance policy is the pre-condition to be a member of the cooperative/farmers' associations is thought to effect their the farmers' decision of taking out an agriculture insurance positively.

2018, 283 pages

KEYWORDS: Agricultural insurance, Decision making process, Logistic regression, Risk, Amasya

ÖNSÖZ

Araştırmalarımın her aşamasında, yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen, çalışmalarımı yönlendiren, bilgisi, önerileri, ilgisi ve desteğinin yanı sıra yapıcı eleştirileri ile daha geniş bir bakış açısı geliştirmeme imkân sağlayan çok değerli danışman hocam Prof. Dr. Halil KIZILASLAN'a, doktora tezimin gelişmesinde ve tamamlanması sırasında çalışmalarımı her zaman destekleyen ve önerileriyle zenginleştiren Tez İzleme Komitesi üyeleri Prof. Dr. Ziya Gökalp GÖKTOLGA ve Doç. Dr. Esen ORUÇ'a, tüm Tarım Ekonomisi Bölümü öğretim üyelerine, saha çalışmam sırasında anketleri doldurmamda katkıları olan Betül KARA'ya, verilerin değerlendirmesinde bilgi ve tecrübelerini paylaşan Dr. Öğretim Üyesi Ergün ŞİMŞEK'e, Öğr. Gör. Dr. Ertuğrul ŞAHİN'e, Öğr. Gör. Mehmet YAPICI'ya, Öğr. Gör. Bülent ŞİMŞEKER'e ve Öğr. Gör. Metin EREZ'e, doktora çalışmam süresince her zaman desteklerini ve katkılarını benden esirgemeyen kıymetli mesai arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca hayatımın ve tezimin her aşamasında varlıklarıyla yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen fedakâr aileme ve eşim Dr. Öğretim Üyesi Gülbin ZEREN NALİNCİ'ye, ayrıca vefat eden babama ve anneanneme sonsuz sevgilerimle.

Savaş NALİNCİ

26/06/2018

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
SİMGE VE KISALTMALAR	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
ÇİZELGELER LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Önemi	2
1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Amacı	9
2. KAYNAK ÖZETLERİ	11
3. MATERYAL VE YÖNTEM	36
3.1. Materyal	36
3.2. Örneklem ve Anket Aşamasında Uygulanan Yöntem	36
3.3. Verilerin Değerlendirilmesinde Uygulanan Yöntem	38
4. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTALARI	43
4.1. Dünyada Tarım Sigortaları	43
4.1.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde tarım sigortası uygulamaları	44
4.1.2. Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde tarım sigortası uygulamaları	47
4.1.3. Diğer bazı ülkelerde tarım sigortası uygulamaları	53
4.2. Türkiye'de Tarım Sigortası	54
4.2.1. Türkiye'de TARSİM öncesi dönemde tarım sigortacılığı.....	54
4.2.2. Türkiye'de tarım sigortaları havuzu ve TARSİM	62
5. ARAŞTIRMA BÖLGESİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	78
6. BULGULAR VE TARTIŞMA	87
6.1. Sosyo-Ekonomik Nitelikler	87

6.1.1. Cinsiyet	89
6.1.2. Yaş	90
6.1.3. Medeni durum	92
6.1.4. Eğitim	93
6.1.5. Ailedeki kişi sayısı	96
6.1.6. Ailedeki tarımla uğraşan kişi sayısı	97
6.1.7. Tarımla uğraşma süresi	99
6.1.8. Yıllık tarımsal gelir	101
6.1.9. Yıllık tarımsal gider	102
6.1.10. Tarım dışı gelir	103
6.1.11. Yıllık toplam gelir	105
6.1.12. Kredi kullanımı ve hangi kaynaklardan temin edildiği	107
6.1.13. Sosyal güvence	108
6.1.14. Çiftçi örgütlerine üyelik	112
6.1.15. Tarım sigortasını etkileyen sosyo-ekonomik nitelikteki faktörlerin belirlenmesi	114
6.1.16. Sosyo-ekonomik niteliklere göre lojistik regresyon çözümlemesi	118
6.2. İşletme Özellikleri	122
6.2.1. İşletme büyüklüğü	122
6.2.2. İşletme arazi varlığı	124
6.2.3. İşletme ortalama arazi mevcudu ve tasarruf şekli	126
6.2.4. Üretim deseni	128
6.2.5. Hayvan varlığı	131
6.2.6. Alet-makine varlığı	134
6.2.7. Tarım sigortasını etkileyen işletme özellikleri faktörlerinin belirlenmesi ..	136
6.2.8. İşletme özelliklerine göre lojistik regresyon çözümlemesi	137
6.3. Üreticilerin yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumları	140
6.3.1. Üreticilerin yeniliklere karşı tutumları	140
6.3.2. Üreticilerin yenilikleri uygulaması	141
6.3.3. Üreticilerin en son uyguladıkları yenilikler	142
6.3.4. Üreticilerin yenilikleri öğrenme kaynağı	144
6.3.5. Üreticilerin herhangi bir yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler	145

6.3.6. Üreticilerin herhangi bir yeniliği uygulamasında yaşanan sıkıntılar	145
6.3.7. Tarım sigortasını etkileyen yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutum faktörlerinin belirlenmesi	146
6.3.8. Üreticilerin yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi	148
6.4. Üreticilerin haberleşme davranışları	151
6.4.1. Ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüşme ve sıklığı	152
6.4.2. Ziraat odası/ kooperatif/ çiftçi toplantıları gibi faaliyetlere katılım	153
6.4.3. Radyo dinleme sıklığı	154
6.4.4. Televizyon izleme sıklığı	155
6.4.5. Gazete okuma sıklığı	156
6.4.6. Aktif olarak internet kullanımı ve sıklığı	157
6.4.7. Tarım sigortalarından haberdar olma durumu	159
6.4.8. Tarım sigortasını etkileyen haberleşme davranışları faktörlerinin belirlenmesi	161
6.4.9. Üreticilerin haberleşme davranışlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi	164
6.5. Üreticilerin riske karşı tutum ve davranışları	168
6.5.1. Üreticilerin riske karşı tutumu	169
6.5.2. Üreticilerin son beş yılda hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı	170
6.5.3. Üreticilerin tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları	171
6.5.4. Üreticilerin endişelendikleri risk faktörleri	171
6.5.5. Üreticilerin karşılaştıkları risk faktörleri	173
6.5.6. Üreticilerin risk ve belirsizliğe karşı başvurdukları yöntem	175
6.5.7. Üreticilerin şans oyunları oynaması	177
6.5.8. Üreticilerin tarımsal faaliyetlerinde başarısız olmakta korkması	178
6.5.9. Üreticilerin bir önceki yıla göre borç durumu	178
6.5.10. Üreticilerin fiyat değişikliği durumunda tercihi	179
6.5.11. Üreticilerin sözleşmeli üretim durumunda riske yaklaşımı	180
6.5.12. Tarım sigortasını etkileyen riske karşı tutum ve davranış faktörlerinin belirlenmesi	183
6.5.13. Üreticilerin riske karşı tutum ve davranışlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi	185

6.6. Üreticilerin tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları	191
6.6.1. Üreticilerin tarım sigortaları hakkında bilgi durumu	192
6.6.2. Üreticilerin daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma durumu	193
6.6.3. Üreticilerin daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmama nedenleri	196
6.6.4. Üreticilerin gelirinin daha yüksek olması durumunda tarım sigortası yaptırma tercihi	200
6.6.5. Üreticilerin sigorta primlerinin daha düşük olması durumunda tarım sigortası yaptırma tercihi	201
6.6.6. Üreticilere yeterli bilgilendirme yapılması durumunda tarım sigortası yaptırma tercihi	202
6.6.7. İşletmelerde tarım sigortası kararını vermede etkisi olanlar	203
6.6.8. Üreticilerin tarım sigortasını benimseme süresi	203
6.6.9. Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırma konusundaki düşünceleri	204
6.6.10. Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünme nedenleri	206
6.6.11. Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünmeme nedenleri	207
6.6.12. Üreticilerin tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumu	209
6.6.13. Üreticilerin tarım sigortası yaptırdığı sigorta şirketini tercih etme nedeni	210
6.6.14. Üreticilerin yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumu	211
6.6.15. Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyetler yapılıp yapılmadığı	212
6.6.16. Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyetler yapan kuruluş	213
6.6.17. Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılmamışsa tarım sigortası eğitimi almak istekliliği	214
6.6.18. Üreticilerin devlet tarafından verilen prim desteği konusundaki düşüncesi	215
6.6.19. Üreticilerin devlet tarafından verilen prim desteğini onaylama nedeni	215
6.6.20. Üreticilere verilen prim desteğinin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırıp yaptırmama düşüncesini etkileyip etkilemediği	216
6.6.21. Tarım sigortasını etkileyen tarım sigortasına karşı tutum ve davranış faktörlerinin belirlenmesi	217
6.6.22. Üreticilerin tarım sigortasına karşı tutum ve davranışlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi	222

6.7. Üreticilerin tarım sigortalarından beklentileri	227
6.7.1. Üreticilerin tarım sigortasında karşılaştıkları sorunlar	227
6.7.2. Üreticilere göre tarım sigortalarının yaygınlaşması için yapılması gerekenler	230
6.7.3. Üreticilerin tarım sigortası uygulamalarında devletten beklentileri	231
6.7.4. Üreticilerin tarım sigortası uygulamalarında sigorta şirketlerinden beklentileri	233
6.7.5. Üreticilerin tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riskler	236
6.7.6. Tarım sigortasını etkileyen tarım sigortasından beklenti faktörlerinin belirlenmesi	237
6.7.7. Üreticilerin tarım sigortasından beklentilerine göre lojistik regresyon çözümlenmesi	239
6.8. Genel lojistik regresyon modeli	245
7. SONUÇ	263
8. KAYNAKLAR	265
9. EKLER	275
10.ÖZGEÇMİŞ	283

SİMGE VE KISALTMALAR

<u>Simge</u>	<u>Açıklama</u>
da	Dekar
ha	Hektar
kg	Kilogram
km	Kilometre
kw	Kilowatt
km ²	Kilometrekare
f	frekans
%	yüzde

<u>Kısaltma</u>	<u>Açıklama</u>
AB	Avrupa Birliği
AKS	Arıcılık Kayıt Sistemi
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
ÇKS	Çiftçi Kayıt Sistemi
EBHIP	Erzurum İli Büyükbaş Hayvan Islahı Projesi
FAO	Gıda ve Tarım Örgütü
HAYBİS	Hayvancılık Bilgi Sistemi
SKKP	Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma Projesi
SWOT	Güçlü yönler, Zayıf yönler, Fırsatlar, Tehditler
TARSİM	Tarım Sigortaları Merkezi
TD	Tarım Danışmanları
TL	Türk Lirası
TŞÇY	Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
TSV	Tarım Sigortaları Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
vb. , vd.	ve benzeri, ve diğerleri
VIOP	Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası
ZM	Ziraat Mühendisi
ZT	Ziraat Teknisyeni

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.1. Amerika'da tarım sigortası çeşitleri	45
Şekil 4.2. İspanya havuz modeli	50
Şekil 4.3. Tarım sigortaları organizasyondaki değişimler	66

ÇİZELGELER LİSTESİ

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
Çizelge 3.1. Amasya ilindeki üreticilerin toplam populasyon içindeki paylarına göre dağılımı	38
Çizelge 4.1. Türkiye'de 1963-1994 yılları arasında tarım sigortası	60
Çizelge 4.2. Türkiye'de 1995-2005 yılları arasında tarım sigortası	61
Çizelge 4.3. Türkiye'de 2006-2016 yılları arasında devlet destekli tarım sigortasına ait rakamlar	73
Çizelge 4.4. Amasya ili köy bazında 2007-2015 yılları arasında sigorta yaptıran üretici sayısı sigortalı alan ve poliçe sayısı	77
Çizelge 5.1. Amasya ili 2016 yılı yüzölçümünün genel dağılımı	78
Çizelge 5.2. Amasya ili 2016 yılı tarım arazilerinin ilçeler itibariyle dağılımı	78
Çizelge 5.3. Amasya ili 2016 yılı tarım arazilerinin kullanım durumları	79
Çizelge 5.4. Amasya ili 2016 yılı tarım alanlarının kuru-sulu oluşuna göre dağılımı	79
Çizelge 5.5. Amasya ilinde 2016 yılında tarımsal sulamayı gerçekleştiren kurumlar	80
Çizelge 5.6. Amasya ili 2016 yılı başlıca tarımsal ürünlerin ekiliş alanları ve üretim miktarları	80
Çizelge 5.7. Amasya ili 2016 yılı seçilmiş tarla ürünlerinin ilçelere göre ekiliş alanları ve üretim miktarları	81
Çizelge 5.8. Amasya ili 2016 yılı seçilmiş sebzelerin ilçelere göre ekiliş alanları ve üretim miktarları	83
Çizelge 5.9. Amasya ili 2016 yılı başlıca meyvelerin ilçelere göre ekiliş alanları ve üretim miktarları	84
Çizelge 5.10. Amasya ili 2016 yılı ilçelere göre hayvan sayıları	84
Çizelge 5.11. Amasya ili 2016 yılı ilçelere göre sağılan hayvan sayısı ve süt üretimi	85
Çizelge 5.12. Türkiye ve Amasya ilinde tarımsal ürünlerin 2016 yılı üretimi ve genel oranı	85
Çizelge 6.1. Üreticilerin bazı özelliklerinin minimum ve maksimum aralıkları ..	88
Çizelge 6.2. Üreticilerin cinsiyeti	89
Çizelge 6.3. Üreticilerin yaş durumu	90
Çizelge 6.4. Üreticilerin medeni durumu	92
Çizelge 6.5. Üreticilerin eğitim düzeyi	94
Çizelge 6.6. Üreticilerin ailedeki kişi sayısı	96

Çizelge 6.7. Üreticilerin ailesinde tarımla uğraşan kişi sayıları	98
Çizelge 6.8. Üreticilerin tarımla uğraştıkları süre	99
Çizelge 6.9. Üreticilerin yıllık tarımsal geliri	101
Çizelge 6.10. Üreticilerin yıllık tarımsal gideri	102
Çizelge 6.11. Üreticilerin yıllık tarım dışı gelir durumu	103
Çizelge 6.12. Üreticilerin yıllık tarım dışı geliri	104
Çizelge 6.13. Üreticilerin yıllık toplam geliri	105
Çizelge 6.14. Üreticilerin kredi kullanımı	107
Çizelge 6.15. Üreticilerin krediyi hangi kaynaklardan temin ettiği	108
Çizelge 6.16. Üreticilerin sosyal güvenceye sahip olup/olmamaları	109
Çizelge 6.17. Üreticilerin sahip oldukları sosyal güvence	111
Çizelge 6.18. Üreticilerin çiftçi örgütlerine üyelik durumu	112
Çizelge 6.19. Üreticilerin üyesi oldukları çiftçi örgütleri	113
Çizelge 6.20. Tarım sigortası ile sosyo-ekonomik nitelikler arasındaki ilişki	114
Çizelge 6.21. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları	120
Çizelge 6.22. Sosyo-ekonomik niteliklere göre lojistik regresyon çözümlemesi .	120
Çizelge 6.23. Tarımsal işletmelerin arazi büyüklüğü	123
Çizelge 6.24. Üreticilerin arazi varlıklarının dağılımı	125
Çizelge 6.25. Tarımsal işletmelerin ortalama arazi mevcudu ve tasarruf şekli	126
Çizelge 6.26. Üreticilerin ürettiği ürünlerin minimum/maksimum aralıkları ve üretilen ürün ortalamaları	128
Çizelge 6.27. Üreticilerin ürettikleri ürünler	130
Çizelge 6.28. Üreticilerin toplam hayvan varlığının minimum ve maksimum aralıkları	131
Çizelge 6.29. Üreticilerin toplam büyükbaş hayvan varlığı	132
Çizelge 6.30. Üreticilerin büyükbaş hayvan dağılımı	133
Çizelge 6.31. Üreticilerin toplam küçükbaş hayvan varlığı	133
Çizelge 6.32. Üreticilerin küçükbaş hayvan dağılımı	134
Çizelge 6.33. Üreticilerin alet-makine varlığı dağılımı	135
Çizelge 6.34. Üreticilerin traktör varlığı	135
Çizelge 6.35. Tarım sigortası ile işletme özellikleri arasındaki ilişki	136
Çizelge 6.36. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları	138
Çizelge 6.37. İşletme özelliklerine göre lojistik regresyon çözümlemesi	138

Çizelge 6.38. Üreticilerin yeniliklere karşı tutumları	140
Çizelge 6.39. Üreticilerin yenilikleri uygulaması	142
Çizelge 6.40. Üreticilerin en son uyguladıkları yenilikler	143
Çizelge 6.41. Üreticilerin yenilikleri öğrenme kaynağı	144
Çizelge 6.42. Üreticilerin herhangi bir yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler	145
Çizelge 6.43. Üreticilerin herhangi bir yeniliği uygulamasında yaşanan sıkıntılar	146
Çizelge 6.44. Tarım sigortası ile yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutum arasındaki ilişki	146
Çizelge 6.45. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları	149
Çizelge 6.46. Üreticilerin yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi	149
Çizelge 6.47. Üreticilerin ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüşüp görüşmedikleri	152
Çizelge 6.48. Üreticilerin ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüşüp görüşmedikleri	153
Çizelge 6.49. Üreticilerin tarımsal yayım-egitim faaliyetlerine katılımları	154
Çizelge 6.50. Üreticilerin radyo dinleme sıklığı	155
Çizelge 6.51. Üreticilerin televizyon izleme sıklığı	156
Çizelge 6.52. Üreticilerin gazete okuma sıklığı	156
Çizelge 6.53. Üreticilerin aktif internet kullanım durumu	157
Çizelge 6.54. Üreticilerin internetten haberleri takip etme sıklığı	158
Çizelge 6.55. Üreticilerin tarım sigortalarını duyup duymadıkları	159
Çizelge 6.56. Üreticilerin tarım sigortalarını ne kadar süre önce duydukları	160
Çizelge 6.57. Üreticilerin tarım sigortalarını nereden duyduğu	160
Çizelge 6.58. Tarım sigortası ile haberleşme davranışları arasındaki ilişki	162
Çizelge 6.59. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları	166
Çizelge 6.60. Üreticilerin haberleşme davranışlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi	166
Çizelge 6.61. Üreticilerin riske karşı tutumları	169
Çizelge 6.62. Üreticilerin son beş yılda hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı	170
Çizelge 6.63. Üreticilerin tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları	171
Çizelge 6.64. Üreticilerin endişelendikleri risk faktörleri	172

Çizelge 6.65. Üreticilerin karşılaştıkları en önemli risk	173
Çizelge 6.66. Üreticilerin risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için başvurdukları yöntemler	176
Çizelge 6.67. Üreticilerin şans oyunları oynaması	177
Çizelge 6.68. Üreticilerin tarımsal faaliyetlerinde başarısız olmakta korkması ...	178
Çizelge 6.69. Üreticilerin bir önceki yıla göre borç durumu	178
Çizelge 6.70. Üreticilerin fiyat değişikliği durumunda tercihi	179
Çizelge 6.71. Üreticilerin vadeli işlem ve opsiyon borsası, ürünlerin üretimden önce yapılan sözleşmelerle belli bir fiyattan satışı gibi konular hakkında bilgilerinin olup olmadığı	180
Çizelge 6.72. Üreticilerin henüz piyasada fiyatlar oluşmamışken birisinin belli bir fiyattan alacağını taahhüt ettiğinde ürünü ekmeyi kabul edip etmeyeceği	181
Çizelge 6.73. Üreticilerin ektiği ürünü henüz hasat zamanı yaklaşmamışken birisinin belli bir fiyattan alacağını garanti ettiğinde kabul edip etmeyeceği	182
Çizelge 6.74. Tarım sigortası ile riske karşı tutum ve davranışları arasındaki ilişki	183
Çizelge 6.75. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları	188
Çizelge 6.76. Üreticilerin riske karşı tutum ve davranışlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi	188
Çizelge 6.77. Üreticilerin tarım sigortaları hakkında bilgi durumu	192
Çizelge 6.78. Üreticilerin tarım sigortalarından bilgi sahibi oldukları süre	193
Çizelge 6.79. Üreticilerin daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма/ yaptırmamaları	194
Çizelge 6.80. Tarım sigortası yaptıranların kaç yıldır sigorta yaptırdıkları	195
Çizelge 6.81. Üreticilerin daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmama nedenleri	196
Çizelge 6.82. Üreticilerin gelirinin daha yüksek olması durumunda tarım sigortası yaptırıp yaptırmayacağı	200
Çizelge 6.83. Üreticilerin sigorta primlerinin daha düşük olması durumunda tarım sigortası yaptırıp yaptırmayacağı	201
Çizelge 6.84. Üreticilere yeterli bilgilendirme yapılması durumunda tarım sigortası yaptırıp yaptırmayacağı	202
Çizelge 6.85. Üreticilerin tarım sigortası kararını verenler	203
Çizelge 6.86. Üreticilerin tarım sigortasını benimseme süresi	204

Çizelge 6.87. Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptıırma konusundaki düşünceleri	204
Çizelge 6.88. Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptıırmayı düşünme nedenleri	206
Çizelge 6.89. Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptıırmayı düşünmeme nedenleri	208
Çizelge 6.90. Üreticilerin tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumu	209
Çizelge 6.91. Üreticilerin tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olması durumunda tarım sigortası yaptıırdığı sigorta şirketini tercih etme nedeni	210
Çizelge 6.92. Üreticilerin yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumu	211
Çizelge 6.93. Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyetler yapılıp yapılmadığı	212
Çizelge 6.94. Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapan kuruluş	213
Çizelge 6.95. Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılmamışsa tarım sigortası eğitimi almak isteyip istemediğı	214
Çizelge 6.96. Üreticilerin devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayıp onaylamadığı	215
Çizelge 6.97. Üreticilerin devlet tarafından verilen prim desteğini onaylama nedeni	216
Çizelge 6.98. Üreticilere verilen prim desteğinin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptıırp yaptıırmama düşüncesini etkileyip etkilemediğı	216
Çizelge 6.99. Tarım sigortası ile tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları arasındaki ilişki	217
Çizelge 6.100. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları	224
Çizelge 6.101. Üreticilerin tarım sigortasına karşı tutum ve davranışlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi	225
Çizelge 6.102. Üreticilerin tarım sigortasında karşılaştıkları sorunlar	228
Çizelge 6.103. Üreticilere göre tarım sigortalarının yaygınlaşması için yapılması gerekenler	230
Çizelge 6.104. Üreticilerin tarım sigortası uygulamalarında devletten beklentileri	231
Çizelge 6.105. Üreticilerin tarım sigortası uygulamalarında sigorta şirketlerinden beklentileri	234

Çizelge 6.106. Üreticilerin tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riskler	236
Çizelge 6.107. Tarım sigortası ile tarım sigortasından beklentileri arasındaki ilişki	237
Çizelge 6.108. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları	241
Çizelge 6.109. Üreticilerin tarım sigortalarından beklentilerine göre lojistik regresyon çözümü	241
Çizelge 6.110. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları	249
Çizelge 6.111. Genel lojistik regresyon çözümü	249

1. GİRİŞ

Tarım; ülkelerin beslenme, istihdam ve kalkınması için önemli ve stratejik bir sektördür. Aynı zamanda tarım, tabiat şartlarına bağlı üretim yapılması sebebiyle, dünyanın her yerinde, hassas ve stratejik bir sektör olarak ele alınmaktadır. Gıda güvenliği ilkesi çerçevesinde artan nüfusun dengeli ve yeterli beslenmesi de tarım sektörünün gelişimine bağlıdır.

Türkiye'de tarım sektörü; nüfusun, gıda maddeleri gereksinimini karşılaması, milli gelire ve istihdama katkısı, tarıma dayalı sanayinin hammadde ihtiyacını karşılaması, nüfusun belli bir kesimine istihdam imkânı sağlaması, dışa bağımlılığın önlenmesi ve ödemeler dengesi üzerinde önemli ve olumlu etkilerinin olması gibi başlıca temel nedenlerle, ekonomide stratejik rol ve işlevini korumayı sürdürmektedir (Anonim, 2015a). Bu sebeplerden dolayı, Tarım makro-ekonomik açıdan stratejik olarak desteklenmesi ve uzun vadeli istikrarlı politikalarla yönlendirilmesi gereken bir sektördür (Güngör, 2006).

Tarım sektörü, nüfus açısından taşıdığı kritik önemin yanı sıra doğal, ekonomik, sosyal, siyasal, teknolojik ve kişisel risklerden yüksek düzeyde etkilenen, son derece hassas ve kendine özgü bir yapıya sahiptir. Bu açıdan bakıldığında, tarımın insanlığın beslenmesindeki fonksiyonunu etkili bir şekilde yerine getirmesi; tarımsal üretimi tehdit eden risklerin yönetimiyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle gelişmiş ülkelerin yıllar önce başlatmış oldukları tarımda risk yönetim teknikleri uygulamaları ve alt yapı çalışmalarını sonucu doğa olayları büyük ölçüde afet olmaktan çıkarılmaya çalışılmıştır (Oğuz ve Kan, 2006).

Tarımsal işletmelerde çiftçiler amaçlarına ulaşabilmek için üretim dönemi boyunca çok çeşitli kararlar almak zorundadırlar. İşletme sahipleri işletmenin mevcut kaynakları ile risk ve belirsizlik altında bu kararları alırken 5N (ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin) 3K (kim tarafından, kim için, kaç paraya) sorularına cevap vermeye çalışmaktadırlar.

Tarımda risk ve belirsizlik altında karar alma yöntemleri incelenirken göz ardı edilmemesi gereken önemli bir konu da çiftçilerin risk davranışlarıdır. Çiftçiler

amaçlarına ve finansman kaynaklarına bağlı olarak değişimlere farklı reaksiyonlar ve davranış biçimleri göstermektedirler (Akçaöz, 2001).

Tarımsal üretimde; üretim, pazar, finansman, teknoloji, politika ve iklim koşullarından kaynaklanan risk ve belirsizlikler söz konusudur. Ürün için uygun olan zamanda yağışın olmaması, ürün fiyatlarının ürün satışından sonra artması, gerekli zamanda yeterli işgücünün bulunamaması, tarımsal araç ve gereçlerin beklenmeyen durumlarda arızalanması, hükümet politikalarındaki değişkenlik vb. faktörler risk ve belirsizliği ortaya çıkarmaktadır. Risk ve belirsizlik unsurlarının etkisiyle verim ve fiyatlarda büyük bir dalgalanma olmakta ve bu da tarımsal gelirin yıldan yıla önemli farklılıklar göstermesine neden olmaktadır (Birinci ve Tümer, 2006).

Tarım işletmelerinde çok çeşitli faktörler işletme faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Üretimi olumsuz etkileyen doğal (dolu, don, kuraklık gibi), sosyal (göç, savaş gibi) ve ekonomik risklerin (enflasyon, ürün ve girdi fiyatlarındaki dalgalanmalar gibi) etkilerini en aza indirmek için, çiftçiler açısından önem arz eden risk faktörleri ve bu faktörlere karşı belirledikleri stratejilerin ortaya konulması üretimde verimlilik açısından önemlidir.

Tarımsal faaliyetin her geçen gün daha fazla sermaye kullanmayı gerektirmesi, işletmelerin pazar koşullarına ayak uydurma zorunluluğu ve teknolojinin hızlı gelişmesi, tarımsal işletmelerin yönetimini daha da karmaşık hale getirmektedir. Bu durum tarım işletmelerinin sürekli değişen koşullarda ayakta kalabilmeleri için karşı karşıya buldukları risklerin analiz edilmesini zorunlu kılmaktadır (Bozoğlu ve ark., 2001).

1.1. Çalışmanın Önemi

Tarım sektöründe faaliyette bulunan işletmelerde üretilen ürünlerin miktar ve kalite özellikleri üzerinde en önemli etkenler üretimde kullanılan girdiler ile teknoloji düzeyidir. Ancak, tarım sektörünün en önemli özelliği günümüzün gelişen teknolojisine karşın üretimin hala üreticinin kontrolünde olmayan doğa koşullarının etkisi altında

oluşudur. En gelişmiş ülkelerde bile teknoloji, tarımsal üretim için doğa koşullarına karşı tam güvence sağlayabilecek düzeye erişememiştir (Çetin, 2007).

Tarımsal üretimde verimliliği ve kaliteyi artırabilmek için ne kadar yoğun ve modern teknoloji kullanılırsa kullanılsın meteorolojik risk ve belirsizlik göz önünde bulundurulması gereken önemli bir konudur. Bitki ve hayvanların yaşamlarını etkileyen bu risk ve belirsizlikler önemli ölçüde hasarlara neden olurken üretimin sürdürülebilirliğini de etkilemektedir.

Ayrıca, tarımsal faaliyetin açıkta yapılması nedeni ile işletmeci tarafından kontrol edilemeyen iklim koşulları, hastalık ve zararlılar üretimin miktar ve kalitesini olumsuz olarak etkilemekte ve üretici gelirlerinde istikrarsızlıklara neden olmaktadır (Kızılaslan ve ark., 1994).

Genel olarak, hava koşulları, fiyatlar, üretim faktörleri, hastalık ve zararlılar gibi bitkisel ve hayvansal üretimi tehdit eden bu riskler, süreklilik özelliğine sahip olup yığın olarak hasar meydana getirmektedirler. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde tarım sektörünü koruyucu ve yaşam standardını yükseltici önlemler alınmaktadır. Türkiye'de de tarımsal üretimi tehdit eden risk ve belirsizlikler sonucu meydana gelecek hasarların önlenmesi için en etkili sistem tarım sigortasıdır (Çetin, 2007).

Tarımdaki doğal, ekonomik ve sosyal riskler bir işletmedeki canlı ve cansız varlıkları tehdit eden, hatta yok eden faktörlerdir. Doğal riskler bunların başında gelmektedir. Bitkisel üretimde dolu, don, yangın, kuraklık, fırtına ve sel felaket haline gelebilen doğal risklerdir. Gelişimi Türkiye açısından önemli olan tarım sektöründe üretim, günümüzün gelişen teknolojisine karşın, üreticinin kontrolünde olmayan doğal risklere maruz kalmaktadır. Bu yönüyle üstü açık fabrika olarak nitelendirilmektedir.

Gelişmiş ülkeler, karşı karşıya kaldığı doğal, ekonomik, sosyal, teknolojik ve kişisel risklerden dolayı, yıllardır, "Tarımda Risk Yönetim Programları" adı altında korumacılık politikalarını sürdürmektedirler. Gelişmiş ülkelerde bu risklerin felakete dönüşmesinin önlenmesinde yapılan tüm çalışmalar "Risk Yönetimi" adı altında bir bilim haline gelmiştir. Bu programlar sayesinde, tarımsal üretimi tehdit eden doğal risklerden kaynaklanan verim kayıplarından sonra, ekonomik risklerden kaynaklanan

gelir kayıplarını da tarım kesimi üzerinden alıp, sigorta sistemlerine transfer etmektedirler (Güngör, 2006).

Tarımda teknik önlemlerle önlenmesi mümkün olmayan risklerin sık görülmesi, genellikle gelir düzeyi düşük çiftçileri bazı yıllar çok zor duruma düşürmekte; tarımsal yapılarını iyileştirici ve geleceğe yönelik üretimlerini artırıcı çabalarını olumsuz etkilemektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede olduğu gibi tarım sigortaları uygulaması ile bu felaketlerin neden olduğu zararlar önlenmektedir (Ertan ve Gök, 2012).

Diğer sektörlerde olduğu gibi, tarımda da risk yönetiminde riskleri önlemede öncelikle "Koruma Önlemleri" alınmakta, teknik olarak önlemlerin yeterli olmadığı durumlarda ise "Tarım Sigortası" uygulamaları devreye girmektedir. Tarım sigortası tarımdaki risk ve belirsizlikler nedeni ile meydana gelecek zararı karşılayan güvence sistemidir (Dinler, 2000).

Tarım sigortası, tarım sektörünün ve kırsal kesimin bütün sorunlarına çözüm olmamakla birlikte, sağlıklı gelişmesini sağlayabilecek bir özelliğe sahiptir. Tarım sektöründe üreticiler ne kadar önlem alırlarsa alsınlar doğal afetleri engellemeleri mümkün olamamaktadır. Bu nedenle de üreticilerin, risk ve belirsizliklere karşı kullandıkları en temel yöntemin polikültür tarım olduğu söylenebilir. Fakat polikültür tarım, ihtisaslaşmayı engellemektedir. Oysaki her faaliyet alanında olduğu gibi tarımda da girdi başına verimlilik artışı, ihtisaslaşma ile mümkün olmaktadır. Tarım sigortaları uygulamalarının olmadığı bölgelerde üreticiler, üretimlerini güvence altına almak amacıyla polikültür tarıma yönelmekte, bunun sonucunda ise verimlilik ve dolayısıyla da üretim hacmi düşmektedir. Tarım sigortasının önemi bu noktada ortaya çıkmaktadır (Anonim, 2015b).

Günümüzde tarım sigortalarının önemi giderek daha fazla anlaşılmaya başlamıştır. Tarım sigortaları üreticilerin, büyüklüğünü ve oluş zamanını tahmin edemedikleri risklerle karşılaşmaları durumunda, zararını karşılayarak gelirlerinde istikrar sağlamaktadır. Ayrıca tarım sigortaları, üreticilerin modern üretim teknikleri ve yatırımlara yönelmesini teşvik ederek tarımda teknoloji transferi ve teknoloji

kullanımını geliştirmektedir. Böylece tarımsal üretimde girdilerin istenilen düzeye kullanılmasında düzenleyici ve çiftçileri zorlayıcı bir etkiye sahiptir (Yavuz, 2010).

Yapılan bu tanımlamalar ışığında tarım sigortası; tarımsal üretim sürecinde her türlü doğal risk, hastalık ve kazalar sonucunda bitkisel ve hayvansal ürünler ile tarımsal varlıklarda oluşabilecek zarar ve kayıpların teminat altına alınması ve böylece sigortalının varlığının devamlılığının sağlanması şeklinde ifade edilebilir (etin, 2007).

Kuraklık, dolu, don, sel, taban suyu baskını, fırtına, hortum, deprem, heyelan, yangın gibi doğal afetler, kaza ve zararlılar ile hayvan hastalıklarının neden olacağı zararlar nedeniyle dünyada derin acıların yaşandığı bilinmektedir. Gelişmiş lkeler tarımdaki riskleri, devletin ve üreticilerin üzerinden alacak şekilde risk transfer sistemlerini kurmuşlardır. Tarım sigortası olarak da tanımlanan bu sistem içerisinde; bitkiler, bitkisel ürünler ve seralar, tarımsal yapılar, tarım alet ve makineleri ile çiftlik hayvanlarının sürdürülebilir bir güvence altına alınması hedeflenmektedir (Karaca ve ark., 2010).

Destekleme politikalarını ülkeler çeşitli araçlarla uygulamaktadırlar. Ülkelerin uyguladığı destekleme politikalarından birisi de tarım sektöründe doğal afetlerden dolayı meydana gelen risk ve belirsizliklere karşı üreticinin yaptırmış olduğu sigortanın priminin bir kısmının üreticiye destek olarak ödenmesidir (Mumcu, 2009).

Dünyada modern anlamda tarımsal sigorta uygulamaları 1770-1800 yılları arasında Avrupa'da başlamıştır. İlk kez İrlanda'da sigorta kooperatiflerince hayvan sigortaları ve Almanya'da ise dolu ve yangın sigortaları yapılmıştır. Dolu daha çok yöresel bazda olduğu için sigorta şirketleri tek başlarına bu riski stlenebilmekte ve çiftçiler de kk primler ödeyerek dolu sigortası yaptırabilmektedirler. Diğer Avrupa lkeleri ve daha sonra A.B.D. ve Japonya gibi ülkelerde geniş kapsamlı tarım sigortaları uygulamaları başlamıştır (Dinler, 2004).

Ancak, felaket boyutunda olan don, sel ve kuraklık gibi riskler, geniş alanlarda ve büyük hasarlara neden olduğu için primleri yüksektir. Sigorta şirketleri ile onları sigorta eden reasürans şirketleri, yanlarında devlet olmadan, bu riskleri tek başlarına stlenememektedirler. Bu nedenle, birden çok riskin sigortalandığı ülkelerde çiftçinin

sigorta yaptırabilmesi için devlet, sigorta priminin bir bölümünü karşılamaktadır (Güngör, 2006).

Avrupa Birliği içerisinde en kapsamlı ve en başarılı tarım sigortası sistemine sahip ülke olarak gösterilen İspanya'da doğal riskler en yüksek derecede teminat altına alınmaya çalışılmaktadır. Tüm doğal afetler teminat kapsamında olup devlet tarafından desteklenmektedir. Ortalama devlet desteği %53 olup, bunun %40-45 kadarı (137 milyon Euro) merkezi hükümet tarafından, %10-15 kadarı ise yerel yönetimler tarafından karşılanmaktadır. İspanya'da tarım sigortası zorunlu olmayıp ancak hemen hemen tüm çiftçilerin sigorta yaptırdığı, tarım sigorta sistemi sadece tarımsal ürünleri kapsamayıp aynı zamanda hayvan risklerini de kapsamaktadır (Tümtaş, 2007).

Tarım sigortaları ile ilgili olarak, Türkiye'deki durum incelendiğinde; Türkiye'de 77.8 milyon hektar olan tarım alanına karşın, ekilebilir alanlar toplam tarımsal arazinin %49.1'ini oluşturmaktadır. Ekili tarım alanlarının %98'ine dolu yağdığı, %47'lik kısmının da hasara uğradığı göz önüne alınırsa, sigortacılık açısından büyük bir potansiyelin var olduğu ancak var olan potansiyelin değerlendirilemediği görülmektedir (Anonim, 2015c).

Türkiye'de kısmen de olsa risk yönetimi 1957 yılından itibaren sigorta şirketlerinin bitkisel ürünlerde dolu riskine karşı sigorta yapmalarıyla başlamıştır. 1960 yılında hayvan hayat, 1984 yılında kümes hayvanları hayat, 1990 yılında ise su ürünleri hayat, 1991 yılında üzüm bağlarında pilot uygulama olarak don sigortası yapılmaya başlanmıştır. Bunun dışında doğal risklere karşı mevzuat olarak, "Muhtaç Çiftçilere Ödünç Tohumluk Verilmesi Hakkındaki Kanun", "Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun" bulunmaktaydı. 1995 yılına kadar tarımda risk yönetiminde devletin çiftçi primlerini desteklemesi hiçbir zaman konu edilmemiş ve doğal afetler öncesinde herhangi bir çalışma yapılmamıştır. 1987 yılında planlı bir çalışma başlatılmış, 1995 yılında tarım sigortalarının ortak bir sistem içerisinde uygulanması için Tarım Sigortaları Vakfı (TSV) kurulmuştur. TSV, verdiği hizmetlerle tarım sigortasına, tarım sigortası branşında hizmet vermek isteyen sigorta şirketlerine ve tarımda sigorta bilincinin yerleşmesine önemli katkılar sağlamıştır. Daha sonra 2004 yılında ülke genelinde yaşanan doğal afetin 2 milyar TL zarar oluşturması

ve mevcut yasalarla bu zararın karşılanamaması ile Türkiye'de de tarımsal yapıya uygun tarım sigortaları sisteminin oluşturulması için hükümetin acil eylem planına aldığı kanunun çalışmaları hızlandırılmıştır (Tümtaş, 2007).

Gerek alt yapı eksikliği, gerek ise yeterli teşvikin olmaması sebebiyle, 21.06.2005 tarihinde yayınlanan 5363 sayılı "Tarım Sigortaları Kanunu"na kadar Türkiye'de tarım sigortacılığı alanında kayda değer bir ilerleme kaydedememiştir. Türkiye'de tarım sigortacılığında devrim niteliğinde olan bu kanunla beraber oluşacak hasarlarda tazminatın tek merkezden ödenmesi ve tarım sigortalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacına yönelik olmak üzere Tarım Sigortaları Merkezi (TARSİM) kurulmuştur. Yasanın 2006 yılında uygulamaya girmesiyle birlikte devlet tarım sigortası yaptıran çiftçilere prim desteği vermeye başlamıştır. Böylelikle üreticiler tarafından ödenmesi gereken sigorta prim tutarının %50'sinin devlet tarafından karşılanması hedeflenmiştir (Anonim, 2015d).

Türkiye'de tarım sigortaları 1957 yılında başlamış olmasına rağmen, 2000'li yıllara kadar sigortalı tarım alanlarının toplam tarım alanları içerisindeki payının oldukça düşük (%1) düzeyinde kalmıştır (Şahin, 2003; Akın, 2005). Çiftçinin gelir düzeyinin düşmesi, tarım sigortaları için uzun yıllar bir devlet politikasının oluşmamış olması, tarım ve sigorta sektörlerindeki bilgi ve ilgi eksikliği, tarım sigortalarının gelişmesini engelleyen faktörlerin başında gelmiştir. Ancak, devlet destekli tarım sigortaları kanunu çerçevesinde devletin prim tutarının %50'sini ödemeye başlaması ile tarım sigortaları prim üretiminde yaşanan artışlar sonucu 2006 yılından günümüze kadar sigortalı tarım alanlarının toplam tarım alanları içerisindeki payı %3'e yükselmiştir (Yavuz, 2010).

Bu çalışmada, Amasya ilindeki üreticilerin riske karşı tutum ve davranışları ile birlikte tarım sigortası yaptırmaya karar verme sürecinde etkili olan faktörlerin ortaya konulması amaçlanmıştır.

İşletme yönetiminde karşılaşılan en önemli konularından biri olan "karar verme" birçok alternatif arasından birini seçmek olarak tanımlanmaktadır. Kararlar, önceden tahmin edilebilen ve edilemeyen durumlar arasında bir belirsizlik derecesine sahiptir. Bu belirsizlik nedeniyle her zaman bir yanlış karar verebilme riski vardır (Husdal, 1999).

İşletmeci, çalıştığı alanla ilgili olarak kararını vermek, bu kararı uygulamaya koymak ve elde edeceği sonucun yükümlülüğünü taşımak zorundadır (Erkuş ve Demirci, 1996).

Ekonomistlere göre işletmelerin en önemli amacı, kârı maksimum veya masrafları minimum yapmaktır. Ancak birçok işletmeci kâr maksimizasyonu veya masraf minimizasyonunu amaçlasa da, bunun yanında ailesinin yaşam standardını yükseltmeyi ya da işletmenin sürekliliğini sağlamayı da isteyebilir. Bu açıdan bakıldığında işletme sahipleri karar verirken birden fazla amacı dikkate almakta ve bu amaçlar doğrultusunda nihai kararlarını vermektedirler (Basarir ve Gillespie, 2003).

Amaçların bazıları tamamlayıcı, bazıları da birbirleriyle rekabet eder durumdadır. Bundan dolayı çok boyutlu bir değerlendirme yapmadan karar verme konusunda güçlük çekilmektedir. İşletmecilerin öncelikle en önemli amaç veya amaçlar, sonra takip eden daha az önemli amaçlar olmak üzere mümkün olduğu kadar çok amacı bir arada gerçekleştirdiği varsayılmaktadır (Günden ve Miran 2007). Bu açıdan bakıldığında çiftçilerin amaçlarının en önemliden daha az önemliye doğru sıralanmasının, onların karar vermesinde, ekonomik davranış tahmininde, tarım politikası ve yayım programlarının geliştirilmesinde katkı sağlayacağı aşikardır (Van Kooten ve ark., 1986).

Genel olarak verilecek kararlar, stratejik, politik, yönetim ve yürütme kararları olarak ayrılmaktadır. Bunlardan stratejik olanları, işletmenin uzun sürede gelişimini etkileyen, büyümesi ve gelişmesi ile ilgili kararlardır. Politik kararlar, üst yönetimle ilgili olup işletme kapasitesi, işletmede uygulanacak teknoloji düzeyi, işletmeye gerekli sermayenin hangi kaynaklardan sağlanacağı, üretimin iç pazara mı yoksa dış pazara mı yönelik olacağı ve ürün fiyatlarıyla ilgili olmak üzere temel amaçlara ulaşmada yol gösterici kararlardır. Bunların uygulamaya konulmasına yönetim karar vermektedir. Yürütme kararları ise üretimin gerçekleştiği işletmede alınan kararlardır.

Türkiye'de tarım işletmelerin %99 gibi tamamına yakın kısmı küçük işletme niteliği taşıdığı için bu işletmelerde karar verme ve verilen kararı uygulama hem işletmenin sahibi hem de çalışanı durumunda olan işletmeci tarafından gerçekleştirilmektedir (Erkuş ve Demirci, 1996).

Karar verme, zaman içinde oluşan bazı etki ve incelemelerin bir sonucudur ve bir anlık eylemden çok bir dizi eylemi içeren ve belirli bir zaman dilimi içinde oluşan bir süreçtir. Bu süreç; durumun kavranması, önemin tanımlanması, alternatiflerin belirlenmesi, en iyi alternatifin seçilmesi ve verilen kararın uygulanması olmak üzere beş aşamadan oluşmaktadır (Arnoud ve Lebon, 2000).

Bireysel duygular, düşünceler, algılamalar, hatırlamalar ve herhangi bir durumdan çıkarılan sonuçlar üreticileri karar verirken bilinçli veya bilinçsiz olarak etkileyen unsurlardır (Barett ve Castore, 1989). Ayrıca aile ihtiyaçlarının, mali olanakların, pazar olanaklarının, coğrafi konumun, devlet tarafından verilen destek veya teşviklerin de üretici kararlarını etkileyebileceği unutulmamalıdır (O'malley, 2003).

Tarım sigortaları gibi önemli bir konuda üreticilerin geçmiş tutumlarının ortaya koyulması ve geleceğe yönelik düşüncelerinin belirlenmesinin gerek karar alıcılar açısından ve gerekse yayım elemanları açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim üreticilerin sigorta yaptıрма kararında etkili olan faktörlerin belirlenmesi, yürütülen sigorta çalışmalarının kapsamı ile ilgili konularda yol gösterici olacağı gibi, tarım sigortası uygulamasının yaygınlaştırılması konusunda yürütülen faaliyetler için de önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir. Her ne kadar araştırma alanı sınırlı bir alan olsa da, araştırmada tarım sigortalarına ilişkin bir model ortaya konulmaya çalışılacağından, elde edilen sonuçların tarım sigortaları konusunda politikaların geliştirilmesine ve yayım programlarının oluşturulmasına ışık tutabilir nitelikte olacağı beklenmektedir.

Araştırma bölgesinde tarım sigortası uygulamaları üreticiler için yeni bir uygulama değildir. Ancak devlet tarafından tarım sigortalarına verilen %50 prim desteği, tarım sigortaları uygulamasında bir yenilik olarak kabul edilebilir.

1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, Amasya ilindeki üreticilerin riske karşı tutumları, tarım sigortası yapma davranışları ve tarım sigortası karar sürecinde etkili olan faktörlerin ortaya konulmasıdır. Bu araştırmanın alt amaçları ise şu şekilde sıralanabilir: Amasya

ilindeki üreticilerin demografik özellikleri, işletme özellikleri ve diğer üreticilerin davranışlarının tarım sigortası yaptırma kararlarını nasıl etkilediğinin ortaya konulması, devletin tarım sigortası primine %50 destek vermesinin üreticilerin karar verme sürecine etkisinin ortaya konulması, üreticilerin riske karşı tutumlarına göre risk sevenler, riske kayıtsız ve risk sevmeyenler şeklinde gruplandırılması ve özelliklerinin ortaya konulması, üreticilerin riske karşı tutumlarını etkileyen faktörlerin tespit edilmesi, üreticilerin tarımsal sigortası konusunda amaç hiyerarşilerinin belirlenmesi ve amaçların önem düzeyine göre sıralanması, üreticilerin bitkisel ürün sigortası yaptırma isteğini etkileyen faktörlerin belirlenmesi, çalışmadan ortaya konan sorunların nedenlerinin araştırılması, bazı çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve sigorta bilincinin oluşması için yayımcılara kaynak oluşturulmasıdır

Araştırmanın amacının, öneminin ve kapsamının açıklandığı giriş bölümü çalışmanın birinci kısmını oluşturmaktadır. İkinci bölümde, araştırmanın konusu ile ilgili daha önce Türkiye'de ve diğer ülkelerde yapılmış ve konuyla benzerlik gösteren daha önceki çalışmalar özetlenerek sunulmuştur. Araştırmanın yürütülmesi sırasında kullanılan materyal ve yöntem üçüncü bölümde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Dördüncü bölümde dünya ve Türkiye'deki tarım sigortası uygulamalarına yer verilmiş ve tarım sigortası desteğiyle ilgili yasal düzenlemelere değinilmiştir. Beşinci bölümde tarımsal yapı açısından araştırma bölgesi tanıtılmış, altıncı bölümde ise araştırmadan elde edilen bulgular ortaya konulmuştur. Araştırma bulguları üreticilerin sosyo-ekonomik nitelikleri, işletme özellikleri, yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumları, haberleşme davranışları, riske karşı tutum ve davranışları, tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları ve tarım sigortasından beklentileri başlıkları altında incelenmiştir. Son bölümde ise araştırmadan elde edilen temel sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Eraktan (1970), "Türkiye'de zirai sigortanın lüzum ve önemi" adlı çalışmada, dünyada ve Türkiye'de tarım sigortaları uygulamalarının ve sigortanın önemini ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda, tarım sigortasının üretici kesiminin refahı için mutlaka gereklilik oluşturduğunu ve tarım sigortalarının resmi bir kimlik kazanması icap ettiğini ve sigortacılık faaliyetlerinin devlet tarafından kurulacak bir kooperatif aracılığıyla yürütülmesi gerektiğini önermiştir.

Boz (1993), "Tarım sigortasının Polatlı ilçesinde yayılması ve benimsenmesi üzerine bir araştırma" isimli çalışmasında kullanılan veriler tabakalı örnekleme yöntemiyle 31 tarım sigortası yaptıran ve 39 yaptırmayan toplam 70 üreticiden sağlanmış ve bu iki çiftçi grubu tarım sigortasının benimsenmesinde etkili olması beklenen kriterlere göre değerlendirilmiş ve ortak özellikleri ortaya çıkarılmıştır. Çıkan sonuçlara göre üreticilerin ekonomik olanaklarının sınırlılığının ve sigortanın etkili bir yayım ağına sahip olmamasının, tarım sigortasının kırsal alana yayılmasını etkileyen en önemli faktörler olduğu tespit edilmiştir.

Tanrıvermiş (1993), "Tarımsal sigortalarda kıymet takdiri ve Türkiye'deki uygulamalarının değerlendirilmesi üzerine bir araştırma" isimli çalışmasında öncelikle tarım sigortasının tanımı, kıymet takdiri, Türkiye tarım işletmelerinin yapısının tarımsal sigorta kıymeti açısından genel değerlendirmesi, Türkiye'de tarımsal sigorta uygulamaları ve tarımsal sigortada kıymet takdiri kriterlerinin kullanımını araştırılmıştır.

Tanrıvermiş ve Sayın (1993), "Gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye'de tarıma yönelik sigortalar" başlıklı çalışmalarında, dünyada tarım sigortalarının gelişimi, ülkelerin izlediği tarım politikaları, tarımın ülke ekonomisi içindeki önemi ve tarımla uğraşanların toplumsal ve sosyal yapı üzerine olan etkilerine bağlı olarak değişim göstermekle beraber, tarımı ileri düzeyde olan hemen her ülkede bu gelişime bağlı olarak tarım sigortalarının da geliştiğini belirlemişlerdir.

Tanrıvermiş (1994), "Tarım sigortaları" adlı çalışmasında, Türkiye'de tarım sigortasının yapısını, işleyişini, sorunlarını ve çözüm önerilerini detaylı bir şekilde ortaya

koymuştur. Tarımsal üretimin nitelik ve niceliklerinin sadece kullanılan kaynaklara ve teknoloji düzeyine bağlı olmadığını, tarımsal üretimin genelde açıkta yapılması nedeniyle, işletmeci tarafından kontrol edilemeyen iklim koşullarının, hastalık ve haşereler nedeniyle elde edilecek ürün miktarı ve kalitesini etkilediğini, kısaca tarımda iklim ve toprak koşullarının sadece yetiştirilecek ürünlerin seçiminde değil üretimin miktar ve kalitesi üzerinde de etkili olduğunu, normal koşullar altında tarımsal üretimde meydana gelecek kayıplar veya düşüşler olarak ifade edilen risklerin üretici gelirinde istikrarsızlıklara sebep olduğunu ifade etmiştir.

Dennerly (1995), Nairobi Slum'da, üretici kararlarının incelenmesiyle ilgili yaptığı araştırmasında; verimli işgücüne sahip olmanın, üreticilerin aile harcamalarının, arazi mülkiyet yapısından kaynaklanan risklerin ve işletme içi tüketimin üreticilerin ekeceği ürüne karar vermeleri için etkili faktörler olduğunu saptamıştır.

Dinler (1996), "Tarım ekonomisi" adlı kitabında, tarım sektöründe görülen riskler nedeniyle, üreticilerin yetiştireceği ürünleri belirlemede güçlükler çekmekte olduğunu, tarımsal işletmelerin üretimden pazarlamaya kadar devam eden süreçte karşılaştığı risklerin etkileri sonucu işletme ölçeklerini büyütmemeyeceklerini, tarımsal işletmelerin belirsizliklerin olumsuz sonuçlarından mümkün olduğu kadar az etkilenecekleri bir yapıya girerek kendilerini korumaya çalışırken hem gelişme dinamiklerini kaybedeceklerini ve hem de ülke tarımının gelişemeyecek olduğunu belirtmiştir.

Ceyhan ve ark. (1997), "Samsun ili Terme ilçesinde çiftçilerin risk davranışlarının belirlenmesi" adlı 57 üretici üzerinde yaptıkları araştırmalarında, işletme arazisi, birim alandan elde edilen gelir ve aile büyüklüğündeki artış ile riske girme arasında ters orantı olduğunu tespit etmişlerdir.

Tanrıvermiş (1997), "Türkiye'de tarım kesiminin sigorta sorunu ve çözüm önerileri" adlı çalışmasında Türkiye'de tarım sigortalarının gelişimini sınırlayan faktörlerin; hukuksal nedenler, ekonomik nedenler, teknik eleman yetersizliği, tarım kesiminden dolayı oluşan sorunlar, tarım sigortaları ile ilgili uzun vadeli politikaların düzenlenmemesi, tarım sigortaları eğitimi ve araştırmasındaki sorunlar, sigortacılık kesiminden kaynaklanan sorunlar ve devletin tarım politikalarından kaynaklanan sorunlar olarak tespit edilmiştir.

Barnett ve Coble (1999), tarım sektöründe çiftçilerin karşılaştığı riskleri üç temel başlıkta toplamış, bağımsız ya da işletmeye özgü riskin ve sistematik riskin bu iki grup arasında yer alan riskler olduğunu belirlemiştir. Bu risklerden başlayarak işletmeye özgü bağımsız riskin azaltılmasını amaçlayan sigorta yöntemine karşı üreticilerin bakış açısını araştırmıştır.

Dinler (2000), "Tarımda risk yönetimi ve Türkiye'de tarım sigortaları uygulamaları" isimli araştırmasında, İspanya'daki bitkisel ürün sigortası modelini ve aynı modelin Türkiye'de uygulanabilirliğini araştırmış ve İspanya'da sigorta şirketlerinin, Tarım Bakanlığı'nın ve çiftçi birliklerinin birlikte oluşturdukları bir konsorsiyumun tarafsız idaresi ile doğal afetlere karşı sigorta edildiği, devlet sigorta priminin %50'sini ödediği ve sistem hasarlarının az olduğu dönemlerde kendisini finanse edebilecek şekilde katma değer yarattığı belirlenmiştir.

Akdemir ve ark. (2001), Türkiye'de seçilmiş bölgeler için potansiyel sigorta talebinin karşılanabilirliğini araştırdıkları bir araştırmada; tarım sigortasını tarımdaki risk ve belirsizlikten dolayı meydana gelebilecek şartların sözleşme çerçevesinde karşılanmasını güvence altına alan bir sistem olduğunu ve bunun bitkisel ürünler, hayvanlar, tarım alet ve makineleri tarımsal yapılar, çiftçi ailesinin sağlık kaza, emeklilik vb. sigortaları kapsamakta olduğunu ifade etmişlerdir.

Karahan (2002), "Tarımda üreticilerin risk karşısındaki davranışları" başlıklı araştırmasında, üreticilerin riskten kaçınan, riski seven ya da riske nötr olma şeklindeki risk tutumlarından hangisine yöneldikleri, risk tutumu üzerinde etkili olan faktörlerin neler olduğu ve bu faktörlerin etki dereceleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Anket yapılan 107 üreticinin, 84'ü riskten kaçınan, 23'ü ise riski seven grupta yer almıştır. Çalışma sonucunda, eğitim düzeyi, tarımdaki tecrübe, yeni çeşitleri deneme, mülk arazi oranı, minimum yeterli gelir ve dekara değişken masraflar ile riskten kaçınma arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Akçaöz ve Kızılay (2004), araştırmalarında AB'de sigorta uygulamalarını incelemişlerdir. İncelemeler sonucunda, uzun yıllardan beri dolu sigortalarının yaygın bir şekilde uygulanmakta olduğunu, AB ülkelerinin her şeyden önce "sağlıklı bir dolu sigortası alt yapısının tesis edilmesi, ondan sonra devlet desteği ile diğer teminatların

verilmesi" yönündeki uygulama esaslarını aynen uyguladıklarını, bunun yanı sıra, bazı ülkelerde diğer katastrofik özellikteki don, sel, kuraklık, fırtına gibi risklerin de sigorta edildiğini ve bunların prim veya hasarlarına devletin destek olduğunu, örneğin Portekiz'de 6'sı kamuya ait olmak üzere, görevlendirilen 15 sigorta şirketi tarafından yürütülen havuz sisteminde, devletin oluşturulan fonun %60'ını finanse ettiğini ve %50'ye kadar prim desteğinde bulunduğunu, ayrıca, %125'nin üzerindeki hasarlar için, hasar fazlası ödemesi yaptığını tespit etmişlerdir.

Birinci ve Tümer (2004), "Erzurum merkez ilçe köylerindeki çiftçilerin tarım sigortası ile ilgili eğilimlerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma" adlı çalışmalarında, 16 köyde yaptıkları 150 anket sonucu sağladıkları verilere göre; üreticilerin tarım sigortası konusunda bilgili olup olmamasını, köyün merkez ilçeye olan uzaklığı, çiftçinin yaşı, bakmakla yükümlü olduğu birey sayısı ve sahip olduğu arazi miktarının negatif yönde, çiftçinin gelirinin ve tarımdan elde ettiği toplam gelirinin ise pozitif yönde etkilediğini tespit etmişlerdir. Ayrıca, tarım sigortası konusunda çiftçilerin bilgilendirilmesinin, genel eğitim seviyesinin yükseltilmesinin ve yaşam standardının iyileştirilmesinin tarım sigortasına olan eğilimi artıracaklarını saptamışlardır.

Dinler (2004), "Avrupa Birliği ve Türkiye Tarımında Risk Yönetim Programları" isimli çalışmasında, gelişmiş ülkelerde doğal risklerin felakete dönüşmesinin önlenmesinde yapılan tüm çalışmaların "Risk Yönetimi" adı altında bir bilim haline getirildiğini, diğer sektörlerde olduğu gibi, tarımda da risk yönetiminde riskleri önlemede öncelikle koruma önlemleri alındığını, teknik olarak önlemlerin yeterli olmadığı durumlarda ise tarım sigortaları uygulamalarının devreye girdiğini saptamış, ayrıca tarım sigortasını, tarımdaki risk ve belirsizlikler nedeni ile meydana gelecek zararı karşılayan güvence sistemi olarak belirtmiştir.

Mumcu (2004), "Tarımsal üretimde tarım sigortalarının yeri ve önemi" konulu çalışmasında, Tekirdağ ilinin genel tarımsal yapısına, tarımsal örgütlenmeye, tarım sigortalarının Dünya ve Türkiye'deki gelişimine, TSV ve Hasar organizasyonuna, dolu hasar tespit sonuçlarının değerlendirilmesine, Tekirdağ ilinin 2002 ve 2003 yıllarındaki doğal afet analizine, Tarım Sigortaları Yasa çalışmaları gibi konulara yer vermiştir. Tarımda doğal risklerin en aza indirilmesini sağlayacak en önemli çözümlerden birinin

"Zorunlu Tarım Sigortası" olduğuna, bir çok ülkede üretici gelirlerinin azalmasına karşı riskleri azaltmak için, "Sigorta" kavramının geliştirildiğine, Türkiye'de ise ekili alanların %97'sinin dolu yağışı aldığı ve ürünlerin %46'sının zarar gördüğü halde yürürlükteki yasalarla zarar gören çiftçilerin ancak %2'sinin zararının karşılanabildiği gerçeği ortada iken ekili alanların sadece %2'sinin sigortalı olmasının düşündürücü olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak sigorta şirketleri diğer branşların %1'ini teşkil eden Tarım Sigortalarını önemsiz bir branş olarak görmekten uzaklaşarak ciddi bir şekilde, gerçek potansiyelini görüp, A'dan Z'ye bu branşları yeniden ele alıp, tarımcılardan kurulu acente sistemlerini destekleyecek yatırımlar yaparak planlı ve programlı bir çalışmayı acilen başlatmaları gerektiğini tespit etmiştir.

Özsayın ve Çetin (2004), "Hayvan sigortası yaptırmış işletmelerde risk ve risk yönetimi algılamaları" adlı çalışmalarında, süt sığırcılığı ile uğraşan işletmelerde karşılaşılan risk kaynakları ve bunlar karşısında izlenen stratejileri araştırmışlar, süt sığırcılığı faaliyeti ile uğraşan 60 işletmeyi etkileyen risk faktörlerinin tespit edilmesi amacıyla 27 değişkenden yararlanmışlar ve değişkenlerin önem derecelerini likert ölçeği kullanılarak belirlemişlerdir. Buna göre; hava koşullarının, suni tohumlamanın, doğum, süt ve süt yemi fiyatlarındaki istikrarsızlığın, ilaç ve veteriner fiyatlarındaki artışın, finansman yetersizliğinin, bütün hayvanların sigortalı olmamasının, borçluluğun ve bulaşıcı hastalıkların önemli değişkenler olduğu belirlenmiştir. Araştırmada risklere karşı üreticilerin alabilecekleri risk stratejilerinin belirlenmesi amacıyla sekiz değişken kullanılmış ve buna göre mümkün olan en düşük maliyetle üretim yapmanın, çalışanların tümünün sigortalı olmasının ve hayvan hayat sigortasının yapılmasının en önemli değişkenler olduğu saptanmıştır.

Bhatt (2005), Rastiya Krishi, Bima Yojana'da yürürlükte bulunan ulusal tarım sigortası yasasının etkinliğini ölçmek için Kutch, Patan ve Surendranagar bölgesinden 20 köyde 100 anket uygulamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, üreticilerin %61'inin tarım sigortası yaptırdığını, tarım sigortaları konusundaki en önemli bilgi kaynağının kredi kuruluşları ve diğer finansal kuruluşlar olduğunu, sigorta yaptırmayanların ise bu konuda ya hiç bilgilerinin olmadığını ya da yeterli bilgiye sahip olmadıklarını tespit etmiştir.

Dinler (2005), Tarımda risk yönetimi ve tarım sigortalarını araştırdığı çalışmasında, küresel ısınmanın yol açtığı iklimsel bozuklukların bitkisel üretimi olumsuz yönde etkileyebileceğini, meteoroloji uzmanlarının yaptığı araştırmalara göre iklim değişikliğinin daha şiddetli bir hal alacağı ve 1990-2100 tarihleri arasında küresel yüzey ısısının 1.4-5.8 derece arasında yükseleceğinin hesaplandığını, özellikle son 50 yıldaki ısınmada insan faktörünün başrolü oynadığını, gerekli önlemler alınmazsa gelecek 70-80 yıl içerisinde mevsimler arasındaki sıcaklık farklarının daha da azalacağını, bunun ise özellikle kuraklık ve sel olarak ülkelere büyük zararlara yol açacağını ve bu olumsuz değişimlerden tüm sektörler içinde yine en fazla tarım sektörünün etkileneceğini ifade etmiştir.

Swiss Re (2005), European Insurance in Figures, CEA adlı raporlardan yararlanılarak hazırlanan araştırmasında, AB'ye üye ülkelerin sigorta sektöründeki mevcut durumlarını incelemiştir.

Akçaöz ve ark. (2006), "Antalya ilinde tarımsal üretimde risk yönetimi ve tarım sigortası uygulamaları" adlı araştırmalarında, 143 tarımsal işletme ile yapılan anketlerinden elde edilen verilerde, işletmelerin %77.6'sında düzenli olarak tarım sigortası yapılmadığını, işletmelerin tarım sigortası yaptırmamalarının en önemli nedenleri arasında; işletme gelirlerinin yeterli olmamasının, primlerin yüksekliğinin ve zarar ödemelerindeki düzensizliklerin geldiğini ve üreticilerin %93.0'ünün gelirlerinin daha yüksek olması durumunda; %79.7'sinin ise prim oranlarının düşmesi durumunda tarım sigortası yaptırabileceklerini tespit etmişlerdir.

Güngör (2006), "Türkiye'de tarım sigortası uygulamaları ve devlet destekli tarım sigortası" isimli araştırmasında, tarım sektörünün kredi ihtiyacı en yüksek olan sektörlerden olduğunun bilinmekte olduğu, bir kredi kuruluğu için en önemli kaygı, sağlamış olduğu kredinin geri dönüşü olduğu, bu da krediyi kullanan taraf gelirlerindeki sürekliliğin devamı ile mümkün olabileceği, krediyi kullanan taraf (tarımsal işletme sahibi) için de gelirlerin sürekliliğin sağlanmasının esas olduğu, doğal afetlere ve salgın hastalıklara karşı tarımsal gelirlerdeki sürekliliğin sağlanmasının garantisi tarım sigortası olabileceği, dolayısıyla herhangi bir kredi ilişkisinde her iki

taraf için kredi koşulların hafifletilmesi ve kolaylaştırılması adına tarım sigortası öne çıkabileceği tespit edilmiştir.

Barış (2007), "Türkiye'de ve Avrupa Birliği ülkelerinde risk yönetimi ve tarım sigortalarının AB'ne uyumu açısından değerlendirilmesi" adlı çalışmasında, devlet destekli tarım sigortaları uygulamalarında sistemin başarılı bir şekilde işlemesi ve yaygınlaştırılmasında, sistemin tanıtılmasının oldukça önemli olduğunu, tarım sigortası uygulamalarında prim üretiminin artırılması konusunda çiftçilerin eğitilmeleri ve sigorta konusunda bilinçlendirilmelerinin gerektiğini, Devlet Destekli Tarım Sigortası uygulamasının sosyal yapısının yanında, tarım tekniklerini geliştirecek şekilde yürütüldüğünde, sertifikalı tohum, fidan ve hayvan kullananlara devletin daha yüksek oranlarda sigorta prim desteği sağlaması ile tarımda teknoloji kullanımının da teşvik edeceğini, aynı zamanda sigorta hizmetlerinin köylere kadar ulaştırılmasının sağlanmasının ve bu sayede arzu edilen prim düzeyine ulaşabilmek için sigorta şirketlerinin acente ağını genişletmelerinin gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, sigorta sistemi içindeki paydaşların işbirliği ile kanunun doğru uygulandığında sadece ürünlere ilişkin risklerin çiftçi üzerinden transferinin sağlanmış olmayacağını, ayrıca doğal afetler için bir fon birikmesinin sağlanacağını, sertifikalı tohum, fidan ve hayvan kullananlar için devletin daha yüksek oranda sigorta prim desteği sağlayarak tarımda teknoloji kullanımı da teşvik edeceğini ve Çiftçi Kayıt Sisteminin de sigorta sayesinde çok detaylı bilgilere sahip olacağını ifade etmiştir.

Çetin (2007), "Tarım Sigortaları" adlı çalışmasında; sigortanın sosyal amaçlı olan temel risk dağıtım işlevinin, ekonomik işlevi ile birlikte sigortalıya ve ulusal ekonomiye çeşitli yararlar sağladığı, sigortalı açısından bakıldığında sigortanın güven yaratan, olası hasarı önlemeye yönelik önlemleri aldırarak, kişi için önemli bir tasarruf aracı niteliğinde olan bir kavram olduğu, ulusal açıdan bakıldığında ise sigortanın ekonomide son derece önem arz eden fonların birikimine olanak sağladığı, ödemeler dengesine önemli ölçüde katkıda bulunduğu ve gelir dağılımını iyileştirici yönde etkileyen ulusal değerleri koruyan finans sektörünün içindeki ağırlığının günden güne artan ekonomik bir sektör olduğu sonucuna varmıştır.

Güler (2007), "Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Türkiye'de uygulanan tarım sigortaları" başlıklı çalışmasında Türkiye'de Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde tarım sigortalarının nasıl uygulandığını incelemiştir. Tarım sektörünün, Türkiye ekonomisi açısından önemini ve tarım sektörünün güvenceye alınmasını, sigorta kapsamında değerlendirilerek yapmıştır. Sonuç olarak, Türkiye'de geçmişi çok eskiye dayanmayan tarım sigortası uygulamasında daha başarılı olabilmek için farklı ülkelerdeki uygulamaların incelenerek Türkiye koşullarına en uygun olan modelin olumlu yanlarının geliştirilerek uygulamaya konulması gerektiğini, çiftçilerin tarım sigortası yaptırmaları konusunda yönlendirilebilmesi için, doğrudan gelir desteği ya da prim ödemelerinden yararlanma koşulu olarak tarım sigortası yaptırma zorunluluğunun getirilmesi gerektiğini, ayrıca, Ziraat Bankası'ndan, çiftçilere verilecek kredilerde tarım sigortası istenmesi zorunluluğu getirilmesinin gerektiğini ve çiftçilere tarım ürünleri satışlarında uygulanan stopaj kesintisinin sigortalı ürünler için azaltılmasının ya da tamamen kaldırılmasının ve tarım sigortaları uygulamasının hızlı bir biçimde genişletilerek, daha fazla ürün ve riskin sigorta kapsamına alınmasının sağlanması gerekliliğini ifade etmiştir.

Işık ve Kan (2007), "Türkiye'de zorunlu tarım sigortalarının uygulanabilirliği" konulu çalışmalarında; toplam nüfusun %30'unun geçimlerini tarımsal faaliyetlerden sağladığını, ayrıca sigortacılık sektöründe en önemli sorunlardan birisinin primlerin tahsilâtı olduğunu, tarım kesiminin gelirinin düşük olmasının tarım sigortalarında bu sorunla karşılaşılmaya neden olacağını, devletin sigorta priminin %50'sini finanse etmesinin ve zorunlu sigorta uygulamasının prim fiyatlarının düşmesine sebep olacağını, ayrıca bitkisel ürün sigortasında primin sadece %10'unun, diğer sigortalarda da %25'inin peşin, kalan bakiyenin 5 taksite bölünmesinin primlerin tahsilâtı sorununu büyük ölçüde gidereceğini ifade etmişlerdir.

Tümtaş (2007), "Tarım sigortaları havuzu modelinin geleceği" adlı çalışmasında, Türkiye'de tarım sigortaları uygulamalarının 1957 yılında başlamış olmasına rağmen 1995 yılına kadar tarımda risk yönetiminde devletin çiftçi primlerini desteklemesinin hiçbir zaman konu edilmediğini ve doğal afetler öncesinde herhangi bir çalışma yapılmadığını, 1987 yılında planlı bir çalışma başlatıldığını, 1995 yılında tarım sigortalarının ortak bir sistem içerisinde uygulanması için Tarım Sigortaları Vakfı

(TSV) kurulduğunu, daha sonra 2004 yılında ülke genelinde yaşanan doğal afetin 2 milyar TL zarar oluşturması ve mevcut yasalarla bu zararın karşılanamaması ile Türkiye'de tarımsal yapıya uygun tarım sigortaları sisteminin oluşturulmasını hükümetin acil eylem planına aldığını ve kanunun çalışmalarını hızlandırdığını belirtmiştir.

Çukur ve ark. (2008), "Malatya ilinde kayısı üreticilerinin riskin transferinde tarım sigortasına bakış açılarının değerlendirilmesi: Doğanşehir ilçesi Polatdere köyü örneği" adlı araştırmalarında, çiftçilerin %10.76'sının yeni sigorta kanunu sonrası tarım sigortası yaptırmak, %89.24'ünün yaptırmadığı, sigorta yaptırmama nedenleri olarak üreticilerin %93.10'unun bütçesine ek masraf getirmesini, %6.90'ının ise sigorta konusunda yeterli bilgiye sahip olmamasını ve sigorta şirketlerine geçmişte duyulan güvensizlik olduğunu belirtmiştir. Risklerden korunmak için öncelikli stratejilerinin ise ürün çeşitlendirmesine gitmek ve sigorta yaptırmak olduğu saptanmıştır.

Tümer ve Kumbasaroğlu (2008), "Tokat ili Turhal ilçesinde hayvan sigortası yaptıran ve yaptırmayan işletmelerde inek sütü maliyetlerinin hesaplanması" adlı çalışmalarında, toplam 100 adet süt sığırcılığı işletmesini incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre; hayvan sigortası yaptıran işletmelerde 1 kg süt maliyetinin 0.237 YTL, yaptırmayan işletmelerde ise 0.371 YTL olduğunu belirlemişler ve ayrıca, hayvan sigortası yaptırmayan çiftçilerin bilgilendirilmesinin tarım sigortasına olan eğilimi artıracaklarını tespit etmişlerdir.

Mumcu (2009), "Tarımı gelişmiş ülkelerde ve Türkiye'de tarımsal destekleme uygulamalarında tarım sigortalarının yeri" isimli araştırmasıyla, çiftçilerin, risk yönetimi ve sigorta konularında bilgilendirilmelerinin yanı sıra, tarım sigortaları eksperliğine ilişkin yönetmeliğin yeniden gözden geçirilerek, AB normlarında çalışan ve özel eğitim verdiği uzman tarımcılarla hasar tespit organizasyonunu yürüten TSV'nin uygulamaları yönünde "ekspert yönetmeliğinde" gerekli değişikliklerin yapılmasının, çiftçi kooperatiflerinin kurulmasının ve özellikle dezavantajlı konumda bulunan küçük işletme sahipleri ile az sayıda hayvan sahibi olan kırsaldaki yoksulları da sigorta sistemi içine alacak alternatif destek yaklaşımlarının geliştirilmesinin gerektiğini saptamıştır.

Tatlıdil ve ark. (2009), "Çiftçilerin sürdürülebilir tarımı algılamaları ve belirleyicileri" adlı çalışmalarında, Kahramanmaraş ilinde 208 çiftçi ile görüşmüşler ve buldukları verileri lojistik regresyon yöntemi kullanılarak analiz etmişlerdir. Analizde kullanılan bağımsız değişkenlerden yaş, eğitim, gelir, köyde yönetime katılma, kooperatif üyeliği, toplam işletme büyüklüğü ve sulanan arazinin sosyo-ekonomik özellikleri ve kitle iletişim araçlarından (gazete, radyo, televizyon) kullanımının, internet kullanımının, yayım elemanları ile görüşme sıklığının ve seyahat etmenin ise haberleşme davranışlarını oluşturan değişkenler olduğu ve araştırma sonuçlarına göre; eğitim, arazi mülkiyeti, bilgiye ulaşılabilirlik ve yayım elemanı ile görüşme sıklığının sürdürülebilir tarımsal faaliyetler için önemli değişkenler olduğu sonuçlarına varmışlardır.

Çetin (2010), "Devlet destekli tarım sigortalarının yapısal olarak incelenmesi ve gelişme potansiyeli yönünden öneriler" isimli araştırmasıyla Türkiye'de yapılan mevzuat değişikliğiyle uygulamaya konulan devlet destekli tarım sigortalarının kurumsal yapısını değerlendirmiş ve uygulamaya konulan sigorta ürünlerinin çiftçilerin ihtiyaçlarını ne derece karşıladığını belirlemiştir. Çalışmasında seracılıkta önemli bir konuma sahip olan Yalova ilinde, çiftçilerle yapılmış anket çalışmasına yer verilmiş, çiftçilerin sera sigortası ile ilgili bilgi düzeylerini, düşüncelerini, beklentilerini ve eleştirilerini belirlenmeye çalışmıştır. Sonuç olarak, devletin ve sigortacıların, sigorta kavramına uzak olan çiftçi kesimine özel ilgi göstermesi gerektiği ve çiftçilerin ihtiyaçlarının, düşüncelerinin, taleplerinin dikkate alınmadığı sigorta sistemlerinin gelişme gösteremeyeceği tespitlerinde bulunmuştur.

İpekçioğlu ve ark. (2010), "Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin mevcut durumu" adlı çalışmalarında, Adıyaman'da 25, Diyarbakır'da 60 ve Şanlıurfa'da 45 bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticiler ile aynı sayıda tarım sigortası yaptırmayan toplam 260 üreticiyle yüz yüze yaptıkları anketlerin sonuçlarından, işletmelerin büyük çoğunluğunun ürün sigortası yaptırmadığı, bunun en önemli nedeninin ise üreticinin bütçesine ek masraf getirmesi ile sigorta şirketlerine geçmişte duyulan güvensizlik olduğu, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin %64'ünün, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanların ise %44'ünün çevrelerindeki yenilikleri benimseyip uygulayan ilk kişi oldukları, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin %69'unun, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanların ise %27'sinin tarım

sigortası konusunda bilgisi olduğu, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin %87'sinin, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanların ise %41'inin riskleri karşılama sigortayı etkin bir araç olarak gördüğü, bitkisel ürün sigortası yaptırma isteğini yaşın pozitif yönde, hanedeki kişi sayısı ve işletme genişliğinin ise negatif yönde etkilediğini tespit etmişlerdir.

İsel (2010), "AB ortaklık sürecinde Türkiye'nin tarım politikaları ve buna bağlı olarak değişen tarım sigortalarının (Tarsim) incelenip değerlendirilmesi" başlıklı araştırmasında öncelikle Türkiye-AB ortaklık sürecinde Türkiye'nin AB OTP'na uyum sürecine kısaca değinilmiş, ardından devlet destekli tarım sigortalarının tarihi ile Dünya ve AB ülkelerindeki uygulamalar ele alınmıştır. Daha sonra Türkiye'nin sigortacılık sektörünün tarım sigortaları dalındaki gelişmeler incelenerek geleneksel tarım sigortalarının Türkiye'deki gelişimi ifade edilmiştir. Ayrıca, devlet destekli tarım sigortasının kurulması (TARSİM), geleneksel sigortadan farkları, TARSİM'in teminat verdiği dallar, tarım sigortalarında iş yapan aktörler (TARSİM, Sigorta şirketleri ve sigorta acenteleri) açısından sistemin eskiye göre işleyişi, planlanan hedeflere ne kadar yaklaşıldığı ve sistemin tarım sigortası aktörleri tarafından başarılı olup olmadığı tespit edilmiştir.

Karaca ve ark. (2010), "Türkiye'de tarım sigortaları uygulamaları" adlı çalışmalarında, tarım sigortası sisteminin kalıcı ve sürdürülebilir bir sistem olabilmesi için; kontrollü ve dikkatli bir şekilde, sağlıklı bir gelişme trendi izlemesinin son derece önemli olduğunu, bu amaçla uygulamalardan elde edilecek deneyimler sonucunda, belirli analizlerin ve hesaplamaların da yapılarak, gerekli sigorta bilgileri ve verilerine ulaşıktan sonra, teminat verilen risklerin adedi ve kapsamının genişletilerek, çiftçilerin tüm ihtiyaçlarını karşılayabilecek sürdürülebilir ve kalıcı bir tarım sigortası sisteminin altyapısının tesis edilmesi gerekliliğini, yapılacak yanlışlıklarla sistemin kısa sürede çökmesinin söz konusu olabileceğini, bu yüzden tarafların sistemi koruma açısından ortak hareket etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca tarım sigortaları kanununun yürürlüğe girmesi ile kanunun çağdaşlığı, kamu-özel sektör işbirliği, dinamizm ve esneklikle görünür bir başarı yakalandığını, sistemin, "sürdürülebilir ve sağlıklı bir şekilde büyümesi" ilkesinden sapmamak şartıyla önümüzdeki yıllarda ürün, risk ve bölge bazında kapsamının genişletilmesi yönünde çalışmalar yapılması gerektiğini tespit etmişlerdir.

Sayılı (2010a), "Tarım sigortasının önemi, gelişimi ve sorunları. İklim değişikliğinin tarıma etkileri ve önlemler" adlı çalışmasında; tarım sigortasının tanımını, dünyanın değişik ülkelerindeki tarım sigorta uygulama örneklerini, Türkiye'deki tarım sigortaları uygulamalarını (gelişimi ve bugünkü durumu, 2006 yılı öncesi ve sonrası afet yönetimi, devlet destekli sigorta çeşit ve uygulanış şekli), 2007-2009 yılları arası tarım sigortası değerleri ile tarım sigortası uygulamalarındaki sorunları kapsamlı bir şekilde belirtmiştir.

Sayılı (2010b), "Tarımsal üretimde riskler ve alınabilecek önlemler. İklim değişikliğinin tarıma etkileri ve önlemler" adlı diğer çalışmasında; risk ve belirsizlik kavramlarının tanımını açıklamış, tarımdaki risk kaynaklarını ve belirsizlikleri ifade etmiş, kişilerin risk davranışlarına göre sınıflandırılmasını, riske karşı alınabilecek önlemler (risk idaresi) ile risk idaresinde kooperatifçiliğin rolünü belirtmiştir.

Sevim (2010), "Türkiye'de tarım sigortalarında tarım sigortaları havuzu ve Tarsim uygulamaları" başlıklı çalışmasında, Türkiye'de 14 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren "Tarım Sigortaları Kanunu" çerçevesinde uygulamaya koyulan Devlet Destekli Tarım Sigortalarının temelini oluşturan Tarım Sigortaları Havuzu ve havuzun işletici şirketi olan TARSİM'in çalışmaları ile yeni sistemin başarılı bir şekilde sürdürülebilmesi için üzerinde durulması gereken konuları incelemiştir.

Sezgin (2010), "Hayvancılığa yönelik yeniliklerin benimsenmesinde kitle iletişim araçlarının etkisinin analizi: Erzurum ili örneği" isimli araştırma 7 ilçede 169 çiftçi ile çalışılmış ve elde edilen veriler analiz edilirken lojistik regresyon yöntemi kullanılmıştır. Yenilik olarak suni tohumlama yaptırma durumu, mibzer kullanma durumu, ahırda otomatik suluk bulundurma durumu ve hayvancılığa yönelik desteklerden yararlanma durumu araştırılmıştır. Sonuç olarak hayvancılığa yönelik yeniliklerin belirlenmesinde kitle iletişim araçlarının önemli ölçüde etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Tümer ve ark. (2010), "Çiftçilerin sel ve kuraklık sigortası yaptırma isteğini etkileyen faktörlerin analizi: Tra-I Bölgesi örneği" adlı çalışmalarında, çiftçilerin %31.97'sinin tarım sigortası konusunda bilgi sahibi olduğunu, sel ve kuraklık risklerinin sigorta kapsamına alınması durumunda, çiftçilerin %70.49'unun sel sigortası, %76.23'ünün kuraklık sigortası yaptırmaya istekli olduklarını, sel sigortası yaptırmaya isteği ile aile

nüfusu; kuraklık sigortası yaptırmaya isteği ile arazi varlığı arasında doğru yönlü bir ilişki olduğunu, ayrıca bitkisel üretim ve afet sigortası yaptırmaya eğilimli ve karma üretim gerçekleştiren işletme sahiplerinin her iki sigorta çeşidine olumlu baktıklarını tespit etmişlerdir.

Yavuz (2010), "Polatlı ilçesinde üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar verme sürecinde etkili olan faktörlerin analizi" başlıklı araştırmasında üreticilerin tarım sigortası yaptırmada etkili olabilecek faktörler detaylı bir şekilde incelenmiş, çiftçilerin sosyal ve kültürel yeniliklere açık oldukları saptanmıştır.

İpekçioğlu (2011), "Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bitkisel ürün sigortasının uygulanabilirliği (Şanlıurfa, Diyarbakır ve Adıyaman örneği)" adlı çalışmada üreticilerden %50'si 6 yıldan fazla süredir, %27'si 3-5 yıl arası ve %22'si ise 2 yıldan az süredir sigorta yaptırdıklarını belirtmişler ve üreticilerin %100'ü paket 1 olarak belirtilen "Tüm Bitkisel Ürünler için Dolu ve Fırtına, Hortum, Yangın, Deprem ve Heyelan Risklerinin Neden Olduğu Miktar Kaybı" sigorta kapsamını tercih ettiklerini, tarımsal ürün sigortası yaptıran işletmelerin en fazla buğday, arpa ve mercimek üretimi için sürekli sigorta yaptırdıklarını, ürün sigortası yaptıran üreticilerin %50'si gibi önemli bir bölümünün geçmişte kendinin zararlarla karşılaşması sonucu, %13'ünün devlet desteğinin olması nedeniyle sigorta yaptırdıklarını saptamıştır. Bilgilendirme toplantılarında tarım kredi kooperatiflerinin rolünün büyük olduğu belirlenmiştir. İncelenen işletmelerde bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin %64'ünün, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanların ise %44'ünün, çevrelerinde yenilikleri benimseyip uygulayan ilk kişi oldukları, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin %69'unun, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanların ise %27'sinin tarım sigortası konusunda bilgisi olduğu ve bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin %87'sinin, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanların ise %41'inin riskleri karşılama sigortayı etkin bir araç gördüğü sonucuna varmıştır.

Perçin (2011), "Geleneksel tarım sigortaları ile devlet destekli tarım sigortaları uygulamalarının karşılaştırılması üzerine bir araştırma" başlıklı çalışmasıyla kanun kapsamına alınan riskler ile ilgili olarak yapılacak sigorta sözleşmelerinde standardın sağlanması, riskin en iyi koşullarda transferi için uygun ortam oluşturulması, oluşacak

hasarlarda tazminatın tek merkezden ödenmesi ve tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılmasına yönelik Geleneksel ve Devlet Destekli Tarım Sigortaları Uygulamaları kullanımının karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Tümer (2011a), "Erzurum, Erincan ve Bayburt illerinde (TRA I Bölgesi) çiftçilerin riske karşı tutumları ve olası sigorta primlerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma" adlı çalışmada Multinomial Logit, Faktör Analizi, Kümeleme Analizi, Binomial Logit, Sıralı Logit Modeli kullanmıştır. Araştırmadan elde ettiği sonuçlara göre: Çiftçilerin, tarım sigortası yaptırırken prim ödemelerini ilk olarak "hasat sonu", daha sonra sırasıyla "peşin (%5 indirimli)", "taksitli" ve "dönem ortası" yapmayı tercih ettiklerini ve "tüm ürünlerde isteğe bağlı sigorta", daha sonra sırasıyla "hayvansal ürünlerde zorunlu, bitkisel ürünlerde isteğe bağlı sigorta", "tüm ürünlerde zorunlu sigorta" ve "bitkisel ürünlerde zorunlu, hayvansal ürünlerde isteğe bağlı sigorta" kriterine yer verdiklerini tespit etmiştir. Ayrıca, sigorta prim fiyatı arttıkça sigortalatılmak istenen hayvan sayısının azaldığını, hayvan hayat sigorta prim fiyatı 1 TL arttığında sigortalatılmak istenen hayvan sayısının yaklaşık 0.03 baş azaldığını, tarımdan elde edilen gelir %1 arttığında, sigortalatılmak istenen hayvan sayısının %1.75 azaldığını, tarımsal üretime ayrılan bütçe %1 arttığında sigortalatılmak istenen hayvan sayısının %1.56 arttığını, hayvanların hastalanma ihtimali %1 arttığında sigortalatılmak istenen hayvan sayısının %0.61 arttığını ve hayvan hayat sigortası prim fiyatı %1 arttığında, sigortalatılmak istenen hayvan sayısının %0.87 azaldığını saptamıştır.

Tümer (2011b), "Bitkisel ürün sigortası yaptırma isteğinin belirlenmesi: Tokat ili örneği" isimli araştırmayı, üreticilerin bitkisel ürün sigortasına yaptırma istekliliklerini belirlemek amacıyla Binomial Logit modeli kullanarak yapmıştır. Araştırma sonucuna göre, hayvan hayat sigortası yaptıran çiftçilerin %56'sının, yaptırmayanların ise %34'ünün bitkisel ürün sigortası yaptırmak istedikleri, diğer çiftçilerin tarım sigortası kanunundan haberdar oldukları halde tarım sigortası yaptırmayı arzu etmedikleri, bunun başlıca nedeninin sigortalı çiftçiye sorumluluklarının yeterince anlatılmaması ve sigorta şirketlerine olan güvensizlik olduğu tespit edilmiştir.

Alay (2012), "Kastamonu ili tarım kredi kooperatiflerinde tarım sigortaları uygulamalarının değerlendirilmesi" isimli çalışmada kooperatiflerde tarım sigortaları

ile ilgili ayrı personel çalıştırılmadığı, iş yoğunluğunun fazla olması gibi nedenlerden dolayı personellerin çeşitli problemlerle karşılaştıkları, ancak çiftçilerin sigorta konusunda kooperatifleri tercih ettikleri ve tarım sigortası yaptırma oranının yıllara göre artış gösterdiği belirlenmiştir. Anket çalışmaları sonucu çiftçilerden elde edilen bilgilere göre, prim fiyatlarının yüksek olması, sigorta alışkanlığının kazanılmaması, hasar bedelinin ödeneceği inancının oluşmamış olması, sigorta konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları gibi nedenlerden dolayı tarım sigortası yaptıramadıklarını, tarım sigortası yaptırma durumunda ise, tarımsal girdi ve kredi ihtiyaçlarını tarım kredi kooperatiflerinden karşılamaları, çalışanlarla samimi olmaları, kooperatif merkezinin ikamet ettikleri yere yakın olmaları gibi benzer nedenlerden dolayı sigorta yaptırma durumunda öncelikli olarak tarım kredi kooperatiflerini tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Aslan ve ark. (2012), "Malatya ilinde bitkisel ürün sigortaları uygulamalarına çiftçilerin yaklaşımı" adlı çalışmasında, 61 bitkisel ürün sigortası yaptıran, 61'de bitkisel ürün sigortası yaptırmayan toplam 122 üretici ile anket yapmış, araştırma sonucunda, üreticilerin tarım sigortasından %100 oranında haberdar olduklarını, %90.16'sının bitkisel üretimleri üzerindeki en önemli riskin doğal afetler olduğunu, sigorta yaptıran üreticilerin sadece %31.15'inin diğer üretim sezonunda sigorta yaptıracığı, %68.85'inin ise yaptırmayacağını ve tekrar sigorta yaptırmayacaklarını belirten üreticilerin primlerin yüksekliğinden ve eksperlerin hasar tespitindeki tutumlarından yana çok önemli sıkıntıları olduğunu, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin bunu sigorta primlerinin yüksek olmasına bağladıklarını, arazi miktarı ve parsel sayısı arttıkça sigorta yaptırılmadığını ve işlenen arazi miktarı arttıkça ürün çeşitlendirme yoluna gidilmesinin, sigorta yaptırmayı olumsuz etkilediğini tespit etmiştir.

Doğan (2012), "Türkiye'de ve Avrupa'da tarım sigortaları uygulamaları" başlıklı araştırmasında Türkiye'deki mevcut tarım sigortaları uygulamalarını, tarım sigortaları kanunu ile oluşturulmuş tarım sigortaları havuzu sistemini incelemiş ve Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde uygulanan (Türkiye ile benzerlik göstermesi nedeni ile özellikle İspanya sisteminin) tarım sigortalarının Türkiye tarım sigortaları branşına neler sağlayabileceğini tespit etmiştir.

Ertan ve Gök (2012), "Eğirdir ilçesi tarım üreticilerinin tarım sigortası yaptırmaya karar verme sürecinde etkili olan faktörlerin analizi" isimli araştırmalarında 427 üretici ile yüz yüze görüşülerek anketler uygulanmış ve elde edilen verilerin ışığında Eğirdir ilçesinde tarım sigortası uygulamasının bilinirlik düzeyi ve çiftçilerin tarım sigortası yaptırma kararı vermelerinde etkili olduğu düşünülen faktörlerin tarım sigortası yaptırmadaki etkileri ve etki düzeyleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, demografik etkenlerden çiftçilerin yaşlarının tarım sigortası yaptırma konusunda önemli bir etken olduğu ortaya çıkmış, çiftçilerin yaşları ile tarım sigortası yaptırma oranları arasında ters yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çiftçilerin eğitim seviyelerinin de tarım sigortası yaptırmadaki etkisi önemli bulunmuştur. Arazi büyüklüğü ile tarım sigortası yaptırma oranı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakla beraber 20 dekar ve üstünde araziye sahip olanların 20 dekar altında araziye sahip olanlara göre daha az oranda tarım sigortası yaptırdıkları ortaya çıkmıştır. Araştırma kapsamındaki yerleşim yerlerine göre tarım sigortası yaptırma düzeyleri ilçe merkezinde %49 ile en yüksek seviyede bulunmakta, %31 ile ikinci olarak köyler gelmekte ve %12 ile belde ve kasabalarda en düşük seviyede bulunmaktadır. Devlet destekli tarım sigortası hakkında bilgi sahibi olanların devlet destekli tarım sigortası yaptırmalarında %86 oranında devletin prim desteğinin etkili olduğu görülmüş ve tarım sigortalarındaki devlet desteği hususunda bilgilendirmenin artırılmasının tarım sigortası yaptırma oranını artıracığı ortaya çıkmıştır.

Özcan (2012), "Tarımsal işletmelerde risk yönetimi ve bir alan çalışması" adlı araştırmasında, 95 adet işletme sahibiyle bir alan uygulaması yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, tarım sigortası yaptırma oranının %37.9 olduğunu, tarım sigortası yaptırılmamasının ana nedenlerini sırasıyla, %33.7'sinde bilgi eksikliği, %25.3'ünde primlerin yüksek olması, %25.3'ünde zararın karşılanmayacağını düşünme ve %15.7'sinde alışkanlık olmaması şeklinde belirlemiş ve sigortalılık durumunun yaş, tecrübe ve gelir durumuna bağlı olmadığını ancak eğitim durumu, cinsiyet, işletme türü ve büyüklüğü, üreticinin daha önce zarara uğramış olmasının sigorta yaptırma alışkanlığını etkilediğini tespit etmiştir.

Pezikoğlu ve ark. (2012), "Bursa ilinde bitkisel ürün sigortası uygulamalarına yönelik çiftçi yaklaşımı" adlı araştırmalarında, üreticilerin tarım sigortası yaptırmasını etkileyen

faktörler belirlenmiş, hasar durumları ile sigorta uygulamalarında ortaya çıkan sorunlar ve üreticilerin beklentileri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Üreticilerin 56.0'sının tarım sigortası yaptırdığı, üreticilerin bir kısmının 2006 yılından önce de özel sigorta yaptırdıkları, genel olarak hisseli tapu sahiplerinin Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı olmamalarından dolayı sigorta yaptıramadıkları, çiftçilerin hasar tespiti sonrası muafiyetlerin yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir.

Tan ve ark. (2012), "Üreticilerin tarım sigortası konusunda talep ve eğilimlerinin incelenmesi: Çanakkale ili Lapseki ilçesi örneği" adlı çalışmalarında, üreticilerin TARSİM konusundaki bilinç düzeyleri, talep ve eğilimleri incelenmiş, anket yapılan çiftçilerin çoğunluğunun primlerin düşmesi ve gelir artışı durumunda sigorta yaptırabilecekleri belirlenmiştir. Lojistik Regresyon Analizi sonuçlarına göre üreticilerin sigorta yaptırma kararı üzerinde yaş, bu konuda eğitim almış olma, kooperatife üyelik ve daha önce herhangi bir doğal afetle karşılaşma durumu gibi faktörlerin istatistiki olarak anlamlı çıktığı belirlenmiştir.

Yekan (2012), "Türkiye'de tarım sigortası uygulamasının analizi" isimli araştırmasında, tarım faaliyetlerinin hava şartlarından dolayı her zaman etkilendiğini, olumsuz hallerde önemli kayıplar ve zararlar yaşandığını, bu nedenle tarımı sigorta kapsamı altına almak gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca Türkiye'nin 2005 yılından beri, yeni tarım sigortaları kanunu yürürlüğü girdikten sonra, tarım sigortaları konusunda büyük başarılar kazandığını, devlet direk prim desteği yapması ile çiftçileri, tarımsal faaliyetlerini sigortalanması konusunda teşvik ettiğini belirtmiştir.

Aydoğan ve ark. (2013), "Samsun ili meyve üreticilerinin tarım sigortalarına eğilimlerinin belirlenmesi" adlı çalışmalarında, 164 üreticiyle anket düzenlenmiş ve yapılan anketler sonucunda, sigorta yaptırmayan üreticilerin %77.78'inin, sigorta yaptıran üreticilerin ise %73.33'ünün riski sevmeyen davranış grubunda yer aldığı, sigorta yaptırmayanların %44.4'ünün sigorta hakkında bilgisinin olmadığı ve %50'sinin ise sigortanın devlet tarafından desteklendiğini bilmediği tespit edilmiştir. Ayrıca tarım sigortalarının uygulanmasını yaygınlaştırabilmek için üreticilere risk yönetimi ve tarım sigortaları konusunda eğitim verilmesinin ve tarım sigortaları bilincinin oluşturulmasının gerektiği sonucuna varılmış ve ürün sigortalama uygulamalarında

genel çözümler yerine üreticilerin özel koşullarına uygun yerel çözümlerin üretilmesinin ve hasar belirlemede uzman kişilerin görev almasının çiftçilerin tarım sigortalarını benimsemesi açısından önemli olduğu saptanmıştır.

Keskinkılıç (2013), "Tarım sigortacılığı: Dünya ve Türkiye'deki uygulamaların değerlendirilmesi" başlıklı çalışmasıyla tarım sigortacılığı alanında önemli ölçüde yol kat etmiş gelişmiş ülkelerindeki uygulamaları incelemiş ve sahip oldukları deneyimler ışığında Türkiye'deki uygulama eksikliklerine ve sorunlara çözüm önerileri getirmiştir. Ülkelerdeki sigorta uygulamalarını karşılaştırılabilmek için uygulamaları tarım sigortacılığı kavramsal çerçevesi kapsamında analiz etmiş ve sigorta sisteminin kavramsal çerçevesini altyapı, üstyapı ve sürdürülebilirlik açısından değerlendirmiştir. Ayrıca, yan amaç olarak hem sigorta şirketleri hem de üreticiler açısından tarım sigortacılığı ve risk yönetiminin önemi ve fırsatları hakkında farkındalık yaratmaya çalışmıştır.

Tümer ve Birinci (2013), "TRA I Bölgesindeki çiftçilerin riske karşı tutumları açısından sosyo-ekonomik özellikleri" konulu çalışmalarında, üreticilerin refah düzeylerinin artırılabilmesi için riske karşı tutumlarında etkili olan faktörleri ortaya koymak amacıyla TRA I Bölgesini oluşturan Erzurum (52 anket), Erzincan (36 anket) ve Bayburt (34 anket) illerinde 122 anket yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre anket yapılan çiftçilerin %56.6'sının tedbirli ve en az riskli yatırımları tercih eden kişiler olup risk sevmeyen grupta yer aldıklarını, %22.1'inin ise beklenen gelirleri en yüksek oluncaya kadar risk alan, kararlı, riski yönetme kabiliyeti olan, ekonomik açıdan en ideal davranan kişiler olup riske nötr grupta bulduklarını belirlemişlerdir. Bölgede riskli yatırımları seven, maceracı çiftçilerin oranının %21.3 olduğu ve risk seven grupta yer aldıkları, Bayburt, Erzincan ve Erzurum'da ki çiftçilerin yarıdan fazlasının risk sevmeyen grupta yer aldıkları ve ayrıca Bayburt'ta çiftçilerin %14.8'inin, Erzincan'da %22.2'sinin risk seven, Erzurum'da ise %21.2'sinin riske nötr grupta yer aldıkları tespit edilmiştir.

Çiftçi (2014), "Tarım sigortalarının devlet tarafından desteklenmesi ve tarım sigortaları havuzu sistemi" adlı araştırmasında, tarımın risklerden en fazla etkilenen sektör olduğunu, risklerin gerçekleşmesinin sadece üreticiyi değil, aynı zamanda devleti de

önemli ölçüde olumsuz bir şekilde etkileyebildiğini, bu yüzden tarım sigortalarının, bu riskleri devletin, tarımın ve üreticinin üzerinden alan transfer sistemleri olduğunu belirtmiştir. Türkiye'de tarım sektörünün istikrarlı gelişimine katkı sağlamak amacıyla taşıyan devlet desteği uygulamalarının mevcut olduğunu, üreticilerin, tarım sigortaları kanunu kapsamında gerçekleşen risklerden dolayı zararlarını devlet destekli olarak karşılayan tarım sigortaları havuzunun bir şirket tarafından yönetilebileceğini böylece tarım sektörünün istikrarlı gelişimine katkı sağlayacağını, tarımın geliştirilmesine, devletin üzerindeki risklerin paylaşılmasına ve kıt kaynakların yönlendirilmesi ile devletin yükünü hafifletecek şekilde riskin başka hedeflere transferine imkân sağlayacağını tespit etmiştir.

Karamürsel ve ark. (2014), "Isparta ilinde üreticilerin bitkisel ürün sigortası uygulamalarına yaklaşımı" adlı çalışmada işletmecilerin bitkisel üretim faaliyetlerinde karşılaştıkları en önemli riskin; bitkisel ürün sigortası yaptıranların %100.00'ünde, yaptırmayanların %83.61'inde doğal afetler, bitkisel ürün sigortası yaptıranların %66.67'sinde, yaptırmayanların %62.30'unda hastalık-zararlıların olduğu, risk olarak görülen doğal afetlerden; dolu, don, çatlama ve fırtına-rüzgarın (bitkisel ürün sigortası yaptıranlarda %94.74; %59.65; %12.28; %7.02, yaptırmayanlarda ise %74.51; %66.67; %15.69; %1.96) olduğu, işletmecilerin tamamının tarım sigortası uygulamalarından haberdar oldukları ve sigorta yaptırmayan çiftçilerin %32.79'unun arazi kaynaklı sorunlar (hisseli arazi, hazine arazisi, küçük ölçek ve parçalılık) nedeniyle sigorta yaptırmadıkları saptanmıştır. Ayrıca Isparta'da sigorta uygulamalarının yaygınlaştırılabilmesi için arazi kaynaklı sorunların giderilmesinin öncelikli olarak ele alınması gerektiği görülmüştür.

Kiracı ve ark. (2014), "Trakya'da yer alan bağcılık işletmelerinde ürün sigortası uygulamalarına yönelik üreticilerin yaklaşımları, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri" adlı araştırmalarında çalışma alanında dolu ve donun en önemli tarımsal belirsizlikler olduğu, yapılan saha çalışmasında elde edilen verilere ve gözlemlere göre bitkisel ürün sigortasının yaygınlaşmasında %50'lik devlet desteğinin önemli olduğu, tanıtım ve bilgilendirme toplantılarına katılımın az olmasına rağmen (%18) üreticilerin büyük kısmının devlet destekli tarım sigortasının kapsam ve şartlarını bildiği (%75.4) belirlenmiştir. Araştırma yapılan alandaki bağcılık işletmelerinde tarım sigortası

uygulamasının yeterli düzeyde benimsenmemesinin en önemli nedenlerinin; işletmelerin gelir ve arazi bakımından küçük işletmeler olması, sigorta teminatının kapsamının yetersiz olması, hisseli arazileri işleyenlerin sigorta için zorunlu olan ÇKS kaydını gerçekleştirememeleri ve tazminatın tamamının ödeneceğine dair güvensizlik olduğu, tarım sigortası yaptıran işletmelerin ise hasar tespiti işlemlerinin uygun yapılması, tazminat ödemelerinde muafiyet oranının yüksek olması ile sigorta poliçesinin düzenlenmesi döneminde üzüm verimi ve fiyatının belirlenmesinde üretici beyanının dikkate alınmaması sorunlarının öne çıktığı belirlenmiştir.

Oruç ve ark. (2014), "Tokat-Kazova yöresinde tarım sigortası yaptıрма konusunda farklılık gösteren iki köyün karşılaştırması" adlı çalışmada tarım sigortası yaptıрма eğilimi üzerinde üreticilere ait bazı sosyo-ekonomik faktörlerin (eğitim, yaş, deneyim, gelir vs) etkisinin olup olmadığı belirlenmeye çalışılmış, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü teknik elemanları ve yöredeki sigorta acenteleriyle görüşülerek, en fazla tarım sigortası yaptıran üreticilerin bulunduğu köy (Kuşoturağı) ile hemen hemen hiç tarım sigortası yapılmayan köy (Küçükbağlar) araştırma alanı olarak tespit edilmiştir. Bu iki köydeki üreticilerle görüşmeler yapılmış, elde edilen veriler oransal karşılaştırma ve ki-kare testi ile değerlendirilmesi sonucunda köyler arasında özellikle; ortalama işletme büyüklüğü, işletme başına düşen gelir, işletmecinin yaşı ve eğitim düzeyi bakımından önemli farklılıklar olduğu ve üreticilerin tarım sigortası yaptıрма eğilimleri ile bu faktörler arasında bağımlılık belirlenmiştir.

Sayın ve ark. (2014), "Üretici gözüyle tarım sigortası uygulamaları: Antalya örneği" adlı Antalya ilinde serada üretim yapan çiftçilerin tarım sigortası hakkında bilgi düzeyini ve tarım sigortasına bakış açılarını ortaya koymanın amaçlandığı çalışma da araştırma verileri serada üretim yapan ve tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 122 üreticiye anket yapılarak toplanmıştır. Çalışma sonuçlarına göre incelenen çiftçilerin %85'inin temel geçim kaynağının tarım olduğu, serada üretim yapan çiftçilerin karşı karşıya olduğu en önemli üretim riskinin hastalık ve zararlılar olduğu, tarım sigortası yaptıran üreticilerin tamamının sigorta primi desteğinden yararlandığı, tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin %77'sinin tarım sigortasından haberdar olduğu, tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin en önemli sigorta yaptırmama nedenlerinin gelir yetersizliği ve

primlerin yüksek olması, hasar bedelinin ödenmeyeceğine dair yaygın bir inancın olması, arazinin hisseli oluşu (tapu sorunu) ve dini sebepler olduğu belirlenmiştir.

Taşcı ve ark. (2014), "Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde çiftçilerin risk yönetimi ve tarım sigortası uygulamaları" adlı araştırmada, Ankara ve Çorum illerinde üreticilerin bitkisel ürün sigortası yaptırmamalarının birinci nedeninin gelir yetersizliği, Kayseri ilinde ise sigortanın gereksiz bir masraf unsuru olarak görülmesi olarak belirlenmiştir. Bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin karşılaştıkları sorunlar ise; Ankara ve Kayseri'de hasar tespitinin düzgün ve zamanında yapılamaması, Çorum'da sigorta primlerinin yüksek olması şeklindedir. Bu araştırma ile; kuraklığın sigorta kapsamına alınması, kiralık ve hazine arazisi işleyen üreticilerin sigorta yapma olanaklarının kolaylaştırılması, sigorta eksperlerinin konu uzmanlarından seçilmesi ve eğitim ve denetimlerin artırılması gerekliliği tespit edilmiştir.

Sıray ve ark. (2015), "Fındık yetiştiren üreticilerin bitkisel ürün sigortası uygulamalarına yönelik yaklaşımı: Ordu ve Trabzon illeri örneği" adlı çalışmada toplamda 234 adet üreticiyle yüz yüze gerçekleştirilen anketler sonucunda üreticilerin tarım sigortası hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, henüz sigorta bilincinin üreticiler tarafından kavranamaması nedeniyle tarım sigortasını gereksiz bir maliyet olarak gördükleri, arazilerin parçalı ve küçük olması sebebiyle tarım sigortasının ihmal edildiği, aynı zamanda üreticilerin gelir sıkıntılarının da tarım sigortası yaptıрма oranını düşürdüğü, tarım sigortasında devlet desteğinin olumlu etkisinin olduğu ve devam etmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Terin ve Aksoy (2015), "Devlet destekli bitkisel ürün sigortası uygulama sonuçları üzerine bir araştırma: Ortadoğu Anadolu (TRB) Bölgesi örneği" adlı çalışmalarında, TRB bölgesinde bitkisel ürün sigortası yaptıran üretici sayısının 2007 yılında 2 890 kişi iken, 2015 Ağustos ayı itibariyle bu rakamın 10 036 kişiye yükseldiğini, bölgede bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin en yüksek olduğu ilin Malatya (%87.80), en düşük olduğu ilin Bingöl (%0.03) olduğunu, bölgede 2007 yılında sigortalı alanın 74 694 dekar iken, 2014 yılında 311 386 dekara yükseldiğini, bölgenin bitkisel ürün sigortası prim üretim değerinin 2007 yılında 5.4 milyon TL iken, 2015 Ağustos ayı itibariyle 94.2 milyon TL'ye yükseldiğini ve bölgenin toplam bitkisel ürün sigortası

prim üretim değerinden aldığı payın 2007 yılında %11.57 iken 2014 yılında %10.89'a gerilediğini tespit etmişlerdir.

Uysal (2015), "Bitkisel üretim işletmelerinde ürün sigortaları, üreticilerin sisteme ilişkin tutumları üzerine Manisa ilinde bir araştırma" adlı çalışmasında Manisa ili merkezinde 117 üretici ile anket yapmış ve araştırma bulgularına göre üreticilerin, bitkisel ürün sigortasına karşı olumlu düşünce içinde olduklarını, sigortalı olma bilincine sahip olduklarını ve en çok don, dolu, aşırı yağış, fırtına, kuraklıktan endişe duyduklarını belirlemiştir. Üreticilerin TARSİM'e yönelik düşünceleri ve sigorta uygulamaları memnuniyeti "kararsızım" düzeyinde olup sigorta yaptıran üreticilerin sigorta yaptırmayan üreticilere göre bitkisel ürün sigortası ve TARSİM'e yönelik istatistikî olarak anlamlı düzeyde daha olumlu düşünceler içinde olduklarını ve bitkisel ürün sigortasından daha fazla memnun olduklarını tespit etmiştir.

Aydın ve ark. (2016), "Kırklareli ve Edirne illerinde üreticilerin ürün sigortası uygulamalarına yaklaşımı" adlı çalışmalarında, Kırklareli ve Edirne illerinde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan işletmelerin tarım sigortasına eğilimlerini, sigorta uygulamalarında karşılaşılan problemleri ve çiftçilerin beklentilerini belirlemek amacıyla Edirne ilinde sigorta yaptıran 80, sigorta yaptırmayan 92, Kırklareli ilinde sigorta yaptıran 68, sigorta yaptırmayan 77 üretici olmak üzere toplam 317 üretici ile anketler yapmışlar ve üreticilerin tarım sigortası yaptırmalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesinde ise Logit regresyon analizi kullanmışlardır. Araştırma alanında üreticilerin eğitim düzeylerinin, tarımsal deneyimlerinin, toplam yıllık gelir ve toplam tarımsal gelirlerinin, arazi miktarlarının ve tarımsal örgütlere üyelik durumlarının tarım sigortası yaptırma durumu üzerinde pozitif yönde, tarım dışı faaliyetle uğraşma durumlarının ise negatif yönde etkili olduğu sonucuna varmışlardır.

Kızıloğlu (2017), "Üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya etkileyen faktörlerin belirlenmesi Konya ili Akşehir ilçesi örneği" adlı araştırmasında 90 üretici ile görüşmüş ve üreticilerin ortalama yaşının 49.54, toplam yıllık gelirlerinin 33 168.89 TL, ortalama arazi büyüklüğünün 117.47 dekar ve 43.26 dekarla en fazla buğday yetiştirildiğini belirlemiştir. Üreticilerin en fazla sigorta yaptırdığı ürünlerin sırasıyla buğday (%35.56), kiraz (%32.22) ve erik (%21.11) olduğunu, üreticilerin %58.89'unun ürünü

sigorta yaptırdığını, tarım sigortasını yaptırmada etkili olan faktörlerin binary logit analizi ile test edildiğini ve üreticilerin sigorta yaptırmada istatistiki olarak olası etkili olanların ise; üreticilerin ilkokul mezunu olma durumu, sahip oldukları arazi büyüklüğü, yıllık toplam gelirleri ve sürekli afet riskinden dolayı sigorta yaptırma durumları olduğunu tespit etmiştir.

Naseri ve Saner (2017), "Uşak ilinde buğday üreticilerinin olası kuraklık sigortasını benimsemesinde etkili olan faktörlerin analizi" adlı çalışmalarında, 2013-2014 üretim döneminde seçilmiş 75 tarım işletmesine anket uygulamışlar, kuru koşullarda buğday üretimi yapan üreticilerin olası kuraklık sigortasına istekli olup olmama durumlarını etkileyen faktörlerin yapay sinir ağları (YSA) ve logit modeli ile belirlenmesini amaçlamışlardır. YSA sonuçlarına göre kuraklık riskinin, sigortalanmasına isteklilik durumuna; tarım sigortası hakkında bilgi sahibi olma durumu, tarım sigortasıyla ilgili kursa katılma durumu, kredi kullanma durumu gibi değişkenlerin daha fazla duyarlı olduğunu, Logit modeli sonuçlarına göre ise olası kuraklık sigortası isteklilik durumunu; tarım sigortası hakkında bilgi düzeyi ile hayvancılık faaliyetine yer vermenin pozitif yönde, ayrıca kredi kullanma durumu, tarım sigortası yaptırma durumu, buğday ekim alanı ve internet hakkında bilgi sahibi olma durumunun negatif yönde etkilediğini belirlemişlerdir. İki modeli karşılaştırdıklarında ise YSA'nın, logit modeline göre yüksek R^2 (düzeltmiş belirleme katsayısı) değerine ve düşük hata oranına (ortalama mutlak yüzde hata) sahip olduğunu, ayrıca YSA ile kuraklık sigortası değişkeninin duyarlı olduğu değişkenleri ortaya koyarken, Logit model ile marjinal etkilerini hesaplamının mümkün olduğunu, buna göre logit analizi varsayımlarının sağlanamadığı durumlarda YSA'nın tercih edilebileceğini tespit etmişlerdir.

Ünal (2017), "Çiftçilerin tarım sigortası yaptırma kararlarına etki eden faktörler: Adana ili örneği" adlı araştırmasında, Adana ilinde 2015 yılında 58 köyde 115 adet üreticiden anket yoluyla elde ettiği verilerle, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin sosyo-ekonomik özelliklerinin karşılaştırılması için t testi, anova, ki-kare istatistiğinden ve üreticilerin sigorta yaptırma kararlarının belirlenmesi için lojistik regresyon analizinden yararlanmış ve araştırma sonuçlarına göre üreticilerin %52.20'sinin hayatlarında en az bir kez tarım sigortası yaptırdığını, ortalama yaşlarının 48.50 yıl, deneyim sürelerinin 27.30 yıl, aile genişliğinin 6.37 adet olduğunu, eğitim düzeylerinin

yüksek olduğunu (üniversite mezunlarının oranı %24.35), %44.35'inin sadece köyde, %13.92'sinin ilde ikamet ettiğini ve 59.10'nun köy dışında eve sahip olduğunu, %76.50'sinin asli mesleğinin çiftçilik olduğunu, ortalama arazi genişliğinin 406.34 dekar, ortalama parsel sayısının 8.05 olduğunu, %56.52'sinin tarımsal kredi kullandığını tespit etmiştir. Ayrıca, tarım sigortası yaptıran kararlarına üreticinin yaşı, deneyim süresi, hanehalkı genişliği, mülk arazi ve arazi mülkiyet durumu, parsel sayısı, üretim deseni, esas mesleği, kredi kullanım durumu, yönetimde bulunması ve tarım sigortası konusunda önceden bilgi sahibi olma durumu faktörlerinin etkili olduğunu belirlemiştir.

Yazgı (2017), "Türkiye'de tarım sigortası uygulamaları, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve alternatif model arayışı" başlıklı araştırmasının amacı Türkiye'de tarım sigortasının yaygınlaştırılmasına yönelik olarak politika önerileri geliştirmek olup bu amaçla Tekirdağ ili Hayrabolu, Malkara ve Süleymanpaşa ilçelerinde 16 771 işletmeden oluşan bir örnek çerçevesinde 192 üretici ile yapılan anketlerle üreticilerin sigortalı olma durumunu etkileyen faktörlerin belirlenmesinde Logistik Regresyon analizini kullanmış, bulduğu sonuçlara göre, araştırma bölgesindeki üreticilerin eğitim seviyesinin, tarım kredi kooperatifi üyeliğinin, kanola yetiştiriciliğinin, traktör kaskosu ve toprak analizi yaptıran durumlarının tarım sigortası yaptıran kararını etkileyen faktörler olduğunu belirlemiştir. Tarım sigortası sisteminde karşılaşılan sorunların ise eksperlerin yeterli bilgiye sahip olmaması, hasar tespitini doğru yapamamaları, kaba davranışları ve sigorta maliyetlerinin yüksek olması olduğunu saptamıştır. Sonuçta, gelir sigortasının tarım sigortasının yaygınlaştırılması için hayata geçirilebilecek alternatif bir model olduğunu, eksper kaynaklı sorunların giderilmesinin, sistemin işleyişine yönelik bazı konuların açıklığa kavuşturulmasının ve sigorta prim miktarının düşürülmesinin tarım sigortası yaptıran üretici sayısını artıracak unsurların başında geldiğini ve sigorta primlerine verilen devlet desteğinin en az %50 olacak şekilde devam ettirilmesinin hatta devlet kaynakları uygunsa devlet desteğinin artırılmasının sigortalı olma oranını artıracığını tespit etmiştir.

Amasya ilinde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerden oluşan karşılaştırma grubu ile yürütülen bu çalışmada; bir taraftan üreticilerin sigorta yaptıran yaptırmamalarına yönelik tercihlerini etkileyen faktörler sorgulanırken, diğer taraftan da 2005 yılında çıkarılan ve 2006 yılında yürürlüğe giren Tarım Sigortaları Kanunu

kapsamında yer alan devlet tarafından verilen prim desteğinin üreticilerin tarım sigortası yaptırma kararları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Ayrıca üreticilerin işletme özellikleri, sosyo-ekonomik nitelikleri, haberleşme davranışları, tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları araştıran diğer çalışmalardan farklı olarak bu faktörlere ilaveten yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumları, riske karşı tutum ve davranışları ile tarım sigortasından beklentileri hem χ^2 (Khi-kare) analizi hem de Lojistik Regresyon tam (enter) yöntemiyle analiz edilerek literatüre katkı sağlamıştır.

Tarım sigortasına yönelik üreticilerin geçmiş tutumlarının ortaya konulması ve geleceğe yönelik düşüncelerinin belirlenmesinin; gerek karar alıcılar açısından gerekse yayım elemanları açısından oldukça önemli olduğu aşikardır. Nitekim bu çalışmadan elde edilen bilimsel sonuçlar neticesinde Türkiye'de sadece %19 civarında olan sigortalı çiftçi sayısını artırabilmek için öneriler geliştirilerek hem ilgili taraflara hem de literatüre kaynak sağlaması hedeflenmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu çalışmanın ana materyalini, üreticiler ile yüz yüze yapılan anketlerden elde edilen orijinal nitelikteki birincil veriler oluşturmaktadır. Bu araştırmanın anket formu, öncelikle araştırma konusuna benzer konularda yapılmış anket formları ve daha önce yapılmış literatür çalışmaları incelenerek uzman kişilerin görüşleri de alınarak araştırmanın ana amacına uygun bir şekilde düzenlenmiştir. Anketler uygulanmadan önce pilot anket çalışması yapılarak anketin kullanılabilirliği test edilmiş ve anket soruları tekrar şekillendirilmiştir. Anket çalışmaları Haziran-Ağustos 2017 döneminde gerçekleştirilmiştir.

Anket formunun birinci bölümünde, üreticilerin sosyo-ekonomik nitelikleri, ikinci bölümünde işletme özellikleri, üçüncü bölümünde yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumları, dördüncü bölümünde haberleşme davranışları, beşinci bölümünde riske karşı tutum ve davranışları, altıncı bölümünde üreticilerin genel olarak tarım sigortalarına karşı tutum ve davranışları ile ilgili sorular yer alırken; yedinci bölümünde ise tarım sigortasından beklentileri ile ilgili sorular değerlendirilmiştir.

Konuyla ilgili çalışmada, daha önce hazırlanmış olan kitaplar, tezler, dergiler, makaleler, gazete haberleri ve güncel konular, toplantı sonuç bildirgeleri ve üniversite seminer programları, kamu ve özel kuruluşların çalışmaları, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü, Türkiye İstatistik Kurumu ve uluslararası düzeyde çalışmalar yapan Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı (FAO) gibi kuruluşların verileri ikincil verileri oluşturmuştur. Ayrıca İnternet web sitelerinden yararlanılmıştır.

3.2. Örneklem ve Anket Aşamasında Uygulanan Yöntem

Amasya ilinde köy bazında tarım sigortası yaptıran üreticilerin sayıları en son verilere göre TARSİM Genel Müdürlüğünden ve örneğe çıkan tüm köylerde üreticilerin, köy

bazında dağılımı Amasya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü kayıtlarından elde edilerek populasyon tespit çizelgesi oluşturulmuştur.

Örnekleme kapsamına alınan tüm üreticilerle anket yapılması mümkün görülmediğinden dolayı, anakütleyi temsilen yeterli sayıda üretici bilimsel örnekleme yöntemlerinden biri kullanılarak belirlenmiştir. Araştırmada örneklem hacminin belirlenmesinde %5 hata payı ve %95 güven sınırlarında çalışılmıştır.

Amasya ilinde 2015 yılı Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı 20 102 çiftçi araştırmanın anakütlesini oluşturmaktadır. Örneklem hacminin belirlenmesinde anakütle varyansı bilinmediğinden, iki terimli bir gösterge için anakütledeki oransal değerlerin eşit olduğu varsayılarak, varyans

$$\sigma^2 = p \cdot q = 0.5 \times 0.5 = 0.25$$

şeklinde hesaplanmıştır. Araştırmada örneklem sayısının belirlenmesinde

$$n = \frac{z^2 \cdot p \cdot q}{d^2}$$

formülünden yararlanılmıştır (Yemane, 2001).

Formülde,

n= Örneklem büyüklüğü

p= Olayın gerçekleşme olasılığı

q= Olayın gerçekleşmeme olasılığı

z= Standart normal değişken (Güven aralığı hesaplanırken izin verilen hata payı ile belirlenen z tablo değeri, %5 hata payı için 1.96)

d= Duyarlılık düzeyi (Örneklem hatası)

Bu araştırmada anakütleyi oluşturan üreticilerin sigorta yaptırma isteği bilinmediği için p=0.5 olarak alınmış ve örneklem hacmi 384 olarak bulunmuştur. Görüşülecek üreticilerin sayısının belirlenmesinde, yerleşim birimlerinin toplam populasyon içindeki payları esas alınmış (Engindeniz ve Çukur, 2003; Armağan ve Akbay, 2007; Pazarlıoğlu ve ark., 2007) ve örneğe alınan üreticiler tesadüfî olarak belirlenmiştir.

Amasya ili genelinde 372 köyden 267'sinde toplam 3 847 üreticinin tarım sigortası yaptırdığı ve bu üreticilerin toplam populasyon içindeki paylarına göre dağılımı Çizelge 3.1'de verilmiştir.

Çizelge 3.1. Amasya ilindeki üreticilerin toplam populasyon içindeki paylarına göre dağılımı

İlçeler	Sigorta Yaptıran	%	Populasyon	Anketlerin Populasyon İçindeki Payı (%)	Anketlerin Dağılımı (%)
Göynücek	511	13.28	1 805	8.98	34
Gümüşhacıköy	334	8.68	2 320	11.54	44
Hamamözü	55	1.43	580	2.89	11
Merkez	755	19.63	5 844	29.07	112
Merzifon	1 631	42.40	3 889	19.35	74
Suluova	503	13.08	2 176	10.82	42
Taşova	58	1.50	3 488	17.35	67
TOPLAM	3 847	100.00	20 102	100.00	384

Tarım sigortası yapılan 267 köyün çoğunda sigorta yaptıran üretici sayısının oldukça az olması nedeniyle, araştırmada tarım sigortalarının yoğun olarak yapıldığı 40 köy araştırma evreni olarak seçilmiştir. Bu köyler; Göynücek ilçesinde; Şarklı, Gümüşhacıköy ilçesinde; Akpınar, Çavuşköy, Çetmi ve Ovabaşı, Hamamözü ilçesinde; Kızılcaören ve Sarayözü, Merkez ilçede; Aksalur, Bulduklı, Büyükkızılca, Dadıköy, Gözlek, Karaköprü, Karasenir, Musköy ve Yağmur, Merzifon ilçesinde; Akpınar, Akören, Elmayolu, Eymir, Hanköy, Karatepe, Kayadüzü, Oymak ve Saraycık, Suluova ilçesinde; Eraslan, Taşova ilçesinde; Akınoğlu (Tekke), Akınoğlu (Yerkozlu), Alpaslan, Ballıdere (Ballıca), Boraboy, Çaydibi, Dörtüol, Karlık, Kumluca, Sepetli, Şahinler, Şeyhli, Uluköy ve Yeşilyurt köyleridir.

Yapılan örnek hacmi hesaplamalarına göre, bu araştırmada tarım sigortasının yoğun olarak yapıldığı 40 köyde, tarım sigortası yaptıran 192 ve yaptırmayan 192 üretici olmak üzere toplam 384 üreticiyle anket düzenlenmiştir.

3.3. Verilerin Değerlendirilmesinde Uygulanan Yöntem

Araştırma kapsamında yer alan her bir üretici için doldurulan anket formları tek tek incelenerek, gerekli kontrol ve düzeltme işlemleri yapıldıktan sonra SPSS programına

girişleri yapılmış ve daha sonrada temel tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılarak uygun çizelgeler oluşturulmuş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Çizelgelerin oluşturulmasında araştırma sonuçlarının daha belirgin ve anlaşılır olmasını sağlamak amacı ile gruplandırmalar yapılmıştır. Gruplandırmalarda üreticiler; riski seven, riske kayıtsız ve riski sevmeyen şeklinde üç gruba ayrılmıştır. Bu ayırım, anket aşamasında üreticiler ile yapılan detaylı görüşmeler sonucunda yapılmıştır. Ayrıca tarım sigortası yaptıran üreticiler, yaptırdıkları sigorta konusu ve sigortaya konu olan üretim dallarının kapsamı açısından ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulmamış ve tamamı aynı kategoride değerlendirilmiştir.

Bilimsel araştırmalar sonucu elde edilen verilerin çözümlenmesinde ve bulguların yorumlanmasında çeşitli istatistikî yöntemler yoğun olarak kullanılmaktadır (Tonta, 1999). Verilerin analizinde öncelikle üreticilerin sosyo-ekonomik nitelikleri, işletme özellikleri, yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumları, haberleşme davranışları, riske karşı tutum ve davranışları, tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları ve tarım sigortasından beklentileri ortaya konulmuştur. İncelenen üreticilerin tarım sigortası ile sosyo-ekonomik nitelikleri, işletme özellikleri, yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumları, haberleşme davranışları, riske karşı tutum ve davranışları, tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları ve tarım sigortasından beklentileri arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemede χ^2 (Khi-kare) analizi uygulanmıştır.

Khi-kare analizinde, üreticilerin sosyo-ekonomik nitelikleri, işletme özellikleri, yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumları, haberleşme davranışları, riske karşı tutum ve davranışları, tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları ve tarım sigortasından beklentileri incelenmiştir. Sonuç olarak Khi-kare hesap değeri, tablo değerinden büyük olduğu durumda hipotez reddedilerek iki olay arasında anlamlı bir ilişki olduğundan söz edilir.

H_0 : İlişki yoktur.

H_1 : İlişki vardır.

Serbestlik derecesi ; $SD = (R-1) \times (K-1)$

R= Khi-kare frekans tablosundaki satır sayısı

K= Khi-kare frekans tablosundaki sütun sayısı

Bu anlamlı ilişkinin ne oranda güçlü olduğu ise bağımlılık katsayısı ile ortaya konulmuştur. Bağımlılık katsayısına (Coefficient of Contingency) ilişkin formül aşağıda verilmiştir.

$$CC = \sqrt{\frac{\chi^2}{N + \chi^2}}$$

CC = Bağımlılık katsayısı

χ^2 = Khi-kare değeri

N = Gözlem sayısı (Düzgüneş ve ark.,1983)

Analizlerde, üreticilerin tarım sigortası yaptırıp yaptırmamaları bağımlı değişken olarak kabul edilmiştir. Bağımlı değişkenin ikili (0,1) olabileceği durumlarda, lojistik regresyon, probit ve doğrusal olasılık modelleri kullanılmaktadır (Gujariti, 1995).

Bağımsız değişken sayısının az olduğu durumlarda regresyon modeli kurmak ve onu yorumlamak kolaydır. Fakat bağımsız değişken sayısı arttıkça modeli kurmak ve çözümlenmek oldukça zor ve karmaşık olmaktadır. Modele ne kadar çok değişken eklenirse, kestirilen standart hata o kadar büyük olur ve gözlenen veri kümesine de daha çok bağımlı olur. Bu nedenle lojistik regresyon, diğer regresyon yöntemlerinin gerekli varsayımları sağlayamadığı durumlarda kullanılması uygun bir yöntem olarak görülmekte ve sınıflandırma analizlerinde sık kullanılan yöntemlerden biri olmaktadır (Cankurt ve ark., 2007). Lojistik regresyon analizinde bağımlı değişken kesikli bir değer almakta ve bu analiz ile bağımlı değişkenin alabileceği değerlerden birinin gerçekleşme olasılığı tahmin edilmektedir. Ayrıca çok değişkenli normal dağılım gösterme şartı aranmadığı için kullanımında üstünlük sağlamaktadır (Cankurt ve ark., 2007).

Lojistik regresyona ait dört temel varsayım vardır (Aktaş, 1997; Hosmer ve Lemeshow, 2000; Unvan, 2006; Cankurt ve ark., 2007). Bunlar;

1. Y_1, \dots, Y_n değerleri istatistiksel olarak bağımsızdır.
2. Bağımsız değişkenler (X_k) birbirinden bağımsızdır.
3. $Y_i \in (0,1)$ $i= 1,2, \dots, n$
4. $P(Y_i=1/X_i)=P_i$ $i=1,2, \dots, n$

Lojistik modelde bağımlı değişken ortalaması bir olasılık olarak aşağıdaki gibi hesaplanır;

P: istenen olaya ait olasılık

1-P: istenmeyen olaya ait olasılık

β_0 : denkleme ait sabit katsayı

$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_n$: bağımsız değişkenlere ait regresyon katsayıları

X_i : i. bağımsız değişkene ait değer

P: değişken sayısı (i=1,2,...,n)

İstenen olayın olasılığı (Y=1): $P(Y=1 | X_1, X_2, \dots, X_p) = 1 / (1 + e^{-(\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p)})$

İstenmeyen olayın olasılığı (Y=0): $P(Y=0 | X_1, X_2, \dots, X_p) = 1 / (1 + e^{\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p})$

Bu iki olasılığın birbirine oranına "odds oranı" denir ve $P / (1 - P) = e^{\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p}$

şeklinde yazılabilir. Eşitliğin her iki tarafının doğal logaritması (Ln) alındığında, bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasındaki ilişkinin lineer bir duruma dönüştüğü lojistik regresyon denklemi elde edilir.

$$\text{Lojit (P)} = \log [P / (1 - P)] = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p$$

Ayrıca odds değeri ile üzerinde durulan olayın olma olasılığı arasındaki ilişki $\text{odds} = p / (1 - p)$ yada $p = \text{odds} / (1 + \text{odds})$ şeklinde ifade edilir. Örneğin odds değerinin 1.00 ve 1.00'den büyük olduğu durumlarda p olayının gerçekleşme ihtimalinin artması yönünde bir kanı oluşmaktadır. Diğer bir anlatımla, olasılık değerinin 0.5 ve bundan büyük olduğu değerlerde p olayının gerçekleştiği kabul edilir. Fakat p olayının gerçekleşmesi konusunda kesin bir yargıya varabilmek için odds değerinin 1.00 veya 1.00'den büyük çıkmasının yanı sıra wald istatistiğinin de istatistiki olarak önemli çıkması gerekmektedir (Campell, 1981; Hosmer ve Lemeshow, 2000, Eydurun, 2006).

Lojistik regresyon analizinde bağımsız değişkenlerin odds oranlarının hesaplanmasında tam (enter) ve adımsal (stepwise) yöntemler kullanılabilir. Adımsal yöntemde üç ileriye doğru götürme (bağımsız değişken ekleme, conditional LR ve wald) ve üç geriye doğru götürme (bağımsız değişken çıkarma, conditional LR ve wald) olmak üzere toplam altı ayrı adımsal regresyon modeli geliştirilebilir (Albayrak, 2006). Bununla birlikte lojistik

regresyonun ikili, sıralı ve isimsel lojistik regresyon olmak üzere üç temel yöntemi vardır (Tatlıdil, 1996). İkili lojistik regresyon, sadece iki cevap seçeneği (var/yok, geçer/geçmez, sağlar/sağlamaz gibi) içeren bağımlı değişkenlerle yapılan lojistik regresyon analizidir. Bu analizde faktör değişkenleri kategorik isimsel ölçeklidir, ortak değişkenler ise sürekli değişken olmalıdır. Sıralı lojistik regresyon, cevap değişkeninin üç veya daha fazla kategori içerdiği ve değerlerinin sıralı ölçekle ifade edildiği durumlarda uygulanan lojistik regresyon analizidir. Sıralı değişken kodlanır veya kategorileri belirlendiğinde cevapların doğal sıralama (hafif/orta/ağır, beğenmedim/az beğendim/beğendim/çok beğendim gibi) yapısında olması gerekmektedir. İsimsel lojistik regresyonda ise isimsel ölçekli cevap değişkenleri en az üç kategoride gözlenen değerler içermelidir. Gözlenen değerlerin kodlanmak istenmesi halinde sıralı lojistik regresyonda olduğu gibi doğal sıralama yapısında olması şart değildir. Örneğin bir meslek dalı veya yapılan sportif faaliyetlerin sınıfları isimsel olarak sınıflandırılabilir (Yavuz, 2010).

Bu çalışmada, çalışmanın amacına ve elde edilen verilere uygun olan "İkili Lojistik Regresyon" analizi tam (enter) yöntem kullanılarak uygulanmıştır. Bağımlı değişken, tarım sigortası yaptıran yaptırmamaya göre, tarım sigortası yaptıranın durumunun "1" yaptırmama durumunun ise "0" değerini aldığı modelde bağımsız değişkenler ise üreticilerin sosyo-ekonomik nitelikleri, işletme özellikleri, yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumları, haberleşme davranışları, riske karşı tutum ve davranışları, tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları ve tarım sigortasından beklentilerini kapsayan değişkenlerden oluşmaktadır.

Araştırmada verilerin analizinin tamamında hesaplamalar, yukarıda belirtilen formüllerin Microsoft Excel çalışma sayfalarına aktarılması suretiyle yapılmıştır. Yapılan hesaplamalarda SPSS v22 (Statistical Package for Social Sciences) istatistik paket programından yararlanılarak değerlendirilmiştir.

4. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTALARI

4.1. Dünyada Tarım Sigortaları

Tarımsal üretimde belirsizlik doğuran doğal risklerin başında dolu, don, yangın, kuraklık, fırtına, sel felaketleri sayılabilir. Bunlara bitkisel ve hayvansal üretimdeki hastalık riskini de eklemek gerekir. Gelişmiş ülkelerde doğa olaylarının afete dönüşmesini önlenmesinde yapılan tüm çalışmalar "Risk Yönetimi" adıyla anılmaktadır. Diğer sektörlerde olduğu gibi tarımda da risk yönetiminde riskleri önlemede öncelikle "Koruma Önlemleri" alınmakta, teknik olarak önlemler yeterli olmadığında, meydana gelecek zararı karşılamak üzere "Tarım Sigortası" uygulamaları devreye girmektedir (Çağatay, 2008).

Dünyada çeşitli ülkelerde tarım sigortalarının gelişim düzeyleri; ülkelerin izlediği tarım politikaları, tarımın ekonomi içindeki önemi ve bu kesimin toplumsal ve sosyal yapı üzerine olan etkilerine bağlı olarak değişim göstermekle beraber, tarımın gelişmiş olduğu hemen her ülkede bu gelişime paralel olarak tarım sigortalarının da geliştiği gözlenmektedir (Tanrıvermiş ve Sayın, 1993).

Gelişmiş ülkeler kendi doğal, sosyal, temel ekonomik yapılarıyla tarım politikaları dikkate alınarak bilinçlendirilmiş tarım ürün sigorta sistemlerini kurmuşlar ve böylece çiftçilerinin çok az bir masrafla zararlarını karşılayarak muhtaç oldukları ekonomik ve sosyal güvenceye kavuşmaları sağlanmıştır (Yavuz, 2010).

Dünya'da modern anlamda tarımsal sigorta uygulamaları 1770-1800 yılları arasında Avrupa'da başlamıştır. İlk kez İrlanda'da sigorta kooperatiflerince hayvan sigortaları ve Almanya'da ise dolu ve yangın sigortaları yapılmıştır. Ancak ilk uygulamalar deneyimin yetersizliği, sigortalı sayısının artırılamaması, prim oranlarının düşük ve çoğu kez sabit olarak belirlenmesi, hasar dengesinin kurulamaması, devlet desteğinin yetersizliği, reasürör bulma güçlüğü gibi nedenlerle başarısız olmuştur. 19. ve 20. yüzyılda önce Avrupa ülkeleri ve daha sonra ABD ve Japonya gibi ülkelerde geniş kapsamlı tarım sigortaları uygulamaları başlamıştır (Güngör, 2006).

Dünyada uygulanan tarım sigortalarının çeşitleri, işletme şekilleri ve kapsamaları, ülkelerin ekonomik gelişmişliklerine, ülke ekonomisi içinde tarımın yeri ve önemine bağlı olarak değişmektedir. Dünyada bazı ülkelerin uyguladığı modeller ön plana çıkmıştır ve diğer ülkeler tarafından da benimsenmiştir. Örneğin İspanya'nın uyguladığı model Amerika Birleşik Devletleri dahil daha birçok ülkenin tarım sigortası modelini etkilemiştir (Akçaöz ve Kızılay, 2004).

4.1.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde tarım sigortası uygulamaları

Amerika Birleşik Devletleri'nde, bitkisel ürünlerde hasar sigortası 1880'lerden itibaren başlamıştır. İlk yıllarda yeterli tecrübeye sahip olunmadığı için deneme yanılma yöntemi uygulanmıştır. Fakat yanılmalar çok pahalıya mal olmuştur. Primler rastgele ve çoğu zaman tehlikeli olabilecek şekilde düşük seviyelerde belirlenmiştir. Şirketlerin çoğu aşırı zarar ve sorumluluk oranlarından dolayı ödeme gücüne düşmüştür. Sahte tazminat talepleri de oldukça yüksek oranlarda gerçekleşmiştir (Aslangiray, 1999).

ABD'de tarım sigortası sistemi 1938 yılında Tarım Bakanlığına bağlı Federal Ürün Sigorta Şirketi (FCIC) ve birkaç özel sigorta şirketi aracılığıyla bir kamu-özel işbirliği şeklinde uygulanmaya başlanmıştır. Başlangıçta özel sigorta şirketleri tek riske dayalı (don, dolu, yangın, sel, rüzgar vb.) sigorta ürünlerini başarılı bir şekilde sunmuştur. Devlet ise özel şirketlerin birden çok riske karşı teminat veremeyeceği düşünüldüğü için çiftçilere doğal afet yardımları yaparak sisteme katkıda bulunmuştur. Yani, ürün sigortası ile katkı ve afet yardım ödemelerinin yan yana uygulandığı programlarla sistem yürütülmüştür. Fakat zamanla çiftçilerin çoğunun yapılan afet yardımlarına güvenmesi ülkede tarım sigortalarının gelişmesini engellemiştir. 1980 yılına gelindiğinde ise Federal Ürün Sigorta Yasası çıkartılmıştır ve Federal Ürün Sigorta Şirketi (FCIC) özel sigorta şirketleri ile birlikte faaliyette bulunarak bölgesel ve spesifik tarım ürünleri için sigorta ürünlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirmeye başlamıştır. Fakat bununla beraber, yapılan doğal afet yardımları devam etmiş ve 1994 yılına kadar kaldırılamamıştır. 1994 yılında yapılan bir takım çalışmalar sonucunda Ürün Sigortası Reform Yasası çıkartılmıştır. Bu yasayla primlerin ve idari masrafların sübvansede edilmesi yoluyla tarım sigortalarında yasal olarak devlet desteği sağlanmaya başlanmıştır. Aynı zamanda doğal afet ödemeleri, ürün sigortası ile

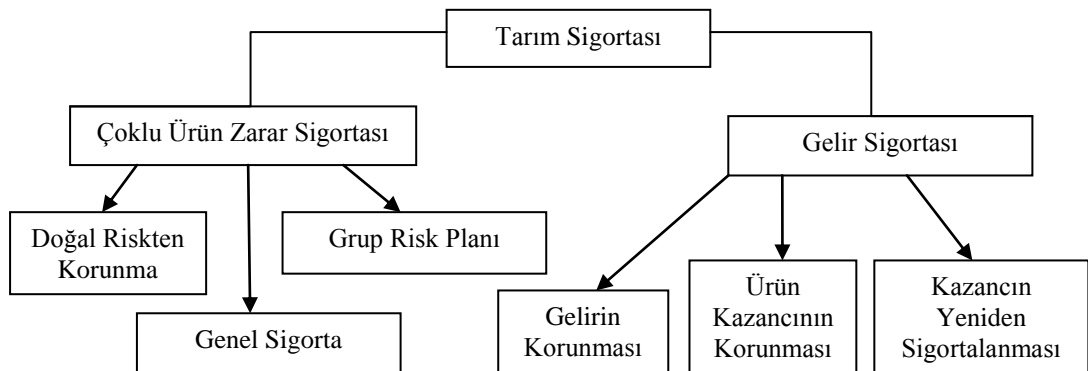
bağlantılandırılarak Birden Çok Riske Dayalı Ürün Sigortası (Multi Peril Crop Insurance-MPCI) poliçeleri geliştirilmiştir. Devlet desteğiyle yürütülen MPCI halen Amerika'da uygulanan en yaygın sigorta sistemidir (Tümtaş, 2007).

Amerika'da bugün Tarım Sigortası Sistemi Kamu-Özel ortaklığı şeklinde sağlanmaya ve yönetilmeye devam etmektedir. Fakat FCIC'nin yönetimi yine Tarım Bakanlığına bağlı olan ve üreticilerin ekonomik istikrarını kuvvetlendirmek ve korumak için güvenilir bir risk yönetimi desteği sağlamak amacıyla 1996 yılında kurulan Risk Yönetimi Kurumu (Risk Management Agency-RMA) tarafından yapılmaktadır. Yani RMA ve FCIC Tarım Sigortası Programlarının yürütülmesinde ortak olarak çalışmaktadırlar. Özel sigorta şirketleri de, sistemde acenteleri aracılığıyla tarım üreticileri için tarım sigortası poliçelerinin satışını yaparlar. ABD'de tarım sigortalarında devletin rolleri aşağıda sıralanmıştır (Güngör, 2006):

- Çiftçilere sağlanan prim desteği,
- Sigorta kapsamı ve teminat düzeylerinin belirlenmesi,
- Satış ve hizmetlerde özel sigorta şirketlerine yapılan ödemeler,
- Reasürans desteği,
- Özel sigorta şirketlerinin ARGE harcamalarına finansman desteği,
- Eğitim ve araştırma programlarının yürütülmesi,
- Reasürans şirketlerinin ve uygulanan programların denetlenmesi (Witt, 2002).

Aşağıda Şekil 4.1'de Amerika'da ana ürün ve gelir sigortası çeşitleri gösterilmektedir.

Şekil 4.1. Amerika'da tarım sigortası çeşitleri

Kaynak: Çetin, 2007

ABD'de mevcut sistemde sunulan sigorta ürünlerinde geniş çaplı iki kategori mevcuttur. Bunlar; çoklu ürün zarar sigortası ve gelir sigortasıdır. Çoklu ürün zarar sigortası; doğal riskten korunma, genel sigorta ve grup risk planı olarak üç kısımda ele alınmaktadır. Gelir sigortası ise; gelirin korunması, ürün kazancının korunması, kazancın yeniden sigortalanması olarak sınıflandırılmaktadır. Uygulanan program çerçevesinde sigortası yapılan risk alanı, doğal riskten korunma ve genel sigorta programında kişisel üretim riskine karşı grup risk planında ise bölgesel risk planına göre yapılmaktadır. Gelir sigortası uygulamasının tüm çeşitlerinde, sigortalanacak risk alanı kişisel gelir riskine göre yapılmaktadır (Çetin, 2007).

ABD'de sigorta şirketleri bütün sigorta tekliflerini kabul etmek zorunda olduklarından, böyle bir sigorta programının devam edebilmesi için, devletin primlere katılmasının yanı sıra aynı zamanda özellikle ilk dönemlerde reasüransı da sağlaması gerekmektedir. ABD'de reasürans sistemi sigorta şirketleriyle hükümet arasındaki Standart Reasürans Antlaşması (SRA) ile düzenlenmektedir. SRA eyalet düzeyinde uygulanmakta ve böylece portföyün bir kısmı koruma altında olmaktadır. Reasürans koruması bölgenin risk durumuna göre değişmektedir. Reasürans orantılı ve orantısız olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Reasürans için çeşitli risk konuları oluşturulmuştur. Pozitif deneyimler, devlet reasüransının giderek azalmasına ve özel sigorta sektörünün kapasite kullanımının artmasına yol açmaktadır. Şirketlerin saklama payları uluslararası reasürans piyasasında reasüre edilmektedir (Tümtaş, 2007).

ABD'de tarım sigortası sisteminin verimine bakıldığında ise toplam ekilebilir alanların sigortalanma oranının yüksek bir hızla artış gösterdiği görülmektedir. ABD'de toplam ekilebilir alanların büyüklüğü 200 milyon hektardır. 1980 yılında bu alanları sadece 9.4 milyon hektarı yani %5'i sigortalı iken 1992 yılında bu rakam 32 milyon hektara yani %16'ya, 2000 yılında ise 80 milyon hektara yani %40'a çıkmıştır. Bugün ise toplam ekilebilir alanların %70'inden fazlası sigortalı durumdadır. Devletin çiftçilere sağladığı prim desteklerine bakıldığında ise 1992 yılında devlet çiftçilere 700 milyon \$ tutarında prim desteği verirken bu rakam 2001 yılında 1.8 milyar \$'a 2005 yılında ise 3 milyar \$'a çıkmıştır. Devlet toplam primlerin %50'sini sübvansede etmektedir. Ayrıca devlet sigorta şirketlerinin idari masraflarının %24.5'na kadar karşılamaktadır. Bu oranın rakamsal değeri de 648 milyon \$'dır. Sistemde sigortalanan ürün yelpazesi de oldukça geniştir.

1994 yılında 59 farklı ürün sistem dâhilinde sigortalanmaktayken 2004 yılında bu sayı 100'e kadar çıkmıştır ve artarak günümüze kadar devam etmiştir. Yine sistemde çiftçiler değişik teminat çeşitlerini seçebilmektedirler. Ana teminat doğal teminatdır. Fakat ana teminat oranı çok düşük bulunduğundan (ürün bedelinin yaklaşık %30'u) çiftçilerin çoğu ana teminata ek olarak daha geniş kapsamlı teminatlar almayı tercih ederler. Çiftçi ortalama verimi %50 ile %75 arasında ve FCIC tarafından belirlenen fiyatın %60 ile %100 arasında herhangi bir oranı seçebilmektedir. Seçilen teminat kapsamına göre çiftçi ilave olarak primin bir kısmını öder. Ülkede en çok satın alınan teminat kapsamı çiftçi ve devletin primi eşit olarak paylaştığı %65 verim ve %100 fiyat garantisidir (Wenner, 2005).

4.1.2. Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde tarım sigortası uygulamaları

AB'de tarım sigortası uygulamaları, kamu müdahalelerinden farklı olmayıp, AB'nin belirlediği sınırlar içinde yapılmasına müsaade edilmekte olan üye ülkenin şartlarına göre oluşturulmuştur. Uygulanan sigortaları, genellikle bitkisel ürünleri kapsayan verim sigortalarıdır. AB'de gelir sigortası (üretim ve fiyat risklerini kapsayan) deneyimi bulunmamaktadır.

AB tarım sigortaları uygulamaları incelendiğinde; 100 yıldan beri dolu sigortasının yaygın bir şekilde uygulandığı görülmektedir. AB ülkeleri her şeyden önce "sağlıklı bir dolu sigortası alt yapısının kurulması, ondan sonra devlet desteği ile diğer teminatların verilmesi" yönündeki uygulama esaslarını aynen uygulamıştır. Ayrıca AB'de üreticilerin ortak tarım politikası kapsamındaki politikalarla hem afet, hem de sosyal sigorta politikaları yardımı ile risklerden korundukları bilinmektedir (Akçaöz ve Kızılay, 2004).

AB ülkelerinde son gelişmelere paralel olarak, ortak korumacılık yapısını tarım sigortaları konusunda daha da hissettirecek şekilde özellikle ürün gelir sigortası sisteminin özel sektör tarafından yönetilecek biçimde kurulması, prim ve reasüransa kamu desteğinin sağlanması, fakat prensip olarak kamu müdahalesinin olmaması tercih edilmektedir. Kamu müdahalelerinin sadece düşük olasılıklı olmasına rağmen, yüksek riskli doğal afetlerin oluşturacağı pazar tıkanıklığında ve çiftçilerin kaynaklarının optimum kullanmaması ile oluşan verim kayıplarının önlenmesi yönünde olabileceği

düşünülmektedir. Mevcut reasürans kapasitesinin üzerindeki kaynak ihtiyacının karşılanması için, İspanya örneğinde olduğu gibi sermaye piyasaları yeterince gelişene kadar kamu katkısının yapılması gerekmektedir (Kıymaz, 2002).

Bazı ülkelerde dolunun yanı sıra don, sel, kuraklık, fırtına gibi risklerinde sigorta edilmekte ve bunların prim veya hasarlarına devlet tarafından destek verilmektedir. İspanya, Portekiz, Avusturya ve Yunanistan'da uygulanan devlet destekli tarım ürün sigortaları, İtalya ve Fransa'da kısmen uygulanmaktadır (Yavuz, 2010).

İspanya, tarım sigortaları uygulamalarında ABD'nin deneyimlerinden yararlanmış ve çok daha sağlıklı bir sistem kurmayı başarmıştır. İspanya modeli, kontrollü devlet desteğinin özel sigorta şirketleri ile başarılı bir şekilde yürütülebileceğini göstermiştir. Ayrıca, devletin sisteme prim desteğinin yanında reasürans desteği de vermesinin bir müdahale şekli olmadığını, bunun tersine bugüne kadar yapılan doğal afet yardımlarının bir parçası olarak görülmesi gerektiğini, daha önce afete maruz kalıp karşılıksız yardım alanların sigorta sayesinde riske ortak olmalarını sağladığını ortaya koymuştur. Dünya genelinde Birden Çok Riske Karşı Ürün Sigortaları-MPCI uygulamaları en başarılı olarak İspanya'da gerçekleştirilmektedir (Dinler ve ark., 2005).

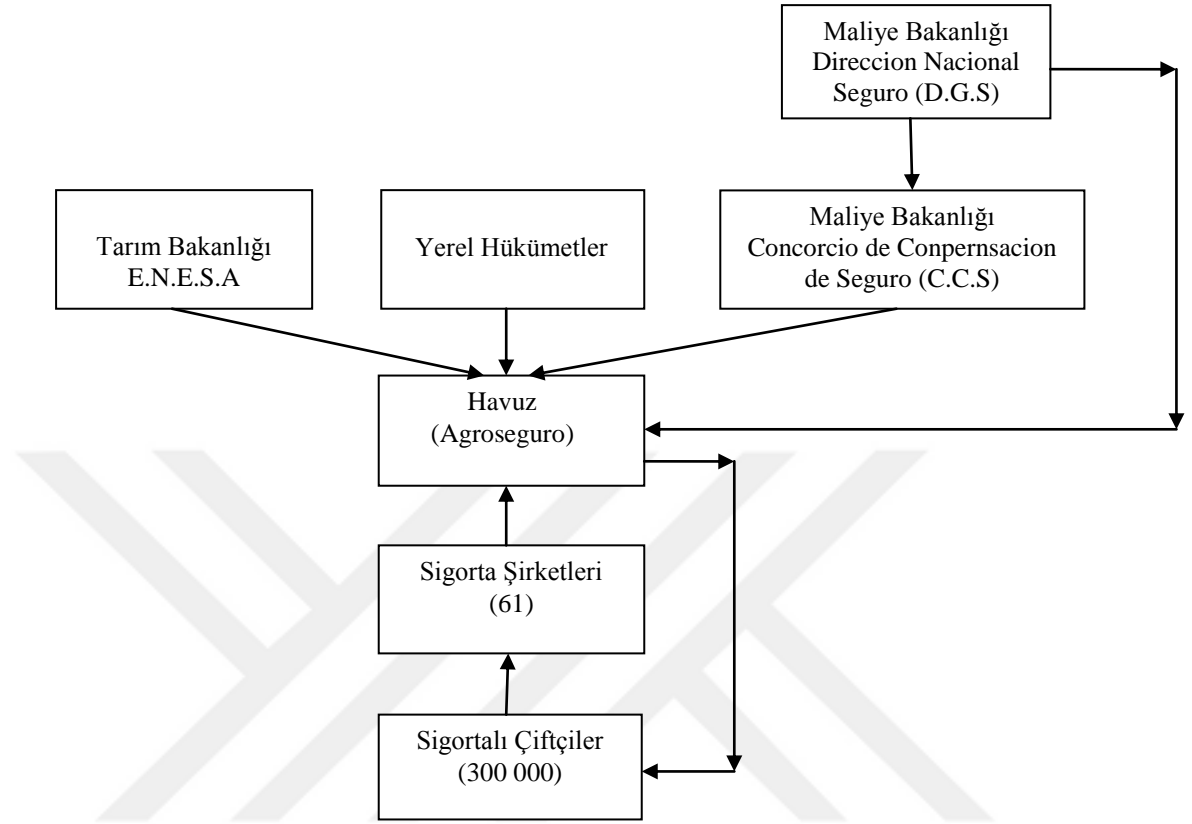
İspanya'da tarım sigortası, 20. yüzyıl başlarında uygulama alanı bulmuştur. Fakat 1978 yılına kadar yeterli önemi kazanamamıştır. 1978 yılında tarım sigortası kanunu çıkarılmış olup, bu kanunla İspanya'da tarım sigortasının sürekli gelişiminin zemini hazırlanmıştır. İspanya sistemi, özel ve kamu karma modelini esas almaktadır. Bu modelde çiftçilerin kurum ve kuruluşları da önemli rol oynar. 1978 yılında kurulan ve çok sayıda riski bir arada içeren mevcut sigorta sistemi kamu ve özel sektör tarafından ortak yürütülmektedir. Sigorta, meyve ve sebzeler dahil çok sayıda ürünü kapsamaktadır. Üreticiler sigorta kapsamını ve riskleri kendileri belirleyebilmekte, hatta buna tüm riskleri kapsayan poliçelerde dahil edebilmektedirler (Güngör, 2006).

İspanya'da kamu-özel işbirliğine dayanan bugün ki sistemin üç temel aktörü vardır. Bunlar; Entidad Estatal De Seguros Agrarios (ENESA), Agrupacion Esponala De Entdades Aseguradas De Los Seguros Agrarios Combinados (AGROSEGURO) ve Consorcio De Compensacion De Seguros (CCS)'dir. Bu kuruluşların her biri sistemde ayrı ve önemli bir rol üstlenmektedir. ENESA, Tarım, Balıkçılık ve Gıda Bakanlığına

bağlı bir kuruluştur. ENESA'nın sistem içerisinde, teminat altına alınacak tehlikeleri, ürünleri ve coğrafik bölgeleri gösteren yıllık planları hazırlamak, havuzun (AGROSEGURO) teknik kontrolünü yapmak, çeşitli ürünlerin sigortaya esas fiyat seviyelerini belirlemek, hasar tespit esaslarını onaylamak, yerel hükümetlerle işbirliği yaparak ürün sigortası faaliyetlerini kontrol etmek, tarım sigortalarının yayımını yapmak gibi görevleri vardır. AGROSEGURO, ortak sigorta sistemini paylaşan 61 özel şirketin oluşturduğu bir havuzdur. Özel şirketleri temsil eden bu havuz sigorta ve poliçe işlemlerinin kontrol edilmesi, primlerin ve devlet yardımlarının toplanması, hasarların tespit edilmesi ve ödenmesi, sigorta şartlarının hazırlanması, fiyatlandırma ve yeni sigorta ürünlerinin geliştirilmesi gibi görevleri yerine getirir. CCS ise Ekonomi Bakanlığının kontrolü altında olan, bir reasürans şirketi olarak hareket eden, kendi kaynaklarında sahip bir kamu şirketidir. Bu şirket tarım sigortalarının zorunlu reasüransını gerçekleştirir, müşterek sigorta yapar ve hasar tespitlerini kontrol eder. Fakat sistemde CCS'nin karşıladığı risklerin kapsamı dışında kalmak kaydıyla, özel reasürans şirketlerinden de reasürans sağlanabilir. Bunun yanı sıra CCS devraldığı risklerin bir kısmını başka bir reasürans firmasına da devredebilmektedir. Bunu da havuz ile yaptığı reasürans anlaşmalarından doğan hasar yükümlülüklerini azaltmak için yapar. Bu alanda anlaşma yapılan öncü reasürans şirketi ise Swiss Re'dir. İspanya'da uygulanan tarım sigortası sisteminin organizasyon yapısı Şekil 4.2'de ayrıntılı olarak verilmiştir (Wenner, 2005).

Şekil 4.2'de gösterilen organizasyon yapısı çerçevesinde, sistemde ENESA her yıl hangi ürünlerin sigortalanacağını, hangi risklerin teminat kapsamına alınacağını ve sübvansede edilecek prim miktarlarını içeren operasyonel bir plan geliştirir. Ardından da AGROSEGURO, riske maruz kalma seviyesini, yönetim ve reasürans maliyetlerini göz önünde bulundurup, prim oranlarında bölgesel farklılıklar yaparak her bir ürün için gerekli şartları belirler ve poliçeleri kendi içerisinde bulunan 61 sigorta şirketi aracılığıyla satar. Her şirket sattığı poliçeleri kontrol etmek ve hasar tespitlerini yapmaktan sorumludur. Son olarak, CCS tarafından geçerli ürünler için belirli şartlarda zorunlu reasürans işlemi gerçekleştirilir (Tümtaş, 2007).

Şekil 4.2. İspanya havuz modeli

Kaynak: Tümtaş, 2007

Bütün bu sistemde İspanya'da tarım sigortasının temel karakteristikleri şöyledir (Bielza ve ark., 2006):

- Çiftçilerin sisteme katılımı gönüllülük esasına dayanır.
- Merkezi yönetim tarafından çiftçilerin primlerine sübvansiyon uygulanır. Ortalama sübvansiyon, toplam sigorta primlerinin %50'sidir. Bu oranın %40'ı ENESA tarafından, %10'u ise bölgesel hükümetler tarafından karşılanır.
- Tüm sigorta kontratlarında (poliçelerinde) yer alan muafiyet koşulları aynen tatbik edilir.
- Hasar ekspertizi ve ödenecek tazminatın tespit edilmesi işlemleri AGROSEGURO'ya bağlı sözleşmeli eksperler (hasar tespit uzmanları) tarafından yapılır. Hasar tespit sürecinde genellikle biri hasar bildiriminden hemen sonra, ikincisi ise hasat zamanında olmak üzere iki görevli ilgili alanı ziyaret eder. Sigortalı kişi hasar

tespit işlemlerinin sonuçlarına katılıp katılmadığını belirtmek zorundadır. Endeks sigortalarında uydu görüntüleri hasar ölçümleri için referans olarak kabul edilir.

➤ Yürürlükte olan yasaya göre ürün sigortalarında tazminatlar, tahmini hasat zamanından itibaren 60 gün içerisinde ödenmek zorundadır. Havyan sigortalarında ise bu süre hasarın meydana gelmesinden itibaren 40 gündür. Uygulamada ise tazminatların üçte ikisinin genellikle belirtilen sürelerden önce ödendiği görülmektedir.

➤ gelir ve fiyat sigortası, Tarım sigortası sisteminde şu an bulunmamaktadır. Patates ürünü için geçmişte pilot bir fiyat sigortası uygulaması yapılmış, fakat çiftçilerden yeterli talep gelmeyince iki yıl sonra uygulama sistemden çıkartılmıştır.

İspanya'da tarım sigortası ürünleri, üretim ve kapsama alınan risklere göre şu şekilde sınıflandırılabilir (Bielza ve ark., 2006):

Tarım ve ürün sigortası; "Birden çok riske dayalı sigorta", coğrafik temeller üzerine kurulmuş ortalama bir hâsılatı garanti eden "coğrafik temelli hâsılat sigortası", her bir çiftliğin geçmiş yıllarda elde ettiği hâsılatlara dayalı olan "bireysel temelli hâsılat sigortası" ve çiftçilerden kooperatif tarafından alınan ve ticarileştirilen ürünlerde azalmaya neden olacak bir hasarla karşı karşıya kalındığında yıllık sabit maliyetlerinin karşılandığı "çiftçi birlik ve kooperatifleri için sabit maliyet sigortası" mevcuttur.

Hayvan hayat sigortası başlığı altında; Sığır, koyun, keçi ve kümes hayvanları için olası risklerin çoğunu kapsayan "hayvan çiftlik sigortası", kazalar nedeniyle çiftlik hayvanlarında meydana gelen toplu hasarların karşılandığı "çiftlik hayvanlarını toplu ölümleri için sigorta" ve uydudan alınan bilgilere dayalı olan "endeks sigortası" mevcuttur.

Su kültürü sigortası; Çipura, levrek, kalkan, alabalık ve midye olmak üzere beş çeşit deniz ürününe, kimyasal ve biyolojik kirlenme, yağ bulaşması (petrol vs.), deniz fırtınası, gemi kazası, deniz yağmacılarından kaynaklanan zararlar, beklenmeyen ısı değişiklikleri, kuvvetli rüzgar, patlama ve yangın, şiddetli yağmura bağlı olarak deniz tuzluluğunun azalması gibi risklere karşı yapılan "birden çok riske dayalı sigorta" mevcuttur.

Orman sigortası; Şu an sadece yangın, sel ve şiddetli yağmurların bitkilere ve tarım arazilerine verdiği zararları kapsayan "birden çok riske dayalı sigorta" mevcuttur.

İspanya'da mevcut tarım sigortası sistemi başlangıçta birkaç basit sigorta ürünüyle başlamışken daha sonra neredeyse bütün ürünleri ve ekonomik olarak en önemli

hayvanları kapsayacak şekilde hızla genişlemiştir. Örneğin; 1980 yılında sistemde, 10 çeşit tarım ürünü için 5 farklı sigorta ürünü mevcut iken, bu sayı 2000 yılında 3 çeşit hayvan (sığır, koyun ve keçi) ve 5 çeşit su ürününü kapsayacak şekilde 130 çeşit tarım ürünü için 63 farklı sigorta ürününe ulaşmıştır. Ülkede toplam ekilebilir tarım alanlarının %26'sı sigortalı durumdadır. Devlet tarafından uygulanan sübvansiyon oranı ise yaklaşık %50'dir. Bu anlamda İspanya, diğer birçok dünya ülkesine oranla daha ileri bir düzeydir. Birçok dünya ülkesinde, devletin tarım sigortasına yaptığı prim sübvansiyon oranları ve sigorta kapsamına alınan risk ve ürünlerin sayısı İspanya'ya oranla daha düşük düzeyde kalmaktadır. Örneğin çoğu ülkede genellikle dolu, don gibi belirli birkaç risk teminat kapsamına alınmaktadır. Yine sigortaya konu olan ürünlerde de, şeker pancarı için şeker içeriği, patates için nişasta içeriği gibi sınırlı ürün özellikleri teminat kapsamına alınmaktadır (Dismukes ve ark., 2004).

İspanya modelindeki başarının temelinde şu unsurlar dikkati çekmektedir (Dinler, 2004):

➤ Yasal düzenleme ve teminat çeşitleri: Tarım ürünleri başlangıçta sadece dolu ve yangın riskine karşı sigorta edilirken, çıkarılan tarım sigortası yasası ile kuraklık, don, sel, fırtına gibi diğer risklere sigorta teminatı içine alınmıştır.

➤ Devlet desteği ve yasaya uygunluk: Sistemin sürdürülebilir olmasını sağlamak ve risk transferinde çiftçilerin risk maliyetlerini azaltabilmek için devletin yeterli miktarda devlet desteği sağlanmıştır. Bu sistem içerisinde devlet yasaya uygun olarak tam destek vermiş, yasadan hiçbir ödün vermemiştir.

➤ Sigorta yaptırmayan çiftçilere devlet yardımı yapılmaması: Doğal afetler sonucu zarar gören çiftçilere devletin hiçbir şekilde yardım etmeyeceği taahhüt edilerek sigorta teşvik edilmiş, çiftçi sigortaya yönlendirilmiş, sigortaya katkısının dışında çiftçinin devletten her türlü beklentisini ortadan kaldırılmıştır.

➤ Çiftçi katılımı: Devlet yapılan çalışmalarda ve alınacak kararlarda Çiftçi Birlikleri'nin katılımını sağlamıştır. Böylece çiftçilerin ihtiyaçlarını karşılayacak yeni sigorta teminatlarının geliştirilmesi ve çiftçilerin büyük oranda sigortaya yönelmesinde etkili olmuştur.

➤ Sistem koordinasyonu: Tarım sigortalarının geliştirilmesi için sistemde yer alan kurumlar farklı sektörlerde de olsa sağlıklı bir şekilde koordine edilerek yakın bir işbirliği sağlanmıştır.

➤ Sigorta prensipleri: Sigorta uygulamalarında her türlü dış faktörlerden uzak, sadece teknik veri ve analizlere dayanan sigorta prensipleri esas alınmıştır.

➤ Sisteme güven: Reasürörlerin sisteme olan güvenleri ve devletin risklere reasürans şeklindeki katılımı varlığı sistemin gelişmesinde önemli rol oynamıştır.

➤ Aktüeryal çalışmalar: Ülke genelinde toplanan risk ve ürünlere ait istatistik verilerin analizleri sonucu; farklı ürünlerin farklı bölgelerdeki sigorta prim fiyatları havuz tarafından belirlenmektedir. Bu konudaki haksız rekabet önlenerek çiftçilerin güveni sağlanmıştır.

Görüldüğü gibi İspanya'da oluşturulan sistemde; tarım sigortasının gelişimini engelleyen ve çiftçiye devletten sürekli karşılıksız bir yardım beklentisi içerisine sokan doğal afet yardımlarının kaldırılarak kuraklık, sel, don, dolu ve fırtına gibi doğal riskler için çiftçiye geniş kapsamlı sigorta teminatı sunulmuştur. Bu devletin riske katılımı ve prim desteklerinin sürekliliği konusundaki kararlılığı ile gerçekleştirilmiştir (Dinler, 2004).

4.1.3. Diğer bazı ülkelerde tarım sigortası uygulamaları

Sigorta bazı ülkelerde özel şirketler, bazılarında devlet kurumları ve bazılarında ise devlet ve özel kuruluşlarca yapılmaktadır. Sigortalanan tarım işletmelerinin tipi ve nevi değişiklik göstermektedir. Ancak bütün ülkelerde sigorta uygulaması pilot bölgelerden başlatılmış ve kapsamı tedrici olarak genişletilmiştir.

Sigorta poliçesinin kapsadığı riskler, ürün tür ve çeşitleri ile hayvan ırkları ülkelere göre değişiklik göstermektedir. Hasar yoğunluğu ve dağılımına bağlı olarak prim oranları ülkeler ve ülkeler içinde bölgeler ve ürünlere göre değişmektedir. Hasarın belirlenmesi yöntemleri büyük ölçüde benzer olmakla birlikte, sistemin işleyişi ve organizasyonunda farklılıklar görülmektedir.

Sigorta modelinde; çiftçi, devlet ve sigortacı ilişkileri, sistemin finansmanı, reasürans anlaşmaları ve sigorta kurumlarının çalışma esaslarında farklılıklar bulunmaktadır. Risk analizi yöntemi ve sigorta istatistik hizmetlerine büyük ölçüde önem verilmekte ve fiyatlandırma bu esaslara göre yapılmaktadır. Ülkeler sigorta sisteminin ulusal düzeyde

uygulama aşamasından önce güçlü yasal, kurumsal ve teknik altyapı oluşturmuşlardır. Çeşitli ülkelerde uygulanan tarım sigortaları modeli; ülkelerin tarımsal, sosyal ve ekonomik yapılarına uygun olarak oluşturulmuştur. Bu nedenle bu sistemler, Türkiye için bir model olarak değerlendirilmemelidir. Ancak uzun vadeli tarım sigortaları modelinin geliştirilmesinde, çeşitli ülkelerin deneyimlerinden de faydalanılmalıdır (Tanrıvermiş, 1997).

ABD ve AB ülkeleri haricinde diğer bazı ülkelerdeki tarım sigortaları uygulamaları incelendiğinde; Japonya, Kanada, Yeni Zelanda ve Brezilya gibi bitkisel ürünlerin bütün risklere karşı tek bir poliçe ile sigortalandığı görülmektedir. Ürün sigortasının en gelişmiş ve en modern şeklini ifade eden bu sigortalama şeklinin sigorta sektörünün iyi yapılandığı ülkelerde görüldüğü unutulmamalıdır. Ayrıca Japonya ve Brezilya'da sigorta uygulaması zorunlu iken Kanada'da isteğe bağlı olarak yaptırılmaktadır (Çetin, 2007).

Dünya tarım ürünleri pazarında ön sıralarda yer alan Arjantin'de ise, ülkenin coğrafi konumu ve iklim koşulları dikkate alınarak, bitkisel üretimi en çok etkileyen tek bir tehlikeye karşı yapılan sigorta uygulaması görülmekte ve bu ülkede ürünler yalnızca dolu riskine karşı sigortalanmaktadır (Roberts, 2005).

4.2. Türkiye'de Tarım Sigortası

4.2.1. Türkiye'de TARSİM öncesi dönemde tarım sigortacılığı

Türkiye'de tarımsal sigortaya duyulan gereksinim 20. yüzyılın başlarından itibaren kendini göstermiştir. İlk olarak 1926 tarihli Türk Ticaret Kanunu'nun 1 316. ile 1 319. maddelerinde tarımsal sigortanın konusu ele alınmış ve konunun yasal dayanağı oluşturulmuştur. Bu tarihlerde bazı uzmanlarca bazı ülkelerdeki uygulamalar incelenmiş ve bazı yabancı uzmanlar ülkeye getirilerek Türkiye'de tarımsal sigortanın uygulanabilme olanakları ile ilgili raporlar hazırlanmıştır. Genel olarak bu çalışmalarda; tarım sigortasının devlet kurumunca yapılmasının gerektiği ve öncelikle Türkiye ekonomisi açısından son derece önemli olan pamuk, tütün, üzüm gibi ürünlerin yetiştirildiği alanlarda zorunlu sigorta yapılmasının gerektiği belirtilmiştir. Çünkü bu çalışmalar Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk yıllarına rastlamakta ve bu nedenle

çeşitli doğal afetlerin yol açtığı hasarlara ilişkin herhangi bir istatistiksel veri ve meteoroloji kayıtları bulunmamaktadır. Tarımsal sigortaya konu olan risklerin yığın olaylar meydana getirmeleri nedeniyle ödenecek tazminatların büyüklüğü, ekonomideki mali sorunları bir miktar da olsa artıracığından, ülke genelinde zorunlu sigorta uygulaması yerine, öncelikle pilot bölgelerde zorunlu sigorta uygulamasının daha yararlı olacağı belirtilmiştir. Bu uygulamalardan elde edilecek deneyimlerle ülke genelinde tarımsal sigortanın uygulanması daha kolay olacaktır (Tanrıvermiş, 1994).

Cumhuriyetin ilk yıllarında T.C. Ziraat Bankası'na tarım sigortası ile ilgili ilk çalışmalar yapılmıştır. 1937 tarih ve 3202 sayılı T.C. Ziraat Bankası Yasası'nda konuya yer verilmiştir. Konu 1938 yılında "Köy ve Ziraat Kongresinde"de tartışılmıştır. Bu dönemde yukarıda da belirttiğimiz gibi Türk Ticaret Kanunu'nun 1316. ve 1319. maddelerinde tarım sigortalarının yasal yönleri düzenlenmiştir. Ticaret Bakanlığı'nca 1940 ve 1944 yıllarında "Zirai Sigorta Kanun Tasarısı" hazırlanmış ve bu tasarı 1952 ve 1956 yıllarına yinelenmiştir. Mecliste yapılan çalışmalar sonucunda 1960 yılında Tarım Sigortası Kanunu Tasarısı, 1976-1980 yıllarında Tarım Bakanlığı'nca iki adet Tarım Sigortası Kurumu Kanun Tasarısı, 1988 yılında yine Mecliste yapılan çalışmalar sonucunda Tarım Sigortası Kurum Kanun Tasarısı, 1993 yılında Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nca Tarım Ürün Sigortası Kanun Tasarısı ve 1995 yılında Hazine Müsteşarlığı'nca Tarım Sigortalarının Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı hazırlanmıştır. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Tarım Sigortaları Vakfı ve Hazine Müsteşarlığı tarafından 1999 yılında hazırlanan üç ayrı taslak konu ile ilgili kişi ve kuruluşların katılımıyla Hazine Müsteşarlığı'nca düzenlenen bir dizi toplantıda değerlendirilmiş ve "Tarım Sigortaları Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı" hazırlanmıştır. Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanan yeni kanun tasarısı kamuoyunda tartışmaya açılmıştır (Çetin, 2007).

Tarım sigortaları konusunda bazı özel şirketlerde çalışmalarda bulunmuşlardır. Şeker Sigorta A.Ş., 1956 tarihinde Uluslararası Dolu Sigortası Kurumu Başkanı Emil Fah'ı Türkiye'ye getirmiş ve bir rapor hazırlatmıştır. Bu rapora dayanarak 1956 yılında Türkiye'de ilk defa dolu sigortası uygulamasına başlanmıştır. Aynı sigorta şirketi, 1960 yılında hayvan hayat sigortası alanında ki çalışmalarına başlamıştır. Bu alan 1960 yılında ikinci bir sigorta şirketi olarak Başak Sigorta A.Ş. girmiş ve dolu ve hayvan

hayat sigortaları konularındaki faaliyetine başlamıştır. Başlangıçta Şeker Sigorta A.Ş. yalnız şeker pancarı yetiştirilen illerdeki tarım işletmelerinde yetiştirilen şeker pancarı, pancar tohumu ve hububatın dolu sigortasını yapmıştır. Dolu sigortasına ilişkin çalışmalar, daha sonra diğer sigorta şirketlerinin de bu alanda faaliyet göstermeye başlamalarıyla birlikte şeker pancarı, üretilen illerin dışındaki tarım alanlarının da sigorta kapsamına alınmasını sağlamıştır. Böylece pamuk, tütün, çeltik, üzüm, fıstık, fındık gibi ürünlerde tarım sigortasına konu olmuştur (Tanrıvermiş, 1994).

Türkiye'de tarım alanlarının hemen her tarafının dolu yağışından etkilendiği ve çok büyük hasarlar meydana geldiği bilinmesine rağmen, yukarıda belirttiğimiz dolu sigortası yapan mevcut sigorta şirketleri bu potansiyeli değerlendirecek yeterli altyapıyı tam olarak kuramamış, istenilen ölçüde etkin ve yaygın çalışma gösterememişlerdir. Bunun en belirgin göstergesi, ekili alanların %98'ine dolu yağın bu ülkede, ekili alanların ancak %2'sinin sigortalı olmasıdır. Bu oran yıldan yıla değişmekle birlikte %0.8 ile %2 arasındadır. Bu durum sigorta şirketlerinin konuya ne derece önem verdiklerinin de açık bir ifadesidir. Sigorta sektörü ile tarım sektörlerinin konuyu ve birbirlerini tanımasıyla birlikte tarım sigortasının sağlıklı bir sisteme kavuşturulması konusundaki çalışmalar 1987 yılında başlatılmıştır (Dinler, 2000).

"Tarım sigortalarını tarımcılar yapmalıdır!" söylemiyle 1987 yılında başlatılan çalışmalarda, tarım sigortalarının çok yönlü geliştirilmesine yönelik hazırlanan "Türkiye için Tarım Sigortaları'nı Geliştirme Planı" çerçevesinde Tarım ve Sigorta Sektörü'nde Devlet, Çiftçi Birlikleri ve Sigorta Şirketleri üçgeninde planlı bir çalışma dönemi başlatılmıştır (Dinler, 2004). Uygulamaya konulan bu planda, öncelikle mevcut dolu sigortalarının altyapısının oluşturulması, yaygınlaştırılması ve daha sonra devletin çiftçinin primlerini destekleyerek, kuraklık, sel ve don gibi risklerin de sigortalanabilmesini sağlayacak çalışmalar yer almıştır. Türkiye için risk haritalarının çıkarılması, üniversite eğitimleri programında konunun yer alması ve bağımsız hasar organizasyonuna ilişkin faaliyetler, planın önemli alt başlıklarını oluşturmuştur. Bitkisel ürünlerin yanı sıra çiftlik hayvanlarının da aynı sistem içinde sigortalarının gerçekleştirilmesi sağlanacak plan hedeflerinin en sonunda ise; çiftlikteki can ve malların tüm risklere karşı güvenceye alınması için çalışmaların yapılması öngörülmektedir (Anonim, 2004).

Sürdürülen mevcut dolu sigortalarının geliştirilmesi, daha sonra devlet desteği sağlanarak, "Birden Çok Riske Karşı Ürün Sigortaları (MPCI)" uygulamalarına geçilmesi için uygun modelin "Tarım Sigortaları Havuzu" olduğu görüşüyle 1995 yılında dolu sigortaları alt yapı çalışmaları başlatılmıştır. Bu çerçevede, öncelikle dolu sigortaları uygulamalarındaki sorunların giderilmesi, Türkiye'de tarım sigortalarının geliştirilmesi ve uygun sistemlerin kurularak bazı faaliyetlerin bağımsız bir merkezden yürütülmesi amacıyla, 1995 yılında Tarım Sigortaları Vakfı (TSV) kurulmuştur. Tarım sigortaları branşında faaliyet gösteren resmi ve özel tüm sigorta ve reasürans şirketlerinin Tarım Sigortaları Vakfı'na üye olmasından sonra özellikle tarım ürünleri hasar tespitinin aynı teknik bilgilerle bağımsız uzmanlar tarafından belirlenmesi sağlanarak, çiftçinin hasarlarını gerçek değerlerle ödemek amacıyla ortak hizmet veren bağımsız bir hasar havuzu oluşturulmuştur. Diğer taraftan vakıf, sigortalı olanların yanı sıra, sigortasız ürün ve risklere ait bütün istatistiksel verileri de, ayrıca bilgi bankası şeklindeki bir veri havuzunda toplamakta ve değerlendirmektedir. Tüm veriler CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) içerisinde ayrı ayrı analiz edilmekte ve prim fiyatlarına esas teşkil edecek aktüeryal çalışmalar yapılmaktadır (Güngör, 2006).

Tarım sigortasının Türkiye'de öneminin anlaşılmaya başlanmasıyla birlikte, konu kalkınma planlarında da ele alınmaya başlanmıştır. (1985-1989) Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda tarım ürün sigortasının kurulması için çalışma yapılmasına değinilmiştir. (1990-1994) Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ise tarım sigortasının geliştirilmesi öngörülmüştür. (1996-2000) Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda da, üretici gelirlerine istikrar kazandırmak amacıyla tarım sigortası sisteminin geliştirilmesi öngörülmüştür (Anonim, 1985; Anonim, 1990; Anonim, 1996).

1998 yılı hükümet programında yer alan "Tarımsal Politikalarla İlgili Yapısal Değişim Projesi" tarım ürünleri sigortası yasasının çıkarılmasını ve devlet desteğinin sağlanmasını öngörmektedir. Bu proje çerçevesinde ilgili kurumların katılımı ile Hazine Müsteşarlığı'nca yürütülen çalışmalarda üç ayrı yasa taslağı yer almış, sonuçta Hazine Müsteşarlığı tarafından "Tarım sigortaları Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı" başlığında yayımlanmıştır (Demir, 2003).

Sözü geçen 1998 yılı hükümet programında yer alan "Tarımsal Politikalarla İlgili Yapısal Değişim Projesi" çerçevesinde hazırlanan "Tarım Sigortaları Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı", devlet desteğinin sağlanması ve havuz sisteminin kurulmasını öngörmektedir. Ancak; devletin çiftçinin primine yeterli desteğin sağlanamayacağı görüşüyle kanun çıkarılamamıştır. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın 2000 yılında başlattığı Tarım Reformu Uygulama Projesi (TARUP, Reform Implementation Project, ARIP) çerçevesinde tarımda devlet destekli doğal afet sigortalarının başlaması öngörülmüştür. Program çerçevesinde 2001 yılında tarım sigortalarını engelleyen iki yasadan biri olan 5254 sayılı yasa yürürlükten kaldırılmıştır. Diğer yasa (2090 sayılı) yürürlükte olmasına rağmen, hasar ödemelerine ilişkin fon iptal edildiği için uygulamada aktif değildir (Tümtaş, 2007).

Bu arada 2001-2005 yıllarını kapsayan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda da yine konuya yer verilmiş ve ürün sigortasının yanı sıra ürün sigortasının alt yapısını oluşturacak olan Çiftçi Kayıt Sistemi'nin geliştirileceği ve Tarım Bilgi Sistemi'nin kurulacağı dile getirilmiştir (Anonim, 2000).

ARIP Projesi çerçevesinde 2003 yılında Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan tarım sigortaları kanun taslağının Türkiye'deki mevcut sistemleri kaldırarak, yerine ülke koşullarına uygun olmayan bazı başarısız sigorta uygulamalarının geliştirilmesini ve sistemin bir KİT vasıtasıyla yürütülmesini önerdiği bilinmektedir. Başta, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı olmak üzere, ilgili tüm kurumların taslağa karşı çıkmalarına ve yeni taslak önerileri sunmalarına rağmen, taslakta bir yıl boyunca hiçbir olumlu değişiklik söz konusu olmamıştır. Dünya Bankası'nın güdümünde hazırlanan bu taslak, Başbakanlık tarafından reddedilmiştir (Anonim, 2004).

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nca 2004 yılında yeni bir kanun tasarısı taslağı hazırlanmıştır. Başbakanlık tasarımı 12 Temmuz 2004 tarihinde TBMM'ne gönderilmiştir. Uzun yılların uğraşı olarak 2005 yılında ortaya konulan 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu 21 Haziran 2005 tarih ve 25852 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Anonim, 2004).

Tarım sigortasına ve Türkiye'de ki gelişimine ilişkin olarak konuya, tarım şuralarında daha geniş yer verilmiş ve tarım sigortasına devletin destek vermesinin altı çizilmiştir.

Tarım sigortasına ilişkin sorunların irdelenmesine ve çözüm önerilerine entelektüel bir yaklaşım sağlanmış olmasıyla birinci tarım şurası, tarım sigortalarının gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır (Güngör, 2006).

Tüm sektörlerin katılımı ile 1997 yılında gerçekleştirilen ve devletin bu konudaki çalışmalarına yön veren önemli kararların alındığı birinci tarım şurası'na ait çalışma belgesinde "Tarım Sigortalı Havuzu" şu şekilde yer almıştır: "Tarım sigortalarının gelişmesi, devlete, sigorta şirketlerine, çiftçi birliklerine ayrı ayrı görev ve sorumluluk yüklemesinin yanı sıra bu üçünün birlikte organizasyonunu zorunlu kılmaktadır. Bu amaçla tarım sigortaları branşında faaliyet gösteren sigorta ve reasürans şirketlerinin devletin desteğinde bir araya gelerek bir üretim havuzu (pool) oluşturması ve devletin sigortayı cazip kılması için sigorta primine ve/veya hasara katkıda bulunması gereklidir. Tarım sigortalarının gelişmesine yönelik istatistiki verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve hasar tespitleri gibi çalışmaları ülke genelinde yürüten Tarım Sigortalı Vakfı ile sigorta ve reasürans şirketleri böyle bir organizasyonun ilk adımlarını atmışlardır" (Atabay ve ark., 2006).

İkinci Tarım Şurası yedinci komisyon sonuç raporunun hedefler ve stratejiler bölümünde de tarım sigortalarına ilişkin kısa, orta ve uzun vadeli hedef ve stratejilerden şu şekilde bahsedilmektedir (Anonim, 2004);

Birbirinden farklı ekolojik koşullarda çok çeşitli tarım ürünleri potansiyeline sahip Türkiye'de doğal risklerin etkileri aynı anda ve değişik yörelerde son derece olumsuz sonuçlar vermektedir. Don, sel, kuraklık ve dolu risklerinden etkilenen tarım ürünlerinin zararının 2004 yılında 1.9 katrilyon TL civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu durum tarım sigortalarında acil önlem alınmasında önemli bir etki yapmıştır.

5363 sayılı kanunun uygulamaya başlanmasıyla, devlet desteği sağlanarak; bugüne kadar sigorta edilemeyen don, sel, kuraklık gibi riskler sigorta edilebilecek, sigorta sektörü ile kamunun ortak çalışması sonucu; mevcut sistemler daha da geliştirilerek kurulacak havuz sistemi ile kıt kaynakların ekonomik kullanımı sağlanacaktır. Orta vadede öncelikle tarım ürün sigortalarının ülke genelinde yayılımını hedefleyen çalışmalar yürütülmelidir. Bu arada bitkisel ürün sigortalarının yanı sıra çiftlik hayvanları sigortalarının da geliştirilmesi aynı bütünlükte sağlanmalıdır. Bu dönemde

tarım ürün sigortalarının yaygınlaşmasının ardından verime bağlı sigorta uygulamalarının yanı sıra gelir sigortası uygulamalarının başlatılması hedeflenmelidir.

Uzun vadede tarımda risk yönetimlerinin tüm paydaşlarca bilinip uygulandığı, risk transferine ilişkin bitkisel ürün ve çiftlik hayvanları sigortaları sistemlerinin kurulduğu, çiftçinin neden sigortaya ihtiyacı olduğu yönünde bilinçlendiği, bu nedenle sadece ürün, hayvan, makine ve tesislerinden oluşan mallarının değil, hayat, ferdi kaza ve emeklilik gibi sigortaları kapsayan sigortaların da yer aldığı tek bir paket poliçe ile "yaşam garantisinin" sağlandığı bir dönemi hedeflemektedir.

İkibinli yıllara kadar tarım sigortasının Türkiye'deki gelişimi incelendiğinde; devletin belirli bir döneme kadar konuya olan ilgisizliği ve özel sigorta şirketlerinin cılız girişimleri net bir şekilde göze çarpmaktadır. Özellikle 1980'li yılların sonu ve 1990'lı yılların başlarında konuya ilişkin çalışmalar, tarım sigortası konusunda Türkiye'de çok ciddi bir eksikliğin olduğu ve bu konunun devletin ilgilenmesi gereken önemli konulardan birisi olduğu açıkça ortaya konulmuştur. Özellikle 1980'li yılların sonlarında başlayan bu çalışmalar bugünkü sistemin temelini oluşturmuştur (Sevim, 2010).

Çizelge 4.1 ve Çizelge 4.2'de tarım sigortalarının tarihsel süreçte Türkiye'de nasıl bir değişim gösterdiğinin görülmesi açısından, 1963-2005 yılları arasında tarım sigortalarına ilişkin toplam direkt primler, toplam tazminatlar, hasar/prim oranları ve yıllara göre direkt prim artışları gibi sayısal bilgiler gösterilmektedir.

Çizelge 4.1. Türkiye'de 1963-1994 yılları arasında tarım sigortası

Yıllar	Ödenen Primler (TL)	Ödenen Tazminatlar (TL)	Teminat-Prim Oranı (%)	Primdeki Artış Oranı (%)
1963	1 288 314	388 554	30.16	----
1964	1 394 603	581 215	41.68	8.3
1965	2 282.633	2 039 356	89.34	63.7
1966	2 188 882	1 170 244	53.46	-4.1
1967	3 826 351	1 724 756	45.08	74.8
1968	5 710 983	3 552 568	62.21	49.3
1969	9 498 910	5 693 801	59.94	66.3
1970	10 922 380	4 092 179	37.47	15.0
1971	10 647 033	8 097 952	76.06	-2.5
1972	10 389 587	14 468 582	139.26	-2.4

Çizelge 4.1. (Devam) Türkiye'de 1963-1994 yılları arasında tarım sigortası

Yıllar	Ödenen Primler (TL)	Ödenen Tazminatlar (TL)	Teminat-Prim Oranı (%)	Primdeki Artış Oranı (%)
1973	15 420 077	11 504 911	74.61	48.4
1974	23 527 529	13 542 508	57.56	52.6
1975	37 245 964	26 530 351	71.23	58.3
1976	49 678 246	43 845 682	88.26	33.4
1977	64 892 344	31 008 743	47.78	30.6
1978	62 532 658	30 585 189	48.91	-3.6
1979	63 667 946	28 730 568	45.13	1.8
1980	122 386 855	30 991 743	25.32	92.2
1981	214 325 081	100 547 560	46.91	75.1
1982	329 185 583	197 023 720	59.85	33.6
1983	388 168 127	320 671 610	82.61	17.9
1984	701 610 720	167 250 624	23.84	80.7
1985	912 138 000	480 272 000	52.65	30.0
1986	1 436 040 000	857 464 000	59.71	57.4
1987	2 880 840 000	1 474 666 000	51.19	100.6
1988	6 366 369 000	3 120 302 000	49.01	121.0
1989	11 033 264 000	5 983 712 000	54.23	73.3
1990	22 938 685 000	12 880 530 000	56.15	107.9
1991	48 986 474 000	32 536 061 000	66.42	113.6
1992	76 930 000 000	46 340 000 000	60.24	57.09
1993	136 113 000 000	79 123 000 000	58.13	76.93
1994	161 500 000 000	108 548 000 000	67.21	18.65

Kaynak: Tanrıvermiş, 1994

Çizelge 4.2. Türkiye'de 1995-2005 yılları arasında tarım sigortası

Yıllar	Toplam Direkt Primler (TL)	Toplam Tazminatlar	Hasar-Prim Oranı (%)	Direkt Prim Artışları (%)
1995	604 179 000 000	317 038 000 000	52.47	274.10
1996	1 741 921 000 000	2 190 639 000 000	125.76	188.31
1997	2 173 804 000 000	2 659 066 000 000	122.32	24.79
1998	2 965 764 000 000	2 671 375 000 000	90.07	36.43
1999	3 884 000 000 000	3 414 899 000 000	87.92	30.97
2000	6 458 000 000 000	2 421 243 000 000	37.49	66.27
2001	8 565 197 000 000	4 145 020 000 000	48.39	32.62
2002	15 292 542 000 000	9 288 259 000 000	60.74	78.54

Çizelge 4.2. (Devam) Türkiye'de 1995-2005 yılları arasında tarım sigortası

Yıllar	Toplam Direkt Primler (TL)	Toplam Tazminatlar	Hasar-Prim Oranı (%)	Direkt Prim Artışları (%)
2003	20 839 016 000 000	25 039 853 000 000	120.16	36.27
2004	40 752 084 000 000	21 996 542 000 000	53.98	95.5
2005	48 430 480 000 000	22 743 947 000 000	46.86	19.08

Kaynak: Anonim, 2016a

Türkiye'de tarım sigortalarının hasar-prim oranlarının gelişimi Çizelge 4.1'den incelendiğinde ise, hasar-prim oranlarının genellikle hep istikrarlı gittiği görülmektedir. Bazı yıllarda (1972, 1996, 1997 ve 2003) %100'ü aşan hasar-prim oranları yaklaşık %65'ler civarında seyretmiştir. Tarım sigortalarında en uygun hasar/prim oranının %50 ile %75 arasında olduğu düşünüldüğünde, Türkiye'de özellikle bu konuda bir problem olmadığı söylenebilir. Tarım sigortalarını, tarım sigortası yapan şirketlerin sayısı açısından incelediğimizde de 1963 yılında ülkede tarım sigortası yapan toplam şirket sayısı sadece 2 iken, 2005 yılına gelindiğinde bu sayı 17'ye kadar yükselmiştir.

Çizelge 4.1 ve Çizelge 4.2 dikkatli incelendiğinde özellikle Türkiye'de tarım sigortası konusuna gerekli önemin verilmeye başlandığı 1980'li yılların sonlarından itibaren toplam direkt primlerde önemli artışların olduğu görülmektedir. Yine Tarım Sigortaları Vakfının kurulduğu 1995 yılı ve sonrasındaki yılda toplam primlerde %274 ve %188 gibi çok ciddi artışların olduğu dikkati çekmektedir.

4.2.2. Türkiye'de tarım sigortaları havuzu ve TARSİM

Kalkınma planlarında ve tarım şuralarında, tarım sigortalarının geliştirilmesi sürekli olarak hedefler arasında yer almış, konunun önemi uzmanlarca her fırsatta dile getirilmiştir. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecine girdiği dönem içerisinde, gelişmiş ülkelerin tarım sigortası uygulamaları da incelenmiş, İspanya'da uygulanmakta olan ve devletin %50'lere varan mali destek sağladığı modelden esinlenilerek, devlet destekli tarım sigortası ile ilgili 5363 Sayılı Kanun 14 Haziran 2005 tarihinde çıkarılmıştır. Bu kanuna göre de Tarım sigortaları Havuzu ve TARSİM kurulmuştur (Güngör, 2006).

Tarım sigortaları havuzu

Türkiye'de Tarım Sigortaları Havuzu uygulamaya koyulmadan önce, 2004 yılında doğal afetlerden dolayı üretim kaybı 692 milyon YTL, 2005 yılında ise 18 milyon YTL olarak açıklanmıştır. Özellikle 2004 yılında ülke genelinde yaşanan afetlerin 2 milyar YTL zarar oluşturması ve mevcut yasalarla bu zararın karşılanamaması ile Türkiye'de tarımsal yapıya uygun tarım sigortaları sisteminin oluşturulması için Hükümetin Acil Eylem Planına aldığı kanunun çalışmaları hızlandırılmıştır. Tarım Reformu Uygulama Projesi çerçevesinde, Hazine Müsteşarlığı ve Dünya Bankası'nın organizasyonunda seçilmiş ülkelerde uygulanan tarım sigortaları hakkında bilgi almak ve Türkiye'de uygulanabilir bir tarım sigortası sistemi üzerinde kanaat oluşturmak üzere, ilgili kuruluşların temsilcilerinin, İspanya, ABD ve Meksika'da tarım sigortası üzerinde yaptıkları incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda, Türkiye koşullarına uyabilecek en uygun modelin İspanya örneği olduğu konusunda görüş birliğine varılmıştır (Tümtaş, 2007).

Bütün bu çalışmaların sonucunda 14 Haziran 2005 tarihinde Tarım sigortaları ile ilgili olarak 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu çıkartılmıştır.

Bu kanuna göre (Bora, 2006);

➤ Kanun kapsamına alınan riskler ile ilgili olarak yapılacak sigorta sözleşmelerinde standardın sağlanması, riskin en iyi koşullarda transferi için uygun ortam oluşturulması, oluşacak hasarlarda tazminatın tek merkezden ödenmesi ve tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması amacına yönelik olmak üzere bir sigorta havuzu kurulmuştur.

➤ Bu havuza ilişkin tüm iş ve işlemler, bu havuza katılan sigorta şirketlerinin eşit hisselerle ortak olacakları bir işletici şirket tarafından yürütülmektedir.

➤ Sigorta şirketleri poliçeleri kendi adlarına düzenlemekte, ancak riskin ve primin %100'nü zorunlu olarak havuza devretmektedirler, ihtiyari olarak da havuzda oluşan riskten retrosesyon yoluyla pay alabilme hakları vardır.

➤ Devlet, bu kanun kapsamında yapılacak sigorta sözleşmelerine münhasır olarak çiftçi adına sigorta primine destek sağlamaktadır. Devlet prim desteğinin miktarı her yıl

ürün, risk, bölge ve işletme ölçeği itibariyle, Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenmektedir.

Ayrıca yukarıda belirtilen 14 Haziran 2005 tarihinde çıkartılan tarım sigortalarının yanı sıra 18 Mayıs 2006 tarihinde "Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği" ve "Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" adı altında iki adet yönetmelik yayımlanmıştır.

Tarım Sigortaları Kanunu 12. ve 13. maddelerine göre, 20 Şubat 2006 tarihinde 2006/10 105 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı alınmıştır. Bu kararnameye göre (Güngör, 2006);

➤ Bitkisel ürünler ve seralar için ülke genelinde dolu ana sigortası teminatına ilave olarak yangın, heyelan, fırtına, hortum ek talimatları da paket halinde Tarım Sigortaları Havuzu tarafından ÇKS kayıtlı çiftçilerin arazi ve ürün bilgileri dikkate alınarak verilmektedir. Kararnamenin 3. Maddesine göre, listede yer alan ilçelerde, söz konusu teminatlara ilave olarak don sigortası da Tarım Sigortaları Havuzu tarafından verilmektedir.

➤ Önsoy kütüğü ve soy kütüğüne kayıtlı olan süt sığırları ile kapalı sistemde üretim yapan bio-güvenlik ve hijyen tedbirlerini almış tesislerde yetiştirilen kümes hayvanları için, hayvan hayat sigortası ve kümes hayvanları hayat sigortası genel şartları kapsamında Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat verilmektedir.

➤ Bitkisel ürünler için don sigortası uygulaması ilk olarak, ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine göre az gelişmişlik düzeyinde bulunan verilen 90 ilçede pilot uygulama olarak başlatılmıştır.

Tarım Sigortaları Kanunu ile başlayan yeni tarım sigortaları sisteminin sağladığı bazı avantajlar ise şöyle sıralanabilir (Altınözlü, 2008):

➤ Tarım sigortalarına ilişkin tüm kararlar Havuz Kurulu'nda ilgili tarafların etkin işbirliği ile sağlıklı bir şekilde alınmaktadır.

➤ Havuz sistemi sayesinde dünyanın en büyük reasürans şirketlerinden koruma sağlanmakta ve dolayısıyla sistemin devamlılığı sağlanabilmektedir.

➤ Sigorta uygulamalarında bütünsellik, standardizasyon, verimlilik, ölçek ekonomisi, yüksek güvence ve sürdürülebilirlik sağlanmaktadır.

➤ Bir sigorta şirketinin tek başına üstlenemeyeceği don, sel, fırtına, kuraklık gibi doğal risklerin teminat kapsamına alınması mümkün olabilecektir.

➤ Devletin %50 prim desteği uygulamasıyla çiftçilerin sigortayı satın alabilmesi mümkün hale gelmektedir.

➤ Devletin prim desteğinin yanı sıra olağanüstü hasarlarda ulusal ve uluslararası piyasada sağlanan korumanın yeterli bulunmaması halinde devletin hasara desteği ile sistemin sürdürülebilirliği güvence altına alınmaktadır.

Türkiye'deki tarım sigortalarında sisteme katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Havuz öncesi tarım sigortaları uygulamasında, sistemde teşvik ya da zorlayıcılık bulunmamaktaydı. Devletin hiçbir müdahalesi yoktu. Ancak banka kredisi ile satın alınan çiftlik hayvanları için zorunlu sigorta vardı. Dolu sigortalarında, sigorta şirketleri arasında sağlanan konsensüs ile köy ve ürün bazında minimum bir fiyat tarifesi uygulanmaktaydı. Poliçe düzenleme ve geliştirme işlemleri sigorta şirketleri tarafından yürütülürken, acente ve acente görevi gören banka şubeleri de pazarlama ve satış hizmetleri yürütmektedirler. Hasar tespit organizasyonu ise Tarım Sigortaları Vakfı tarafından yürütülmekteydi. Dolu sigortaları hasar ödemelerinin en geç iki hafta içerisinde yapılmış olması bu konuda bir taraftan çiftçiye güven vermekte, diğer taraftan tarımın dışındaki sigorta branşlarına güzel bir örnek teşkil etmekteydi.

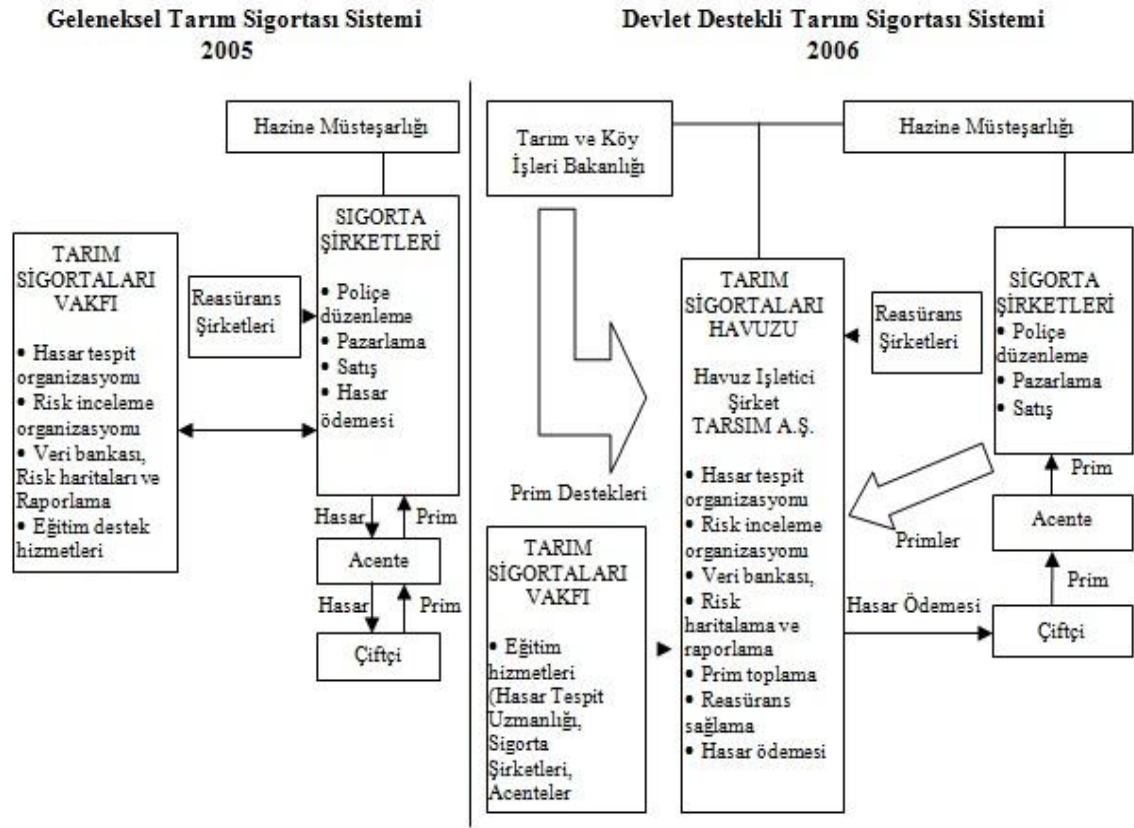
Yeni sistemde (Kayacı, 2009);

- Devlet-özel sektör işbirliği,
- Havuz uygulaması,
- Çok sayıda riskin teminat kapsamı,
- Devlet desteği,
 - Prim
 - Hasar fazlası (Reasürans Desteği)
- Kayıtlılık esas, gibi özellikler vardır.

Bütün bunların sonucunda yeni sistemin, ürün, risk ve bölge bazında kapsamın genişletilmesini ve uluslararası en iyi uygulamalara bakılarak gelişmiş ülkelerde uygulanan teminatların kademeli olarak sunulmasını hedefleyen, çiftçilerin belirli bir sistem içerisinde kayıtlı olduğu, devletinde ilk kez sistemin içine dahil olduğu, eski

sisteme oranla çok daha geniş kapsamlı bir uygulama olan bir havuz sistemi olduğunu görmekteyiz. Türkiye'de tarım sigortalarında eski ve yeni sistemin organizasyon yapıları Şekil 4.4'de verilmiştir. İki sistem arasındaki farklılıklar şekillerde de açıkça görülmektedir.

Şekil 4.3. Tarım sigortaları organizasyondaki değişimler

Kaynak: Barış, 2007

Tarım sigortaları kanununun amacı; "... üreticilerin bu kanunda belirtilen riskler nedeniyle uğrayacağı zararların tazmin edilmesinin temin etmek üzere, tarım sigortaları uygulamasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir." Kanunun kapsamı ise; "Bu Kanun; Havuzun kuruluşu, Havuz tarafından teminat altına alınacak riskler, Havuzun gelir ve giderleri, prim ve hasar fazlası desteği, sigorta sözleşmeleri, reasürans sağlanması ve sigorta şirketlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile katkı ve katılımlarının esas ve usullerini kapsar." şeklindedir. Kapsamda belirtilen havuz, Tarım Sigortaları Havuzu'dur. Havuz kelimesi sigorta literatüründe birden çok sigorta şirketinin bir araya gelerek bir konuda birlikte sigorta yapmak amacıyla güçlerini

birleştirmeleri amacıyla kullanılır. Kısacası havuzlar, bir sigorta şirketinin kolaylıkla yüklenemeyeceği riskleri sigortalayabilmek amacıyla kurulur. Tarım sigortaları da özellikle kontrol altına alınamayan ve olasılık hesapları kolaylıkla yapılamayan, çok uzun yılların istatistik verilerine gerek duyulan bir branştır. Bir hasar ile birçok yılın kârı gidebilir. Hele günümüzdeki iklim değişiklikleri ve kontrol altına alınamayan, daha önce bu sıklıkta ve bu şiddette olmadığı için tahmin edilemeyen kasırga, tayfun, sel, seylap, deprem risklerindeki artışlar olayı daha da vahimleştirmektedir. Bu nedenle, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu, Md.4'te "Bu Kanun kapsamındaki risklerin teminat altına alınması, standart sigorta poliçelerinin belirlenmesi, hasar organizasyonları, aktüerya çalışmaları, tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesi ile diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi amacıyla Havuz kurulmuştur" denmektedir (Uralcan, 2008).

Havuz uygulaması ile (Tümtaş, 2007);

- Bir sigorta şirketinin tek başına üstlenemeyeceği kuraklık ve don gibi doğal risklerin teminat kapsamına alınabilmesi,
- Reasürans katılımının teşvik edilerek reasürans kapasitesi ve kapsamının genişletilmesi,
- Sigorta şirketlerinin bilgi, personel ve mali kaynaklarının ortak olarak daha verimli bir şekilde kullanılması,
- Devletin prim ve hasar fazlası desteğinin etkin şekilde kullanılması,
- Fiyatlarda haksız rekabetin önlenmesi,
- Sigortaya katılımın artırılması sağlanacaktır.

Kanunda, sigorta şirketlerine ağırlıklı olarak pazarlama fonksiyonu verilmiş ve sigorta şirketleri satış kanalları olarak düşünülmüştür. Havuz ise, kapsama alınan riskler için sigorta, retrosesyon yapmaya yetkili olacaktır. Sigorta şirketleri bu kanun kapsamında tarım sigortaları alanında elde ettikleri primin tamamını havuza terk etmekle yükümlüdür. Yani; sigorta şirketleri kendi adları ile poliçelerini düzenleyecekler ve riskin %100'ünü havuza devredeceklerdir. Bu hükümden kanun kapsamındaki riskler için havuza katılımın zorunlu olduğu sonucu çıkmaktadır. Ancak bu yönde kanunda açık bir ifade olmaması ve kanunun 6-f maddesindeki "bu kanun kapsamında tarım

sigortaları alanında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri ile sözleşme yapmak" ifadesi havuza katılımın şirketlerin isteğine bağlı olduğu yorumunu da getirmektedir (Tümtaş, 2007).

Kapsama alınmayan riskler için ise şirketlerin mevcut uygulamada olduğu gibi riski kendileri taşımak suretiyle, poliçelerini düzenlemeye devam edecekleri anlaşılmaktadır. Kanun hükümleri uyarınca, sigorta şirketlerinin havuzdan retrosesyon alarak, riskin de bir bölümünü devralması mümkündür. Şirketlerin ilgili yılın Kasım ayına kadar, bir sonraki yıla ilişkin retrosesyon talep oranlarını belirlemeleri gerekmektedir. Böylece, elde edilecek teknik sonuçlara göre, şirketlerin havuzda oluşacak risklerden alacakları payları da yıllık bazda revize etmelerine imkân sağlanmıştır. Havuza yeterli retrosesyon talebi bulunamaması durumunda, 16'ncı madde hükmüne göre, kalan kısma devlet tarafından iştirak edilecektir. Ayrıca havuz tarafından üstlenilmiş olan risklerin reasürans anlaşmaları yoluyla koruma altına alınması da mümkündür. Piyasadan yeterli korumanın sağlanamaması olasılığı göz önüne alınarak, Bakanlar Kurulu'nca belirlenecek kısmın devlet tarafından taahhüt edileceği kanunda belirtilmektedir (Utkueri, 2005).

Havuz, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı'ndan ikişer, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği (TSRŞB), Ziraat Odaları Birliği ve Havuz işletici şirket TARSİM'den birer üyeden oluşacak 7 kişilik bir yönetim kurulunca yönetilecektir. Bakanlık temsilcilerinden biri bu kurulun tabii başkanı olacaktır. Kurulun görevleri kanunda açıkça sayılmıştır. Buna göre Kurul (Altıntaş, 2005);

- Havuzun işleyişine ilişkin uygulama esaslarını belirleyecek,
- Devlet prim desteği toplam tutarını aşmamak kaydıyla ürün, risk ve bölge bazında prim desteği oranını belirlemek üzere çalışmalar yapacak ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na sunacak,
- Uygulamada karşılaşılan sorunları tespit edecek, çözüme yönelik çalışmalar yapacak ve yaptırarak,
- Hizmet alımı konusunda karar verecek,
- Hasar tespit işlemlerine ilişkin esas ve usulleri belirleyecek,
- Tarım sigortaları alanında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri ile sözleşme yapacak,

➤ Havuz işleticisi şirketle çalışma usul ve esaslarını belirleyen sözleşme yapacaktır.

Havuzun ve havuz işleticisi şirketin sigortacılık yönünden denetimi Hazine Müsteşarlığı'nca, diğer tüm işlemlerin denetimi Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca yapılmaktadır.

Havuzun gelirleri ise şu kalemlerden oluşmaktadır (Uralcan, 2008);

- Sigorta şirketlerinin devrettiği primler,
- Devlet tarafından sağlanan prim desteği,
- Toplanan kaynakların yatırım gelirleri,
- Alınan krediler,
- Genel bütçeden alınacak katkılar,
- Diğer gelirler,

Havuzun gelirleri her türlü vergi, resim ve harçtan muafır.

Yeni sistemde tarım sigortaları havuzuna devlet desteği, primlerin sübvansiyonu ve hasar fazlası desteği şeklindedir.

Prim Desteği: Tarım ürünleri sigortasında devlet desteğini gerekli kılan en önemli nedenlerden birisi, risklerin ve beraberinde prim fiyatlarının genellikle yüksek olması ve özellikle küçük çiftçilerin ödeme gücü içinde olmasıdır. Bu nedenle konuya hem tarımsal üretimde istikrarın sağlanması ve hem de çiftçilerin sosyal yönden desteklenmesi açısından bakıldığında, çiftçi tarafından karşılanması gereken toplam prim miktarına yapılacak devlet desteğinin önemi ortaya çıkmaktadır. Sistemin rasyonelliğinin sağlanması açısından, devletin doğrudan hasarı sübvansiyon etmesi yerine sigorta primini ve reasüransı desteklemesinin esas alınmış olması çok önemli bir gelişmedir. Bu sayede, devlet zarar sonrasında ortaya çıkarak bütçeden yardım dağıtmak yerine, çiftçileri sigorta sistemine teşvik etmekte, kendisinde hem prim katkısı hem de teminat güvencesi sağlamaktadır. Yine 13. maddeye göre prim desteğine ilişkin ödenek, her yıl bütçe kanunu ile bakanlık bütçesinde yer alacaktır. Bakanlık, sigorta şirketleri tarafından havuza aktarılabilecek olan prim miktarlarını çiftçi kayıtları ile karşılaştırarak prim desteğini hesaplayacak ve gecikmeksizin havuza aktaracaktır (Tümtaş, 2007).

2006 yılından bu yana devletin sağladığı prim desteği Bakanlar Kurulu tarafından %50 olarak belirlenmektedir. Yani devlet, sigorta yaptıran çiftçilerin prim ödemelerinin yarısını karşılamaktadır.

Açık alanda yetiştirilen meyvelerde, çiçeklenme evresi don riski kapsamına alındığından; dolayısıyla da, poliçe prim bedelleri yükseldiğinden, üreticinin kolayca sigorta yaptırabilmesini temin etmeye yönelik olarak, bu risk için de primin 1/3'ü oranında, ek devlet prim desteği sağlanmaktadır (Anonim, 2016b).

Hasar Fazlası Desteği: Hasar fazlası desteği hususunda da, üstlenilen riskin reasürans yoluyla dünya piyasasına dağıtılması; tarım sigortasını hem daha ucuz hale getirmesi hem de havuza katılan sigorta şirketlerini büyük zararlara karşı himayesini sağlaması açısından önemli bir etmendir. Havuz işleticisi şirket, havuz tarafından üstlenmiş olunan risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslararası sigorta, reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sigortacılık tekniğinin gerektirdiği şekilde ve yeterli düzeyde koruma temin etmek amacıyla yerli ve yabancı şirket veya kuruluşlarla havuz adına reasürans antlaşmaları yapabilmektedir. Sağlanacak reasürans korumasının teknik ayrıntıları havuz işletici şirket ve reasürans şirketi arasında belirlenir ve havuz yönetim kuruluna sunulmaktadır. Reasürans desteğinin yeterli bulunmaması halinde Bakanlar Kurulu'nca belirlenecek kısım devlet tarafından taahhüt edilmektedir (Utkueri, 2005).

Havuz işleticisi şirket TARSİM

Türkiye'de tarım sektörünü tehdit eden risklerin teminat altına alınabilmesi amacıyla 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanuna göre (Anonim, 2008):

- Sigorta sözleşmelerinde standardın sağlanması,
- Riskin en iyi koşullarda transferi için uygun ortam oluşturulması,
- Oluşacak hasarlarda tazminatın tek merkezden ödenmesi,
- Tarım sigortalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik olmak üzere

Tarım Sigortaları Havuzu kurulmuştur.

Bu havuza ilişkin tüm iş ve işlemler, havuza katılan şirketlerin eşit hisse ile ortak oldukları Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş. tarafından yürütülmektedir.

Tarım sigortaları havuzunun işletilmesine ilişkin iş ve işlemler, havuza katılan sigorta şirketlerinin eşit payla ortak oldukları bir şirket tarafından yürütülmektedir. Kısa adı TARSİM olan bu şirketin açık adı, Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi Anonim Şirketi'dir. Şirket başlangıçta tarım branşında ruhsat almış ve tarım sigortaları havuzuna üye 16 sigorta şirketi tarafından kurulmuştur. 2016 yılı itibari ile TARSİM'e kayıtlı 25 sigorta şirketi bulunmaktadır. Şirkete üye 25 sigorta şirketi şunlardır; Ak sigorta, Allianz sigorta, Anadolu sigorta, Ankara sigorta, Axa sigorta, Doğa sigorta, Ergo sigorta, Eureko sigorta, Generali sigorta, Groupama sigorta, Güneş sigorta, Halk sigorta, HDI sigorta, Hür sigorta, Işık sigorta, Korumutuel sigorta, Liberty sigorta, Mapfre genel sigorta, Neova sigorta, Ray sigorta, SBN sigorta, Sompo Japan sigorta, Unico sigorta, Ziraat sigorta ve Zürich sigorta'dır (Anonim, 2016b).

Havuzun işleyişiyle ilgili tüm çalışmaları yürütecek olan TARSİM'in görevleri ise şunlardır (Bora, 2005):

- Havuz kurulunun aldığı kararlar doğrultusunda havuzun işleyişiyle ilgili düzenlemeleri yürütmek.
- Hasar tespiti işlemlerini yürütmek.
- Risk paylaşımı ve reasürans uygulamalarını, programlarını hazırlamak, Havuz Kurulu'nun onayına sunmak.
- Havuz Kurulu'nca alınan kararları uygulamak.
- Sigorta şirketlerinden primleri toplamak ve hasarları ödemek.
- Çiftçilerimizi sistem hakkında aydınlatmak, bilgilendirmek, bununla ilgili tanıtım kampanyaları düzenlemek.
- Veri bankası kurmak, veri tabanı çalıştırmak, sistemle ve ülkeyle ilgili istatistikleri yaratmak ve biriktirmek.
- Havuz Kurulu'nun alacağı kararlar doğrultusunda havuzun kaynaklarını yatırıma yönlendirmek.
- Havuz Kurulu'na önerilerde bulunmak.
- Havuzun idaresiyle ilgili bütün işlemleri yerine getirmek.

5363 sayılı Kanun'la sigorta şirketlerine de bazı yükümlülükler verilmiştir. Bu kanuna göre, sigorta şirketleri, havuz Yönetim Kurulu tarafından alınan kararlara uymak ve bunları yerine getirmek, prim borçlarına karşılık olarak, havuza gerekli teminatları

vermek ve devlet prim desteği hariç, ilgili olduğu ay içinde tahsil ettikleri primleri, komisyon miktarı düşüldükten sonra takip eden ayın en geç beşinci işgünü akşamına kadar Havuza devretmekle yükümlüdürler (Güngör, 2006).

TARSİM'in gelirlerini ise Havuz tarafından TARSİM'e, devlet prim desteği dahil, fesih ve iptaller düşüldükten sonra havuz hesabına aktarılan yıllık toplam prim üzerinden aylık belirli bir oranda ödenen işletme bedeli oluşturur. Kurulca belirlenecek işletme bedeli (Güngör, 2006);

- 0-100 milyon TL için %2'den,
- 100-200 milyon TL için %1.5'den
- 200-400 milyon TL için %1.2'den
- 400 milyon TL'den fazlası için %1'den fazla olamaz.

Türkiye'de TARSİM tarafından sunulan Devlet Destekli Tarım Sigortası ürünleri şunlardır (Anonim, 2016c):

- Bitkisel Ürün Sigortası
- İlçe Bazlı Kuraklık Verim Sigortası
- Sera Sigortası
- Büyükbaş Hayvan Hayat Sigortası
- Küçükbaş Hayvan Hayat Sigortası
- Kümes Hayvanları Hayat Sigortası
- Su Ürünleri Sigortası
- Arıcılık (Arı Kovan) Sigortası

Türkiye'deki mevcut devlet destekli sigorta sisteminde, tarım sigortası teminatından yararlanmak için çiftçilerin Çiftçi Kayıt Sistemi veya buna entegre edilmiş diğer kayıt sistemlerinde yer almaları gerekir.

Bugün ÇKS kayıtları, 81 tanesi Tarım İl Müdürlüğü ve 803 tanesi Tarım İlçe Müdürlüğü olmak üzere toplam 884 veri giriş noktasında yapılmaktadır. ÇKS'den çiftçi, köy, ilçe, il ve bölge bazında kadastro parsellerine göre arazi, ürün, arazi mülkiyet durumu, arazi kadastro durumu, sulama ile ilgili sorgulamalar da yapılabilmektedir. Aynı zamanda ÇKS'de, TÜİK ile birlikte yapılan çalışmalar sonucu AB sınıflandırmasına göre kodlanmış olan 204 ürünün bilgisi bulunmaktadır (Saçlı, 2009).

Öte yandan herhangi bir kayıt sistemine dahil olmamış üreticiler de isterlerse, devletin prim desteği olmaksızın, özel şirketlerce sunulan diğer sigorta ürünlerinden yararlanabilmektedirler.

Tarım sigortalarının gelişiminin incelenmesi ve devlet destekli tarım sigortaları kanunun açıklanmasının ardından çıkarılan kanun sonrası, Türkiye'de tarım sigortalarının mevcut durumu rakamlarla açıklanmak istendiğinde aşağıdaki Çizelge 4.3 ortaya çıkmaktadır.

Devlet destekli tarım sigortalarının 2016 yılı toplam prim yönünden branş bazında dağılımı incelendiğinde; %75'i bitkisel ürün sigortası, %18.4'ü büyükbaş hayvan hayat sigortası, %3.7'i sera sigortası, %2.1'i küçükbaş hayvan hayat sigortası, %0.4'ü arıcılık (arılı kovan), %0.3'ü su ürünleri hayat sigortası ve %0.1'i kümes hayvanları hayat sigortasından oluştuğu görülmektedir (Anonim, 2016b).

Çizelge 4.3'de Türkiye'de 2006-2016 yılları arasında devlet destekli tarım sigortasına ait rakamlar verilmiştir.

Çizelge 4.3. Türkiye'de 2006-2016 yılları arasında devlet destekli tarım sigortasına ait rakamlar

Yıllar	Poliçe Sayısı (Adet)	Prim Üretimi (Milyon TL)	Sigorta Bedeli (Milyon TL)	Ödenen Tazminat Tutarı (Milyon TL)	Sigortalı Alan (Milyon da.)
2006	12 330	4	211	0.9	2.9
2007	218 938	64	1 478	41	3.5
2008	260 944	98	2 225	40	4.4
2009	306 770	120	2 901	89	5.6
2010	366 410	185	3 901	114	6.6
2011	587 716	441	6 986	210	9.2
2012	744 089	499	9 497	261	12.1
2013	891 876	527	11 253	386	14.3
2014	1 086 612	684	13 895	502	16.1
2015	1 375 390	966	18 378	693	19.3
2016	1 444 277	1 300	23 081	878	21.2

Kaynak: Anonim, 2016b

Çizelge 4.3'de görüldüğü üzere devlet destekli tarım sigortalarının 2006 ve 2016 yılları arasındaki dönemi incelediğimizde; 2016 yılında 2006 yılına göre poliçe adedinde 12 330 adetten 1 444 277 adete, prim üretiminde 4 milyon TL'den 1 300 milyon TL'ye, sigorta bedelinde 211 milyon TL'den 23 081 milyon TL'ye, ödenen tazminat tutarında

0,9 milyon TL'den 878 milyon TL'ye ve sigortalı alanda 2.9 milyon da.'dan 21.2 milyon da'a yükseliş gerçekleşmiştir.

Sigorta bedelinin 2016 yılındaki branşlara göre dağılımı incelendiğinde; %65.8'nin 15 186 084 440 TL'lik bitkisel ürün sigortası, %15.2'sinin 3 496 848 720 TL'lik büyükbaş hayvan hayat sigortası, %13.9'unun 3 210 687 752 TL'lik sera sigortası, %2.4'lük 564 161 880 TL'lik küçükbaş hayvan hayat sigortası, %1.9'luk 435 842 005 TL'lik arıcılık (arılı kovan) sigortası, %0.4'lük 103 658 485 TL'lik kümes hayvanları hayat sigortası ve %0.4'lük 83 436 995 TL'lik su ürünleri hayat sigortası gerçekleştiği ortaya konulmuştur (Anonim, 2016c).

Bitkisel ürün sigortaları 2016 yılında incelendiğinde; poliçe adet sayısı 1 366 550, sigorta bedeli 15 186 084 440 TL, toplam prim üretimi 974 001 780 TL ve devlet destek prim tutarı 531 992 670 TL olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2016c).

Bitkisel ürün sigortalarının 2016 yılında toplam sigorta bedelinin dağılımı il bazında incelendiğinde en yüksek oranların; Manisa'da (%11.1), Konya'da (%6.7), Tekirdağ (%5.2), Adana'da (%4.1), Edirne'de (%3.8), Bursa'da (%3.6), İzmir'de (%3.2), Mersin'de (%3.2) ve Aydın'da (%3.1) olduğu görülmektedir. İl bazında prim üretiminin dağılımında en yüksek pay alan iller ise; Manisa (%19.3), Malatya (%15.5), Mersin (%4.3), Bursa (%4.2), Adana (%3.6), Konya (%2.9), Ordu (%2.8), Giresun (%2.8) ve Denizli'dir (%2.6). Toplam poliçe sayısının il bazında ki dağılımında en yüksek pay alan iller ise Tekirdağ (%8.2), Edirne (%5.7), Konya (%4.9), Manisa (%4.8), Yozgat (%4.7), Kırklareli (%4.6), Ankara (%3.9), Giresun (%3.0) ve Eskişehir (%3.0)'dir (Anonim, 2016c).

Bitkisel ürün sigortaları 2016 yılında ürün bazında incelendiğinde; 2016 yılında; sigorta bedelinin ürün bazında oransal dağılımından en yüksek pay alan ürünler; buğday (%27.2), üzüm (%10.4), mısır (%5.4), fındık (%5.2), arpa (%5.0), ayçiçeği (%4.5), çeltik (%3.8), zeytin (%3.6) ve pamuk'dur (%3.5). Prim üretiminin ürün bazında dağılımından en yüksek pay alan ürünler; üzüm (%19.4), kayısı (%18.3), buğday (%12.0), fındık (%8.6), elma (%5.1), portakal (%2.8), kiraz (%2.6), arpa (%2.6) ve armut'tur (%2.4). Poliçe sayısının ürün bazında dağılımından en yüksek pay alan ürünler

ise buğday (%40.7), arpa (%8.9), ayçiçeği (%8.6), fındık (%7.8), üzüm (%4.6), mısır (%3.0), zeytin (%2.5), çeltik (%2.4) ve elma (%2.1)'dir (Anonim, 2016c).

Bitkisel ürün sigortalarında 2016 yılında toplam 691 174 024 TL hasar ödemesi yapılmıştır. Bu ödemelerin ürün bazında dağılımı incelendiğinde, üzüm (%29.7), kayısı (%23.9), elma (%7.6), buğday (%5.8), portakal (%5.3), armut (%4.1), fındık (%3.1), erik (%2.5) ve kirazın (%2.2) hasar ödemelerinden en çok pay alan ürünler olduğu belirlenmiştir. 2016 yılında ödenen hasarlar hasar nedenlerine göre incelendiğinde ise %63.0 ile don ilk sırada gelmektedir. Bunu sırasıyla dolu (%32.4), fırtına (%3.5), yaban domuzu (%0.4) sel ve su baskını (%0.3), yangın (%0.3) ve heyelan (%0.1) hasarları izlemektedir (Anonim, 2016c).

Sera sigortaları 2016 yılında incelendiğinde; poliçe adet sayısı 19 640, sigorta bedeli 3 210 687 752 TL, toplam prim üretimi 47 780 675 TL ve devlet destek prim tutarı 23 889 228 TL olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2016c).

2016 yılında yapılan büyükbaş hayvan hayat sigortaları incelendiğinde; poliçe adet sayısı 35 777, sigorta bedeli 3 496 848 720 TL, toplam prim üretimi 239 537 841 TL ve devlet destek prim tutarı 119 768 790 TL olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2016c).

Büyükbaş hayvan hayat sigortaları 2016 yılında incelendiğinde; sigortalı büyükbaş hayvan sayısının en yoğun olduğu illerin Konya (%12.0), İzmir (%5.8), Ankara (%4.9), Balıkesir (%4.9), Samsun (%4.1), Kırklareli (%4.0), Denizli (%3.6), Manisa (%3.2) ve Aydın (%3.2) olduğu, sigorta bedelinin il bazında dağılımından en yüksek pay alan illerin; Konya (%13.3), İzmir (%6.2), Balıkesir (5.5), Ankara (%4.6), Kırklareli (%4.0), Denizli (%3.3), Bursa (%3.3), Manisa (%2.8) ve Aydın (%2.8) olduğu, prim üretiminin il bazında dağılımından en yüksek pay alan illerin ise; Konya (%11.8), Balıkesir (%6.7), İzmir (%6.1), Kırklareli (%5.5), Bursa (%4.1), Denizli (%3.6), Ankara (%3.3), Niğde (%2.7) ve Aydın (%2.6) olduğu belirlenmiştir. Ödenen hasarlar nedenlerine göre incelendiğinde ise ölüm (%53.9) ilk sırayı almaktadır. İkinci sırada zorunlu kesim (%33.6) yer alırken yavru ölümü (%6.8) ve yavru atma (%5.7) yapılan hasar ödemelerinin diğer nedenleridir (Anonim, 2016c).

Küçükbaş hayvan hayat sigortaları 2016 yılında incelendiğinde; poliçe adet sayısı 12 026, sigorta bedeli 564 161 880 TL, toplam prim üretimi 27 591 687 TL ve devlet destek prim tutarı 13 795 824 TL olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2016c).

Küçükbaş hayvan hayat sigortaları 2016 yılında incelendiğinde; sigortalı küçükbaş hayvan sayısının en yoğun olduğu illerin Siirt (%12.1), Antalya (%7.2), Manisa (%3.9), Konya (%3.8), Diyarbakır (%3.4), Balıkesir (%2.8), Adana (%2.6), Çanakkale (%2.6) ve Ankara (%2.4) olduğu, sigorta bedelinin il bazında dağılımından en yüksek pay alan illerin; Siirt (%8.7), Antalya (%6.1), Konya (%4.5), Manisa (%3.4), Çanakkale (%3.3), Balıkesir (%3.3), Diyarbakır (%3.1), Ankara (%2.9) ve Adana (%2.5) olduğu, prim üretiminin il bazında dağılımından en yüksek pay alan illerin ise; Konya (%5.5), Çanakkale (%4.9), Diyarbakır (%4.8), Balıkesir (%4.1), Ankara (%4.1), Van (%3.6), Mardin (%2.9), Ağrı (%2.8) ve Iğdır (%2.7) olduğu belirlenmiştir (Anonim, 2016c).

Arıcılık (arılı kovan) sigortası 2014 yılında başlamıştır. 2016 yılında yapılan arıcılık (arılı kovan) sigortaları incelendiğinde; poliçe adet sayısı 9 998, sigorta bedeli 435 842 005 TL, toplam prim üretimi 5 549 143 TL ve devlet destek prim tutarı 2 774 547 TL olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2016c).

Kümes hayvanları hayat sigortaları 2016 yılında incelendiğinde; poliçe adet sayısı 225, sigorta bedeli 103 658 485 TL, toplam prim üretimi 1 470 483 TL ve devlet destek prim tutarı 735 241 TL olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2016c).

Su ürünleri hayat sigortaları 2016 yılında incelendiğinde; poliçe adet sayısı 61, sigorta bedeli 83 436 995 TL, toplam prim üretimi 4 054 693 TL ve devlet destek prim tutarı 2 027 346 TL olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2016c).

Çizelge 4.4'de Amasya ili köy bazında 2007-2015 yılları arasında sigorta yaptıran üretici sayısı, sigortalı alan ve poliçe sayısı verilmiştir. Çizelge 4.4'de görüldüğü üzere Amasya ili köy bazında devlet destekli tarım sigortalarının 2007 ve 2015 yılları arasındaki dönemi incelediğimizde; 2015 yılında 2007 yılına göre sigorta yaptıran üretici sayısı 816'dan 3 847'ye, sigortalı alan 33 393 da'dan 156 808 da'ya ve poliçe adedi de 2 954 adetten 13 569 adete yükseliş gerçekleşmiştir.

Çizelge 4.4. Amasya ili köy bazında 2007-2015 yılları arasında sigorta yaptıran üretici sayısı sigortalı alan ve poliçe sayısı

Yıllar	Sigorta Yaptıran Üretici Sayısı	Sigortalı Alan (da)	Poliçe Sayısı (Adet)
2007	816	33 393	2 954
2008	943	36 880	2 933
2009	1 386	56 005	4 172
2010	1 337	57 144	4 361
2011	2 030	83 898	6 964
2012	2 231	95 147	7 647
2013	2 642	109 773	8 744
2014	3 204	118 947	10 434
2015	3 847	156 808	13 569

Kaynak: Anonim, 2015a

5. ARAŞTIRMA BÖLGESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Amasya ili ekonomisinde tarım ilk sırada yer almakta olup 27 215 çiftçi ailesinden 126 509 kişi bu sektörden geçimini sağlamaktadır. Bitkisel ve Hayvansal Üretimin 2016 yılındaki parasal değeri yaklaşık 2.6 milyar TL'dir (Anonim, 2017c).

Tarımsal destekleme ödemeleri, 2006-2016 yılları arasında %95,42'lik artışla 23.8 milyon TL'den 46.6 milyon TL'ye artmıştır (Anonim, 2017c).

Amasya ili 2016 yılı yüzölçümünün genel dağılımı Çizelge 5.1'de verilmiştir.

Çizelge 5.1. Amasya ili 2016 yılı yüzölçümünün genel dağılımı

Arazi Varlığı	Alan (ha)	Payı (%)
Tarım Arazisi (Kullanılmayan Hali Araziler Dahil) (*)	254 960	44.7
Çayır Mera Alanı (*)	51 976	9.1
Ormanlık ve Fundalık	220 681	38.7
Diğerleri (Bataklık, Yer. Birimleri, Su Yüzl. ve Kayalıklar v.s)	42 483	7.5
TOPLAM	570 100	100.0

Kaynak: Anonim, 2017c

Amasya ilinin toplam yüzölçümü 570 100 hektardır. Arazinin %44.7'si yani 254 960 hektarı tarım arazilerinden oluşmakta, geriye kalan alanda ise 220 681 ha ile %38.7 orman ve fundalıklar, 51 976 ha ile %9.1 çayır ve meralar, kalan kısım ise 42 483 ha ile %7.5 bataklık, kayalık ve yerleşim birimleri vb.'den oluşmaktadır (Anonim, 2017c).

Çizelge 5.2. Amasya ili 2016 yılı tarım arazilerinin ilçeler itibariyle dağılımı

İlçeler	Tarım Alanı (ha)	Payı (%)	Toplam Alan (ha)
Merkez	87 460	34.3	172 568
Göynücek	22 408	8.8	57 900
Gümüşhacıköy	15 284	6.0	65 829
Hamamözü	5 257	2.1	19 571
Merzifon	55 950	21.9	97 511
Suluova	29 247	11.5	51 621
Taşova	39 354	15.4	105 100
Toplam	254 960	100.0	570 100

Kaynak: Anonim, 2017c

Amasya ili 2016 yılı tarım arazilerinin ilçeler itibariyle dağılımı Çizelge 5.2'de verilmiştir. Amasya ili tarım arazisinde en büyük pay %34.3 ile merkez ilçenin olup daha sonra sırasıyla %21.9 ile Merzifon, %15.4 ile Taşova, %11.5 ile Suluova, %8.8 ile Göynücek, %6.0 ile Gümüşhacıköy ve %2.1 ile Hamamözü gelmektedir.

Çizelge 5.3. Amasya ili 2016 yılı tarım arazilerinin kullanım durumları

Tarım Arazisinin Cinsi	Yüzölçümü(ha)	Payı (%)
Tarla Arazisi	195 188	76.56
Bağ-Bahçe Arazisi	7 775	3.05
Sebze Arazisi	3 805	1.49
Örtü Altı Alan	440	0.17
Nadas	31 992	12.55
Tar. Elverişli Olup Kullanılmayan (Dik,Yamaç) Arazi	15 760	6.18
Toplam	254 960	100.00

Kaynak: Anonim, 2017c

Amasya ili 2016 yılı tarım arazilerinin kullanım durumları Çizelge 5.3'de verilmiştir. Amasya ili tarım arazisinde en çok kullanım %76.56 ile tarla arazisidir. Ondan sonrada nadas %12.55 ile gelmektedir. Tarıma elverişli olup kullanılmayan (dik,yamaç) arazi ise %6.18'ini kapsamaktadır.

Çizelge 5.4. Amasya ili 2016 yılı tarım alanlarının kuru-sulu oluşuna göre dağılımı

Tarım Alanlarının Kuru-Sulu Oluşuna Göre Dağılımı		
Arazinin Niteliği	Alanı (ha)	Payı (%)
Kuru Tarım Arazisi	168 014	65.90
Sulu Tarım Arazisi	86 946	34.10
TOPLAM	254 960	100.00

Kaynak: Anonim, 2017c

Amasya ili 2016 yılı tarım alanlarının kuru-sulu oluşuna göre dağılımı Çizelge 5.4'de verilmiştir. Amasya ilinde tarım alanlarının 168 014 (%65,90) hektarı kuru tarım alanı ve 86 946 (%34,10) hektarı ise sulu tarım alanıdır.

Amasya ilinde 2016 yılında tarımsal sulamayı gerçekleştiren kurumlar Çizelge 5.5'de verilmiştir. Amasya ilinde tarım alanların %48.40'ı il özel idaresince, %37.00'si devlet su işlerince ve %14.60'ı ise halk tarafından sulanmaktadır.

Çizelge 5.5. Amasya ilinde 2016 yılında tarımsal sulamayı gerçekleştiren kurumlar

Tarımsal Sulamayı Gerçekleştiren Kurumlar		
Sulama Kuruluşlarının Adı	Sulanan Alanı (ha)	Payı (%)
D.S.İ.'nce Sulanan Alanlar	32 132	37.00
İl Özel İdaresince Sulanan Alanlar	42 112	48.40
Halk Sulamaları	12 702	14.60
TOPLAM	86 946	100.00

Kaynak: Anonim, 2017c

Amasya ili 2016 yılı başlıca tarımsal ürün çeşitleri Çizelge 5.6'da verilmiştir. 2016 yılında ekiliş miktarı dekar olarak en yüksek tarla ürünü buğday (1 045 909 da) olup 321 756 ton üretilmiştir. En fazla üretim miktarı ise şeker pancarı olup 86 420 dekarlık alanda 496 370 ton olarak gerçekleşmiştir. Bunu silajlık mısır, 55 380 dekarlık alanda 316 120 ton ve kuru soğan, 67 210 dekarlık alanda 293 551 tonla takip etmektedir.

Çizelge 5.6. Amasya ili 2016 yılı başlıca tarımsal ürünlerin ekiliş alanları ve üretim miktarları

Türü	Ürün Adı	Ekiliş (da)	Üretim (ton)
Tarla Ürünleri	Buğday	1 045 909	321 756
	Arpa	230 422	73 038
	Mısır (Dane)	66 485	65 862
	Elit	7 330	1 493
	Nohut	22 810	3 024
	Tütün	8 716	912
	Şeker Pancarı	86 420	496 370
	Haşhaş (Kapsül)	27 378	1 184
	Haşhaş (Tohum)		1 300
	Ayçiçeği	125 547	33 122
	Kuru Soğan	67 210	293 551
	Patates	5 446	18 105
	Fiğ (Yeşil Ot)	43 230	64 502
	Silajlık Mısır	55 380	316 120
	Fiğ (Dane)	9 750	1 459
Yonca	24 430	94 789	

Çizelge 5.6. (Devam) Amasya ili 2016 yılı başlıca tarımsal ürünlerin ekiliş alanları ve üretim miktarları

Türü	Ürün Adı	Ekiliş (da)	Üretim (ton)
Meyveler	Kiraz	25 291	25 008
	Elma	15 219	25 950
	Şeftali	6 195	7 100
	Üzüm	7 509	5 688
	Ceviz	9 539	2 998
	Vişne	923	2 261
Sebzeler	Taze Fasulye	4 420	5 052
	Bamya	5 475	2 116
	Hıyar	8 620	62 442
	Domates	13 403	102 410

Kaynak: Anonim, 2017c

Meyvelerden, elma ve kirazla isim yapan Amasya'da, en fazla 15 219 dekarlık alanda 25 950 ton elma ve 25 291 dekarlık alanda 25 008 ton kiraz üretilmiştir. Sebzelerde ise en büyük pay %53.8 ile domatese ait olup 13 403 dekarlık alanda 102 410 ton'dur. Bunu hıyar, 8 620 291 dekarlık alanda 62 442 tonluk üretimle izlemektedir.

Amasya ili 2016 yılı seçilmiş tarla ürünlerinin ilçelere göre ekiliş alanları ve üretim miktarları Çizelge 5.7'de verilmiştir.

Çizelge 5.7. Amasya ili 2016 yılı seçilmiş tarla ürünlerinin ilçelere göre ekiliş alanları ve üretim miktarları

İlçeler	Buğday		Arpa		Mısır (dane)		Ayçiçeği	
	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)
Göynücek	72 055	21 793	19 517	6 205	8 480	7 961	8 195	2 828
Gümüşhacıköy	108 509	35 634	9 000	1 883	0	0	7 200	1 898
Hamamözü	17 225	4 241	4 703	1 281	45	23	0	0
Merkez	319 073	99 975	112 838	37 306	28 372	27 925	10 440	3 059
Merzifon	201 905	61 887	47 891	14 703	4 000	5 851	85 528	21 812
Suluova	115 251	42 454	15 753	5 537	21 977	23 361	6 714	1 579
Taşova	211 891	55 772	20 740	6 123	856	741	7 470	1 946
Toplam	1 045 909	321 756	230 442	73 038	66 485	65 862	125 547	33 122

Çizelge 5.7. (Devam) Amasya ili 2016 yılı seçilmiş tarla ürünlerinin ilçelere göre ekiliş alanları ve üretim miktarları

İlçeler	Soğan (Kuru)		Şeker pancarı		Nohut		Haşhaş (Tohum)	
	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)
Göynücek	4 610	23 050	4 527	22 992	6 000	820	2 499	149
Gümüşhacıköy	11 000	41 800	15 275	80 222	1 000	98	8 097	377
Hamamözü	250	938	1 019	4 862	500	54	1 012	36
Merkez	18 750	90 000	11 598	66 446	6 100	794	1 990	133
Merzifon	14 580	63 423	21 498	105 207	2 750	388	5 497	257
Suluova	13 520	60 840	32 134	214 798	1 825	317	0	0
Taşova	4 500	13 500	369	1 843	4 635	553	8 283	348
Toplam	67 210	293 551	86 420	496 370	22 810	3 024	27 378	1 300
İlçeler	Fiğ (Yeşil Ot)		Silajlık Mısır		Fiğ (Dane)		Yonca	
	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)
Göynücek	2 500	3 125	1 410	10 050	900	90	550	825
Gümüşhacıköy	1 750	2 625	700	3 150	350	44	850	2 975
Hamamözü	1 500	3 000	170	1 020	500	75	400	720
Merkez	14 200	20 590	19 300	101 950	5 000	675	5 350	19 260
Merzifon	6 850	10 960	4 250	19 550	2 500	500	825	1 898
Suluova	4 430	6 202	25 900	167 800	0	0	5 205	21 861
Taşova	12 000	18 000	3 650	12 600	500	75	11 250	47 250
Toplam	43 230	64 502	55 380	316 120	9 750	1 459	24 430	94 789

Kaynak: Anonim, 2017c

Amasya ilinin 2016 yılında bitkisel üretim değerinin, Türkiye bitkisel üretim değeri içindeki payı %1.0'dır. Amasya ilinde toplam tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin hasat edilen alanlarına bakıldığında 2016 yılında en fazla payı %76.5 ile tahıllar almıştır. Saman ve ot ise %7.8'lik pay ile ikinci sırada gelmektedir. Amasya ilinde toplam tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretim miktarında 2009-2016 yılları arasında yaklaşık %16.1'lik artış olduğu görülmektedir. Amasya İlinde 2016 yılında toplam tahıl ve diğer bitkisel ürünlerin üretimi içinde tahılların payı %36.8 olarak gerçekleşmiştir.

Amasya ilinde örtü altı tarımı özellikle Merkez ilçe'ye bağlı Büyükkızılca ve Aksalur köylerinde önemli tarımsal gelir sağlayan üretim biçimidir. 2016 yılında en fazla buğday, arpa, mısır (dane), kuru soğan, fiğ (yeşil ot), fiğ (dane) üretimi merkez ilçede,

haşhaş, ayçiçeği üretimi Merzifon ilçesinde, şeker pancarı, silajlık mısır üretimi Suluova ilçesinde, nohut üretimi Göynücek ilçesinde ve yonca üretimi ise Taşova ilçesinde gerçekleştirilmiştir.

Buğday üretiminde ortalama verimde son 10 yılda Amasya ilinde %2.2'lik bir artış meydana gelmiş olmasına karşın, son yıllarda sulu alanlarda buğday ekilişinin daha çok dane mısır üretimine yönelmiş olması artışı sınırlandıran bir etki oluşturmuştur.

Amasya ili 2016 yılı seçilmiş sebzelerin ilçelere göre ekiliş alanları ve üretim miktarları Çizelge 5.8'de verilmiştir.

Çizelge 5.8. Amasya ili 2016 yılı seçilmiş sebzelerin ilçelere göre ekiliş alanları ve üretim miktarları

İlçeler	Bamya		Domates		Hıyar		Fasulye (Taze)	
	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)
Göynücek	1 500	540	200	964	30	195	0	0
Gümüşhacıköy	0	0	255	1 457	123	596	200	299
Hamamözü	0	0	150	310	25	38	150	120
Merkez	805	463	8 700	83 180	7 650	59 100	2 050	2 759
Merzifon	5	3	559	2 420	253	695	500	424
Suluova	15	7	359	561	5	63	220	154
Taşova	3 150	1 103	3 180	13 518	534	1 755	1 300	1 296
Toplam	5 475	2 116	13 403	102 410	8 620	62 442	4 420	5 052

Kaynak: Anonim, 2017c

Amasya ilinde toplam sebze üretim miktarında 2009-2016 yılları arasında %9.0 artış olduğu görülmektedir. 2016 yılında Türkiye sebze üretimi içinde Amasya ilinin sebze üretimi payı %1.9 olarak gerçekleşmiştir. En fazla bamya üretimi Taşova ilçesinde, domates, hıyar ve taze fasulye üretimi ise merkez ilçede gerçekleştirilmiştir.

Amasya ili 2016 yılı başlıca meyvelerin ilçelere göre ekiliş alanları ve üretim miktarları Çizelge 5.9'da verilmiştir. Amasya ilinde toplam meyve üretim miktarında 2009-2016 yılları arasında yaklaşık %28.5 oranında artış olduğu görülmektedir. Amasya ilinde bu yıllar arasında en fazla üretilen diğer meyveler, taş çekirdekli ve yumuşak çekirdekli gruba olmuştur.

Çizelge 5.9. Amasya ili 2016 yılı başlıca meyvelerin ilçelere göre ekiliş alanları ve üretim miktarları

İlçeler	Kiraz		Elma		Şeftali		Ceviz	
	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)
Göynücek	435	298	920	1 735	120	134	1 214	210
Gümüşhacıköy	385	481	825	1 494	0	12	2 500	218
Hamamözü	41	25	1 160	1 407	0	11	500	125
Merkez	15 150	12 675	3 895	8 283	3 650	4 942	1 475	1 390
Merzifon	995	667	3 620	5 241	50	272	1 800	530
Suluova	4 435	4 221	3 339	3 753	1 675	831	1 150	115
Taşova	3 850	6 641	1 460	4 037	700	898	900	410
Toplam	25 291	25 008	15 219	25 950	6 195	7 100	9 539	2 998

Kaynak: Anonim, 2017c

Amasya meyve üretimi 2016 yılında, Türkiye meyve üretimi içinde %0.5'lik bir paya sahiptir. En fazla kiraz, elma, şeftali ve ceviz merkez ilçede üretilmiştir. 2016 yılındaki organik tarım üretim miktarı 2009 yılına göre %112.5 oranında artarak 34 tona yükselmiştir ve Türkiye organik tarım üretimi içinde Amasya'nın payı %0.1'dir.

Amasya ili 2016 yılı ilçelere göre hayvan sayıları Çizelge 5.10'da verilmiştir.

Çizelge 5.10. Amasya ili 2016 yılı ilçelere göre hayvan sayıları

İlçeler	Küçükbaş			Büyükbaş						Tavuk		
				Manda	Sığır				Genel Toplam			
	Koyun	Keçi	Toplam		Kültür	Melez	Yerli	Toplam				
Merkez	44 398	39 007	83 405	835	25 573	21 491	12 667	59 731	60 566	33 875	22 350	56 225
Göynücek	6 100	7 896	13 996	633	5 077	5 475	6 852	17 404	18 037	1 750	0	1 250
G.hacıköy	14 636	2 909	17 545	330	5 235	9 668	2 343	17 246	17 576	242 500	0	190 000
Hamamözü	4 640	3 218	7 858	122	1 850	3 675	605	6 130	6 252	1 750	0	1 550
Merzifon	10 164	358	10 522	254	8 842	8 443	2 280	19 565	19 819	107 000	0	117 000
Suluova	7 565	577	8 142	1 157	5 430	24 587	15 826	45 843	47 000	984 581	10 000	994 581
Taşova	46 050	7 094	53 144	905	6 338	5 042	3 988	15 368	16 273	15 100	0	65 000
TOPLAM	133 553	61 059	194 612	4 236	58 345	78 381	44 561	181 287	185 523	1 386 556	32 350	1 425 606

Kaynak: Anonim, 2017c

Amasya ili hayvancılık yönünden de önemli bir potansiyele sahiptir. Amasya ilinde 2016 yılı verilerine göre 185 523 adet büyükbaş, 194 612 adet küçükbaş, 1 425 606 kanatlı ve 21 223 adet arı kovanı mevcuttur. İl genelinde 2 adet mezbaha, 3 adet kesimhane ve 1 adet kombina bulunmaktadır.

Amasya ili 2016 yılı ilçelere göre sağılan hayvan sayısı ve süt üretimi Çizelge 5.11'de verilmiştir.

Çizelge 5.11. Amasya ili 2016 yılı ilçelere göre sağılan hayvan sayısı ve süt üretimi

İlçeler	Sağılan Sığır-Manda Sayısı (ad)	Süt Üretimi (ton)
Merkez	22 307	63 217
Göynücek	8 118	19 366
Gümüşhacıköy	5 558	14 552
Hamamözü	2 790	7 812
Merzifon	7 272	21 717
Suluova	10 220	22 956
Taşova	6 518	16 868
TOPLAM	62 793	166 488

Kaynak: Anonim, 2017c

2016 yılında Amasya'nın manda sayısının Türkiye içindeki payı %3.4'tür. Amasya ilinde süt üretimi içinde en fazla üretim inek sütündedir. Canlı hayvanlar ve hayvansal ürünler değerlerinin Türkiye içindeki payı ise %0.5 olmuştur. Tarımsal üretim değeri Amasya'da 2009-2011 döneminde artarak 2011 yılında 1.6 milyar TL'ye yaklaşmış, daha sonra düşüş göstererek 2016 yılında yaklaşık 1.5 milyar TL olmuştur.

Amasya ilinde tarımsal ürünlerin 2016 yılı üretimi, Türkiye üretimi ve genel oranı Çizelge 5.12'de verilmiştir.

Çizelge 5.12. Türkiye ve Amasya ilinde tarımsal ürünlerin 2016 yılı üretimi ve genel oranı

Ürün	Amasya (2016)	Türkiye (2016)	Oran (%)	Türkiye Sırası
Kuru Soğan (ton)	293 551	2 120 581	13,8	2
Kiraz (ton)	25 008	599 650	4,1	8
Hıyar (ton)	58 817	1 676 897	3,5	5
Şekerpancarı tohumu (elit) (ton)	1 493	1 844	80,9	1
Haşhaş (ton)	1 300	18 205	7,1	4
Bamya (ton)	2 116	29 529	7,1	5
K. Marul (ton)	9 820	179 712	5,4	7
Ayçiçeği (ton)	33 122	1 500 000	2,2	11
Şeftali (ton)	7 100	585 210	1,2	14
Amasya Elması (ton)	7 554	232 120	3,2	3
Şeker pancarı	496 361	19 465 452	2,5	12

Kaynak: Anonim, 2017c

Türkiye'nin şeker pancarı tohumu (elit) ihtiyacının %80,9'unu Amasya karşılamakta olup, Türkiye sıralamasında 1 493 tonluk üretim ile birinci sırada gelmektedir. Bunu Türkiye üretiminin %13,8'ni oluşturan kuru soğan takip etmekte olup, Türkiye sıralamasında 293 551 tonluk üretim ile ikinci sırada yer almaktadır. Kimi yıllarda Amasya ili kimi yıllarda ise Ankara ili üretimde birinci sıraya yerleşmektedir. Önceki beş yıllık dönemde kuru soğan veriminde Amasya ili Türkiye ortalamasının %15.5 üzerinde iken son beş yıllık dönemde Türkiye ortalamasının %20.6 üzerinde bir verime sahip olmuştur. Amasya elması üretimi ise eskisi kadar fazla olmasada Türkiye sıralamasında 7 554 tonluk üretim ile üçüncü sırada bulunmaktadır. Ayrıca Amasya ilinde 102 adet Tarımsal Amaçlı Kooperatif, 13 Üretici Birliği, 1 adet pancar ekiciler kooperatifi ve 4 Islah Amaçlı Birlik bulunmaktadır.

6. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde Amasya ilinde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerle yüz yüze yapılan anket çalışması sonuçları verilmiştir. Anketlerden elde edilen veriler incelenirken, daha önce yapılmış olan tarım ekonomisi alanındaki çalışmalarda dikkate alınarak veriler, üreticilerin sosyo-ekonomik nitelikleri, sahip oldukları işletmelere ait özellikler, yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumları, haberleşme davranışları, riske karşı tutum ve davranışları, tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları ve tarım sigortasından beklentileri olmak üzere yedi başlık altında toplanmıştır. Ayrıca anketlerden elde edilen veriler doğrultusunda tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilere ait veriler karşılaştırılmıştır. Bu iki grup karşılaştırılırken oransal dağılım, Khi-kare testi ve lojistik regresyon çözümlemesinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularının son bölümünde ise her bir özellik grubunda lojistik regresyon analizi sonucu anlamlı çıkan değişkenler bir arada ele alınarak bu değişkenlere tekrar lojistik regresyon çözümlemesi uygulanmış ve böylece genel bir sonuca ulaşılmıştır. Lojistik regresyon analizinde modele dahil edilen değişken sayısı arttıkça standart hata da o kadar büyük olmaktadır. Bu nedenle en az değişkeni kullanarak en iyi uyuma sahip modeli kurmak amaçlanmaktadır. Araştırmada her bir özellik grubu için ayrı analiz yapılmasının sebebi de en uygun modele ulaşıncaya kadar gruplar içinde en az fakat toplamda daha fazla değişkenle çalışabilmek ve böylelikle araştırma bulgularının doğruluğunu artırabilmektedir.

6.1. Sosyo-Ekonomik Nitelikler

Üreticilerin bazı özelliklerinin minimum ve maksimum aralıkları Çizelge 6.1'de verilmiştir. Üreticilerin yaşları 20 ile 80 yaş aralıklarındadır. Ortalama yaş 43.17'dir. Üreticilerin hanehalkı sayısı 1 ile 27 kişi arasında olup, ortalama hanehalkı genişliği 6.08 kişi olarak belirlenmiştir. Üreticilerin yıllık gelirleri 3 000 TL-150 000 TL arasında olup ortalama yıllık gelir 40 293.29 TL'dir. Yıllık giderler, 1 000 TL ile 150 000 TL arasında olup, ortalama yıllık gider 17 223.59 TL'dir. Yıllık tarım dışı gelir 1 000 TL ile 65 000 TL arasında değişmekte ve ortalama tarım dışı gelir 20 324.93 TL'dir.

Çizelge 6.1. Üreticilerin bazı özelliklerinin minimum ve maksimum aralıkları

Özellikler	Frekans	Minimum	Maksimum	Ortalama
Yaş (Yıl)	384	20	80	43.17
Hanehalkı (Ailedeki kişi sayısı)	384	1	27	6.08
Tarımla Uğraştıkları yıl	384	1	62	23.56
Ortalama Yıllık Tarımsal Gelir (TL)	384	3 000	150 000	40 293.29
Ortalama Yıllık Tarımsal Gider (TL)	384	1 000	150 000	17 223.59
Ortalama Yıllık Tarım Dışı Gelir (TL)	194	1 000	65 000	20 324.23
Ortalama Yıllık Toplam Gelir (TL)	384	5 000	160 000	50 391.47

Yıllık toplam gelir ise 5 000 TL ile 160 000 TL arasında değişmekte olup, ortalama yıllık gelir ise 50 391.47 TL olarak belirlenmiştir.

Akçaöz ve ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada; çiftçilerin tarımdan elde ettikleri ortalama gelirin 37 898 YTL/yıl, işletme dışı gelirin ise 4 152 YTL/yıl olduğunu belirlemişlerdir. Gündüz ve Esengün (2007) Tokat ili merkez ilçede yaptıkları çalışmada, çiftçilerin yaş ortalamasının riskli sevenler için 48.76 ve riskli sevmeyenler için 48.27 olduğunu tespit etmişlerdir. Çukur ve ark. (2008) Malatya ilinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin yaş ortalamasını 56.27 yıl, tarımsal deneyimlerini ise 32.13 yıl olarak belirlemişlerdir. Tümer (2011b) Tokat ilinde yaptığı çalışmada; yıllık tarımdan elde edilen ortalama gelirin 12 731.46 TL/yıl ve yaş ortalamasının ise 49.95 olduğunu tespit etmiştir. Pezikoğlu ve ark. (2012) tarafından Bursa ilinde yapılan bir çalışmada, sigorta yaptıran üreticilerin ortalama yaşının 45.1, eğitiminin 7.6 yıl, ortalama ailedeki birey sayısının 5.4, üretim deneyiminin 26.5 yıl, ortalama yıllık işletme gelirin 71 832 TL olduğunu, sigorta yaptırmayan üreticilerin ise yaş ortalamasının 46.9, eğitiminin 7.0 yıl, ortalama ailedeki birey sayısının 4.4, üretim deneyiminin 30.5 yıl ve ortalama yıllık işletme gelirin 44 250 TL olduğunu belirlemiştir. Tan ve ark. (2012) Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yaptığı çalışmada, üreticilerin yaş ortalamasını 47.7, ailedeki ortalama fert sayısını ise 4 olarak tespit etmiştir. Kiracı ve ark. (2014) Trakya bölgesi Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve Çanakkale illerinde yaptıkları çalışmada, tüm üreticilerin yaş ortalamasını 53.43 olarak belirlemişlerdir. Oruç ve ark. (2014) Tokat-Kazova yöresinde yaptığı çalışmada, Küçükbağlar köyündeki üreticilerin yaş ortalamasının (39.24), Kuşoturağı köyündeki üreticilerden (54.15) oldukça küçük olduğunu, ortalama fert sayılarına göre Küçükbağlar köyünün (6.53) Kuşoturağı'na (4.80) göre ailelerin biraz

daha geniş olduğunu, Kuşoturağı köyünde ortalama aylık toplam gelirin (2 129.47 TL) Küçükbağlar'ın (1 241.42 TL) 1.5 katından daha fazla ve genel ortalamasının ise 1 685.45 TL olduğunu, aylık tarımsal gelir ortalamasının Kuşoturağı'nda (1 350.93 TL) Küçükbağlar'a (1 079.66 TL) göre daha yüksek ve genel ortalamasının 1 215.45 TL olduğunu, ortama aylık tarım dışı gelirin ise Kuşoturağı'nda (778.55 TL) Küçükbağlar'a (161.77 TL) göre yaklaşık 4.5 katından fazla daha önemli bir farklılığa sahip olduğu ve genel ortalamasının ise 470.16 TL olduğunu belirlemiştir. Kızıloğlu (2017) Konya ili Akşehir ilçesinde yaptığı araştırmada, tüm üreticilerin ortalama yaşının 49.54 ve ortalama yıllık gelirlerinin ise 33 168.89 TL olduğunu tespit etmiştir.

6.1.1. Cinsiyet

Üreticilerin cinsiyetleri Çizelge 6.2'de verilmiştir.

Çizelge 6.2. Üreticilerin cinsiyeti

Cinsiyet	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Erkek	117	30.47	124	32.29	27	7.03	24	6.25	16	4.17	12	3.13	320	83.34
Kadın	25	6.51	23	5.99	4	1.04	6	1.56	3	0.78	3	0.78	64	16.66
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %16.66'sı kadın, %83.34'ü erkektir. Kadınlardan tarım sigortası yaptıranların %6.51'i riskli sevmemekte, %1.04'ü riskli kayıtsız kalmakta ve %0.78'i riskli sevmektedir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun erkek olduğu belirlenmiştir.

Akçaöz ve ark. (2006) Antalya ilinde yaptıkları araştırmada; çiftçilerin %3.50'sini kadın, %96.50'sini erkek olarak belirlemişlerdir. Alay (2012) Kastamonu ilinde yaptığı araştırmada, üreticilerin %92.60'nın erkek, %7.40'ının kadın ve tarım sigortası yaptıranların %10.71'inin kadın olduğunu tespit etmiştir. Özcan (2012) Adapazarı ilinde yaptığı bir çalışmada, işletme sahiplerinin %88.4'ünün erkek ve %11.6'sının kadın olduğunu saptamıştır. Oruç ve ark. (2014) Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları araştırmada, Küçükbağlar köyünde ankete katılan üreticilerin hepsinin erkek,

Kuşoturağı köyünde ise %96.30'unun erkek ve %3.70'inin kadın olduğunu belirlemiştir. Uysal (2015) tarafından Manisa ilinde yapılan bir araştırmada, üreticilerin %97.5'inin erkek ve %2.5'inin kadın olduğu saptanmıştır.

6.1.2. Yaş

Yaşın; bireylerin ne düzeyde olursa olsunlar davranışlarını, bilgilerini, becerilerini ve işletmede alınan kararlar ile eylemleri etkileyen bir faktör olduğu belirtilmektedir. Diğer bir ifadeyle, bireyin düşüncesinin, davranışlarının ve ihtiyaçlarının yaş ile ilişkisi bulunmaktadır. Herhangi bir toplumda yapılacak bir çalışmada aynı referans grubundaki üreticilerin bir arada olacağı ve aynı yaştaki bireylerin benzer tutumlar göstereceğinden dolayı verilecek hizmetin etkinliğini artırabilir. Ayrıca, genç üreticilerin yaşlılara kıyasla yeniliklere daha açık, yayım çalışmalarına daha fazla ilgi gösteren dinamik bir yapıya sahip olduğu belirtilmektedir (Almus, 1999).

Üreticilerin yaş durumu Çizelge 6.3'de verilmiştir.

Çizelge 6.3. Üreticilerin yaş durumu

Yaş Grupları	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
≤ 30	22	5.73	16	4.17	7	1.82	3	0.78	7	1.82	0	0	55	14.32
31-40	44	11.46	52	13.54	5	1.30	12	3.13	4	1.04	4	1.04	121	31.51
41-50	40	10.42	46	11.98	12	3.13	11	2.86	5	1.30	6	1.56	120	31.25
51-60	27	7.03	22	5.73	4	1.04	3	0.78	2	0.53	3	0.78	61	15.89
>60	9	2.34	11	2.86	3	0.78	1	0.26	1	0.26	2	0.53	27	7.03
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00
Ortalama yaş	43.19		43.63		43.00		41.73		37.68		48.80		43.17	

Üreticilerin büyük bir çoğunluğunun 31-40 yaş (%31.51) ve 41-50 yaş (%31.25) arasında olduğu görülmektedir. Risk grupları itibariyle risk sevmeyip tarım sigortası yaptıran (%11.46) ve yaptırmayan üreticilerin (%13.54) en fazla 31-40 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticiler (%3.13) en fazla 41-50 yaş grubunda yer alırken, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%3.13) ise en fazla 31-40 yaş grubunda olduğu belirlenmiştir. Riskli sevip tarım sigortası

yaptıran üreticiler (%1.82) en fazla 30 yaşın altındayken, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.56) ise en fazla 41-50 yaş grubunda olduğu tespit edilmiştir. Bu oranlardan, incelenen işletmelerde genellikle orta yaşlı kesimin tarım sektörü ile uğraştığı görülmektedir. Emeklilik yaşının geldiğini düşünen 60 yaşın üzerindeki çiftçiler, tarımsal üretimle ilgili kararlarda aktif rol oynarken 30 yaşından küçük olan çiftçiler, tecrübesiz oldukları için daha çekimser davranmaktadırlar.

İpekçioğlu ve ark. (2010) tarafından Şanlıurfa, Diyarbakır ve Adıyaman illerinde yapılan bir çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin yaş ortalamasının 47.96, bitkisel ürün sigortası yaptırmayan üreticilerin yaş ortalamasının ise 50.34 olduğunu belirlemiştir. Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada çiftçilerin sadece %2.6'sının 30 yaş altında yer aldığı, %21'inin ise 60 yaş üzerinde olduğu, çoğunluğun ise %76.4 ile 31-60 yaş arasında olduğu, tarım sigortası yaptıranların kendi aralarında incelendiğinde çoğunluğunun %80.2 ile 31-60 yaş arasında olduğu, tarım sigortası yaptırmayanlarda da %71.8'inin 31-60 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Tümer (2011a) tarafından Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde (TRA I Bölgesi) çiftçilerin riske karşı tutumları ve olası sigorta primlerinin belirlenmesi üzerine yapılan bir araştırmada, 41-60 yaş arasındaki çiftçilerin toplamda en fazla paya sahip olduğu, bu çiftçilerin de %50.9'unun risk sevmeyen, %23.6'sının riske nötr ve %25.5'inin risk seven grupta yer aldığı, 60 yaşın üzerindeki çiftçilerin ise %77.8'inin risk sevmeyen, %11.1'inin riske nötr ve %11.1'inin risk seven grupta yer aldığı belirlenmiştir. Alay (2012) Kastamonu ilinde yaptığı araştırmada, üreticilerin büyük bir çoğunluğunun 41-50 yaş (%48.17) ve 31-40 yaş (%25.92) arasında olduğunu, genellikle orta yaşlı kesimin tarım sektörü ile uğraştığını, tarım sigortası yaptıran kesimin %8.92'sinin 30 yaşından küçük olmasından dolayı genç kesimin sosyal yeniliklere açık olduğunu ve dolayısıyla bu durumun tarım sigortası yaptırma konusunda etkisinin olabileceğini tespit etmiştir. Aslan ve ark. (2012) tarafından Malatya ilinde yapılan bir çalışmada, üreticilerin yaş ortalaması 50.44 olup sigorta yaptıranlarda 50.84 ve sigorta yaptırmayanlarda ise 50.05 olarak belirlenmiştir. Ertan ve Gök (2012) tarafından Isparta ili Eğirdir ilçesinde yapılan araştırmada, oransal dağılımında ilk sırada %48.3 ile 56 yaş ve üzeri grubun, ikinci sırada, %29 ile 46-55 yaş grubunun, üçüncü sırada, %16.5 ile 36-45 yaş grubunun, dördüncü sırada, %5.4 ile 26-35 grubunun ve son sıra da ise %0.7 ile 18-25 yaş grubunun yer aldığı belirlenmiştir.

Özcan (2012) tarafından Adapazarı ilinde yapılan araştırmada, işletme sahiplerinin %35.8'inin 26-40 yaş arasında, %34.7'sinin 41-60 yaş arasında, %76.4'ünün 61 yaş üzerinde ve %11.6'sının 18-25 yaş arasında olduğu saptanmıştır. Karamürsel ve ark. (2014) tarafından Isparta ilinde yapılan çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin yaş ortalamasının 51.47, bitkisel ürün sigortası yaptırmayan üreticilerin ise 46.90 olduğu tespit edilmiştir. Sayın ve ark. (2014) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada, tüm üreticilerin %63.93'ünün, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %62.30'unun, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %65.57'sinin 36-50 yaş aralığında olduğu ve tamamının yaş ortalamasının 45.6 olduğu belirlenmiştir. Taşcı ve ark. (2014) tarafından Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde yapılan çalışmada, sigorta yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin yaş ortalamalarının ayrı ayrı 52.3 olduğu belirlenmiştir. Uysal (2015) tarafından Manisa ilinde yapılan araştırmada, üreticilerin %35.0'inin 41-50 yaş arasında, %33.4'ünün 51 yaş ve üzeri, %25.6'sının 31-40 yaş arasında, %5.2'sinin 21-30 yaş arasında ve %0.8'inin 20 yaş ve altında olduğu tespit edilmiştir. Aydın ve ark. (2016) tarafından Kırklareli ve Edirne illerinde yapılan çalışmada, sigorta yaptıran üreticilerin yaş ortalamasının 51.06, sigorta yaptırmayan üreticilerin yaş ortalamasının ise 53.38 olduğu ve araştırma alanındaki üreticilerin çoğunluğunun yaşlı grubunda yer aldığı belirlenmiştir.

6.1.3. Medeni durum

Üreticilerin medeni durumu Çizelge 6.4'de verilmiştir.

Çizelge 6.4. Üreticilerin medeni durumu

Medeni Durum	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Evli	116	30.21	123	32.03	26	6.77	25	6.51	15	3.90	12	3.13	317	82.55
Bekâr	7	1.82	9	2.34	2	0.52	2	0.52	3	0.79	0	0	23	5.99
Boşanmış	6	1.56	4	1.05	0	0	1	0.26	0	0	2	0.52	13	3.39
Dul	13	3.39	11	2.86	3	0.78	2	0.52	1	0.26	1	0.26	31	8.07
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %82.55'i evli, %8.07'si dul, %5.99'u bekâr ve %3.39'u boşanmış statüdedir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin büyük çoğunluğunun evli olduğu belirlenmiştir.

Oruç ve ark. (2014) Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları araştırmada, Küçükbağlar köyündeki üreticilerin %86.76'sının evli ve %13.24'ünün bekar, Kuşoturağı köyünde ise %90.74'ünün evli ve %9.26'sının bekar olduğunu belirlemişlerdir.

6.1.4. Eğitim

Ekonomik ve toplumsal kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olan eğitimin; çeşitli yaş ve toplumsal kümelerde, toplumsal ve ekonomik değişimleri gerçekleştirmek, bireysel ve ulusal düzeyde toplumun gelişmesini sağlamak amacıyla davranış ve becerileri geliştirmek ve bilginin yayılmasını sağlamak için gönüllü ve örgütlenmiş eylemlerin tümünü kapsadığı belirtilmektedir (Özçatalbaş, 1994). Birey açısından eğitim; bireyin sahip olduğu gizli güçlere işlerlik kazandırılarak, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve bilinçli olarak arzu edilen yönde değişimler meydana getirme süreci olarak kabul edilmektedir (Taluğ ve Tatlıdil, 1993). Tarımsal yayım çalışmalarının etkin olabilmesi için, tarımsal yayım hizmetinin götürüldüğü kitlenin öğrenim düzeyinin bilinmesi önemlidir. Yayımçıların yayım çalışmasını yapabilmesi, çiftçilerin bu çalışmalardan faydalanması, getirilen yeni teknolojilerin algılanması ve benimsenip uygulanması, o toplumun bireylerinin sahip olduğu öğrenim düzeyi ile yakından ilgilidir. Yapılan çeşitli araştırmalar, eğitim düzeyi ile teknik, ekonomik ve sosyal gelişme arasında olumlu bir ilişkinin varlığını ortaya koymuştur (Almus, 1999). Tarımda yeni teknolojilerin benimsenmesinde erken benimseyenlerin geç benimseyenlere oranla daha yüksek eğitim düzeyine sahip oldukları yapılan çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuştur. Nitekim bu amaçla yapılmış olan 275 araştırmanın %74'ünde herhangi bir tarımsal yeniliği benimseme davranışı ile eğitim düzeyi arasında olumlu bir ilişki olduğu saptanmıştır (Rogers, 1983).

Üreticilerin eğitim düzeyleri Çizelge 6.5'de verilmiştir.

Çizelge 6.5. Üreticilerin eğitim düzeyi

Eğitim Düzeyi	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Okur-yazar değil	12	3.13	13	3.38	4	1.04	1	0.26	0	0	2	0.52	32	8.33
Okur-yazar	8	2.09	10	2.60	4	1.04	2	0.52	1	0.26	1	0.26	26	6.77
İlkokul	50	13.02	60	15.62	8	2.08	6	1.56	6	1.57	3	0.79	133	34.64
Ortaokul	33	8.59	37	9.64	8	2.08	14	3.65	4	1.04	4	1.04	100	26.04
Lise	33	8.59	14	3.65	5	1.30	5	1.30	5	1.30	5	1.30	67	17.45
Üniversite ve üstü	6	1.56	13	3.39	2	0.53	2	0.52	3	0.78	0	0	26	6.77
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin eğitim durumları; okur-yazar olmayanlar, okur-yazar, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, lise mezunu, üniversite ve üstü mezunu başlığı altında incelenmiştir. Üreticilerin %34.64'ünü ilkokul mezunları, %26.04'ünü ortaokul mezunları, %17.45'ini lise mezunları, %8.24'ünü okur-yazar olmayanlar, %6.77'sini okur-yazar olanlar ve %6.77'ini ise üniversite ve üstü mezunlar oluşturmuştur. Risk grupları itibariyle risk sevmeyip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%13.02) ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%15.62) en fazla ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticiler en fazla ilkokul ve ortaokul mezunuyken (%2.08) tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%3.65) ise en fazla ortaokul mezunu olduğu belirlenmiştir. Riskli sevip tarım sigortası yaptıran üreticiler (%1.57) en fazla ilkokul mezunuyken tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.30) ise en fazla lise mezunu olduğu tespit edilmiştir. Üniversite ve üstü mezunları içinde riskli sevmeyenlerden tarım sigortası yaptırmayanların (%3.39) oranı yaptıranlara (%1.56) göre fazladır.

Akçaöz ve ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan bir çalışmada; çiftçilerin %61.5'inin ilkokul mezunu, %21.7'sinin lise mezunu, %9.8'inin ortaokul mezunu, %4.9'unun üniversite mezunu, %1.4'ünün okur-yazar ve %0.7'sinin okur-yazar olmayanlardan oluştuğu, riske kayıtsız grupta yer alan çiftçilerin %70.0'inin ilkokul mezunu olduğu ve bu grupta ortaokul, lise ve üniversite mezunu olmadığı tespit edilmiştir. İpekçioğlu ve ark. (2010) tarafından Şanlıurfa, Diyarbakır ve Adıyaman illerinde yapılan çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticiler arasında okuryazar olmayanların oranının önemsiz olduğu (Diyarbakır %3, Şanlıurfa %7) ve her iki

gruptaki üreticilerin yaklaşık %50'sinin ilkokul mezunu oldukları belirlenmiştir. Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, çiftçilerin sadece %1.9'unun okuma-yazma bilmediği, %7.6'sının ise sadece okuma-yazma bildiği, çoğunluğun %62.4 ile ilkokul mezunu olduğu ve tarım sigortası yaptıranların çoğunluğunun %57.8 ile ilkokul mezunu oldukları ve bunları %21.1 ile lise mezunlarının takip ettiği, tarım sigortası yaptırmayanların çoğunluğunun %66.3 ile ilkokul mezunları oldukları, ikinci sırada %14 ile ortaokul mezunlarının geldiğini tespit edilmiştir. Tümer (2011a) tarafından Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde (TRA I Bölgesi) yapılan bir araştırmada, çiftçilerin %54.9'unun (67 kişi) ilkokul, %22.1'inin (27 kişi) ortaokul, %13.9'unun (17 kişi) lise, %4.1'inin (5 kişi) üniversite mezunu olduğu ve %5.0'inin (6 kişi) okuma yazma bilmediği tespit edilmiştir. Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan bir çalışmada, üreticilerin büyük bir çoğunluğunun ortaokul (%37.03), ilkokul (%30.86) ve lise (%20.98) mezunu olduğu, tarım sigortası yaptıranların büyük çoğunun ilkokul (%32.14), ortaokul (%35.71) ve lise (%26.78) mezunu oldukları, tarım sigortası yaptırmayanların ise ortaokul mezunu (%40.00) oldukları tespit edilmiştir. Aslan ve ark. (2012) tarafından Malatya ilinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerde ilkokul eğitim seviyesinin altında %18'lik bir oran söz konusu iken sigorta yaptıranlarda bu oran %0 olarak belirlenmiştir. Ertan ve Gök (2012) tarafından Isparta ili Eğirdir ilçesinde yapılan araştırmada, çiftçilerin %72.9'unun ilköğretim mezunu, %12'sinin lise mezunu, %6.3'ünün yüksekokul ve fakülte mezunu, %5.4'ünün okur-yazar olanlar ve %3.3'ünün de okur yazar olmayandan oluştuğu belirlenmiştir. Özcan (2012) tarafından Adapazarı ilinde yapılan araştırmada, işletme sahiplerinin %72.6'sının ilköğretim mezunu, %14.7'sinin lise mezunu, %8.4'ünün eğitimsiz olduğu ve %14.7'sinin ise lisans ve üzeri mezunu oldukları saptanmıştır. Tan ve ark. (2012) tarafından Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yapılan çalışmada, üreticilerin %62.3'ünün ilkokul mezunu, %18.5'inin lise mezunu, %12.3'ünün ortaokul mezunu, %6.2'sinin ise üniversite ve yüksekokul mezunu oldukları ve üreticiler arasında okur-yazarın olmadığı tespit edilmiştir. Kiracı ve ark. (2014) tarafından Trakya bölgesi Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve Çanakkale illerinde yapılan çalışmada, tüm üreticilerin yaklaşık 2/3'ünün (% 64.7) en fazla 5 yıllık bir eğitim düzeyinde olduğu ve bu durumun hemen hemen tüm iller için geçerli olduğu belirlenmiştir. Oruç ve ark. (2014) Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları araştırmada,

üreticilerin genel olarak %62.77'sinin ilkokul, %22.82'sinin ortaokul ve %10.89'unun lise mezunu olduğu saptanmıştır. Sayın ve ark. (2014) tarafından Antalya ilinde yapılan bir çalışmada, tüm üreticilerin %48.36'sının ilkokul, %31.15'inin lise ve %15.57'sinin ortaokul mezunu olduğu, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %44.26'sının ilkokul, %34.43'ünün lise ve %13.11'inin ortaokul mezunu olduğu ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %52.46'sının ilkokul, %27.87'inin lise ve %18.03'ünün ortaokul mezunu olduğu belirlenmiştir. Taşcı ve ark. (2014) tarafından Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde yapılan çalışmada, üreticilerin eğitim durumlarına göre her üç ilde de sigorta yaptıran ve yaptırmayanların %60'ından fazlasının ilkokul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Uysal (2015)'in Manisa ilinde yapılan araştırmada, üreticilerin %73.5'inin ilköğretim mezunu, %23.0'ünün lise mezunu ve %3.5'inin üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Kızıloğlu (2017) tarafından Konya ili Akşehir ilçesinde yapılan çalışmada ise üreticilerin %54.44'ünün ilkokul mezunu olduğu tespit edilmiştir.

6.1.5. Ailedeki kişi sayısı

Üreticilerin ailedeki kişi sayısı Çizelge 6.6'da verilmiştir.

Çizelge 6.6. Üreticilerin ailedeki kişi sayısı

Ailedeki Kişi Sayısı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-3	22	5.73	17	4.43	11	2.87	5	1.30	2	0.52	3	0.78	60	15.63
4-6	74	19.27	84	21.88	10	2.60	15	3.91	8	2.08	10	2.61	201	52.35
7-9	29	7.55	30	7.81	6	1.56	8	2.08	4	1.05	1	0.26	78	20.31
10-12	7	1.82	8	2.08	2	0.52	2	0.52	2	0.52	0	0	21	5.46
13-+	10	2.61	8	2.08	2	0.52	0	0	3	0.78	1	0.26	24	6.25
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00
Ortalama kişi	6.05		6.12		5.45		5.60		7.58		6.20		6.08	

Üretici ailelerinin %52.35'i 4-6 arasında, %20.31'i 7-9 arasında, %15.63'ü 1-3 arasında, %6.25'i 13 ve üstünde, %5.46'sı 10-12 arasında bireye sahiptir. Anket yapılan işletmelerde ortalama aile birey sayısı 6.08 kişi olup bu sayı Türkiye'de 2009 yılı itibarıyla tarım işletmelerinde 5.77 olarak belirlenmiştir (Anonim, 2017a). Risk grupları itibarıyla riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerde (%2.87) ailedeki kişi

sayısı en fazla 1-3 arasında olup diğer tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin ailedeki kişi sayısının en fazla 4-6 arasında olduğu tespit edilmiştir. Görüleceği üzere ailedeki kişi sayısı Türkiye ortalamasına yakın bir değerdedir. Ailedeki birey sayısı 10 ve üzerinde olanlar genellikle anne baba veya evlenmiş erkek çocuklarıyla yaşayan geniş ailelerdir.

Akçaöz ve ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada, çiftçilerin risk seven, riski sevmeyen, riske kayıtsız ve tüm işletmelerde ortalama aile genişliğinin sırasıyla 4.49, 4.17, 4.70 ve 4.34 olduğu belirlenmiştir. Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, çiftçilerin hane halkı sayısının %80.25 ile 2-5 kişi arasında yoğunlaştığı, söz konusu durumun sigorta yaptıran ve yaptırmayan çiftçiler için de geçerli olduğu ve çoğunluğun çekirdek aile yaşam tarzına uygun bir yaşam sürdürdükleri izlenimi uyandırdığı tespit edilmiştir. Tümer (2011a) tarafından Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yapılan çalışmada, ailedeki birey sayısı 5-9 arasında olan çiftçilerin (79 kişi) oranının %64.75 olduğu tespit edilmiştir. Aslan ve ark. (2012) Malatya ilinde yaptıkları çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıranlarda ortalama aile nüfusunun 5.59 kişi ve bitkisel ürün sigortası yaptırmayanlarda ise 4.89 kişi olduğunu tespit etmişlerdir. Karamürsel ve ark. (2014) tarafından Isparta ilinde yapılan çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin ailedeki birey sayısı ortalaması 4.14 olup sigorta yaptırmayan üreticilerde ise 4.62'dir. Her iki işletme grubunun ailedeki birey sayılarına bakıldığında işletmelerin genel olarak çekirdek aile yapısına sahip oldukları saptanmıştır. Sayın ve ark. (2014) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada, ailedeki birey sayısına göre tüm üreticilerin %71.31'inin, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %73.77'sinin ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %68.85'inin 4-5 bireyden oluşan aileye sahip oldukları belirlenmiştir. Aydın ve ark. (2016)'nın Kırklareli ve Edirne illerinde yaptıkları çalışmada ise sigorta yaptıran üreticilerin ailelerindeki ortalama birey sayısının 3.97 ve sigorta yaptırmayan üreticilerin ailelerindeki ortalama birey sayısının 3.77 olduğu tespit edilmiştir.

6.1.6. Ailedeki tarımla uğraşan kişi sayısı

Üreticilerin ailesinde tarımla uğraşan kişi sayıları Çizelge 6.7'de verilmiştir.

Çizelge 6.7. Üreticilerin ailesinde tarımla uğraşan kişi sayıları

Tarımla Uğraşan Kişi Sayısı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1-3	67	17.45	49	12.76	15	3.91	17	4.43	5	1.30	9	2.34	162	42.19
4-6	48	12.50	75	19.53	11	2.86	9	2.34	8	2.09	5	1.30	156	40.62
7-9	16	4.17	14	3.65	3	0.78	3	0.78	4	1.04	0	0	40	10.42
10-12	6	1.56	3	0.78	1	0.26	1	0.26	1	0.26	0	0	12	3.12
13+	5	1.30	6	1.56	1	0.26	0	0	1	0.26	1	0.27	14	3.65
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00
Ortalama kişi	4.51		4.74		4.23		3.80		5.63		4.87		4.59	

Üreticilerin tarımla uğraşan kişi ortalaması 4.59 olarak bulunmuştur. Tarımla uğraşan kişilerin %42.19'u 1-3 arasında, %40.62'si 4-6 arasında, %10.42'si 7-9 arasında, %3.12'si 10-12 arasında ve %3.65'i 13 ve üstünde yer almaktadır. Risk grupları itibariyle risk sevmeyip tarım sigortası yaptıran üreticilerden (%17.45) tarımla uğraşan kişi sayısı en fazla 1-3 kişi arasında olup, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%19.53) ise 4-6 kişi arasında olduğu görülmüştür. Riskli kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran (%3.91) ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerden (%4.43) tarımla uğraşan kişi sayısı en fazla 1-3 kişi arasında olduğu belirlenmiştir. Riskli sevip tarım sigortası yaptıran üreticilerden (%17.45) tarımla uğraşan kişi sayısı en fazla 4-6 kişi arasında olup, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%19.53) ise 1-3 kişi arasında olduğu tespit edilmiştir.

Akdemir ve ark. (2001) tarafından Adana, Şanlıurfa ve Konya illerinde yapılan çalışmada, toplam nüfus ortalamasının 9.5 ve çalışabilir durumdaki nüfus ortalamasının ise 5.5 olduğu tespit edilmiştir. İpekçioğlu ve ark. (2010) Şanlıurfa, Diyarbakır ve Adıyaman illerinde yaptıkları çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıranlarda ortalama aile nüfusunun 6.99 kişi, çalışabilir durumdaki nüfus ortalamasının 5.05 kişi ve en fazla çalışabilir durumdaki nüfusun 6.10 kişi ile Diyarbakır'da bulunduğunu, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanlarda ise ortalama nüfusunun 6.48 kişi, çalışabilir durumdaki nüfus ortalamasının 4.40 kişi ve en fazla çalışabilir durumdaki nüfusun 5.30 ile Diyarbakır'da bulunduğunu belirlemişlerdir. Tümer (2011a) tarafından Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yapılan çalışmada, tarımda çalışan 1-3 arasında bireye sahip olan çiftçilerin %56.3'ünün risk sevmeyen, %19.5'inin riskli nötr ve %24.2'sinin riskli seven grupta yer

aldığı ve çiftçilerin bakmakla yükümlü olduğu kişilerden 7 ve üzerinde bireyi tarımsal üretimde çalışanların %60.0'nin risk sevmeyen, %30.0'unun riske nötr ve %10.0'unun risk seven grupta yer aldığı belirlenmiştir. Tan ve ark. (2012)'nin Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yaptıkları çalışmada ise üreticilerin ortalama çalışan fert sayısının 2 olduğu saptanmıştır.

6.1.7. Tarımla uğraşma süresi

Üreticilerin tarımla uğraştıkları süre Çizelge 6.8'de verilmiştir.

Çizelge 6.8. Üreticilerin tarımla uğraştıkları süre

Tarımla Uğraşma Süresi (yıl)	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-10	28	7.29	30	7.81	5	1.30	6	1.56	6	1.56	6	1.57	81	21.09
11-20	52	13.54	40	10.42	8	2.08	10	2.61	6	1.56	6	0.78	119	30.99
21-30	24	6.25	36	9.37	9	2.35	6	1.56	3	0.78	3	0.78	81	21.09
31-40	20	5.21	20	5.21	4	1.04	6	1.56	2	0.53	2	0.52	54	14.07
41-50	11	2.87	13	3.38	2	0.52	2	0.52	1	0.26	1	0.26	30	7.81
51-+	7	1.82	8	2.09	3	0.78	0	0	1	0.26	0	0	19	4.95
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00
Ortalama yıl	23.20		24.39		25.65		22.67		20.63		20.00		23.56	

Üreticilerin tarımla uğraştıkları süre ortalaması 23.56 yıl olarak bulunmuştur. Üreticilerin tarımla uğraştıkları süre %30.99'unda 11-20 yıl arasında, %21.09'unda 1-10 yıl arasında, %21.09'unda 21-30 yıl arasında, %14.07'sinde 31-40 yıl arasında, %7.81'inde 41-50 yıl arasında ve %4.95'inde 51 yıl üstündedir. Risk grupları itibariyle risk sevmeyip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%13.54) ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%10.42) en fazla 11-20 yıl arasında tarımla uğraştığı görülmüştür. Riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%2.35) en fazla 21-30 yıl arasında tarımla uğraştıkları, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%2.61) ise en fazla 11-20 yıl arasında tarımla uğraştıkları belirlenmiştir. Riskli sevip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%1.56) en fazla 11-20 yıl ve 21-30 yıl arasında tarımla uğraştıkları, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.57) ise en fazla 11-20 yıl arasında tarımla uğraştıkları tespit edilmiştir.

Tümer (2011a) tarafından Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yapılan araştırmada, çiftçilerin %26.2'sinin 1-19 yıl, %50.8'inin 20-39 yıl ve %23.0'ünün 40 yıl ve daha fazla tarımsal üretimde tecrübeye sahip olduğu, yörede 1-19 yıl tecrübeye sahip olan çiftçilerin %53.1'inin, 20-39 yıl tarımsal üretimde tecrübeye sahip olanların %53.3'ünün, 40 yıl ve daha fazla tecrübeye sahip olanların %67.9'unun risk sevmeyen grupta yer aldığı ve bölgede 20-39 yıl tarımsal üretim tecrübesi olan çiftçilerin %29.0'unun maceracı ve risk almaktan çekinmeyen diğer bir ifadeyle risk seven grupta yer aldığı tespit edilmiştir. Alay (2012)'ın Kastamonu ilinde yaptığı çalışmada, tarımla uğraşma süresinin 21-30 yıl (%44.44) arasında ve 20 yıldan az (%35.82) olan grup üzerinde yoğunlaştığı, tarım sigortası yaptıranlarda tarımla uğraşma süresinin 20 yıldan daha az olan (%46.42) grupta daha fazla olduğu, 21-30 yıl arasında tarımla uğraşanların oranının ise %28.57 olduğu, tarım sigortası yaptırmayanlarda ise tarımla uğraşma süresinin en fazla 21-30 yıl arası (%80.00) olduğu ve tarım sigortası yaptıranlarla yaptırmayanlar arasında önemli farklar olmadığı bulunmuştur. Aslan ve ark. (2012) tarafından Malatya ilinde yapılan çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıranlarda ortalama deneyim süresinin 33.02 yıl, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanlarda 29.44 yıl ve genel deneyim ortalamasının 31.23 yıl olduğu belirlenmiştir. Özcan (2012)'nin Adapazarı ilinde yaptığı araştırmada, işletme sahiplerinin %49.5'inin 21 yıl ve daha fazla, %32.6'sının 11-20 yıl arasında, %14.7'sinin 6-10 yıl arasında ve %3.2'sinin ise 3-5 yıl arasında tarımsal üretimde tecrübeye sahip olduğu saptanmıştır. Karamürsel ve ark. (2014) tarafından Isparta ilinde yapılan çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin tarımsal üretim deneyimlerinin (28.77 yıl), sigorta yaptırmayan üreticilerden (24.20 yıl) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kiracı ve ark. (2014)'nın Trakya bölgesi Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve Çanakkale illerinde yaptıkları çalışmada tüm üreticilerin yaklaşık yarısının (%50.9) 20 yıldan daha uzun bir bağcılık deneyimine sahip olduğu belirlenmiştir. Sayın ve ark. (2014) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada, tüm üreticilerin %59.84'ünün, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %59.02'sinin, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %60.66'sının 21 yıl ve daha uzun süreden bu yana çiftçilik yaptığı ve tüm üreticilerin çiftçilik deneyim süresinin ortalama olarak 23.9 yıl olduğu tespit edilmiştir. Taşcı ve ark. (2014) Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde yaptıkları araştırmada, sigorta yaptıran üreticilerin çiftçilik deneyimleri ortalamasını 31 yıl, sigorta yaptırmayan üreticilerin çiftçilik deneyimleri

ortalamasını ise 32 yıl olarak saptamışlardır. Aydın ve ark. (2016) tarafından Kırklareli ve Edirne illerinde yapılan çalışmada, sigorta yaptıran üreticilerin ortalama mesleki deneyimlerinin 28.24 yıl, sigorta yaptırmayan üreticilerin ise 30.87 yıl olduğu belirlenmiştir. Kızıloğlu (2017)'nin Konya ili Akşehir ilçesinde yaptığı çalışmada ise üreticilerin ortalama 32.79 yıllık üreticilik deneyimleri olduğu tespit edilmiştir.

6.1.8. Yıllık tarımsal gelir

Gelir, bir kişinin belirli bir zaman dilimi içinde aynı zenginlikte kalmak koşulu ile o dönem içinde tüketebileceği mal ve hizmetlerin tamamı olarak tanımlanmaktadır (Açıl, 1984).

Üreticilerin yıllık tarımsal geliri Çizelge 6.9'da verilmiştir.

Çizelge 6.9. Üreticilerin yıllık tarımsal geliri

Yıllık Tarımsal Gelir	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
3 000-23 000	52	13.54	50	13.02	14	3.64	9	2.35	5	1.30	8	2.09	138	35.94
23 001-43 000	29	7.55	47	12.24	2	0.52	12	3.12	6	1.57	2	0.52	98	25.52
43 001-63 000	21	5.47	24	6.25	10	2.61	6	1.56	3	0.78	3	0.78	67	17.45
63 001-83 000	25	6.51	17	4.43	5	1.30	2	0.52	2	0.52	2	0.52	53	13.80
83 001-+	15	3.91	9	2.34	0	0	1	0.26	3	0.78	0	0	28	7.29
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00
Ortalama gelir	43 674.65		38 358.67		38 148.39		37 800.00		44 973.68		30 733.33		40 293.29	

Üreticilerin ortalama yıllık geliri 40 293.29 TL'dir. Üreticilerin %35.94'ü 3 000-23 000 TL aralığında, %25.52'si 23 001-43 000 TL aralığında, %17.45'i 43 001-63 000 TL aralığında, %13.80'i 63 001-83 000 TL aralığında ve %7.29'u ise 83 001 TL üstünde yıllık tarımsal gelire sahiptirler. Risk grupları itibariyle risk sevmeyip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%13.54) ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%13.02) en fazla 3 000-23 000 TL aralığında yıllık tarımsal gelire sahip oldukları görülmüştür. Riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticiler (%3.64) en fazla 3 000-23 000 TL aralığında yıllık tarımsal gelire sahipken tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%3.12) ise 23 001-43 000 TL aralığında yıllık tarımsal gelire sahip olduğu

belirlenmiştir. Riski sevip tarım sigortası yaptıran üreticiler (%1.57) en fazla 23 001-43 000 TL aralığında yıllık tarımsal gelire sahipken tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%2.09) ise 3 000-23 000 TL aralığında yıllık tarımsal gelire sahip olduğu tespit edilmiştir.

Akçaöz ve ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada; çiftçilerin risk seven, riski sevmeyen, riske kayıtsız ve tüm işletmelerde yıllık ortalama tarımsal gelirleri sırasıyla 23 672 YTL, 51 305 YTL, 17 086 YTL ve 37 898 YTL olarak belirlenmiştir. Tümer (2011a) Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yaptığı araştırmada, çiftçilerin, risk sevmeyen, riske nötr, risk seven ve tüm işletmelerde yıllık ortalama tarımsal gelirlerini sırasıyla 12 620 TL, 16 278 TL, 12 115 TL ve 13 322 TL olarak bulmuştur. Aslan ve ark. (2012) tarafından Malatya ilinde yapılan çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıranlarda yıllık tarımsal gelir ortalaması 16 974.59 TL, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanlarda ise 21 762.30 TL olarak tespit edilmiştir. Karamürsel ve ark. (2014)'nin Isparta ilinde yaptıkları çalışmada bitkisel ürün sigortası yaptıranlarda yıllık tarımsal gelir ortalaması 61 171.12 TL, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanlarda ise 53 378.82 TL olarak saptanmıştır.

6.1.9. Yıllık tarımsal gider

Üreticilerin yıllık tarımsal gideri Çizelge 6.10'da verilmiştir.

Çizelge 6.10. Üreticilerin yıllık tarımsal gideri

Yıllık Tarımsal Gider	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1 000-11 000	53	13.80	76	19.79	12	3.13	13	3.39	7	1.82	7	1.82	168	43.75
11 001-21 000	36	9.38	41	10.68	11	2.86	11	2.86	6	2.56	6	1.57	111	28.91
21 001-31 000	23	5.99	16	4.17	3	0.78	4	1.04	3	0.78	0	0	49	12.76
31 001-41 000	15	3.91	6	1.56	5	1.30	1	0.26	1	0.26	1	0.26	29	7.55
41 001-51 000	6	1.56	6	1.56	0	0	0	0	2	0.53	0	0	14	3.65
51 001- +	9	2.34	2	0.52	0	0	1	0.26	0	0	1	0.26	13	3.38
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00
Ortalama gider	20 477.46		14 599.05		16 580.65		14 366.67		18 789.47		17 200.00		17 223.59	

Üreticilerin ortalama yıllık gideri 17 223.59 TL'dir. Üreticilerin yıllık tarımsal giderleri %43.75'inin 1 000-11 000 TL aralığında, %28.91'inin 11 001-21 000 TL aralığında, %12.76'sının 21 001-31 000 TL aralığında, %7.55'inin 31 001-41 000 TL aralığında, %3.26'inin 41 001-51 000 TL aralığında ve %3.38'inin ise 51 001 TL üstünde olmuştur. Risk grupları itibariyle riski sevip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%2.56) yıllık tarımsal gideri en fazla 11 001-21 000 TL aralığındayken diğer tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin yıllık tarımsal giderinin ise 1 000-11 000 TL aralığında olduğu belirlenmiştir.

6.1.10. Tarım dışı gelir

Tarım dışı iş kollarında çalışma durumu, işletmede bir gelir kaynağı olarak tarımsal üretime verilen önemin bir göstergesidir.

Üreticilerin yıllık tarım dışı geliri durumu Çizelge 6.11'de verilmiştir.

Çizelge 6.11. Üreticilerin yıllık tarım dışı gelir durumu

Tarım Dışı Gelir Durumu	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Var	66	17.19	81	21.09	12	3.12	19	4.95	6	1.56	10	2.61	194	50.52
Yok	76	19.79	66	17.19	19	4.95	11	2.86	13	3.39	5	1.30	190	49.48
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %50.52'sinin tarım dışı geliri varken, %49.48'inin tarım dışı geliri yoktur. Risk grupları itibariyle riski sevmeyip (%19.79), riske kayıtsız kalıp (%4.95) ve riski sevip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%3.39) çoğunluğunun tarım dışı gelirin olmadığı, riski sevmeyip (%21.09), riske kayıtsız kalıp (%4.95) ve riski sevip tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%2.61) ise tarım dışı gelirin olduğu belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, tüm çiftçilerin %22.3'ünün, tarım sigortası yaptıran çiftçilerin sadece %4.2'sinin ve tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin ise %37.2'sinin tarımsal üretimin yanı sıra tarım dışı gelire sahip oldukları tespit edilmiştir. Tan ve ark. (2012) Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yaptıkları

araştırmada, üreticilerden 65 kişinin (%45.0) tarım dışı bir ek gelire sahip olduğunu ve bu ek gelirin %66.2'sini emeklilikten, %3.1'inin özel sektörden, %3.1'inin inşaat işçiliğinden, %3.1'inin kendi işyerinden ve %24.5'ini diğer kaynaklardan sağladığı belirlenmiştir. Sayın ve ark. (2014) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada, tüm üreticilerin %85.25'inin, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %75.41'inin ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %95.08'inin tek geçim kaynağının tarım olduğu, tarımsal faaliyet dışında herhangi bir tarım dışı içi olmadığı tespit edilmiştir. Kızıloğlu (2017)'nin Konya ili Akşehir ilçesinde yaptığı çalışmada ise üreticilerin 74.44'nün tarım dışı gelire sahip oldukları saptanmıştır.

Üreticilerin yıllık tarım dışı geliri Çizelge 6.12'de verilmiştir.

Çizelge 6.12. Üreticilerin yıllık tarım dışı geliri

Yıllık Tarım Dışı Gelir Düzeyi	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1 000-11 000	14	7.22	10	5.15	1	0.52	10	5.15	1	0.51	5	2.58	41	21.13
11 001-21 000	20	10.31	42	21.65	6	3.09	4	2.06	1	0.52	3	1.55	76	39.18
21 001-31 000	21	10.82	17	8.76	2	1.03	3	1.55	1	0.52	1	0.52	45	23.20
31 001- +	11	5.67	12	6.19	3	1.55	2	1.03	3	1.54	1	0.51	32	16.49
Toplam	66	34.02	81	41.75	12	6.19	19	9.79	6	3.09	10	5.16	194	100.00
Ort. Tarımdışı gelir	21 625.76		20 316.05		22 975.00		15 015.79		29 883.33		12 970.00		20 324.23	

Üreticilerin ortalama yıllık tarım dışı geliri 20 324.23 TL'dir. Üreticilerin %39.18'i 11 001-21 000 TL aralığında, %23.20'si 21 001-31 000 TL aralığında, %21.13'ü 1 000-11 000 TL aralığında ve %16.49'u ise 31 001 TL üstünde yıllık tarım dışı gelire sahiptirler. Risk grupları itibariyle risk sevmeyip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%10.82) yıllık tarım dışı geliri en fazla 21 001-31 000 TL aralığındayken tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%21.65) ise 11 001-21 000 TL aralığında olduğu görölmüştür. Riskli kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%3.09) yıllık tarım dışı geliri en fazla 11 001-21 000 TL aralığındayken tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%5.15) ise 1 000-11 000 TL aralığında olduğu belirlenmiştir. Riskli sevip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%1.54) yıllık tarım dışı geliri en fazla 31 001 TL üstünde iken tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%2.58) ise 1 000-11 000 TL aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Akçaöz ve ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada; çiftçilerin risk seven, riski sevmeyen, riske kayıtsız ve tüm işletmelerde yıllık ortalama işletme dışı gelirleri sırasıyla 5 570 YTL, 3 228 YTL, 3 100 YTL ve 4 152 YTL olarak belirlenmiştir. Tümer (2011a) Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yaptığı araştırmada, çiftçilerin tarımsal üretim dışından sağlanan geliri 1 000-5 000 TL olan işletmelerin oranının %13.9 (17 kişi), tarım dışı geliri 5 001-10 000 TL olanların oranının %22.1 (27 kişi) ve geliri 10 001 TL ve üzerinde olanların oranının %6.6 (8 kişi) olduğunu belirtmiştir. Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptıran, tarım sigortası yaptırmayan ve tüm işletmelerde ki yıllık ortalama tarım dışı gelirlerinin sırasıyla 1 258.03 TL, 1 220.00 TL ve 1 246.29 TL olduğu ve tarım sigortası yaptırmayan işletmelerden elde edilen gelirin büyük çoğunluğunun tarım dışı gelirlerden elde edilmesinin istatistikî verilerle kanıtlanmamış olmasına rağmen tarım sigortası yaptırmama nedenlerinden birisi olarak düşünülebileceği belirlenmiştir. Aslan ve ark. (2012)'nin Malatya ilinde yaptıkları çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıranlarda yıllık tarım dışı gelir ortalamasının 7 983.61 TL, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanlarda ise 8 163.93 TL olduğu belirlenmiştir. Karamürsel ve ark. (2014) tarafından Isparta ilinde yapılan çalışmada bitkisel ürün sigortası yaptıranlarda yıllık tarım dışı gelir ortalamasının 13 310.88 TL, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanlarda ise 10 913.77 TL olduğu tespit edilmiştir.

6.1.11. Yıllık toplam gelir

Çizelge 6.13. Üreticilerin yıllık toplam geliri

Yıllık Toplam Gelir	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5 000-25 000	36	9.38	31	8.07	11	2.87	7	1.82	2	0.52	7	1.82	94	24.48
25 001-45 000	30	7.81	40	10.42	4	1.04	8	2.09	6	1.56	3	0.78	91	23.70
45 001-65 000	24	6.25	33	8.59	8	2.08	7	1.82	6	1.56	2	0.53	80	20.83
65 001-85 000	30	7.81	27	7.03	5	1.30	6	1.56	2	0.53	2	0.52	72	18.75
85 001-105 000	14	3.64	11	2.87	3	0.78	1	0.26	2	0.52	0	0	31	8.07
105 001- +	8	2.09	5	1.30	0	0	1	0.26	1	0.26	1	0.26	16	4.17
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00
Ort. Toplam gelir	53 268.31		49 553.23		47 041.94		47 310.00		54 410.53		39 366.67		50 391.47	

Üreticilerin yıllık toplam geliri Çizelge 6.13'de verilmiştir. Üreticilerin ortalama yıllık toplam geliri 50 391.47 TL'dir. Üreticilerin %24.48'i 5 000-25 000 TL aralığında, %23.70'i 25 001-45 000 TL aralığında, %20.83'ü 45 001-65 000 TL aralığında, %18.75'i 65 001-85 000 TL aralığında, %8.07'si 85 001-105 000 TL aralığında ve %4.17'si ise 105 001 TL üstünde yıllık toplam gelire sahiptirler. Risk grupları itibariyle risk sevmeyip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%9.38) yıllık toplam geliri en fazla 5 000-25 000 TL aralığındayken tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%10.42) ise 25 001-45 000 TL aralığında olduğu görülmüştür. Riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%2.87) yıllık toplam geliri en fazla 5 000-25 000 TL aralığındayken tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%2.09) ise 25 001-45 000 TL aralığında olduğu belirlenmiştir. Riski sevip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%1.56) yıllık toplam geliri en fazla 25 001-45 000 TL ve 45 001-65 000 TL aralığındayken tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.82) ise 5 000-25 000 TL aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Tümer (2011a) tarafından Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yapılan araştırmada, çiftçilerin tarımsal üretim ve tarım dışı işten elde ettikleri gelirler toplamalarına göre 1 000-9 000 TL arasında gelire sahip olanların oranı %29.5 (36 kişi), 9 100-19 900 TL arasında gelire sahip olanların oranı %45.1 (55 kişi) ve 20 000 TL ve üzerinde gelire sahip olanların oranı ise %25.4 (31 kişi) olduğu belirlenmiştir. Aslan ve ark. (2012)'nin Malatya ilinde yaptıkları çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıranların yıllık toplam gelir ortalamasının 25 072.95 TL, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanların ise 30 122.95 TL olduğu tespit edilmiştir. Özcan (2012) tarafından Adapazarı ilinde yapılan araştırmada, işletme sahiplerinin yıllık gelirinin %36.8'inin 21 000-50 000 TL arasında, %31.6'sının 51 000-100 000 TL arasında, %15.8'inin 0-20 000 TL arasında ve %15.8'inin 101 000 TL ve üstünde olduğu saptanmıştır. Tan ve ark. (2012)'nin Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin aylık %52.7'sinin 1 001-2 000 TL arasında, %31.5'inin 500-1 000 TL arasında, %13.7'sinin 2 001-5 000 TL arasında ve %2.1'inin ise 5 000 TL üstünde gelire sahip olduğu ve üreticilerin %75.0'inin bu gelirleri meyvecilikten, %12.0'sinin sebze üretiminden, %6.0'sının süt üretiminden, %3.0'ünün emeklilikten, %1.0'inin kendi işyerinden ve %3.0'ünün ise diğer faaliyetlerden elde ettiği belirlenmiştir. Karamürsel ve ark. (2014) Isparta ilinde yaptıkları araştırmada, bitkisel ürün sigortası yaptıranların yıllık toplam gelir

ortalamasının 74 727.61 TL ve bitkisel ürün sigortası yaptırmayanların ise 64 333.57 TL olduğunu tespit etmişlerdir.

6.1.12. Kredi kullanımı ve hangi kaynaklardan temin edildiği

Üreticiler, işletmelerinin ve dolayısı ile de tarımsal üretimin devamlılığını sağlayabilmek için üretim dönemi boyunca ihtiyaç duyacakları girdi ve finansman desteğini sağlayabilmek için işletme dışı kaynaklara başvurabilirler. Türkiye'de bu kaynakların başında öncelikle T.C. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri gelmektedir (Boz, 1993). Yerinde ve uygun kredi kullanımı, tarımsal üretimi profesyonel yapan işletmelerde daha fazla görülmektedir. Özellikle küçük işletmelerin üretimlerini ve gelirlerini arttırıcı girişimlerde bulunabilmeleri için işletme dışı fonlara yönelimlerinin zorunlu olduğu belirtilmektedir (Artukoğlu, 1993).

Üreticilerin kredi kullanım durumu Çizelge 6.14'de verilmiştir.

Çizelge 6.14. Üreticilerin kredi kullanımı

Kredi Kullanımı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kullanıyor	104	27.08	107	27.86	27	7.03	21	5.47	13	3.39	10	2.61	282	73.44
Kullanmıyor	38	9.90	40	10.42	4	1.04	9	2.34	6	1.56	5	1.30	102	26.56
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %73.44'ü kredi kullanmakta ve %26.56'sı ise kredi kullanmamaktadır. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun kredi kullandıkları belirlenmiştir.

Akdemir ve ark. (2001) tarafından Adana, Şanlıurfa ve Konya illerinde yapılan çalışmada kredi kullanan işletmelerin oranının Adana ilinde %88.0, Konya ilinde %53.0 ve Şanlıurfa ilinde %48.0 olduğu belirlenmiştir. Akçaöz ve ark. (2006)'nın Antalya ilinde yaptıkları çalışmada; çiftçilerin %25.9'unun tarımsal kredi kullandığı, kredi kullananların ise riske kayıtsız grupta %30.0, risk seven grupta %26.3 ve risk sevmeyen grupta %25.0 olduğu tespit edilmiştir. Yavuz (2010) Ankara ili Polatlı ilçesinde yaptığı

çalışmada, tüm üreticilerin %61.8'inin, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %78.9'unun, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %47.7'sinin kredi kullandığını belirlemiştir. Oruç ve ark. (2014) Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları araştırmada, üreticilerin %50.19'unun kredi kullandığını, bu oranın Küçükbağlar köyünde %48.53, Kuşoturağı köyünde ise %51.85 olduğunu tespit etmiştir.

Üreticilerin krediyi hangi kaynaklardan temin ettiği Çizelge 6.15'de verilmiştir.

Çizelge 6.15. Üreticilerin krediyi hangi kaynaklardan temin ettiği

Kredi Kaynakları	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası												Toplam	
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Tarım kredi koop.	56	19.86	63	22.34	9	3.19	11	3.90	7	2.48	6	2.13	152	53.90
Ziraat bankası	19	6.74	19	6.74	9	3.19	6	2.13	2	0.71	1	0.35	56	19.86
Özel bankalar	29	10.28	25	8.86	9	3.19	4	1.42	4	1.42	3	1.07	74	26.24
Toplam	104	36.88	107	37.94	27	9.57	21	7.45	13	4.61	10	3.55	282	100.00

Üreticilerin %53.90'ı krediyi tarım kredi kooperatifinden, %26.24'ü özel bankalardan ve %19.86'sı ise Ziraat bankasından temin etmektedir. Risk grupları itibariyle riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%3.19) çoğunluğu krediyi tarım kredi kooperatifi, Ziraat bankası ve özel bankalardan temin ederken diğer tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin ise krediyi tarım kredi kooperatifinden temin ettiği belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan çiftçilerin yarısından fazlasının krediyi özel bankalardan aldığı (%53.6-%51.2), ayrıca tarım sigortası yaptıran çiftçilerin %35.7'sinin Ziraat bankasından kredi alırken, tarım sigortası yaptırmayanların %43.9 olduğu belirlenmiştir.

6.1.13. Sosyal güvence

Sosyal güvence; insanlara, bugün ve gelecekte, çalışma koşullarını yitirmesi hali de dahil olmak üzere çeşitli risklere karşı, yaşamını sürdürebileceği sürekli bir gelir

güvencesinin sağlanmasıdır (Anonim, 2017b). Türkiye'de toplam nüfusun %93.4'ü sosyal güvence şemsiyesi altında bulunmaktadır (Anonim, 2017a).

Türkiye'de kırsal toplumun önemli özelliklerinden biri de geleneksel güvenlik kavramıdır. Nüfus ve arazi hareketliliği yalnız o günün ekonomik ve sosyal yaşantısını kurtarmak için değil, gelecek de göz önünde bulundurulduğu için ortaya çıkmıştır. Ancak zamanla, miras yoluyla bölünmeler gibi nedenlerle aile bireylerine güvence sağlamaya yetmeyecek işletmelerin oluşması, ilişkilerin daha maddi bir düzeye oturması, fiyat artışları ve ekonomik gelişmeler insanların geçimi ve bakımı açısından bir güvenceye kavuşma taleplerini hızla artırmaktadır (Aksoy ve ark., 1994).

Üreticilerin sosyal güvence durumları Çizelge 6.16'da verilmiştir.

Çizelge 6.16. Üreticilerin sosyal güvenceye sahip olup/olmamları

Sosyal Güvence Durumu	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Var	136	35.42	139	36.20	31	8.07	30	7.81	19	4.95	14	3.64	369	96.09
Yok	6	1.56	8	2.08	0	0	0	0	0	0	1	0.27	15	3.91
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %96.09'u sosyal güvenceye sahip ve %3.91'i ise sosyal güvenceye sahip değildir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin büyük çoğunluğunun sosyal güvenceye sahip oldukları belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, tüm üreticilerin %91.08'inin, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %97.4'ünün ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %88.4'ünün bir sosyal güvenceye sahip olduğu ancak burada çiftçilerin sahip olduğu sosyal güvencenin herhangi bir özel yaşam, sağlık veya erken emeklilik sigortası olmayıp tamamen sosyal güvenlik kurumu bünyesindeki güvencelerden oluştuğu belirlenmiştir. Tümer (2011a)'in Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yaptığı araştırmada, çiftçilerin %82.8'inin (101 çiftçi) sosyal güvenceye sahip olduğu, %17.2'sinin (21 çiftçi) ise sosyal güvencesi bulunmadığı, sosyal güvence sahibi

olan çiftçilerin %58.4'ünün risk sevmeyen, %20.8'inin riske nötr ve %20.8'inin risk seven grupta yer aldığı ve sosyal güvencesi olan çiftçilerin %58.4'ünün risk sevmeyen grupta yer almasının da çeşitli risklere karşı yaşamını garanti altına almak düşüncesinde oldukları belirlenmiştir. Alay (2012) Kastamonu ilinde yaptığı çalışmada, üreticilerin %90.12'sinin (73 çiftçi) sosyal güvenceye sahip olduğunu, %9.88'sinin (8 çiftçi) sosyal güvenceye sahip olmadığını, tarım sigortası yaptıranların %94.64'ünün sosyal güvenceye sahip olduğunu, %5.36'sının sosyal güvenceye sahip olmadığını, tarım sigortası yaptırmayanların ise, %96.00'sinin sosyal güvenceye sahip olduğunu ve %4.00'ünün sosyal güvenceye sahip olmadığını belirlemiştir. Aslan ve ark. (2012) tarafından Malatya ilinde yapılan çalışmada, tüm üreticilerin %79.5'inin, tarım sigortası yaptıranların %85.2'inin ve tarım sigortası yaptırmayanların ise %73.77'inin herhangi bir sosyal güvenceye sahip oldukları belirlenmiştir. Özcan (2012) Adapazarı ilinde yaptığı araştırmada, işletme sahiplerinin %72.6'sının sosyal güvenceye sahip olduğunu ve %27.4'ünün ise sosyal güvenceye sahip olmadığını tespit etmiştir. Pezikoğlu ve ark. (2012) tarafından Bursa ilinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptıran 56 üreticinin tamamının ve tarım sigortası yaptırmayan 26 üreticinin %96.2'sinin sosyal güvencesinin olduğu belirlenmiştir. Karamürsel ve ark. (2014) Isparta ilinde yaptıkları çalışmalarında, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %100'ünün, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %95.08'inin herhangi bir sosyal güvenceye sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Oruç ve ark. (2014)'nın Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları araştırmada üreticilerin %83.55'inin sosyal güvenceye sahip olduğunu ancak Küçükbağlar köyü'nün (%91.18) Kuşoturağı köyüne (%75.93) göre daha fazla sosyal güvenceye sahip olduğunu ayrıca sosyal güvence oranının Küçükbağlar köyünde daha yüksek görünmesiyle birlikte, genelde düşük gelirlilere verilen yeşil kartın bu köyde sosyal güvenceli oranını arttırdığını belirlemişlerdir. Sayın ve ark. (2014) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada, tüm üreticilerin %89.34'ünün, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %96.72'sinin ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %81.97'sinin sosyal güvencesinin olduğu belirlenmiştir. Taşcı ve ark. (2014)'nın Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde yaptıkları çalışmada ise bitkisel ürün sigortası yaptıranların; Ankara'da %95.3'ünün, Çorum'da %89.3'ünün ve Kayseri'de %84.6'sının, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanların ise Ankara'da %91.8'inin, Çorum'da %86.3'ünün ve Kayseri'de

%83.6'sının bir sosyal güvenlik kurumundan sosyal güvencesinin olduğunu tespit etmişlerdir.

Üreticilerin sosyal güvence durumları Çizelge 6.17'de verilmiştir.

Çizelge 6.17. Üreticilerin sahip oldukları sosyal güvence

Sahip Olunan Sosyal Güvence	Risk Grubu												TOPLAM	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bağkur	94	25.48	98	26.56	24	6.50	22	5.96	11	2.98	10	2.71	259	70.19
SGK	28	7.58	26	7.04	7	1.90	5	1.36	7	1.90	1	0.27	74	20.05
Emekli sandığı	14	3.80	15	4.07	0	0	3	0.81	1	0.27	3	0.81	36	9.76
Toplam	136	36.86	139	37.67	31	8.40	30	8.13	19	5.15	14	3.79	369	100.00

Üreticilerin %70.19'u Bağkur, %20.05'i SGK ve %9.76'sı Emekli sandığı kapsamında sosyal güvenceye sahiptir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun Bağkur sahibi olduğu belirlenmiştir.

Tümer (2011a) tarafından Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yapılan araştırmada, çiftçilerden sosyal güvencesi olanların %51.5'i (52 kişi) Bağ-Kur, %16.8'i (17 kişi) SSK, %5.0'i (5 kişi) Emekli sandığı, %25.7'si (26 kişi) Yeşil kart ve %1'i (1 kişi) özel sosyal güvenceye sahiptir. Yeşil kart'a sahip olanların Türkiye ortalamasının üstünde olmasının dikkat çekici olduğu belirlenmiştir. Alay (2012)'ın Kastamonu ilinde yaptığı çalışmada, sosyal güvenceye sahip çiftçilerin %31.25'inin Bağkur, %30.00'unun SSK'lı, %25.92'sinin yeşil kartlı ve %7.50'sinin ise tarım sigortalı olduğu ayrıca tarım sigortasına sahip olan kişilerin bir kısmının aynı zamanda başka bir sosyal güvenceye sahip oldukları tespit edilmiştir. Pezikoğlu ve ark. (2012) Bursa ilinde yaptıkları araştırmada, tarım sigortası yaptıran çiftçilerin %71.4'ünün Bağkur, %21.4'ünün SSK, ve %1.8'inin Emekli sandığı sahibi olduğunu, çiftçilerin %5.4'ünün tarım sigortalılığını bir sosyal güvence olarak gördüğünü, tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin ise %87.5'inin Bağkur, %4.2'sinin SSK ve %4.2'sinin Emekli sandığı sahibi olduğunu saptamışlardır. Tan ve ark. (2012) tarafından Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yapılan çalışmada, üreticilerin %71.2'sinin Bağkur, %17.8'inin SSK, %7.5'inin Emekli sandığına bağlı olduğunu ve %3.5'inin ise herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı

olmadığını belirlemişlerdir. Karamürsel ve ark. (2014) Isparta ilinde yaptıkları çalışmada, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %40.35'inin SSK, %33.33'ünün Bağkur ve %8.77'sinin Emekli sandığına sahip olduklarını, üreticilerin %17.54'ünün tarım sigortalılığını bir sosyal güvence olarak gördüklerini, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %37.93'ünün Bağkur, %27.29'unun SSK, %27.29'unun tarım sigortalılığı ve %26.90'nın Emekli sandığı sahibi olduklarını tespit etmişlerdir.

6.1.14. Çiftçi örgütlerine üyelik

Tarımsal üretimi artırmanın, kaliteli ürün elde etmenin ve tarım ile uğraşanların yaşam düzeylerini yükseltmenin en önemli yollarından biri üreticilerin örgütlenmesidir (Karlı ve Çelik, 2003).

Üreticilerin çiftçi örgütlerine üyelik durumu Çizelge 6.18'de verilmiştir.

Çizelge 6.18. Üreticilerin çiftçi örgütlerine üyelik durumu

Çiftçi Örgütlerine Üyelik	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Var	123	32.03	116	30.21	27	7.03	24	6.25	17	4.43	10	2.60	317	82.55
Yok	19	4.95	31	8.07	4	1.04	6	1.56	2	0.52	5	1.31	67	17.45
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %82.55'i çiftçi örgütlerine üye iken %17.45'i herhangi bir çiftçi örgütüne üye değildir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin büyük çoğunluğunun çiftçi örgütlerine üye oldukları belirlenmiştir. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin tamamının ziraat odasına üyelikleri vardır. Aksi takdirde çiftçi kayıt sistemine dahil olmaları ve herhangi bir tarımsal desteklemeden faydalanmaları mümkün değildir. Bu nedenle, ziraat odasına üyelik değişkeni inceleme dışı bırakılarak diğer çiftçi örgütlerine üyelik ele alınmıştır.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptıran çiftçilerin yarısından fazlasının (%61.97) bir çiftçi örgütüne üye olduğu, tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin ise yarısından fazlasının (%56.98) herhangi bir çiftçi

örgütüne üye olmadığı belirlenmiştir. Alay (2012) Kastamonu ilinde yaptığı araştırmada, tüm çiftçilerin 93.82'sinin, tarım sigortası yaptıran çiftçilerin %92.85'inin ve tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin ise %96'sının çiftçi örgütüne üye olduklarını saptamıştır. Oruç ve ark. (2014)'nın Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları araştırmada, üreticilerin %62.80'inin, Küçükbağlar köyünde %44.12'sinin ve Kuşoturağı köyünde ise %81.48'inin herhangi bir kooperatif ya da üretici birliğine üye oldukları belirlenmiştir. Sayın ve ark. (2014) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada, tüm üreticilerin %44.26'sının, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %57.38'inin ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %31.15'inin çiftçi örgütlerinden birine veya bir kaçına üye oldukları tespit edilmiştir. Kızıloğlu (2017) Konya ili Akşehir ilçesinde yaptığı çalışmada ise üreticilerin hammadde temini gibi ihtiyaçlarını karşılamak ya da bilinçlenmek için kooperatif ya da birliklere üye olduklarını ve bu oranının %55.56 olduğunu tespit etmiştir.

Üreticilerin üyesi oldukları çiftçi örgütleri Çizelge 6.19'da verilmiştir.

Çizelge 6.19. Üreticilerin üyesi oldukları çiftçi örgütleri

Üye Olunan Çiftçi Örgütleri	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Tarım kredi koop.	98	30.91	96	30.29	21	6.63	21	6.62	15	4.73	8	2.52	259	81.70
Tarım satış koop.	25	7.89	20	6.31	6	1.89	3	0.95	2	0.63	2	0.63	58	18.30
Toplam	123	38.80	116	36.60	27	8.52	24	7.57	17	5.36	10	3.15	317	100.00

Üreticilerin üyesi oldukları çiftçi örgütlerine göre %81.70'i tarım kredi kooperatifine ve %18.30'u ise tarım satış kooperatifine üyedir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin büyük çoğunluğunun tarım kredi kooperatifine üye oldukları belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, herhangi bir çiftçi örgütünün üyesi olup tarım sigortası yaptıran çiftçilerin %42.25'inin tarım kredi kooperatifine, %16.90'ının sulama birliğine ve %8.45'inin Pankobirlik'e üye oldukları ve herhangi bir çiftçi örgütünün üyesi olup tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin ise, %31.40'ının tarım kredi kooperatifine, %19.77'sinin sulama birliğine ve %1.16'sının

Pankobirlik'e üye oldukları belirlenmiştir. Alay (2012) Kastamonu ilinde yaptığı araştırmada ise çiftçilerin %91.35'inin tarım kredi kooperatiflerine, %82.71'inin köy kalkınma kooperatiflerine, %61.72'sinin pancar üreticileri kooperatifine, %40.74'ünün sulama birliğine ve %28.39'unun sulama kooperatifine üye olduklarını tespit etmiştir.

6.1.15. Tarım sigortasını etkileyen sosyo-ekonomik nitelikteki faktörlerin belirlenmesi

Tarım sigortası ile sosyo-ekonomik nitelikler arasındaki ilişki Çizelge 6.20'de verilmiştir.

Çizelge 6.20. Tarım sigortası ile sosyo-ekonomik nitelikler arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
Cinsiyet	Erkek	160	50.00	160	50.00	0.000	1.000	1
	Kadın	32	50.00	32	50.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Yaş	≤ 30	36	65.45	19	34.55	7.861	0.097	4
	31-40	53	43.80	68	56.20			
	41-50	57	47.50	63	52.50			
	51-60	33	54.10	28	45.90			
	>60	13	48.15	14	51.85			
Toplam	192	50.00	192	50.00				
Medeni Durum	Evli	157	49.53	160	50.47	0.439	0.932	3
	Bekâr	12	52.17	11	47.83			
	Boşanmış	6	46.15	7	53.85			
	Dul	17	54.84	14	45.16			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Eğitim Düzeyi	Okur-yazar değil	16	50.00	16	50.00	7.191	0.207	5
	Okur-yazar	13	50.00	13	50.00			
	İlkokul	64	48.12	69	51.88			
	Ortaokul	45	45.00	55	55.00			
	Lise	43	64.18	24	35.82			
	Üniversite ve üstü	11	42.31	15	57.69			
Toplam	192	50.00	192	50.00				
Ailedeki Kişi Sayısı	1-3	35	58.33	25	41.67	4.652	0.325	4
	4-6	92	45.77	109	54.23			
	7-9	39	50.00	39	50.00			
	10-12	11	52.38	10	47.62			
	13-+	15	62.50	9	37.50			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Çizelge 6.20. (Devam) Tarım sigortası ile sosyo-ekonomik nitelikler arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
Tarımla Uğraşan Kişi Sayısı	1-3	87	53.70	75	46.30	6.225	0.183	4
	4-6	67	42.95	89	57.05			
	7-9	23	57.50	17	42.50			
	10-12	8	66.67	4	33.33			
	13+	7	50.00	7	50.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarımla Uğraşma Süresi (yıl)	1-10	39	48.15	42	51.85	3.212	0.667	5
	11-20	66	55.46	53	44.54			
	21-30	36	44.44	45	55.56			
	31-40	26	48.15	28	51.85			
	41-50	14	46.67	16	53.33			
	51+	11	57.89	8	42.11			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Yıllık Tarımsal Gelir	3 000-23 000	71	51.45	67	48.55	10.577	0.032 CC=0.164	4
	23 001-43 000	37	37.76	61	62.24			
	43 001-63 000	34	50.75	33	49.25			
	63 001-83 000	32	60.38	21	39.62			
	83 001-+	18	64.29	10	35.71			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Yıllık Tarımsal Gider	1 000-11 000	72	42.86	96	57.14	13.343	0.020 CC=0.183	5
	11 001-21 000	53	47.75	58	52.25			
	21 001-31 000	29	59.18	20	40.82			
	31 001-41 000	21	72.41	8	27.59			
	41 001-51 000	8	57.14	6	42.86			
	51 001- +	9	69.23	4	30.77			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarım Dışı Gelir Durumu	Var	84	43.30	110	56.70	7.042	0.008 CC=0.134	1
	Yok	108	56.84	82	43.16			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarım Dışı Gelir Düzeyi	Yok	108	56.84	82	43.16	12.227	0.016 CC=0.176	4
	11 000 ve altı	16	39.02	25	60.98			
	11 001-21 000	27	35.53	49	64.47			
	21 001-31 000	24	53.33	21	46.67			
	31 001- +	17	53.13	15	46.87			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Yıllık Toplam Gelir	5 000-25 000	49	52.13	45	47.87	3.586	0.610	5
	25 001-45 000	40	43.96	51	56.04			
	45 001-65 000	38	47.50	42	52.50			
	65 001-85 000	37	51.39	35	48.61			
	85 001-105 000	19	61.29	12	38.71			
	105 001- +	9	56.25	7	43.75			
Toplam	192	50.00	192	50.00				
Kredi Kullanımı	Kullanıyor	144	51.06	138	48.94	0.481	0.488	1
	Kullanmıyor	48	47.06	54	52.94			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Çizelge 6.20. (Devam) Tarım sigortası ile sosyo-ekonomik nitelikler arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
Kredi Kaynakları	Kredi kullanmıyor	48	47.06	54	52.94	2.411	0.492	3
	Tarım kredi koop	72	47.37	80	52.63			
	Ziraat bankası	30	53.57	26	46.43			
	Özel bankalar	42	56.76	32	43.24			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Sosyal Güvence Durumu	Var	186	50.41	183	49.59	0.624	0.429	1
	Yok	6	40.00	9	60.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Sahip Olunan Sosyal Güvence	Yok	6	40.00	9	60.00	2.955	0.399	3
	Bağkur	129	49.81	130	50.19			
	SGK	42	56.76	32	43.24			
	Emekli sandığı	15	41.67	21	58.33			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Çiftçi Örgütlerine Üyelik	Var	167	52.68	150	47.32	5.225	0.022 CC=0.116	1
	Yok	25	37.31	42	62.69			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Üye Olunan Çiftçi Örgütleri	Üyelik yok	25	37.31	42	62.69	5.730	0.057	2
	Tarım kredi koop	134	51.74	125	48.26			
	Tarım satış koop	33	56.90	25	43.10			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Not: Khi-kare testi %5 anlamlılık düzeyine göre incelenmiştir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile sosyo-ekonomik nitelikteki faktörlerden; cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, ailedeki kişi sayısı, tarımla uğraşan kişi sayısı, tarımla uğraşma süresi, yıllık toplam gelir, kredi kullanımı, kredi kaynakları, sosyal güvence durumu, sahip olunan sosyal güvence ve üye olunan çiftçi örgütleri ile ilişkisi olup olmadığı istatistiksel açıdan Khi-kare analizi ile %95 güven düzeyinde incelenmiş ve ilişki istenilen önem düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile yıllık tarımsal gelir arasında Khi-kare testi 0.032 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.164'dür. Yıllık tarımsal gelir arttıkça, tarım sigortası yaptıрма eğilimi de artmıştır. Bunun sebebi; yıllık tarımsal gelirin artmasıyla üreticilerin bilinç düzeylerinin de artması olabilir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile yıllık tarımsal gider arasında Khi-kare testi 0.020 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.183'dür. Yıllık tarımsal gider arttıkça, tarım sigortası yaptıрма eğilimi de artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile tarım dışı gelir durumu arasında Khi-kare testi 0.008 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.134'dür. Tarım dışı gelir oluştukça, tarım sigortası yaptırma eğilimi de artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile tarım dışı gelir arasında Khi-kare testi 0.016 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.176'dır. Tarım dışı gelir arttıkça, tarım sigortası yaptırma eğilimi de artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile çiftçi örgütlerine üyelik arasında Khi-kare testi 0.022 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.116'dır. Çiftçi örgütlerine üyelik arttıkça, tarım sigortası yaptırma eğilimi de arttığı tespit edilmiştir.

Oruç ve ark. (2014) tarafından Tokat-Kazova yöresinde yapılan çalışmada, üreticilerin tarım sigortası yaptırma ile sosyo-ekonomik nitelikteki faktörlerden; cinsiyet, medeni durum, ailedeki fert sayısı, tarımsal gelir, tarım dışı gelir, toplam gelir, sosyal güvence, tarımsal kredi ve kooperatif veya birliğe üyelik arasında anlamlı ilişki tespit edilememiş, tarım sigortası yaptırmanın üreticilerin yaşı ile (ileri düzeyde) %99, üreticinin eğitim düzeyi ve tarımsal gelire %90 düzeyinde anlamlı bir ilişkisi olduğu, 50 yaş üzeri yaş grubunda tarım sigortası yaptırma eğiliminin daha yüksek olduğu ve farklılığın özellikle bu gruptan kaynaklandığı, yaş ilerledikçe tecrübenin artması ve temkinli davranma alışkanlığının kazanılmasıyla ilişkilendirildiği, eğitim düzeyi ile tarım sigortası yaptırma arasındaki ilişkinin çok güçlü bir ilişki olmadığı, eğitim düzeyinin köylerde önemli farklılık oluşturmadığı, fakülte ve yükseköğretim düzeyinde eğitimi olanların düşük oranda kalmasının eğitim düzeyinin genelde ilköğretim ve ortaokul seviyesinde yoğunlaşmasıyla ilişkilendirilebileceği, kırsal alanda eğitim düzeyi yüksek olarak ele alınan grubun genelde ortaokul ve lise mezunu olduğu, bu eğitim düzeyinin de tarımsal üretim uygulamalarında çok fazla farklılık oluşturmadığı, tarımsal gelir ve tarım sigortası yaptırma arasında da çok güçlü olmamakla birlikte bir ilişki bulunduğu ve yüksek tarımsal gelir elde eden grubun beklenenden daha fazla tarım sigortası yaptırmakta ve farklılık oluşturduğu belirlenmiştir. Yazgı (2017) Tekirdağ ili Hayrabolu, Malkara ve Süleymanpaşa ilçelerinde yaptığı çalışmada, eğitim düzeyi ile tarımsal gelirin toplam gelire olan katkısı arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek

amacıyla yapılan ki-kare (chi-square) testi sonucunda değişkenler arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu tespit etmiştir ($\chi^2=0.000$; $p<0.05$).

6.1.16. Sosyo-ekonomik niteliklere göre lojistik regresyon çözümlemesi

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin sosyo-ekonomik nitelikleri lojistik regresyon yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Lojistik regresyona kategorik değişkenler dahil edildiğinde ilk grup, referans kategori olarak kabul edilmiştir.

Ancak, lojistik regresyon çözümlemesine geçilmeden önce yapılan incelemelerde, veri kümesindeki bazı bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu önemli bir değişkenin önemsiz, hatta modeldeki tüm değişkenlerin önemsiz olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Çoklu bağlantı sorununu gidermek için aralarında yüksek ilişki bulunan değişkenlerden uygun olanları (üreticilerin medeni durumu, tarımla uğraşan kişi sayısı, tarımla uğraşma süresi (yıl), yıllık tarımsal gider, tarım dışı gelir, yıllık toplam gelir, kredi kaynakları, sahip olunan sosyal güvence ve üye olunan çiftçi örgütleri değişkenleri) korelasyon matrisi (R) kullanılarak çalışmadan çıkarılmış ve geriye kalan değişkenlerle çalışmaya devam edilmiştir.

Üreticilerin tarım sigortası yaptırmalarına karar vermelerini etkileyen faktörler lojit modelden yararlanılarak analiz edilmiştir. Bu modellerde kullanılan sosyo-ekonomik nitelik değişkenleri ve özellikleri aşağıdaki gibidir:

Y=1, tarım sigortası yaptırma

Y=0, tarım sigortası yaptırmama

X1, üreticilerin cinsiyetleri kesikli bir veri setidir ve iki alt kategorisi bulunmaktadır. 1= kadın, 2= erkek olarak sınıflandırılmıştır.

X2, üreticilerin yaşları sürekli bir veri kesitidir. Bölüm 6.1.2'de veriler kategorik olarak ele alınmasına rağmen modele sürekli değişken olarak alınmıştır.

X3, üreticilerin eğitim düzeyleri sürekli bir veri setidir. Ancak eğitim durumu bölüm 6.1.3'de sınıflandırılmış olarak ele alınmıştır. Modelde ise eğitim değişkeni yıl olarak değerlendirilmiştir. Örneğin ilkokul mezunlarının eğitim süreleri 5 yıl, ortaokul mezunlarının eğitim süreleri 8 yıl, lise mezunlarının eğitim süreleri ise 11 yıl olarak değerlendirilmiştir.

X4, üreticilerin ailedeki kişi sayısı sürekli bir veri setidir ve ailedeki kişi sayısını göstermektedir. Bölüm 6.1.5'de veriler kategorik olarak ele alınmasına rağmen modelde kategorik olarak değerlendirilmemiştir.

X5, üreticilerin yıllık tarımsal geliri sürekli bir veri setidir. Bölüm 6.1.8'de veriler kategorik olarak ele alınmasına rağmen modelde kategorik olarak değerlendirilmemiştir.

X6, üreticilerin tarım dışı gelir durumu kesikli bir veri setidir. Bu setin iki alt kategorisi bulunmaktadır. 1= var, 2= yok olarak sınıflandırılmıştır.

X7, üreticilerin kredi kullanımı kesikli bir veri setidir. Bu setin iki alt kategorisi bulunmaktadır. 1= kullanıyor, 2= kullanmıyor olarak sınıflandırılmıştır.

X8, üreticilerin sosyal güvence durumu kesikli bir veri setidir. Bu setin iki alt kategorisi bulunmaktadır. 1= var, 2= yok olarak sınıflandırılmıştır.

X9, üreticilerin çiftçi örgütlerine üyelikleri kesikli bir veri setidir. Bu setin iki alt kategorisi bulunmaktadır. 1= var, 2= yok olarak sınıflandırılmıştır.

Yukarıda belirtilen sosyo-ekonomik niteliklere ait dokuz tane bağımsız değişken modele alınmış, p değeri 0.05'den küçük olan ($p < 0.05$) bağımsız değişkenler genel modele dahil edilmiştir.

Modele ait bağımlı değişkenin sınıflandırmadaki başarı oranını gösteren sonuçlar Çizelge 6.21'de verilmiştir. Bağımlı değişkene ait sınıflandırma sonuçlarına ait genel doğrulama oranı %60.9 olarak bulunmuştur.

Çizelge 6.21. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları

		Tahmin Edilen		
		Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma		Doğrulama Oranı (%)
		Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Tarım Sigortası Yaptıranlar	
Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	116	76	60.4
	Tarım Sigortası Yaptıranlar	74	118	61.5
Genel				60.9

Uygulama sonucunda denklemdeki dokuz bağımsız değişkene ait katsayılar Çizelge 6.22'de verilmiştir. Ayrıca modelin Nagelkerke R Square değeri 0.067, -2 Log likelihood değeri 512.425, $\chi^2 = 19.643$ p= 0.012 (Hosmer ve Lemeshow test), $\chi^2 = 19.912$ p= 0.018 (Omnibus test) olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 6.22. Sosyo-ekonomik niteliklere göre lojistik regresyon çözümlemesi

Değişkenler		B	St. Hata	Wald	sd	P	Exp(B)	%95 Güven Aralığı	
								Alt Sınır	Üst Sınır
Step 1	Sabit	-0.203	0.694	0.085	1	0.770	0.817		
	Cinsiyet (1)	-0.073	0.303	0.057	1	0.811	0.930	0.513	1.685
	Yaş	-0.009	0.011	0.669	1	0.413	0.991	0.970	1.012
	Eğitim	0.029	0.030	0.918	1	0.338	1.030	0.970	1.093
	Ailedeki Kişi Sayısı	-0.021	0.032	0.439	1	0.508	0.979	0.920	1.042
	Yıllık Tarımsal Gelir	0.000	0.000	4.426	1	0.035*	1.000	1.000	1.000
	Tarım Dışı Gelir Durumu (1)	0.658	0.216	9.275	1	0.002*	1.931	1.264	2.949
	Kredi Kullanımı (1)	0.050	0.252	0.040	1	0.841	1.052	0.642	1.722
	Sosyal Güvence Durumu (1)	-0.445	0.565	0.622	1	0.430	0.641	0.212	1.938
	Çiftçi Örgütlerine Üyelik (1)	-0.610	0.299	4.173	1	0.041*	0.543	0.303	0.976

Not: * 0.05 ihtimal düzeyinde istatistiki anlamlılığı göstermektedir.

Çizelge 6.22'ye göre, $p < 0.05$ önemlilik düzeyi dikkate alındığında, bağımsız değişkenlerden yıllık tarımsal gelir, tarım dışı gelir durumu ve çiftçi örgütlerine üyeliğin önemli katkılarda bulunduğu ve bu nedenle genel lojistik regresyon denklemine alınması gerektiğine karar verilmiştir. Önemli bulunan bu üç bağımsız değişken dışındaki diğer bağımsız değişkenler ise $p < 0.05$ kriterine uymadıkları için denkleme alınmamıştır. İstatistiksel açıdan önemsiz bulunan bu altı bağımsız değişkenin

(üreticilerin cinsiyet, yaş, eğitim, ailedeki kişi sayısı, kredi kullanımı ve sosyal güvence durumu) tarım sigortası yaptırmaya karar verme davranışı üzerinde etkili olmadıkları tespit edilmiştir.

Önemli bulunan bağımsız değişkenler incelendiğinde, üreticilerin yıllık tarımsal gelir tarım sigortası yaptırmaya karar verme olasılığıyla çok düşük düzeyde pozitif yönlü ilişki gösteren bir sosyo-ekonomik nitelik olduğu anlaşılmaktadır. Model sonucu, üreticilerin yıllık tarımsal gelirinin artmasının tarım sigortası yaptırmaya karar verme olasılığını yaklaşık %1 arttırdığını göstermektedir.

Tarım dışı gelir durumu değişkeninin katsayısının pozitif olması, tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarım dışı gelir arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yani; referans grubuna göre (2, tarım dışı geliri yok) tarım dışı gelire sahip olmayan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarım dışı gelire sahip üreticilere göre 1.931 kat daha fazladır.

Çiftçi örgütlerine üyelik değişkeninin katsayısının negatif olması, tarım sigortası yaptırma olasılığı ile çiftçi örgütlerine üyelik arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Olasılıklar oranı 1'den küçük olduğu için bu değişken, tarım sigortası yaptırma olasılığını düşürmektedir. Lojistik regresyonun varsayımından gelen bir olayın olma olasılığı, olmama olasılığının tersidir. Yorumlama kolaylığı için olasılıklar oranı değerinin 1'den küçük çıkması durumunda "1" olasılıklar değerine bölünür ve çıkan sonuç yorumlanırken olması değil de olmaması şeklinde yorumlanır. Yani; referans grubuna göre (2, çiftçi örgütlerine üyeliği yok) çiftçi örgütlerine üyeliği bulunan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları çiftçi örgütlerine üyeliği bulunmayan üreticilere göre 1.842 (1/0.543) kat daha yüksektir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, istatistiksel açıdan $p < 0.10$ önemlilik düzeyinde üreticilerin yaşları, aile büyüklükleri, eğitim durumları, herhangi bir sosyal güvenceye sahip olma durumları ve gelir durumları bağımsız değişkenlerinin tarım sigortası yaptırmaya karar verme davranışı üzerinde etkili olmadıkları ve önemsiz buldukları, önemli bulunan bağımsız değişkenler incelendiğinde ise üreticilerin kredi kullanma davranışlarının tarım sigortası yaptırmaya karar verme olasılığını etkileyen bir bireysel özellik olduğu, kredi kullanıyor

olmalarının tarım sigortası yaptırmaya karar verme olasılığını 2.047 kat artırdığı, tarım dışı gelir değişkeninin katsayısının negatif olmasının tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarım dışı gelir arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu, olasılıklar oranının 1'den küçük olmasının bu değişkenin tarım sigortası yaptırma olasılığını düşürdüğü, (2, tarım dışı geliri olmayanların), tarım dışı geliri bulunmayan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıklarının tarım dışı gelire sahip üreticilere göre 3.704 (1/0.270) kat daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

6.2. İşletme Özellikleri

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin sahip oldukları işletme büyüklüğü, arazi varlığı, ortalama arazi mevcudu ve tasarruf şekli, üretim deseni, hayvan varlığı ve alet-makine varlığı olmak üzere toplam altı değişken ele alınmıştır.

6.2.1. İşletme büyüklüğü

Arazi, tarımsal faaliyette üretim araçları içerisinde en önemlisi ve vazgeçilmez olanıdır. İşletme arazisi, mülkiyet ilişkisi, arazinin neveleri ve faydalanma şekilleri dikkate alınmaksızın çiftçi ailesinin işlettiği toplam alandır (Tatlıdil, 1992). Rogers (1983) yapmış olduğu yayılma araştırmalarında erken benimseyenlerin geç benimseyenlere oranla daha büyük işletmelere sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Üretici kararları üzerinde etkili faktörleri inceleyen bir takım araştırmalarda da yine benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Boz, 1993, Thungwa ve ark., 2000).

Tarımsal işletmelerin arazi büyüklükleri Çizelge 6.23'de verilmiştir. Üreticilerin sahip olduğu ortalama arazi büyüklüğü 25.49 dekadır. Üreticilerin sahip olduğu işletme arazilerinin büyüklüğü; %34.37'sinde 11-20 da arasında, %23.69'unda 1-10 da arasında, %22.40'ında 21-30 da arasında, %9.90'ında 31-50 da arasında, %4.95'inde 51-70 da arasında ve %4.69'unda ise 71 da ve üstünde olduğu görülmektedir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin en fazla 11-20 da arasında işletme arazi büyüklüğüne sahip olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 6.23. Tarımsal işletmelerin arazi büyüklüğü

Arazi Büyüklüğü (da)	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-10	31	8.08	35	9.11	7	1.82	8	2.08	6	1.56	4	1.04	91	23.69
11-20	51	13.28	49	12.76	9	2.34	12	3.13	6	1.56	5	1.30	132	34.37
21-30	24	6.25	39	10.16	6	1.56	8	2.08	4	1.04	5	1.31	86	22.40
31-50	17	4.43	13	3.39	5	1.30	2	0.52	0	0	1	0.26	38	9.90
51-70	11	2.86	5	1.30	2	0.53	0	0	1	0.26	0	0	19	4.95
71-+	8	2.08	6	1.56	2	0.52	0	0	2	0.53	0	0	18	4.69
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00
Ort. arazi büyüklüğü	27.75		24.12		28.31		18.97		30.05		19.00		25.49	

Çukur ve ark. (2008) tarafından Malatya ilinde yapılan araştırmada, üreticilerin ortalama işletme arazi büyüklüğünün 1. grupta (0-19 da) 13.05 da, 2. grupta (20-39 da) 24.86 da ve 3. grupta (40 ve üstü da) 68.47 da olduğunu belirlemişlerdir. İpekçioğlu ve ark. (2010)'nın Şanlıurfa, Diyarbakır ve Adıyaman illerinde yaptıkları çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran işletmelerin ortalama işletme genişliğinin 259.61 dekar olduğunu, en yüksek arazi genişliğinin 387.40 dekar ile Diyarbakır'da bulunduğunu ve bitkisel ürün sigortası yaptırmayan işletmelerin ise ortalama işletme genişliğinin 229.80 dekar olduğunu tespit etmişlerdir. Yavuz (2010)'un Ankara ili Polatlı ilçesinde yaptığı çalışmada, üreticilerin hemen hemen yarısının (%49.04) 151-400 da arası işletme arazisine sahip olduğu, söz konusu durumun tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanlar arasında da benzerlik gösterdiği, iki grubu birbirinden ayıran farkın ise tarım sigortası yaptıranların 400 da üzeri işletme arazisine sahip olma oranının yaptırmayanlara göre yaklaşık olarak iki kat fazla olduğu (tarım sigortası yaptıranlarda %28.17, yaptırmayanlarda %15.12) ve yine aynı şekilde tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin 51-150 da arası işletme arazisine sahip olma oranının yaptıranlara göre iki kat fazla (tarım sigortası yaptıranlarda %15.49, yaptırmayanlarda %33.72) olduğu saptanmıştır. Tümer (2011a) tarafından Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yapılan araştırmada, arazisi olmayan işletmelerin oranının %5.7 (7 işletme) olduğu, arazi varlığı 50-99 dekar olan işletmelerde çiftçilerin %56.7'sinin risk sevmeyen, %33.3'ünün riske nötr ve %10.0'unun risk seven grupta yer aldığı, risk seven grupta 1-4 da araziye sahip olanların %40.0'nın en yüksek paya sahip olduğu, riske nötr grupta çiftçi bulunmadığı, toplamda ise çiftçilerin %24.6'sının (30 işletme) 50-99 da araziye sahip olduğu ayrıca 200-499

dekar araziye sahip olan çiftçilerin %50.0'sinin riske nötr grupta yer almasının çiftçilerin beklentilerine ulaşmaya kadar risk aldıklarını gösterdiği belirlenmiştir. Ertan ve Gök (2012) Isparta ili Eğirdir ilçesinde yaptıkları araştırmada, çiftçilerin işletme büyüklüklerinin %8.3'ünde 5 dekara kadar, %10.6'sında 50 dekar ve üzerinde, %20.5'inde 5-10 dekar arasında, %29.2'sinde 20-50 dekar arasında, %31.40'ında ise 10-20 dekar arasında olduğunu yani işletmelerin %89.4'ünün 50 dekardan daha az araziye sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Pezikoğlu ve ark. (2012)'nin Bursa ilinde yaptıkları araştırmada, işletmelerin ortalama işletme arazisinin tarım sigortası yaptıranlarda 62.8 da, tarım sigortası yaptırmayanlarda ise 83.2 da olduğunu belirlemişlerdir. Tan ve ark. (2012) tarafından Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yapılan çalışmada, işletme başına arazi varlığının ortalama olarak 46.8 da olduğu belirlenmiştir. Karamürsel ve ark. (2014)'nin Isparta ilinde yaptıkları araştırmada, ortalama işletme arazisi büyüklüğünün tarım sigortası yaptıranlarda 42.03 da, tarım sigortası yaptırmayanlarda ise 39.02 da olduğu saptanmıştır. Oruç ve ark. (2014) Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları araştırmada, Kuşoturağı köyünün ortalama işletme arazisi genişliğinin (109.87 da), Küçükbağlar köyünün (33.176 da) üç katından fazla olduğu ve genel ortalamasının ise 71.52 da olduğu tespit edilmiştir. Taşcı ve ark. (2014) tarafından Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptıran işletmelerin ortalama arazi büyüklüğünün Ankara'da 339 da, Çorum'da 183 da ve Kayseri'de 143 da, tarım sigortası yaptırmayan işletmelerin ise Ankara'da 240 da, Çorum'da 70 da ve Kayseri'de 82.4 da olarak bulunduğu ve arazi genişliğinin sigorta yaptırma konusunda belirleyici bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Aydın ve ark. (2016)'nin Kırklareli ve Edirne illerinde yaptıkları araştırmada, tarım sigortası yaptıran üreticilerin toplam arazi büyüklüğünün 267.35 dekar, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise 156.29 dekar olduğu belirlenmiştir. Kızıloğlu (2017)'nin Konya ili Akşehir ilçesinde yaptığı çalışmada ise üreticilerin ortalama arazi büyüklüğünün 117.47 dekar olduğu tespit edilmiştir.

6.2.2. İşletme arazi varlığı

Arazi (toprak) faktörü üretim faktörleri içerisinde kıt ve sermaye ile arttırılmadığı takdirde sabit olan bir üretim faktörüdür. Arazi tek başına bir üretim faktörü değil,

ancak üretim için şart ve üretim miktarını sermaye ve emek ile birlikte belirleyen bir faktördür (Gürel, 2007).

Üreticilerin arazi varlıklarının dağılımı Çizelge 6.24'de verilmiştir.

Çizelge 6.24. Üreticilerin arazi varlıklarının dağılımı

Arazi Varlığı (da)	Frekans	Minimum (da)	Maksimum (da)	Ortalama (da)
Mülk arazi	382	3	150	25.39
Kiralanan arazi	9	3	30	11.78
Kiraya verilen arazi	20	3	25	12.60
Sulanan arazi (işlenen)	384	3	150	23.84
Sulanmayan arazi	31	1	45	12.74
Toplam arazi büyüklüğü	384	3	150	25.49

Üreticilerin mülk arazileri (%99.48'i) 3 ile 150 dekar arasında olup ortalama 25.39 dekar, kiralanan arazi (%2.34'ü) 3 ile 30 dekar arasında olup ortalama 11.78 dekar, kiraya verilen arazi (%5.21'i) 3 ile 25 dekar arasında olup ortalama 12.60 dekar, sulanan (işlenen) arazi (%100.00'ü) 3 ile 150 dekar arasında olup ortalama 23.84 dekar, sulanmayan arazi (%8.07'si) 1 ile 45 dekar arasında olup ortalama 12.74 dekar ve toplam arazi büyüklüğü (%100.00'ü) 3 ile 150 dekar arasında olup ortalama 25.49 dekar olarak belirlenmiştir.

Tümer (2011b) tarafından Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yapılan araştırmada, toplam arazi büyüklüğünün (50 işletme) 8 ile 143 dekar arasında ve ortalamasının 47.49 dekar olduğu belirlenmiştir. Aslan ve ark. (2012)'nin Malatya ilinde yaptıkları çalışmada, toplam arazi büyüklüğünün ortalama 74.0656 dekar, kendi arazi ortalamasının 41.918 dekar ve kiralanan arazi ortalamasının 24.6557 dekar olduğu tespit edilmiştir. Kiracı ve ark. (2014) Trakya bölgesi Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve Çanakkale illerinde yaptıkları çalışmada, bağcılık işletmelerinde kiralama ya da ortakçılık olarak işleyen işletme sayısının 28 olduğunu, bu miktarın oransal olarak %6.6'ya karşılık geldiğini ve işletmelerin %83.4'ünün de sadece kendi mülkiyetindeki arazilerde bağcılık yaptığını, araştırma alanındaki işletmelerin yaklaşık %70'inin 20 dekar bağ alanına sahip olduğunu, Edirne ve Kırklareli illerindeki 5 dekarın altında bağa sahip işletmelerin oranının diğer illere göre daha yüksek olduğunu, işletmelerin bağ

alanı genişliğinin ise ortalama 19 da, Tekirdağ ilindeki işletmelerde 20 da, Çanakkale ilindeki işletmelerde 24 da, Edirne ilindeki işletmelerde 16 da ve Kırklareli ilindeki işletmelerde 13 da olduğunu saptamışlardır.

6.2.3. İşletme ortalama arazi mevcudu ve tasarruf şekli

Tarımsal işletmelerin ortalama arazi mevcudu ve tasarruf şekli Çizelge 6.25'de verilmiştir.

Çizelge 6.25. Tarımsal işletmelerin ortalama arazi mevcudu ve tasarruf şekli

Arazi Varlığı (da)	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	Alan (da)	%	Alan (da)	%	Alan (da)	%	Alan (da)	%	Alan (da)	%	Alan (da)	%	Alan (da)	%
Mülk arazi	27.75	36.98	23.92	38.02	27.67	8.07	18.80	7.81	31.17	4.69	18.80	3.91	25.39	99.48
Kiralanan arazi	0	0	14.67	1.56	0	0	5.00	0.26	10.00	0.26	3.00	0.26	11.78	2.34
Kiraya verilen arazi	12.82	2.87	11.57	1.82	0	0	20.00	0.26	0	0	10.00	0.26	12.60	5.21
Sulanan arazi (işlenen)	25.56	36.98	23.00	38.28	25.15	8.07	17.97	7.81	29.26	4.95	18.07	3.91	23.84	100.00
Sulanmayan arazi	14.17	3.13	13.11	2.34	13.00	1.56	10.00	0.26	7.5	0.52	4.00	0.26	12.74	8.07
Toplam arazi büyüklüğü	27.75	36.98	24.12	38.28	28.31	8.07	18.97	7.81	30.05	4.95	19.00	3.91	25.49	100.00

Toplam işlenen arazilerin hepsi sulanmakta olup, kiralanan, kiraya verilen ve sulanmayan arazi genel toplam işletme sayısına göre oldukça azdır. Arazi varlığının çoğunun kendi arazisini işleten aile işletmelerinden oluştuğu belirlenmiştir. Mülk arazisi olup tarım sigortası yaptıranların %36.98'i (27.75 da) riskli sevmemekte, %8.07'si (27.67 da) riske kayıtsız kalmakta ve %4.69'u (31.17 da) riskli sevmektedir. Tarım sigortası yaptırmayanların ise %38.02'si (23.92 da) riskli sevmemekte, %7.81'i (18.80 da) riske kayıtsız kalmakta ve %3.91'i (18.80 da) riskli sevmektedir. Kiralanan arazisi olup tarım sigortası yaptıranların %0.26'sı (10.00 da) riskli sevmektedir. Tarım sigortası yaptırmayanların ise %1.56'sı (14.67 da) riskli sevmemekte, %0.26'sı (5.00 da) riske kayıtsız kalmakta ve %0.26'sı (3.00 da) riskli sevmektedir. Kiraya verilen arazisi olup tarım sigortası yaptıranların %2.87'si (12.82 da) riskli sevmemektedir. Tarım sigortası yaptırmayanların ise %1.82'si (11.57 da) riskli sevmemekte, %0.26'sı (20.00 da) riske

kayıtsız kalmakta ve %0.26'sı (10.00 da) riski sevmektedir. Sulanan (işlenen) arazisi olup tarım sigortası yaptıranların %36.98'i (25.56 da) riski sevmemekte, %8.07'si (25.15 da) riske kayıtsız kalmakta ve %4.95'i (29.26 da) riski sevmektedir. Tarım sigortası yaptırmayanların ise %38.28'si (23.00 da) riski sevmemekte, %7.81'i (17.97 da) riske kayıtsız kalmakta ve %3.91'i (18.07 da) riski sevmektedir. Sulanmayan arazisi olup tarım sigortası yaptıranların %3.13'ü (14.17 da) riski sevmemekte, %1.56'sı (13.00 da) riske kayıtsız kalmakta ve %0.52'si (7.50 da) riski sevmektedir. Tarım sigortası yaptırmayanların ise %2.34'ü (13.11 da) riski sevmemekte, %0.26'sı (10.00 da) riske kayıtsız kalmakta ve %0.26'sı (4.00 da) riski sevmektedir. Toplam arazi büyüklüğüne göre tarım sigortası yaptıranların %36.98'i (27.75 da) riski sevmemekte, %8.07'si (28.31 da) riske kayıtsız kalmakta ve %4.95'i (30.05 da) riski sevmektedir. Tarım sigortası yaptırmayanların ise %38.28'i (24.12 da) riski sevmemekte, %7.81'i (18.97 da) riske kayıtsız kalmakta ve %3.91'i (19.00 da) riski sevmektedir.

Akçaöz ve ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada; çiftçilerin arazi mülkiyet yapısı incelendiğinde risk seven çiftçilerin arazilerinin, %77'sinin mülk, %20.4'ünün kiraya tutulan ve %2.6'sının ortağa tutulan araziden oluştuğu, riski sevmeyen çiftçilerin arazilerinin, %68.9'unun mülk, %26.6'sının kiraya tutulan, %1.5'inin ortağa tutulan, %2.9'sinin kiraya verilen ve %0.1'inin ortağa verilen araziden oluştuğu, riske kayıtsız çiftçilerin arazilerinin, %92.4'ünün mülk, %4.4'ünün kiraya tutulan ve %2.7'sinin kiraya verilen araziden oluştuğu ve tüm işletmelerde çiftçilerin arazilerinin, %73.2'sinin mülk, %23.2'sinin kiraya tutulan, %1.9'unun ortağa tutulan, %1.7'sinin kiraya verilen ve %0.1'inin ortağa verilen araziden oluştuğu belirlenmiştir. İpekçioğlu ve ark. (2010)'nın Şanlıurfa, Diyarbakır ve Adıyaman illerinde yaptıkları araştırmada, işletme arazisi içinde mülk arazide bitkisel ürün sigortası yaptıranlarda Diyarbakır'ın %100 ile, bitkisel ürün sigortası yaptırmayanlarda ise Adıyaman'ın %80 ile en fazla paya sahip olduğu ve bitkisel ürün sigortası yaptıranların %96'sının mülk araziye sahip olduğu ve araştırma alanında ortaklıkla arazi işleyeninin bulunmadığı tespit edilmiştir. Alay (2012) Kastamonu ilinde yaptığı çalışmada, işletmeler ortalaması itibariyle kiraya (%11.66) ve ortağa (%5.84) tutulan arazi miktarının oldukça az olduğunu, buna karşın tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan kesim de dahil olmak üzere işletmelerin kendi arazilerinin olduğunu ve genellikle kendi arazisini işleten aile işletmelerinden oluştuğunu belirlemiştir. Pezikoğlu ve ark. (2012) tarafından Bursa

ilinde yapılan araştırmada, sigorta yaptıran işletmelerde işletme arazisinin %59.8'inin 6zmlk arazi, %15.2'sinin kiralanan arazi ve %23.5'inin ortak işlenen arazi, sigorta yaptırmayan işletmelerde ise %17.0'sinin 6zmlk arazi, %56.0'sının kiralanan arazi ve %25.7'sinin ortak işlenen arazi olduğu ve arazi sahipliğinin sigorta yaptırma konusunda belirleyici bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Karamürsel ve ark. (2014) Isparta ilinde yaptıkları çalışmada, tarım sigortası yaptıran üreticilerde toplam işletme arazisi içerisindeki mülk arazinin oranının %94.08, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerde ise bu oranın %82.52 olduğunu saptamışlardır.

6.2.4. Üretim deseni

Tarımsal üretim faaliyetinde, bir üreticinin amacı elindeki kaynaklardan rasyonel bir biçimde yararlanarak gelirini mümkün olan en yüksek düzeye çıkarmaktır. Üretici bu amacına ulaşabilmek için, mevcut şartlara uygun biçimde üretimini çeşitlendirmektedir (Açıl ve Demirci, 1984).

İşletmelerdeki ürünlere göre arazi kullanım durumu izelge 6.26'da verilmiştir.

Çizelge 6.26. Üreticilerin ürettiği ürünlerin minimum/maksimum aralıkları ve üretilen ürün ortalamaları

Ürünler	Frekans	Minimum (da)	Maksimum (da)	Üreten İşletmelerde Ortalama (da)
Domates	150	1	37	9.97
Haşhaş	90	3	120	34.89
Kiraz	71	1	40	6.90
Salatalık	62	1	20	7.70
Soğan	59	1	42	9.75
Buğday	53	3	40	11.19
Elma	33	1	20	6.32
Arpa	32	2	21	10.97
Patlıcan	26	1	20	6.85
şeker pancarı	24	3	50	14.12
Kabak	24	2	28	9.25
Fiğ	21	1	10	5.71
şeftali	21	2	15	5.48

Çizelge 6.26. (Devam) Üreticilerin ürettiği ürünlerin minimum/maksimum aralıkları ve üretilen ürün ortalamaları

Ürünler	Frekans	Minimum (da)	Maksimum (da)	Üreten İşletmelerde Ortalama (da)
Ayçiçeği	17	2	35	9.65
Mısır	15	3	30	9.80
Biber	14	2	20	6.86
Patates	13	2	20	9.04
Fasulye	10	2	15	7.00
Ceviz	7	2	20	6.71
Çilek	7	2	10	5.71
Mercimek	7	3	10	7.29
Pırasa	7	3	10	6.57
Vişne	7	1	5	2.14
Armut	6	1	20	5.42
Nohut	6	3	5	4.33

*Bu soruda birden fazla cevap alınmıştır.

Üreticiler en fazla (%39.06'sı) 1 ile 37 dekar arasında ortalama 9.97 dekada domates üretmekte olup ikinci en önemli üretilen ürün haşhaş (%23.44'ü) 3 ile 120 dekar arasında ortalama 34.89 dekar'dır. Üçüncü en önemli üretilen ürün kiraz olup, (%18.49'u) 1 ile 40 dekar arasında ortalama 6.90 dekar, dördüncü en önemli üretilen ürün salatalık (%16.15'i) 1 ile 20 dekar arasında ortalama 7.70 dekar, beşinci en önemli üretilen ürün ağırlıklı olarak Suluova ilçesinde (Türkiye soğan üretiminin yaklaşık %16.4'ü) soğan olup, (%15.36'sı) 1 ile 42 dekar arasında ortalama 9.75 dekar'dır.

Üreticilerin ürettikleri ürünler Çizelge 6.27'de verilmiştir. Risk grupları itibariyle risk sevmeyip tarım sigortası yaptıran üreticilerin en fazla domates (%34.67), haşhaş (%33.56), soğan (%42.37) ve salatalık (%40.32) ürettikleri, yine aynı grupta tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise oransal olarak domates (%43.33), haşhaş (%40.00), kiraz (%40.85) ve salatalık (%46.77) ürettikleri görülmektedir. Riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerin en fazla haşhaş (%11.11), domates (%6.67), fiğ (%23.81), arpa (%15.63) ve buğday (%9.43) ürettikleri, yine aynı grupta tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin haşhaş (%8.89), domates (%5.33), elma (%15.15) ürettikleri belirlenmiştir.

Çizelge 6.27. Üreticilerin ürettikleri ürünler

Üretilen Ürünler	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Domates	52	34.67	65	43.33	10	6.67	8	5.33	8	5.33	7	4.67	150	39.06
Haşhaş	32	33.56	36	40.00	10	11.11	8	8.89	2	2.22	2	2.22	90	23.44
Kiraz	23	32.39	29	40.85	4	5.63	8	11.27	6	8.45	1	1.41	71	18.49
Salatalık	25	40.32	29	46.77	3	4.84	3	4.84	2	3.23	0	0	62	16.15
Soğan	25	42.37	15	25.42	4	6.78	5	8.48	7	11.86	3	5.09	59	15.36
Buğday	16	30.19	17	32.07	5	9.43	7	13.21	4	7.55	4	7.55	53	13.80
Elma	7	21.21	20	60.61	0	0	5	15.15	0	0	1	3.03	33	8.59
Arpa	11	34.38	8	25.00	5	15.63	3	9.37	1	3.12	4	12.50	32	8.33
Patlıcan	7	26.92	12	46.16	2	7.69	3	11.54	2	7.69	0	0	26	6.77
Şeker pancarı	10	41.67	11	45.83	0	0	1	4.17	0	0	2	8.33	24	6.25
Kabak	8	33.33	10	41.67	1	4.17	1	4.17	2	8.33	2	8.33	24	6.25
Fiğ	8	38.10	6	28.57	5	23.81	1	4.76	1	4.76	0	0	21	5.47
Şeftali	9	42.86	7	33.33	1	4.76	1	4.76	3	14.29	0	0	21	5.47
Ayçiçeği	3	17.65	6	35.30	0	0	2	11.76	2	11.76	4	23.53	17	4.43
Mısır	3	20.00	5	33.34	0	0	2	13.33	2	13.33	3	20.00	15	3.91
Biber	6	42.86	6	42.86	0	0	2	14.28	0	0	0	0	14	3.65
Patates	5	38.46	4	30.77	2	15.39	0	0	1	7.69	1	7.69	13	3.39
Fasulye	3	30.00	6	60.00	0	0	0	0	1	10.00	0	0	10	2.60
Ceviz	7	28.57	1	14.29	0	0	3	42.85	1	14.29	0	0	7	1.82
Çilek	2	28.57	3	42.86	2	28.57	0	0	0	0	0	0	7	1.82
Mercimek	3	42.86	2	28.57	0	0	0	0	0	0	2	28.57	7	1.82
Pırasa	2	28.57	1	14.29	1	14.29	0	0	3	42.85	0	0	7	1.82
Vişne	2	28.57	3	42.85	1	14.29	1	14.29	0	0	0	0	7	1.82
Armut	1	16.67	4	66.66	0	0	1	16.67	0	0	0	0	6	1.56
Nohut	2	33.33	1	16.67	0	0	0	0	0	0	3	50.00	6	1.56

*Bu soruda birden fazla cevap alınmıştır.

Riski sevip tarım sigortası yaptıran üreticilerin en fazla domates (%5.33), soğan (%11.86), kiraz (%8.45) ürettikleri ve yine aynı grupta tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise oransal olarak domates (%4.67), ayçiçeği (%23.53) ve buğday (%7.55) ürettikleri belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, üreticilerin tamamının buğday üretimlerinin olduğu, buğdaydan sonra yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan ikinci ürünün ise %39.44 ile şekerpancarı olduğu, şekerpancarı üretimini de sırasıyla %26.76 ile soğan ve %21.13 ile kavun yetiştiriciliğinin takip ettiğini, arpa ve ayçiçeği yetiştiriciliğinin ise %10 dolaylarında yapıldığını ve ayrıca yem bitkileri

yetiştiriciliğinin oldukça düşük düzeylerde (%1.41) olduğu belirlenmiştir. Kızıloğlu (2017)'nin Konya ili Akşehir ilçesinde yaptığı araştırmada, üreticilerin en fazla %58.89'nun 43.26 dekarda buğday, %43.33'nun kiraz, %37.78'nun arpa, %31.11'nun erik, %27.78'nun şeker pancarı ve %24.44'nun haşhaş yetiştirdikleri tespit edilmiştir.

6.2.5. Hayvan varlığı

Üreticilerin toplam hayvan varlığı Çizelge 6.28'de verilmiştir.

Çizelge 6.28. Üreticilerin toplam hayvan varlığının minimum ve maksimum aralıkları

Ürünler	Frekans	%	Minimum (adet)	Maksimum (adet)	Hayvan Varlığı Olan İşletmelerde Ortalama (adet)
İnek	163	42.45	1	67	13.72
Keçi	113	29.43	2	120	28.19
Koyun	105	27.34	2	200	28.23
Tosun	79	20.57	1	50	8.08
Dana	9	2.34	2	50	10.44
Buzağı	9	2.34	4	35	14.78
Kuzu	5	1.30	4	23	13.00
Oğlak	5	1.30	7	30	16.60

*Bu soruda birden fazla cevap alınmıştır.

Üreticilerin en fazla sahip olduğu hayvan %42.45 ile inek olup bunu %29.43 ile keçi ve %27.34 ile koyun takip etmektedir.

Büyükbaş hayvan varlığı

Üreticilerin büyükbaş hayvan varlığı Çizelge 6.29'da verilmiştir. Üreticilerin %56.25'i herhangi bir büyükbaş hayvana sahip değilken, %15.88'inin 1-10 baş arasında, %15.62'sinin 11-20 baş arasında, %5.99'unun 21-30 baş arasında, %3.13'ünün 31-40 baş arasında ve %3.13'ünün ise 41 baş ve üstünde büyükbaş hayvana sahip olduğu görülmektedir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun büyükbaş hayvana sahip olmadıkları belirlenmiştir.

Çizelge 6.29. Üreticilerin toplam büyükbaş hayvan varlığı

Toplam Büyükbaş Hayvan Varlığı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yok	81	21.09	82	21.36	21	5.47	20	5.21	6	1.56	6	1.56	216	56.25
1-10	21	5.47	24	6.25	3	0.78	5	1.30	3	0.78	5	1.30	61	15.88
11-20	26	6.77	18	4.69	4	1.04	4	1.04	6	1.56	2	0.52	60	15.62
21-30	8	2.09	10	2.60	3	0.78	1	0.26	1	0.26	0	0	23	5.99
31-40	4	1.04	5	1.30	0	0	0	0	3	0.79	0	0	12	3.13
41-+	2	0.52	8	2.08	0	0	0	0	0	0	2	0.53	12	3.13
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

*Bu soruda birden fazla cevap alınmıştır.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptıran çiftçilerin sadece %15.49'unun büyükbaş hayvanı olduğu, %9.86 ile çoğunluğunun 1-5 baş büyükbaş hayvana sahip olduğu, tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin ise %29.07'sinin büyükbaş hayvana sahip olduğu ve %17.44 ile çoğunluğunun 1-5 baş büyükbaş hayvanı olduğu belirlenmiştir. Tümer (2011a)'nın Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yaptığı araştırmada, büyükbaş hayvan varlığı bulunmayan işletmelerin %19.7 (24 işletme) oranında olduğu, 1-6 büyükbaş hayvanı olanların %20.5 (25 işletme), 7-25 büyükbaş hayvanı olanların %39.3 (48 işletme) ve 26 ve daha fazla büyükbaş hayvanı olanların ise %20.5 (25 işletme) oranında olduğu, 1-6 büyükbaş hayvanı olanların %64.0'ünün risk sevmeyen, %4.0'ünün riske nötr ve %32.0'sinin risk seven grupta bulunduğu, 7-25 büyükbaş hayvanı olanların %56.2'sinin risk sevmeyen, %27.1'inin riske nötr ve %16.7'sinin risk seven grupta yer aldığı, 26 ve daha fazla büyükbaş hayvanı olanların %40.0'inin risk sevmeyen, %32.0'sinin riske nötr ve %28.0'inin risk seven grupta bulunduğu, bu grupta riske nötr olan işletme sahiplerinin oranının diğer gruplara göre daha fazla olduğu ve bu çiftçilerin diğerlerine göre aldıkları riski yönetme eğilimlerinde oldukları tespit edilmiştir.

Üreticilerin büyükbaş hayvan dağılımı Çizelge 6.30'da verilmiştir. Büyükbaş hayvanların ortalaması 18.49'dur. Üreticilerin sahip oldukları büyükbaş hayvanların dağılımı; %42.45'i inek, %20.57'si tosun, %2.34'ü dana ve %2.34'ü buzağı olarak belirlenmiştir.

Çizelge 6.30. Üreticilerin büyükbaş hayvan dağılımı

Toplam Büyükbaş Hayvan Dağılımı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İnek	58	35.58	64	39.27	10	6.13	10	6.13	13	7.98	8	4.91	163	42.45
Tosun	31	39.24	33	41.77	5	6.33	4	5.06	5	6.33	1	1.27	79	20.57
Dana	4	44.45	3	33.33	0	0	0	0	0	0	2	22.22	9	2.34
Buzağı	5	55.56	2	22.22	0	0	0	0	1	11.11	1	11.11	9	2.34
Ortalama	16.82		20.85		16.60		13.40		18.69		20.33		18.49	

*Bu soruda birden fazla cevap alınmıştır.

Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun büyükbaş hayvanlardan ineğe sahip oldukları belirlenmiştir.

Küçükbaş hayvan varlığı

Üreticilerin küçükbaş hayvan varlığı Çizelge 6.31'de verilmiştir.

Çizelge 6.31. Üreticilerin toplam küçükbaş hayvan varlığı

Toplam Küçükbaş Hayvan Varlığı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yok	84	21.87	92	23.96	18	4.69	19	4.95	7	1.82	7	1.82	227	59.11
1-15	12	3.13	13	3.39	2	0.52	3	0.78	4	1.04	3	0.78	37	9.64
16-30	17	4.43	18	4.69	4	1.04	1	0.26	0	0	2	0.52	42	10.94
31-45	8	2.08	8	2.08	4	1.04	0	0	2	0.53	1	0.26	23	5.99
46-60	12	3.13	6	1.56	0	0	1	0.26	4	1.04	1	0.26	24	6.25
61-+	9	2.34	10	2.60	3	0.78	6	1.56	2	0.52	1	0.27	31	8.07
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

*Bu soruda birden fazla cevap alınmıştır.

Üreticilerin %59.11'i herhangi bir küçükbaş hayvana sahip değilken, %10.94'ünün 16-30 baş arasında, %9.64'ünün 1-15 baş arasında, %8.07'sinin 61 baş ve üstünde, %6.25'inin 46-60 baş arasında ve %5.99'unun ise 31-45 baş arasında küçükbaş hayvana sahip olduğu görülmektedir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun küçükbaş hayvana sahip olmadıkları belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptıran çiftçilerden %98.59'unun küçükbaş hayvanı bulunmazken bunlar arasında sadece bir kişinin 20 baş koyunu bulunduğu, tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin ise %83.72'sinin küçükbaş hayvanı bulunduğu, geriye kalan çiftçilerin hayvan sayılarının ise 20 ile 400 arasında değişim gösterdiği ve çoğunluğunun 26 baş ve üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Üreticilerin küçükbaş hayvan dağılımı Çizelge 6.32'de verilmiştir.

Çizelge 6.32. Üreticilerin küçükbaş hayvan dağılımı

Toplam Küçükbaş Hayvan Dağılımı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Keçi	39	34.52	42	37.17	8	7.08	9	7.96	9	7.96	6	5.31	113	29.43
Koyun	41	39.05	34	32.38	9	8.57	8	7.62	8	7.62	5	4.76	105	27.34
Kuzu	1	20.00	3	60.00	1	20.00	0	0	0	0	0	0	5	1.30
Oğlak	1	20.00	3	60.00	1	20.00	0	0	0	0	0	0	5	1.30
Ortalama	38.88		41.15		38.54		50.55		39.58		30.63		40.10	

*Bu soruda birden fazla cevap alınmıştır.

Küçükbaş hayvanların ortalaması 40.10'dur. Üreticilerin sahip oldukları küçükbaş hayvanların dağılımı; %29.43'ü keçi, %27.34'ü koyun, %2.34'ü kuzu ve %2.34'ü oğlak olarak belirlenmiştir. Risk grupları itibariyle risk sevmeyip tarım sigortası yaptıran (%39.05) ve riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%8.57) çoğunluğu küçükbaş hayvanlardan koyuna sahipken diğer tüm risk gruplarının ise keçiye sahip oldukları belirlenmiştir.

6.2.6 Alet-makine varlığı

Tarımsal mekanizasyon araçları; tarımsal üretimde işgücü verimliliğini artıran, maliyetleri düşüren, modern üretim teknolojilerinin kullanılmasını ve işlemlerin zamanında, uygun şekilde yapılmasını sağlayan, ürün kalitesini ve verimini artıran, önemli bir tarımsal üretim aracıdır (Miran, 2005).

Üreticilerin alet-makine varlığı dağılımı Çizelge 6.33'de verilmiştir.

Çizelge 6.33. Üreticilerin alet-makine varlığı dağılımı

Alet-Makine Varlığı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Traktör	131	36.29	140	38.78	28	7.76	29	8.03	19	5.26	14	3.88	361	94.01
Bıçerdöver	5	31.25	4	25.00	1	6.25	0	0	2	12.50	4	25.00	16	4.17

*Bu soruda birden fazla cevap alınmıştır.

Üreticilerin %94.01'i traktör sahibi ve %4.17'si ise bıçerdöver sahibidir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin en fazla traktör sahibi oldukları belirlenmiştir.

Tan ve ark. (2012) tarafından Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yapılan çalışmada, üreticilerden %95.0'inin çeşitli alet ve makinelere sahip oldukları belirlenmiştir.

Traktör varlığı

Üreticilerin traktör varlığı Çizelge 6.34'de verilmiştir.

Çizelge 6.34. Üreticilerin traktör varlığı

Traktör	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Var	131	34.11	140	36.46	28	7.29	29	7.55	19	4.95	14	3.65	361	94.01
Yok	11	2.87	7	1.82	3	0.78	1	0.26	0	0	1	0.26	23	5.99
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %94.01'i traktör sahibi ve %5.99'u ise traktör sahibi değildir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin büyük çoğunluğunun traktör sahibi oldukları belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, çiftçilerin %87.26'sının traktör sahibi olduğu, %12.74'ünün ise traktör sahibi olmadığı, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan çiftçilerde ise traktör sahibi olma ve olmama oranlarının her iki grup için de benzer olduğu saptanmıştır.

6.2.7. Tarım sigortasını etkileyen işletme özellikleri faktörlerinin belirlenmesi

Tarım sigortası ile işletme özellikleri arasındaki ilişki Çizelge 6.35'de verilmiştir.

Çizelge 6.35. Tarım sigortası ile işletme özellikleri arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
Arazi Büyüklüğü (da)	1-10	44	48.35	47	51.65	11.077	0.050 CC=0.167	5
	11-20	66	50.00	66	50.00			
	21-30	34	39.53	52	60.47			
	31-50	22	57.89	16	42.11			
	51-70	14	73.68	5	26.32			
	71-+	12	66.67	6	33.33			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Toplam Büyükbaş Hayvan Varlığı	Yok	108	50.00	108	50.00	8.913	0.113	5
	1-10	27	44.26	34	55.74			
	11-20	36	60.00	24	40.00			
	21-30	12	52.17	11	47.83			
	31-40	7	58.33	5	41.67			
	41-+	2	16.67	10	83.33			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Toplam Küçükbaş Hayvan Varlığı	Yok	109	48.02	118	51.98	4.428	0.490	5
	1-15	18	48.65	19	51.35			
	16-30	21	50.00	21	50.00			
	31-45	14	60.87	9	39.13			
	46-60	16	66.67	8	33.33			
	61-+	14	45.16	17	54.84			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Traktör	Var	178	49.31	183	50.59	1.156	0.282	1
	Yok	14	60.87	9	39.13			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Not: Khi-kare testi %5 anlamlılık düzeyine göre incelenmiştir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmaya ile işletme özellikleri faktörlerinden; toplam büyükbaş hayvan varlığı, toplam küçükbaş hayvan varlığı ve traktör sahipliği ile ilişkisi olup olmadığı istatistiksel açıdan Khi-kare analizi ile %95 güven düzeyinde incelenmiş ve ilişki istenilen önem düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmaya ile arazi büyüklüğü (da) arasında Khi-kare testi 0.050 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.167'dir. Arazi büyüklüğü arttıkça, tarım sigortası yaptırmaya eğiliminin arttığı belirlenmiştir.

Oruç ve ark. (2014) tarafından Tokat-Kazova yöresinde yapılan çalışmada, üreticilerin tarım sigortası yaptırma ile işletme arazisi ve tarımsal üretim faktörlerden; tarımsal faaliyet alanları arasında anlamlı ilişki tespit edilememiş, tarım sigortası yaptırmanın işletme büyüklüğü ile (ileri düzeyde) %99 düzeyinde anlamlı bir ilişkisi olduğu belirlenmiştir.

6.2.8. İşletme özelliklerine göre lojistik regresyon çözümlemesi

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin işletme özellikleri lojistik regresyon yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çoklu bağlantı sorununu gidermek için aralarında yüksek ilişki bulunan değişkenlerden uygun olanları (toplam işlenen arazi, mülk arazi, kiralanan arazi, kiraya verilen arazi, sulanan arazi, sulanmayan arazi, üretim deseni ve toplam küçükbaş hayvan varlığı) korelasyon matrisi (R) kullanılarak çalışmadan çıkarılmış ve geriye kalan değişkenlerle çalışmaya devam edilmiştir.

Üreticilerin tarım sigortası yaptırmalarına karar vermelerini etkileyen faktörler lojistik modeller olarak ele alınmıştır. Bu modellerde kullanılan işletme özellik değişkenleri ve özellikleri aşağıdaki gibidir:

Y=1, tarım sigortası yaptırma

Y=0, tarım sigortası yaptırmama

X1, üreticilerin arazi büyüklüğü (da) sürekli bir veri setidir. Bölüm 6.2.1'de veriler kategorik olarak ele alınmasına rağmen modelde kategorik olarak değerlendirilmemiştir.

X2, üreticilerin hayvan sahibi olma durumu kesikli bir veri setidir. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= hayvan sahibi olması, 2= hayvan sahibi olmaması olarak sınıflandırılmıştır. Ancak bölüm 6.2.5'de hayvan varlıkları büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı olmak üzere iki ayrı çizelgede ele alınmış ve sınıflandırılarak değerlendirilmiştir.

X3, üreticilerin traktör varlığı kesikli bir veri setidir. Bu setin iki alt kategorisi bulunmaktadır. 1= var, 2= yok olarak sınıflandırılmıştır.

Yukarıda belirtilen işletme özelliklerine ait üç tane bağımsız değişken modele alınmış, p değeri 0.05'den küçük olan ($p < 0.05$) bağımsız değişkenler genel modele dahil edilmiştir.

Modele ait bağımlı değişkenin sınıflandırmada ki başarı oranını gösteren sonuçlar Çizelge 6.36'da verilmiştir.

Çizelge 6.36. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları

		Tahmin Edilen		
		Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma		Doğrulama Oranı (%)
		Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Tarım Sigortası Yaptıranlar	
Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	114	78	59.4
	Tarım Sigortası Yaptıranlar	102	90	46.9
Genel				53.1

Bağımlı değişkene ait sınıflandırma sonuçlarına ait genel doğrulama oranı %53.1 olarak bulunmuştur. Uygulama sonucunda denklemdeki üç bağımsız değişkene ait katsayılar Çizelge 6.37'de verilmiştir. Ayrıca modelin Nagelkerke R Square değeri 0.038, -2 Log likelihood değeri 521.179, $\chi^2 = 7.073$ $p = 0.529$ (Hosmer ve Lemeshow test), $\chi^2 = 11.158$ $p = 0.011$ (Omnibus test) olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 6.37. İşletme özelliklerine göre lojistik regresyon çözümlemesi

Değişkenler		B	St. Hata	Wald	sd	P	Exp(B)	%95 Güven Aralığı	
								Alt Sınır	Üst Sınır
Step 1	Sabit	-0.193	0.173	1.254	1	0.263	0.824		
	Arazi Büyüklüğü (da)	0.011	0.005	4.588	1	0.032*	1.011	1.001	1.020
	Hayvan Sahibi Olma Durumu (1)	-0.506	0.252	4.028	1	0.045*	0.603	0.368	0.988
	Traktör (1)	0.811	0.454	3.191	1	0.074	2.250	0.924	5.475

Not: * 0.05 ihtimal düzeyinde istatistiki anlamlılığı göstermektedir.

$p < 0.05$ önemlilik düzeyi dikkate alındığında, bağımsız değişkenlerden arazi büyüklüğü ve hayvan sahibi olma durumunun önemli katkılarda bulunduğu ve bu nedenle genel lojistik regresyon denkleminde alınması gerektiğine karar verilmiştir. Önemli bulunan bu iki bağımsız değişken dışındaki diğer bağımsız değişken olan traktör varlığı ise $p < 0.05$ kriterine uymadığı için denkleme alınmamış ve tarım sigortası yaptırmaya karar verme davranışı üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir.

Üreticilerin sahip oldukları arazi büyüklüğü, tarım sigortası yaptırma durumuyla pozitif yönlü ilişkilidir ($p = 0.032$). Arazi büyüklüğü yüksek olan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılığı arazi büyüklüğü düşük olan üreticilerden anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Yani; üreticilerin arazi büyüklüğü arttıkça tarım sigortası yaptırma olasılıkları yaklaşık olarak 1.011 kat daha yüksektir.

Hayvan sahibi olma durumu değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile hayvan varlığı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu, referans grubuna göre (2, hayvan sahibi olmaması) hayvansal üretim faaliyetinde bulunan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları hayvansal üretim faaliyetinde bulunmayan üreticilere göre 1.66 (1/0.603) kat daha fazladır.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, istatistiksel açıdan $p < 0.10$ önemlilik düzeyinde, hayvan varlığı değişkeninin katsayısının negatif olmasının tarım sigortası yaptırma olasılığı ile hayvan varlığı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu, referans grubuna göre (2, hayvan varlığı olmayanlar) hayvansal üretim faaliyetinde bulunmayan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıklarının hayvansal üretim faaliyetinde bulunan üreticilere göre 1.54 (1/0.650) kat daha fazla olduğu, traktör sahibi olan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılığının traktör sahibi olmayan üreticilere göre 1.66 kat daha fazla olduğu, buğday ekim alanında gerçekleştirilecek olan bir birimlik artışın tarım sigortası yaptırma olasılığını 1.005 kat artıracığı, şeker pancarı ekim alanında gerçekleştirilecek olan bir birimlik artışın tarım sigortası yaptırma olasılığını 1.095 kat artıracığı belirlenmiştir. Bu 1.005 ve 1.095 kat artışların ilk bakışta çok da önemli bir artış değilmiş gibi görüldüğü ancak üreticilerin buğday ve şeker pancarı ekim alanlarında 10 birimlik bir artışın gerçekleştirileceği düşünüldüğünde, tarım sigortası yaptırma olasılığını daha da artacağı tespit edilmiştir.

6.3. Üreticilerin yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumları

6.3.1. Üreticilerin yeniliklere karşı tutumları

Tarımsal kalkınmanın ön koşulu yeni teknolojidir. Tarımda teknolojik yenilik kavramı, üretim sürecinde kullanılan, yeni veya geliştirilmiş girdileri ve yöntemleri kapsamaktadır. Tarımsal üretimin her aşamasında teknolojik yenilikler üreticilere aktarılmaktadır. Diğer sektörlerde olduğu gibi, tarımda da her geçen gün yeni teknolojilerin ve uygulamaların devreye girmesi ile sürekli bir gelişme ve ilerleme sözü konusudur. Tarımda yeni tekniklerin üreticilere en hızlı, en rasyonel ve bilinçli bir şekilde ulaştırılması gerekmektedir (Taluğ, 1974). Yenilikler, tarımsal üretimi ya da verimi artırıcı teknik ve uygulamalardır. Tarımsal yenilik, yalnızca yeni bulunmuş bir girdi ya da geliştirilmiş bir yöntemin ilk sunuluşunu içermemektedir. Yeniliğin herhangi bir ülke ya da yörede yayılmış olsa bile henüz yayılmadığı topluluklara sunulmasını da kapsamaktadır (Kızılaslan, 1997).

Üreticilerin yeniliklere karşı tutumları Çizelge 6.38'de verilmiştir.

Çizelge 6.38. Üreticilerin yeniliklere karşı tutumları

Yeniliklere Karşı Tutumları	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hemen kabul eder	30	7.81	24	6.25	8	2.08	10	2.61	6	1.56	7	1.82	85	22.13
Diğer üreticilerden sonra kabul eder	77	20.05	65	16.93	15	3.91	11	2.86	8	2.08	7	1.83	183	47.66
Herkesten sonra kabul eder	35	9.12	58	15.10	8	2.08	9	2.34	5	1.31	1	0.26	116	30.21
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin yenilikleri %47.66'sını diğer üreticilerden sonra, %30.01'i herkesten sonra ve %9.76'sını hemen kabul ettiğini belirtmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun yenilikleri diğer üreticilerden sonra kabul ettikleri belirlenmiştir.

Akdemir ve ark. (2001) tarafından Adana, Şanlıurfa ve Konya illerinde yapılan çalışmada, yenilikleri benimseyip uygulayan ilk kişi olma oranı Şanlıurfa ilinde %24

olarak belirlenmiştir. İpekçioğlu ve ark. (2010)'nın Şanlıurfa, Diyarbakır ve Adıyaman illerinde yaptıkları araştırmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin %62.00'sinin, bitkisel ürün sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %48.00'inin çevrelerinde yenilikleri benimseyip uygulayan ilk kişi oldukları tespit edilmiştir. Alay (2012) Kastamonu ilinde yaptığı çalışmada, üreticilerin genellikle tarımsal yenilikleri kabul ettiklerinin görüldüğünü, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %58.92'sinin hemen kabul ettiğini, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin %72.00'sinin diğer üreticilerden sonra kabul ettiklerini ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin tarım sigortası yaptıran üreticileri izleyerek daha sonra yaptırabileceklerinin düşünüldüğünü saptamıştır. Pezikoğlu ve ark. (2012) Bursa ilinde yaptıkları araştırmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin %53.6'sının yenilikleri uygulayanların sonucuna baktıktan sonra, %17.9'unun hemen, %14.3'ünün yenilikleri tümüyle başarılı olduktan sonra ve %14.3'ünün önce deneyip sonra, bitkisel ürün sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %48.0'inin yenilikleri tümüyle başarılı olduktan sonra, %40.0'inin yenilikleri uygulayanların sonucuna baktıktan sonra, %8.0'inin hemen ve %4.0'ünün önce deneyip sonra uyguladıklarını, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin, bitkisel ürün sigortası yaptırmayan üreticilere göre daha yenilikçi olduklarını tespit etmişlerdir. Karamürsel ve ark. (2014) tarafından Isparta ilinde yapılan çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin %68.42'sinin yenilikleri uygulayanların sonucuna baktıktan sonra, %15.79'unun hemen, %10.53'ünün önce deneme yapıp sonra, %3.51'inin faydasına inandıktan sonra ve %1.75'inin yeniliğin başarılı olduğu kesinleşinceye kadar bekledikten sonra, bitkisel ürün sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %63.93'ünün yenilikleri uygulayanların sonucuna baktıktan sonra, %14.75'inin yeniliğin başarılı olduğu kesinleşinceye kadar bekledikten sonra, %13.11'inin hemen, %6.56'sının önce deneme yapıp sonra ve %1.64'ünün karşısındakine güvendidikten sonra uyguladığı belirlenmiştir.

6.3.2. Üreticilerin yenilikleri uygulaması

Üreticilerin yenilikleri ne kadar uyguladıkları Çizelge 6.39'da verilmiştir. Üreticilerin tarımsal yeniliklerin %33.33'ü çoğunluğunu, %31.77'si çok azını, %24.74'ü bazılarını, %8.07'si tamamını ve %2.09'u hiçbirini uygulamaktadır.

Çizelge 6.39. Üreticilerin yenilikleri uygulaması

Yenilikleri Uygulama	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Tamamını	11	2.86	11	2.87	4	1.04	2	0.52	2	0.52	1	0.26	31	8.07
Çoğunluğunu	52	13.54	43	11.20	11	2.87	9	2.34	8	2.08	5	1.30	128	33.33
Bazılarını	39	10.16	32	8.33	5	1.30	10	2.61	2	0.52	7	1.82	95	24.74
Çok azını	40	10.42	56	14.58	11	2.86	7	1.82	7	1.83	1	0.26	122	31.77
Hiç birini	0	0	5	1.30	0	0	2	0.52	0	0	1	0.27	8	2.09
Toplam	142	3698	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Risk grupları itibariyle risk sevmeyip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%13.54) büyük bir kısmı yeniliklerin çoğunluğunu uygularken tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%14.58) ise yeniliklerin çok azını uyguladığı görülmüştür. Riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%2.56) büyük kısmı eşit oranlarda yeniliklerin çoğunluğunu ve çok azını uygularken tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%2.61) ise yeniliklerin bazılarını uyguladığı belirlenmiştir. Riski sevip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%2.08) büyük kısmı yeniliklerin çoğunluğunu uygularken tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.82) ise yeniliklerin bazılarını uyguladığı tespit edilmiştir.

Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, üreticilerin yenilikleri %41.97'sinin çoğunlukla, %40.74'ünün tamamen, %14.81'inin ara sıra, %2.47'sinin nadiren, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %50.00'sinin tamamen, %30.36'sının çoğunlukla, %19.64'ünün ara sıra, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %68.00'inin çoğunlukla, %20.00'sinin tamamen, %8.00'inin nadiren, %4.00'ünün ara sıra uyguladığı ve tarım sigortası yaptıran üreticilerin tarımsal yenilikleri hemen uygulama oranının daha yüksek olmasının tarım sigortası yaptırma durumu üzerinde olumlu etki yapabileceği tespit edilmiştir.

6.3.3. Üreticilerin en son uyguladıkları yenilikler

Üreticilerin en son uyguladıkları yenilikler Çizelge 6.40'da verilmiştir.

Çizelge 6.40. Üreticilerin en son uyguladıkları yenilikler

En Son Uygulanan Yenilikler	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Suni tohumlama	31	8.24	33	8.78	5	1.33	1	0.27	5	1.33	2	0.53	77	20.48
Yağmurlama sulama	23	6.12	27	7.18	6	1.60	7	1.86	2	0.53	3	0.80	68	18.09
Damla sulama	17	4.52	18	4.79	2	0.53	4	1.06	1	0.27	2	0.53	44	11.70
Tarım sigortası	21	5.59	1	0.26	3	0.80	0	0	1	0.26	0	0	26	6.91
Toprak analizi	25	6.65	36	9.58	10	2.66	9	2.39	4	1.06	4	1.06	88	23.40
Zirai Mücadele	4	1.06	6	1.60	0	0	0	0	0	0	1	0.27	11	2.93
Hibrit sebze tohumu	12	3.19	11	2.92	0	0	6	1.60	3	0.80	2	0.53	34	9.04
Örtü altı yetiştirme	6	1.60	7	1.86	4	1.06	1	0.27	1	0.27	0	0	19	5.06
Sertifikalı tohum	3	0.80	3	0.80	1	0.26	0	0	2	0.53	0	0	9	2.39
Toplam	142	37.77	142	37.77	31	8.24	28	7.45	19	5.05	14	3.72	376	100.00

Üreticilerin %23.40'ı toprak analizini, %20.48'i suni tohumlamayı, %18.09'u yağmurlama sulamayı, %11.70'i damla sulamayı, %9.04'ü hibrit sebze tohumunu, %6.91'i tarım sigortasını, %5.06'sı örtü altı yetiştirmeyi, %2.93'ü zirai mücadeleyi ve %2.39'u sertifikalı tohumu en son yenilik olarak uygulamıştır. Risk grupları itibariyle risk sevmeyip tarım sigortası yaptıran (%8.24) ve riskli sevip tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.06) çoğunluğu en son yenilik olarak suni tohumlamayı uygularken diğer tüm risk gruplarının ise en son yenilik olarak toprak analizini uyguladıkları belirlenmiştir.

Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, çiftçilerin tarımsal yenilik/yeni teknik olarak %95.06'sının zirai mücadele, %95.06'sının yağmurlama sulama, %90.12'sinin sertifikalı tohum, %86.41'inin suni tohumlama, %83.95'inin tarım sigortası, %82.71'inin damlama sulama, %79.01'inin hibrit sebze tohumu uyguladığı, bunun yanında toprak analizi (%60.49) yaptıran ve örtü altı yetiştiriciliği (%55.55) yapan çiftçilerin sayısının da önemli ölçüde olduğu, Kastamonu ilinin iklim şartlarının bağcılık yapmaya uygun olmadığı için bağcılık (%12.34) yapan çiftçi sayısının yok denilecek kadar az olduğu ve tarım sigortası yaptıran çiftçilerin diğer yeniliklerden yararlanma oranları ile tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin yeniliklerden yararlanma oranları arasında önemli fark olmadığı belirlenmiştir. Pezikoğlu ve ark. (2012) Bursa ilinde yaptıkları araştırmada, üreticilerin uyguladıkları yenilikler içinde sigorta yaptıran

grupta tarım sigortasının, sigorta yaptırmayan grupta ise entegre zirai mücadele uygulamalarının ilk sırada yer aldığını tespit etmişlerdir.

6.3.4. Üreticilerin yenilikleri öğrenme kaynağı

Üreticilerin yenilikleri öğrenme kaynağı Çizelge 6.41'de verilmiştir.

Çizelge 6.41. Üreticilerin yenilikleri öğrenme kaynağı

Yenilikleri Öğrenme Kaynağı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yayım elemanları	34	8.85	38	9.89	11	2.87	10	2.60	4	1.04	1	0.27	98	25.52
Önder çiftçiler	78	20.31	73	19.01	16	4.16	11	2.87	8	2.09	3	0.78	189	49.22
Görsel basın	15	3.91	12	3.12	1	0.26	4	1.04	0	0	3	0.78	35	9.11
Yazılı basın	5	1.31	2	0.52	0	0	0	0	4	1.04	1	0.26	12	3.13
İnternet	0	0	5	1.31	0	0	3	0.78	2	0.52	4	1.04	14	3.65
Muhtar	3	0.78	11	2.87	0	0	2	0.52	1	0.26	2	0.52	19	4.95
Köy öğretmeni	5	1.30	1	0.26	0	0	0	0	0	0	0	0	6	1.56
Köy imamı	1	0.26	1	0.26	2	0.52	0	0	0	0	1	0.26	5	1.30
Diğer çiftçiler	1	0.26	4	1.04	1	0.26	0	0	0	0	0	0	6	1.56
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticiler yenilikleri, %49.22'si önder çiftçilerden, %25.52'si yayım elemanlarından, %9.11'i görsel basından, %4.95'i muhtardan, %3.65'i internetten, %3.13'ü yazılı basından, %1.56'sı diğer çiftçilerden, %1.56'sı köy öğretmeninden ve %1.30'u köy imamından öğrendiklerini belirtmişlerdir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin yenilikleri en fazla önder çiftçilerden öğrendikleri tespit edilmiştir.

Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, üreticilerin tarımsal yenilikleri %79.01'inin tarım elemanlarından, %60.49'unun görsel basından, %35.80'inin yazılı basından ve %49.38'inin önder çiftçilerden öğrendikleri belirlenmiştir. Karamürsel ve ark. (2014)'nın Isparta ilinde yaptıkları araştırmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin yenilikleri %42.11'inin Tarım il-ilçe müdürlüğü elemanlarından, %35.09'unun köydeki diğer çiftçilerden, %24.56'sının gübre-ilaç bayilerinden, %17.54'ünün televizyondan, %3.51'inin internetten, bitkisel

ürün sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %45.90'ının Tarım il-ilçe müdürlüğü elemanlarından, %40.98'inin köydeki diğer çiftçilerden, %34.43'ünün gübre-ilaç bayilerinden, %13.11'inin televizyondan, %4.92'sinin internetten öğrendikleri tespit edilmiştir.

6.3.5. Üreticilerin herhangi bir yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler

Üreticilerin herhangi bir yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler Çizelge 6.42'de verilmiştir.

6.42. Üreticilerin herhangi bir yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler

Yeniliği Benimsemesini Teşvik Eden Etmenler	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ucuz olması	76	19.79	55	14.32	14	3.64	16	4.17	9	2.35	4	1.04	174	45.31
Bilgi düzeyi	46	11.98	66	17.19	12	3.13	9	2.34	6	1.56	4	1.04	143	37.24
Denenebilir olması	18	4.69	21	5.47	5	1.30	5	1.30	3	0.78	4	1.04	56	14.58
Basit-kolay olması	2	0.52	5	1.30	0	0	0	0	1	0.26	3	0.79	11	2.87
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %45.31'i yenilikleri ucuz olduğu, %37.24'ü o konuda bilgi sahibi olduğu, %14.58'i denenebilir olduğu ve %2.87'si basit ve kolay olduğu için benimsediklerini ifade etmişlerdir. Risk grupları itibariyle risk sevmeyip tarım sigortası yaptırmayan üreticilerle (%17.19) riskli sevip tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.04) büyük çoğunluğu yenilikleri bilgi sahibi olduğu için benimserken diğer tüm risk gruplarının ise yenilikleri ucuz olduğu için benimsedikleri belirlenmiştir.

6.3.6. Üreticilerin herhangi bir yeniliği uygulamasında yaşanan sıkıntılar

Üreticilerin herhangi bir yeniliği uygulamasında yaşanan sıkıntılar Çizelge 6.43'de verilmiştir. Üreticilerin %47.66'sı yenilikleri maddi problemlerden, %41.14'ü sadece bilgiye ulaşamamaktan, %11.20'si ise yenilikleri maddi problemlerden ve bilgiye ulaşamamaktan dolayı benimsemediklerini ifade etmişlerdir.

Çizelge 6.43. Üreticilerin herhangi bir yeniliği uygulamasında yaşanan sıkıntılar

Yeniliği Uygulamasında Yaşanan Sıkıntılar	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Maddi problemler	64	16.67	74	19.27	13	3.38	15	3.91	11	2.87	6	1.56	183	47.66
Bilgiye ulaşamamak	63	16.41	55	14.32	18	4.69	11	2.86	7	1.82	4	1.04	158	41.14
Her ikisi	15	3.90	18	4.69	0	0	4	1.04	1	0.26	5	1.31	43	11.20
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Risk grupları itibariyle riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticiler (%4.69) yenilikleri en fazla bilgiye ulaşamamaktan dolayı benimsemezken diğer tüm risk gruplarının ise yenilikleri en fazla maddi problemlerden dolayı benimsemedikleri belirlenmiştir.

6.3.7. Tarım sigortasını etkileyen yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutum faktörlerinin belirlenmesi

Tarım sigortası ile yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutum arasındaki ilişki Çizelge 6.44'de verilmiştir.

Çizelge 6.44. Tarım sigortası ile yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutum arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
Yeniliklere Karşı Tutumları	Hemen kabul eder	44	51.76	41	48.24	5.133	0.077	2
	Diğer üret. sonra kabul eder	100	54.64	83	45.36			
	Herkesten sonra kabul eder	48	41.38	68	58.62			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Yenilikleri Uygulama	Tamamını	17	54.84	14	45.16	10.211	0.037 CC=0.161	4
	Çoğunluğunu	71	55.47	57	44.53			
	Bazılarını	46	48.42	49	51.58			
	Çok azını	58	47.54	64	52.46			
	Hiç birini	0	0	8	100.00			
Toplam	192	50.00	192	50.00				
Yeniliği Benimsenmesini Teşvik Eden Etmenler	Ucuz olması	99	56.90	75	43.10	7.442	0.059	3
	Bilgi düzeyi	64	44.76	79	55.24			
	Denenebilir olması	26	46.43	30	53.57			
	Basit-kolay olması	3	27.27	8	72.73			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Çizelge 6.44. (Devam) Tarım sigortası ile yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutum arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
En Son Uygulanan Yenilikler	Hiç birini	0	0	8	100.00	35.270	0.000 CC=0.290	9
	Suni tohumlama	41	53.25	36	46.75			
	Yağmurlama sulama	31	45.59	37	54.41			
	Damla sulama	20	45.45	24	54.55			
	Tarım sigortası	25	96.15	1	3.85			
	Toprak analizi	39	44.32	49	55.68			
	Zirai Mücadele	4	36.36	7	63.64			
	Hibrit sebze tohumu	15	44.12	19	55.88			
	Örtü altı yetiştirme	11	55.89	8	42.11			
	Sertifikalı tohum	6	66.67	3	33.33			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı	Yayımlar	49	50.00	49	50.00	21.492	0.006 CC=0.230	8
	Önder çiftçiler	102	53.97	87	46.03			
	Görsel basın	16	45.71	19	54.28			
	Yazılı basın	9	75.00	3	25.00			
	İnternet	2	14.29	12	85.71			
	Muhtar	4	21.05	15	78.95			
	Köy öğretmeni	5	83.33	1	16.67			
	Köy imamı	3	60.00	2	40.00			
	Diğer çiftçiler	2	33.33	4	66.67			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Yeniliği Uygulamasında Yaşanan Sıkıntılar	Maddi problemler	88	48.09	95	51.91	5.132	0.077	2
	Bilgiye ulaşamamak	88	55.70	70	44.30			
	Her ikisi	16	37.21	27	62.79			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Not: Khi-kare testi %5 anlamlılık düzeyine göre incelenmiştir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmaya ile yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutum faktörlerinden; üreticilerin yeniliklere karşı tutumları, yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler ve yeniliği uygulamasında yaşanan sıkıntılar ile ilişkisi olup olmadığı istatistiksel açıdan Khi-kare analizi ile %95 güven düzeyinde incelenmiş ve ilişki istenilen önem düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmaya ile yenilikleri uygulama arasında Khi-kare testi 0.037 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.161'dir. Yenilikleri uygulama arttıkça, tarım sigortası yaptırmaya eğilimi de artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmaya ile en son uygulanan yenilikler arasında Khi-kare testi 0.000 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC)

0.290'dır. Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile yenilikleri öğrenme kaynağı arasında Khi-kare testi 0.006 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.230'dur .

6.3.8. Üreticilerin yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumları lojistik regresyon yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çoklu bağlantı sorununu gidermek için aralarında yüksek ilişki bulunan değişkenlerden uygun olanları (üreticilerin yenilikleri uygulaması ve en son uyguladıkları yenilikler) korelasyon matrisi (R) kullanılarak çalışmadan çıkarılmış ve geriye kalan değişkenlerle çalışmaya devam edilmiştir.

Üreticilerin tarım sigortası yaptırmalarına karar vermelerini etkileyen faktörler lojit modeller olarak ele alınmıştır. Bu modellerde kullanılan yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumlarıyla ilgili değişkenler ve özellikleri aşağıdaki gibidir:

Y=1, tarım sigortası yaptırma

Y=0, tarım sigortası yaptırmama

X1, üreticilerin yeniliklere karşı tutumları kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti üç alt kategoriden oluşmaktadır. 1= hemen kabul eder, 2= diğer üreticilerden sonra kabul eder, 3= herkesten sonra kabul eder olarak sınıflandırılmıştır.

X2, üreticilerin yenilikleri öğrenme kaynağı kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti dokuz alt kategoriden oluşmaktadır. 1= yayım elemanları, 2= önder çiftçiler, 3= görsel basın, 4= yazılı basın, 5= internet, 6= muhtar, 7= köy öğretmeni, 8= köy imamı, 9= diğer çiftçiler olarak sınıflandırılmıştır.

X3, üreticilerin yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti dört alt kategoriden oluşmaktadır. 1= ucuz olması, 2= bilgi düzeyi, 3= denenebilir olması, 4= basit-kolay olması olarak sınıflandırılmıştır.

X4, üreticilerin yeniliği uygulamasında yaşanan sıkıntılar kesikli bir veri setidir ve iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= maddi problemler, 2= bilgiye ulaşamamak, 3= her ikisi olarak sınıflandırılmıştır.

Yukarıda belirtilen yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumlarına ait dört tane bağımsız değişken modele alınmış, p değeri 0.05'den küçük olan ($p < 0.05$) bağımsız değişkenler genel modele dahil edilmiştir.

Modele ait bağımlı değişkenin sınıflandırmada ki başarı oranını gösteren sonuçlar Çizelge 6.45'de verilmiştir.

Çizelge 6.45. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları

		Tahmin Edilen		
		Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma		Doğrulama Oranı (%)
		Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Tarım Sigortası Yaptıranlar	
Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	118	74	61.5
	Tarım Sigortası Yaptıranlar	69	123	64.1
Genel				62.8

Bağımlı değişkene ait sınıflandırma sonuçlarına ait genel doğrulama oranı %62.8 olarak bulunmuştur. Uygulama sonucunda denklemdeki dört bağımsız değişkene ait katsayılar Çizelge 6.46'da verilmiştir. Ayrıca modelin Nagelkerke R Square değeri 0.138, -2 Log likelihood değeri 490.416, $\chi^2 = 5.542$ $p = 0.698$ (Hosmer ve Lemeshow test), $\chi^2 = 41.921$ $p = 0.000$ (Omnibus test) olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 6.46. Üreticilerin yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi

Değişkenler		B	St. Hata	Wald	sd	P	Exp(B)	%95 Güven Aralığı	
								Alt Sınır	Üst Sınır
Step 1	Sabit	0.500	0.327	2.337	1	0.126	1.649		
	Yeniliklere Karşı Tutumları			7.611	2	0.022*			
	Yeniliklere Karşı Tutumları (1)	-0.017	0.290	0.003	1	0.954	0.983	0.557	1.735
	Yeniliklere Karşı Tutumları (2)	-0.677	0.316	4.577	1	0.032*	0.508	0.274	0.945

Çizelge 6.46. (Devam) Üreticilerin yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi

Değişkenler	B	St. Hata	Wald	sd	P	Exp(B)	%95 Güven Aralığı	
							Alt Sınır	Üst Sınır
Step 1								
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı			19.214	8	0.014*			
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (1)	0.173	0.266	0.424	1	0.515	1.189	0.706	2.004
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (2)	-0.100	0.416	0.058	1	0.810	0.905	0.400	2.046
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (3)	1.241	0.718	2.991	1	0.084	3.459	0.848	14.115
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (4)	-1.776	0.814	4.756	1	0.029*	0.169	0.034	0.835
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (5)	-1.453	0.616	5.565	1	0.018*	0.234	0.070	0.782
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (6)	1.923	1.174	2.684	1	0.101	6.844	0.686	68.321
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (7)	0.411	0.980	0.176	1	0.675	1.508	0.221	10.301
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (8)	-0.578	0.958	0.364	1	0.546	0.561	0.086	3.667
Yeniliği Benimsemesini Teşvik Eden Etmenler			8.293	3	0.040*			
Yeniliği Benimsemesini Teşvik Eden Etmenler (1)	-0.634	0.246	6.616	1	0.010*	0.531	0.327	0.860
Yeniliği Benimsemesini Teşvik Eden Etmenler (2)	-0.341	0.347	0.963	1	0.326	0.711	0.360	1.405
Yeniliği Benimsemesini Teşvik Eden Etmenler (3)	-1.274	0.772	2.721	1	0.099	0.280	0.062	1.271
Yeniliği Uygulamasında Yaşanan Sıkıntılar			2.082	2	0.353			
Yeniliği Uygulamasında Yaşanan Sıkıntılar (1)	0.146	0.242	0.363	1	0.547	1.157	0.720	1.860
Yeniliği Uygulamasında Yaşanan Sıkıntılar (2)	-0.408	0.400	1.038	1	0.308	0.665	0.304	1.457

Not: * 0.05 ihtimal düzeyinde istatistiki anlamlılığı göstermektedir.

$p < 0.05$ önemlilik düzeyi dikkate alındığında, bağımsız değişkenlerden yeniliklere karşı tutumların, yenilikleri öğrenme kaynağın ve yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenlerin önemli katkılarda bulunduğu ve bu nedenle genel lojistik regresyon denkleminde alınması gerektiğine karar verilmiştir. Önemli bulunan bu üç bağımsız değişken dışındaki diğer bağımsız değişken olan yeniliği uygulamasında yaşanan sıkıntılar ise $p < 0.05$ kriterine uymadığı için denkleme alınmamış ve tarım sigortası yaptırmaya karar verme davranışı üzerinde etkili olmadığı düşünülmüştür.

Yeniliklere karşı tutumları değişkeninin katsayısının negatif olması, tarım sigortası yaptırma olasılığı ile yeniliklere karşı tutumları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (3, herkesten sonra kabul eder) yenilikleri hemen kabul eden üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya olasılıkları yenilikleri

herkesten sonra kabul eden üreticilerle karşılaştırıldığında 1.968 (1/0.508) kat daha yüksektir.

Yenilikleri öğrenme kaynağı değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile yenilikleri öğrenme kaynağı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (5, internet) yenilikleri yayım elemanlarından öğrenen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları yenilikleri internetten öğrenen üreticilerle karşılaştırıldığında 5.917 (1/0.169) kat daha yüksektir. Ayrıca referans grubuna göre (6, muhtar) yenilikleri yayım elemanlarından öğrenen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları yenilikleri muhtardan öğrenen üreticilerle karşılaştırıldığında 4.274 (1/0.234) kat daha yüksektir.

Yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, bilgi düzeyi) yeniliğin benimsemesini teşvik eden etmenlerden ucuz olmasını tercih eden üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları yeniliğin benimsemesini teşvik eden etmen bilgi düzeyi olan üreticilerle karşılaştırıldığında 1.883 (1/0.531) kat daha yüksektir.

6.4. Üreticilerin haberleşme davranışları

Kitle iletişim araçlarının (gazete, televizyon, radyo, dergi gibi) kullanımının kırsal alandaki toplumların değişiminde, modernleşmesinde ve dışa dönük bir toplum haline gelmelerinde önemli bir payının olduğu ifade edilmektedir. Kitle iletişim araçları, toplumun hemen hemen tamamına hitap ettiği için, sunulan yenilik hakkında toplumun büyük kesimi haberdar olmaktadır (Esengün ve Sivaslıgil, 1993). Ayrıca, bu araçlar sayesinde bilgiyi büyük kitlelere daha az zamanda, hızlı, kolay ve düşük maliyetle ulaştırma imkânı olabilmektedir (Almus, 1999).

Araştırmanın bu bölümünde üreticilerin tarımda yeni bilgi ve teknolojileri takip etmelerinin ayrıca karşılaştıkları herhangi bir tarımsal sorunu gidermeleri konusunda ne gibi bir tutum içerisinde olduklarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

6.4.1. Ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüşme ve sıklığı

Üreticilerin yayım elemanları ile görüşme eğilimleri yenilikleri benimseme davranışlarına etkili olması beklenen bir durumdur (Taluğ, 1974).

Üreticilerin ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüşüp görüşmedikleri Çizelge 6.47'de verilmiştir.

Çizelge 6.47. Üreticilerin ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüşüp görüşmedikleri

ZM/ZT/TD ile Görüşme	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Görüşüyor	105	27.34	94	24.48	23	5.99	19	4.95	14	3.65	9	2.34	264	68.75
Görüşmüyor	37	9.64	53	13.80	8	2.08	11	2.86	5	1.30	6	1.57	120	31.25
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %68.75'i ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüştiklerini, %31.25'i ise ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüşmediklerini ifade etmişlerdir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüştikleri belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, çiftçilerin yarısından fazlasının (%65.61) ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüştüğü, %34.39'unun görüşmediği, ayrıca tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan çiftçiler ayrı ayrı incelendiğinde de her iki grup arasında bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Oruç ve ark. (2014) Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin %52.45'inin, Küçükbağlar köyünde %38.23'ünün ve Kuşoturağı köyünde ise %66.66'sının tarım danışmanlarıyla hiç görüşmedikleri yada çok nadir görüştiklerini belirlemişlerdir.

Üreticilerin ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüşüp görüşmedikleri Çizelge 6.48'de verilmiştir.

Çizelge 6.48. Üreticilerin ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüşüp görüşmedikleri

ZM/ZT/TD ile Görüşme Sıklığı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Arada sırada	58	21.97	62	23.49	13	4.92	13	4.93	9	3.41	6	2.27	161	60.99
Haftada 1-2 kez	41	15.53	27	10.23	8	3.03	5	1.89	4	1.51	2	0.76	87	32.95
Her gün	6	2.27	5	1.89	2	0.76	1	0.38	1	0.38	1	0.38	16	6.06
Toplam	105	39.77	94	35.61	23	8.71	19	7.20	14	5.30	9	3.41	264	100.00

Üreticilerin %60.99'u arada sırada, %32.95'i haftada 1-2 kez ve %6.06'sı ise her gün ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüştiklerini ifade etmişlerdir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun arada sırada ziraat mühendisi, ziraat teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüştikleri tespit edilmiştir.

Tümer (2011a) tarafından Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yapılan araştırmada, çiftçilerin tarım ile ilgili konularda ziraat mühendisi/teknisyenine danışma oranının %59.0 (72 kişi) olduğu ve bu çiftçilerin %56.9'unun risk sevmeyen, %26.4'ünün riske nötr ve %16.7'sinin risk seven grupta yer aldığı belirlenmiştir. Alay (2012) Kastamonu ilinde yaptığı çalışmada, çiftçilerin teknik elemanlarla %69.13'ünün herhangi bir sorunları olduğunda, %19.75'inin hiç görüşmediği, %11.12'sinin ayda 1-2 kere, tarım sigortası yaptıranların %66.07'sinin herhangi bir sorunları olduğunda, %17.86'sının hiç görüşmediği, %16.07'sinin ayda 1-2 kere ve tarım sigortası yaptırmayanların ise %76.00'sinin sorunu olduğunda, %24.00'ünün ise hiç görüşmediği tespit etmiştir.

6.4.2. Ziraat odası/ kooperatif/ çiftçi toplantıları gibi faaliyetlere katılım

Geçmiş yıllarda yapılmış 3 000 yayılma araştırmasından ortaya çıkan sonuçlar, erken benimseyenlerin geç benimseyenlere oranla sosyal katılımlarının daha fazla olduğunu göstermiştir (Taluğ ve Tatlıdil, 1993).

Üreticilerin ziraat odası/ kooperatif/ çiftçi toplantıları gibi faaliyetlere katılımları Çizelge 6.49'da verilmiştir.

Çizelge 6.49. Üreticilerin tarımsal yayım-egitim faaliyetlerine katılımları

Tarımsal Yayım-Eğitim Faaliyetlerine Katılım	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Katılıyor	59	15.37	62	16.15	11	2.86	10	2.60	7	1.82	5	1.30	154	40.10
Katılmıyor	83	21.61	85	22.13	20	5.21	20	5.21	12	3.13	10	2.61	230	59.90
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %59.90'ının tarımsal yayım-egitim faaliyetlerine katılmadıkları, %40.10'unun ise ziraat odası/ kooperatif/ çiftçi toplantıları gibi faaliyetlere katıldıkları belirlenmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun tarımsal yayım-egitim faaliyetlerine katılmadıkları belirlenmiştir.

Yavuz (2010) Ankara ili Polatlı ilçesinde yaptığı çalışmasında, tüm üreticilerin %67.52'sinin, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %70.42'sinin ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %65.12'sinin herhangi bir toplantı veya benzeri çiftçi faaliyetine katılmadığını tespit etmiştir. Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, çiftçilerin faaliyetlere katılma durumları incelendiğinde %42.10'unun sürekli, %26.3'ünü çoğunlukla, %15.78'inin yarı yarıya, diğerlerinin ise belirli aralıklarla katıldıkları, tarım sigortası yaptıran çiftçilerin %57.69'unun sürekli, %25.00'inin çoğunlukla, %11.53'ünün ise yarı yarıya katıldığı ve tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin ise %8.33'ünün sürekli, %29.16'sinin çoğunlukla, %25.00'inin yarı yarıya ve %16.66'sinin ise nadiren veya hiç katılmadıkları belirlenmiştir. Tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin faaliyetlere katılma durumlarının düzensizlik gösterdiği, tarım sigortası yaptırma durumu ile faaliyetlere katılma durumu arasında doğru orantılı bir ilişki olabileceği saptanmıştır. Oruç ve ark. (2014)'nın Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin %37.28'inin, Küçükbağlar köyünde %33.82'sinin ve Kuşoturağı köyünde ise %40.74'ünün çiftçi toplantılarına katıldıkları belirlenmiştir.

6.4.3. Radyo dinleme sıklığı

Üreticilerin radyo dinleme sıklığı Çizelge 6.50'de verilmiştir.

Çizelge 6.50. Üreticilerin radyo dinleme sıklığı

Radyo Dinleme Sıklığı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Hiç	13	3.38	28	7.29	0	0	7	1.82	1	0.26	8	2.09	57	14.84
Arada sırada	34	8.86	51	13.28	5	1.30	6	1.56	5	1.30	4	1.04	105	27.34
Haftada 1-2 kere	19	4.95	11	2.87	5	1.30	5	1.30	2	0.52	0	0	42	10.94
Her gün	76	19.79	57	14.84	21	5.47	12	3.13	11	2.87	3	0.78	180	46.88
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %46.88'i her gün, %27.34'ü arada sırada, %14.84'ü radyo dinleme alışkanlıklarının olmadığını ve %10.94'ü ise haftada 1-2 kere radyo dinlediklerini ifade etmişlerdir. Risk grupları itibariyle riskli sevip tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%2.09) çoğunluğunun radyo dinleme alışkanlıkları yokken diğer tüm risk gruplarının çoğunluğunun ise her gün radyo dinledikleri tespit edilmiştir.

Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, çiftçilerin %71.60'ının arada sırada radyo dinlediği ve genellikle düzenli radyo dinleme alışkanlıklarının olmadığı, tarım sigortası yaptıranların %12.51'inin, tarım sigortası yaptırmayanların ise %16.00'sinin düzenli radyo dinleme alışkanlıkları olduğu ve düzenli radyo dinleme alışkanlığının tarım sigortası yaptırma durumu ile doğru orantılı olarak artış göstermediği tespit edilmiştir. Oruç ve ark. (2014)'nın Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin %82.27'sinin, Küçükbağlar köyünde %86.76'sinin ve Kuşoturağı köyünde ise %77.78'inin radyo dinleme alışkanlığı olmadığı veya çok nadir dinlediği belirlenmiştir.

6.4.4. Televizyon izleme sıklığı

Üreticilerin televizyon izleme sıklığı Çizelge 6.51'de verilmiştir. Üreticilerin %88.80'i her gün, %6.25'i arada sırada, %2.87'si haftada 1-2 kere televizyon izlediğini ve %2.08'i ise televizyon izlemediğini belirtmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun her gün televizyon izledikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 6.51. Üreticilerin televizyon izleme sıklığı

Televizyon İzleme Sıklığı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hiç	1	0.26	4	1.04	0	0	2	0.52	0	0	1	0.26	8	2.08
Arada sırada	3	0.78	13	3.39	0	0	3	0.78	1	0.26	4	1.04	24	6.25
Haftada 1-2 kere	4	1.04	5	1.30	0	0	1	0.26	0	0	1	0.27	11	2.87
Her gün	134	34.90	125	32.55	31	8.07	24	6.25	18	4.69	9	2.34	341	88.80
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, kitle iletişim araçlarının en önemli parçası olan televizyonun çiftçilerin büyük bir çoğunluğu (%76.56) tarafından her gün izlendiği tespit edilmiştir. Oruç ve ark. (2014)'nın Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları araştırmada, Küçükbağlar köyünde üreticilerin tamamının, Kuşoturağı köyünde %98.15'inin ve genel olarak çiftçilerin %99.07'sinin en fazla takip ettiği kitle iletişim aracının televizyon olduğu belirlenmiştir.

6.4.5. Gazete okuma sıklığı

Üreticilerin gazete okuma sıklığı Çizelge 6.52'de verilmiştir.

Çizelge 6.52. Üreticilerin gazete okuma sıklığı

Gazete Okuma Sıklığı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hiç	78	20.31	104	27.08	21	5.47	19	4.95	8	2.08	6	1.57	236	61.46
Arada sırada	47	12.24	30	7.82	7	1.82	8	2.08	7	1.82	5	1.30	104	27.08
Haftada 1-2 kere	9	2.35	12	3.12	3	0.78	0	0	3	0.78	1	0.26	28	7.29
Her gün	8	2.08	1	0.26	0	0	3	0.78	1	0.27	3	0.78	16	4.17
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %61.46'sı gazete okumadığını, %27.08'i arada sırada, %7.29'u haftada 1-2 kere ve %4.17'si ise her gün gazete okuduğunu belirtmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin en fazla gazete okumadıkları tespit edilmiştir.

Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, işletmeler ortalamaları itibariyle incelendiğinde büyük çoğunluğunun (%51.85) arada sırada, %23.46'sının her gün, %11.11'inin haftada 1-2 kere gazete okuduğu, %13.58'inin hiç gazete okumadığı, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan gruplarda da benzer oranların görüldüğü, çiftçilerin genelinde gazete okuma alışkanlığının olduğu ve Kastamonu ilindeki çiftçilerin kültürel bilincinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Oruç ve ark. (2014)'nın Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin %79.49'unun, Küçükbağlar köyünde %86.76'sının ve Kuşoturağı köyünde ise %72.22'sinin günlük gazete okumadığı yada çok nadir okuduğu tespit edilmiştir.

6.4.6. Aktif olarak internet kullanımı ve sıklığı

Kozmopolit haberleşme kanalları bir yeniliği erken benimseyenler için oldukça önemlidir. Yenilikler bir sosyal sisteme dış kanallardan girer, ilk benimseyenler kozmopolit kanallara dayananlar, yani kozmopolit kanalları kullananlardır. Kitle iletişim kanalları tamamen kozmopolit kanallardır (Taluğ ve Tatlıdil, 1993).

Üreticilerin aktif olarak internet kullanıp kullanmadığı Çizelge 6.53'de verilmiştir.

Çizelge 6.53. Üreticilerin aktif internet kullanım durumu

Aktif İnternet Kullanımı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kullanıyor	111	28.91	123	32.03	28	7.29	23	5.99	18	4.69	13	3.38	316	82.29
Kullanmıyor	31	8.07	24	6.25	3	0.78	7	1.82	1	0.26	2	0.53	68	17.71
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %82.29'u aktif olarak internet kullanırken, %17.71'i ise aktif olarak internet kullanmadığını ifade etmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin büyük çoğunluğunun aktif olarak internet kullandıkları belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptıran ve internet hakkında bilgisi olan çiftçilerin %16.00'sinin ve tarım sigortası yaptırmayan ve internet hakkında bilgisi olan çiftçilerin ise %88.89'unun aktif olarak

internet kullandığı belirlenmiştir. Tan ve ark. (2012)'nin Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yaptıkları araştırmada, üreticilerden %43.0'ünün internet kullanmakta olduğu tespit edilmiştir. Oruç ve ark. (2014)'nin Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin %77.89'unun, Küçükbağlar köyünde %70.59'unun ve Kuşoturağı köyünde ise %85.19'unun internet kullanmadığı yada çok nadir kullandığı belirlenmiştir. Kuşoturağı köyünde bu oranın Küçükbağlar köyüne göre yüksek çıkmasının sebebinin ilkokul mezunu sayısının ve yaş ortalamasının daha yüksek olması olduğu saptanmıştır.

Üreticilerin internette haberleri takip etme sıklığı Çizelge 6.54'de verilmiştir.

Çizelge 6.54. Üreticilerin internette haberleri takip etme sıklığı

İnternette Haberleri Takip Etme Sıklığı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hiçbir zaman	1	0.32	3	0.95	1	0.32	3	0.95	0	0	1	0.31	9	2.85
Çok nadir	24	7.59	44	13.92	9	2.85	7	2.21	4	1.27	1	0.32	89	28.16
Bazen	55	17.41	45	14.24	9	2.85	7	2.22	2	0.63	2	0.63	120	37.98
Çoğu zaman	29	9.18	24	7.59	5	1.58	5	1.58	8	2.53	7	2.22	78	24.68
Her zaman	2	0.63	7	2.22	4	1.26	1	0.32	4	1.27	2	0.63	20	6.33
Toplam	111	35.13	123	38.92	28	8.86	23	7.28	18	5.70	13	4.11	316	100.00

Üreticilerin %37.98'i bazen, %28.16'sı çok nadir, %24.68'i çoğu zaman, %6.33'ü her zaman internette haberleri takip ettiğini ve %2.85'i ise internette haberleri takip etmediğini belirtmiştir. Risk grupları itibarıyla riskli sevmeyip tarım sigortası yaptıran (%17.41) ve yaptırmayan (%14.24) üreticilerin büyük çoğunluğu bazen internette haberleri takip ederken, riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran (%2.85) ve yaptırmayan (%2.22) üreticilerin büyük çoğunluğunun ise çok nadir ya da bazen internette haberleri takip ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca riskli seven tarım sigortası yaptıran (%2.53) ve yaptırmayan (%2.22) üreticilerin ise çoğu zaman internette haberleri takip ettikleri tespit edilmiştir.

Oruç ve ark. (2014) tarafından Tokat-Kazova yöresinde yapılan çalışmada, üreticilerin %37.23'ünün, Küçükbağlar köyünde %36.00'sinin ve Kuşoturağı köyünde ise %38.46'sinin tarımsal konularda internette haberleri takip etmediği yada çok nadir takip ettiği belirlenmiştir.

6.4.7. Tarım sigortalarından haberdar olma durumu

Üreticilerin tarım sigortalarını daha önce duyup duymadıkları Çizelge 6.55'de verilmiştir.

Çizelge 6.55. Üreticilerin tarım sigortalarını duyup duymadıkları

Tarım Sigortalarını Duyup Duymadıkları	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Duymuşlar	142	36.98	128	33.33	31	8.07	25	6.51	19	4.95	12	3.13	357	92.97
Duymamışlar	0	0	19	4.95	0	0	5	1.30	0	0	3	0.78	27	7.03
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %92.97'si tarım sigortalarını duyduğunu, %7.03'ü ise tarım sigortalarını duymadığını belirtmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin büyük çoğunluğunun tarım sigortalarını duydukları belirlenmiştir.

Aslan ve ark. (2012) tarafından Malatya ilinde yapılan çalışmada, üreticilerin %100'ünün, %81.1'inin ise 2005 yılı ve sonrasında tarım sigortasından haberdar oldukları belirlenmiştir. Karamürsel ve ark. (2014)'nin Isparta ilinde yaptıkları araştırmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin tamamının tarım sigortası uygulamalarından haberdar olduklarını, sigorta yaptıran üreticilerin %57.90'ının, sigorta yaptırmayan üreticilerin ise %65.57'sinin 2005 yılı ve sonrasında tarım sigortasından haberdar olduklarını tespit etmişlerdir. Sayın ve ark. (2014) Antalya ilinde yaptıkları çalışmada, tüm üreticilerin %74.59'unun, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %72.13'ünün ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %77.05'inin tarım sigortası uygulamalarını 2005 yılından sonra duyduklarını belirlemişlerdir. Sıray ve ark. (2015)'nin Ordu ve Trabzon illerinde yaptıkları araştırmada, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %95.08'inin ve yaptırmayan üreticilerin ise %81.48'inin tarım sigortası uygulamalarını 2005 yılından sonra duyduklarını tespit etmişlerdir.

Üreticilerin tarım sigortalarını ne kadar süre önce duymadıkları Çizelge 6.56'da verilmiştir.

Çizelge 6.56. Üreticilerin tarım sigortalarını ne kadar süre önce duydukları

Tarım Sigortalarını Duydukları (yıl)	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5	49	13.73	52	14.57	10	2.80	13	3.64	9	2.52	8	2.24	141	39.50
6-10	42	11.77	40	11.20	7	1.96	6	1.68	2	0.56	2	0.56	99	27.73
11-15	21	5.88	11	3.09	6	1.68	1	0.28	3	0.84	2	0.56	44	12.33
16-20	11	3.08	12	3.36	6	1.68	2	0.56	4	1.12	0	0	35	9.80
21-25	9	2.52	8	2.24	1	0.28	1	0.28	0	0	0	0	19	5.32
26-+	10	2.80	5	1.40	1	0.28	2	0.56	1	0.28	0	0	19	5.32
Toplam	142	39.78	128	35.86	31	8.68	25	7.00	19	5.32	12	3.36	357	100.00
Ortalama yıl	11.00		9.25		11.97		9.08		10.00		5.08		10.07	

Üreticilerin %39.50'si 1-5 yıl önce, %27.73'ü 6-10 yıl önce, %12.33'ü 11-15 yıl önce, %9.80'i 16-20 yıl önce, %5.32'si 21-25 yıl önce ve %5.32'si 26 yıldan daha fazladır tarım sigortalarını duyduklarını belirtmişlerdir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin en fazla 1-5 yıl önce tarım sigortalarını duydukları tespit edilmiştir.

Üreticilerin tarım sigortalarını nereden duyduğu Çizelge 6.57'de verilmiştir.

Çizelge 6.57. Üreticilerin tarım sigortalarını nereden duyduğu

Tarım Sigortalarını Nereden Duydukları	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yayım elemanları	62	17.37	48	13.45	15	4.20	10	2.80	11	3.08	2	0.56	148	41.46
Önder çiftçiler	56	15.69	56	15.69	12	3.36	9	2.52	5	1.40	2	0.56	140	39.22
Görsel basın	6	1.68	6	1.68	1	0.28	3	0.84	1	0.28	3	0.84	20	5.60
Yazılı basın	3	0.84	1	0.28	1	0.28	0	0	0	0	0	0	5	1.40
İnternet	1	0.28	2	0.56	1	0.28	0	0	1	0.28	5	1.40	10	2.80
Muhtar	6	1.68	5	1.40	1	0.28	2	0.56	1	0.28	0	0	15	4.20
Köy öğretmeni	2	0.56	2	0.56	0	0	1	0.28	0	0	0	0	5	1.40
Köy imamı	3	0.84	4	1.12	0	0	0	0	0	0	0	0	7	1.96
Diğer çiftçiler	3	0.84	4	1.12	0	0	0	0	0	0	0	0	7	1.96
Toplam	142	39.78	128	35.86	31	8.68	25	7.00	19	5.32	12	3.36	357	100.00

Üreticiler tarım sigortalarını, %41.46'sı yayım elemanlarından, %39.22'si önder çiftçilerden, %5.60'ı görsel basından, %4.20'si muhtardan, %2.80'i internetten, %1.96'sı köy imamından, %1.96'sı diğer çiftçilerden, %1.40'ı yazılı basından ve %1.40'ı köy

öğretmeninden duyduklarını belirtmişlerdir. Risk grupları itibariyle risk sevmeyip tarım sigortası yaptırmayan üreticiler (%15.69) tarım sigortalarını en çok önder çiftçilerden ve riski sevip tarım sigortası yaptırmayan üreticiler (%1.40) tarım sigortalarını en çok internetten duyarken diğer tüm risk gruplarının tarım sigortalarını en çok yayım elemanlarından duydukları tespit edilmiştir.

Aslan ve ark. (2012) tarafından Malatya ilinde yapılan çalışmada, üreticilerin tarım sigortasını ilk duydukları yerin %24.59'unda komşu ve akrabalar, %21.31'inde Tarım il-ilçe müdürlükleri, %20.49'unda Radyo-TV reklamları, %18.03'ünde sigorta acenteleri ve %15.57'sinde diğer (kooperatifler, ilaç-gübre bayileri v.s.) olduğu tespit edilmiştir. Karamürsel ve ark. (2014)'nın Isparta ilinde yaptıkları araştırmada, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %33.33'ünün komşu ve akrabalarından, %18.03'ünün sigorta elemanlarından, %19.30'unun Tarım il-ilçe müdürlüğünden, %15.79'unun Tarım kredi kooperatiflerinden, %5.26'sının TV-Radyodan ve %1.75'inin Ziraat bankasından, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %44.26'sının komşu ve akrabalarından, %21.31'inin sigorta elemanlarından, %16.39'unun Tarım il-ilçe müdürlüğünden, %11.48'inin Tarım kredi kooperatiflerinden, %4.92'sinin TV-Radyodan ve %1.64'ünün Ziraat bankasından tarım sigortalarını duydukları belirlenmiştir. Sayın ve ark. (2014) Antalya ilinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin %23.77'sinin görsel medya araçlarından, %22.95'inin Tarım il-ilçe müdürlüğünden, %21.31'inin tarım danışmanlarından, %14.75'inin köye gelen sigorta şirketi elemanlarından ve %7.38'inin komşu, arkadaş ve akrabalarından tarım sigortalarını duyduklarını, sigorta yaptıran ve yaptırmayanlarda da sonuçların benzer olduğunu saptamışlardır. Sıray ve ark. (2015) tarafından Ordu ve Trabzon illerinde yapılan araştırmada, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin sigorta uygulamalarını en çok sırasıyla; komşu-arkadaş ya da akrabalarından, İl/İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerinden ve medyadan duydukları belirlenmiştir.

6.4.8. Tarım sigortasını etkileyen haberleşme davranışları faktörlerinin belirlenmesi

Tarım sigortası ile haberleşme davranışları arasındaki ilişki Çizelge 6.58'de verilmiştir.

Çizelge 6.58. Tarım sigortası ile haberleşme davranışları arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
ZM/ZT/TD ile Görüşme	Görüşüyor	142	53.79	122	46.21	4.848	0.028 CC=0.112	1
	Görüşmüyor	50	41.67	70	58.33			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
ZM/ZT/TD ile Görüşme Sıklığı	Görüşmüyor	50	41.67	70	58.33	7.739	0.052	3
	Arada sırada	80	49.69	81	50.31			
	Haftada 1-2 kez	53	60.92	34	39.08			
	Her gün	9	56.25	7	43.75			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Ziraat Odası/Kooperatif/Çiftçi Toplantıları Gibi Faaliyetlere Katılım	Katılıyor	77	50.00	77	50.00	0.000	1.000	1
	Katılmıyor	115	50.00	115	50.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Radyo Dinleme Sıklığı	Hiç	14	24.56	43	75.44	27.088	0.000 CC=0.257	3
	Arada sırada	44	41.90	61	58.10			
	Haftada 1-2 kere	26	61.90	16	38.10			
	Her gün	108	60.00	72	40.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Televizyon İzleme Sıklığı	Hiç	1	12.50	7	87.50	17.818	0.000 CC=0.211	3
	Arada sırada	4	16.67	20	83.33			
	Haftada 1-2 kere	4	36.36	7	63.64			
	Her gün	183	53.67	158	46.33			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Gazete Okuma Sıklığı	Hiç	107	45.34	129	54.66	5.559	0.135	3
	Arada sırada	61	58.65	43	41.35			
	Haftada 1-2 kere	15	53.57	13	46.43			
	Her gün	9	56.25	7	43.75			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Aktif İnternet Kullanımı	Kullanıyor	157	49.68	159	50.32	0.071	0.789	1
	Kullanmıyor	35	51.47	33	48.53			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
İnternette Haberleri Takip Etme Sıklığı	İnternet kullanmıyor	35	51.47	33	48.53	7.026	0.219	5
	Hiçbir zaman	2	22.22	7	7.78			
	Çok nadir	37	41.57	52	58.43			
	Bazen	66	55.00	54	45.00			
	Çoğu zaman	42	53.85	36	46.15			
	Her zaman	10	50.00	10	50.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarım Sigortalarını Duyup Duymadıkları	Duymuşlar	192	53.78	165	46.22	29.042	0.000 CC=0.265	1
	Duymamışlar	0	0	27	100.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarım Sigortalarını Duydukları Yıl	0	0	0	27	100.00	35.855	0.000 CC=0.292	6
	1-5	68	48.23	73	51.77			
	6-10	51	51.52	48	48.48			
	11-15	30	68.18	14	31.82			
	16-20	21	60.00	14	40.00			
	21-25	10	52.63	9	47.37			
	26-+	12	63.16	7	36.84			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Çizelge 6.58. (Devam) Tarım sigortası ile haberleşme davranışları arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
Tarım Sigortalarını Nereden Duydukları	Duymamışlar	0	0	27	100.00	37.307	0.000 CC=0.298	9
	Yayın elemanları	88	59.46	60	40.54			
	Önder çiftçiler	73	52.14	67	47.86			
	Görsel basın	8	40.00	12	60.00			
	Yazılı basın	4	80.00	1	20.00			
	İnternet	3	30.00	7	70.00			
	Muhtar	8	53.33	7	46.67			
	Köy öğretmeni	2	40.00	3	60.00			
	Köy imamı	3	42.86	4	57.14			
	Diğer çiftçiler	3	42.86	4	57.14			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Not: Khi-kare testi %5 anlamlılık düzeyine göre incelenmiştir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile haberleşme davranışları faktörlerinden; ZM/ZT/TD ile görüşme sıklığı, Ziraat odası/kooperatif/çiftçi toplantıları gibi faaliyetlere katılım, gazete okuma sıklığı, aktif internet kullanımı ve internetten haberleri takip etme sıklığı ile ilişkisi olup olmadığı istatistiksel açıdan Khi-kare analizi ile %95 güven düzeyinde incelenmiş ve ilişki istenilen önem düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile ZM/ZT/TD ile görüşme arasında Khi-kare testi 0.028 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.112'dir. ZM/ZT/TD ile görüşme arttıkça, tarım sigortası yaptıрма eğilimi de artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile radyo dinleme sıklığı arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.257'dir. Radyo dinleme sıklığı arttıkça tarım sigortası yaptıрма eğilimi de artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile televizyon izleme sıklığı arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.211'dir. Televizyon izleme sıklığı arttıkça, tarım sigortası yaptıрма eğilimi de artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile tarım sigortalarını duyup duymadıkları arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık

katsayısı (CC) 0.265'dir. Tarım sigortalarını duyma arttıkça, tarım sigortası yaptırma eğilimi de arttığı tespit edilmiştir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile tarım sigortalarını duydukları yıl arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.292'dir. Tarım sigortalarını duydukları yıl arttıkça, tarım sigortası yaptırma eğilimi de arttığı tespit edilmiştir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile tarım sigortalarını nereden duydukları arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.298'dir.

Oruç ve ark. (2014) tarafından Tokat-Kazova yöresinde yapılan çalışmada, üreticilerin tarım sigortası yaptırma ile tarım il ve ilçe müdürlüğü, araştırma kuruluşları, tarım danışmanlarını ziyaret ve görüşme sıklığı, çiftçi toplantılarına katılma, radyo dinleme, televizyon izleme, günlük gazete okuma, genel internet kullanımı ve tarımsal konularda internet kullanımı arasında anlamlı ilişki tespit edilememiştir.

6.4.9. Üreticilerin haberleşme davranışlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin haberleşme davranışları lojistik regresyon yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Çoklu bağlantı sorununu gidermek için aralarında yüksek ilişki bulunan değişkenlerden uygun olanları (üreticilerin ZM/ZT/TD ile görüşme sıklığı, internetten haberleri takip etme sıklığı, tarım sigortalarını duyup duymadıkları, tarım sigortalarını duydukları yıl ve tarım sigortalarını nereden duydukları) korelasyon matrisi (R) kullanılarak çalışmadan çıkarılmış ve geriye kalan değişkenlerle çalışmaya devam edilmiştir.

Üreticilerin tarım sigortası yaptırmalarına karar vermelerini etkileyen faktörler lojit modeller olarak ele alınmıştır. Bu modellerde kullanılan haberleşme davranışlarıyla ilgili değişkenler ve özellikleri aşağıdaki gibidir:

Y=1, tarım sigortası yaptırma

Y=0, tarım sigortası yaptırmama

X1, üreticilerin ZM/ZT/TD ile görüşmesi kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= görüşüyor, 2= görüşmüyor olarak sınıflandırılmıştır.

X2, üreticilerin Ziraat odası/kooperatif/çiftçi toplantıları gibi faaliyetlere katılımı kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= katılıyor, 2= katılmıyor olarak sınıflandırılmıştır.

X3, üreticilerin radyo dinleme sıklığı kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti dört alt kategoriden oluşmaktadır. 1= hiç, 2= arada sırada, 3= haftada 1-2 kere, 4= her gün olarak sınıflandırılmıştır.

X4, üreticilerin televizyon izleme sıklığı kesikli bir veri setidir. Bu setin dört alt kategorisi bulunmaktadır. 1= hiç, 2= arada sırada, 3= haftada 1-2 kere, 4= her gün olarak sınıflandırılmıştır.

X5, üreticilerin gazete okuma sıklığı kesikli bir veri setidir. Bu setin dört alt kategorisi bulunmaktadır. 1= hiç, 2= arada sırada, 3= haftada 1-2 kere, 4= her gün olarak sınıflandırılmıştır.

X6, üreticilerin aktif internet kullanımı kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= kullanıyor, 2= kullanmıyor olarak sınıflandırılmıştır.

Yukarıda belirtilen haberleşme davranışlarına ilişkin tutumlarına ait altı tane bağımsız değişken modele alınmış, p değeri 0.05'den küçük olan ($p < 0.05$) bağımsız değişkenler genel modele dahil edilmiştir.

Modele ait bağımlı değişkenin sınıflandırmada ki başarı oranını gösteren sonuçlar Çizelge 6.59'da verilmiştir. Bağımlı değişkene ait sınıflandırma sonuçlarına ait genel doğrulama oranı %65.6 olarak bulunmuştur.

Çizelge 6.59. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları

		Tahmin Edilen		
		Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma		Doğrulama Oranı (%)
		Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Tarım Sigortası Yaptıranlar	
Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	115	77	59.4
	Tarım Sigortası Yaptıranlar	55	137	73.4
Genel				65.6

Uygulama sonucunda denklemdeki altı bağımsız değişkene ait katsayılar Çizelge 6.60'da verilmiştir. Ayrıca modelin Nagelkerke R Square değeri 0.159, -2 Log likelihood değeri 483.733, $\chi^2 = 7.724$ p= 0.461 (Hosmer ve Lemeshow test), $\chi^2 = 48.604$ p= 0.000 (Omnibus test) olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 6.60. Üreticilerin haberleşme davranışlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi

Değişkenler		B	St. Hata	Wald	sd	P	Exp(B)	%95 Güven Aralığı	
								Alt Sınır	Üst Sınır
Step 1	Sabit	-2.787	1.127	6.116	1	0.013	0.062		
	ZM/ZT/TD İle Görüşme (1)	-0.519	0.243	4.551	1	0.033*	0.595	0.369	0.959
	Ziraat Odası/Kooperatif/Çiftçi Toplantıları Gibi Faaliyetlere Katılım (1)	0.173	0.227	0.577	1	0.448	1.188	0.761	1.855
	Radyo Dinleme Sıklığı			15.856	3	0.001*			
	Radyo Dinleme Sıklığı (1)	0.625	0.396	2.484	1	0.115	1.867	0.859	4.060
	Radyo Dinleme Sıklığı (2)	1.416	0.480	8.708	1	0.003*	4.119	1.609	10.545
	Radyo Dinleme Sıklığı (3)	1.291	0.385	11.264	1	0.001*	3.636	1.711	7.729
	Televizyon İzleme Sıklığı			6.498	3	0.090			
	Televizyon İzleme Sıklığı (1)	0.441	1.227	0.129	1	0.720	1.554	0.140	17.211
	Televizyon İzleme Sıklığı (2)	1.452	1.276	1.294	1	0.255	4.272	0.350	52.142
	Televizyon İzleme Sıklığı (3)	1.698	1.107	2.353	1	0.125	5.464	0.624	47.830
	Gazete Okuma Sıklığı			7.306	3	0.063			
	Gazete Okuma Sıklığı (1)	0.688	0.268	6.605	1	0.010*	1.989	1.177	3.360
	Gazete Okuma Sıklığı (2)	0.603	0.440	1.879	1	0.170	1.827	0.772	4.326
	Gazete Okuma Sıklığı (3)	0.314	0.554	0.322	1	0.570	1.369	0.462	4.056
Aktif İnternet Kullanımı (1)	0.344	0.299	1.329	1	0.249	1.411	0.786	2.534	

Not: * 0.05 ihtimal düzeyinde istatistiki anlamlılığı göstermektedir.

$p < 0.05$ önemlilik düzeyi dikkate alındığında, bağımsız değişkenlerden ZM/ZT/TD ile görüşmesinin, radyo dinleme sıklığının ve gazete okuma sıklığının önemli katkılarda bulunduğu ve bu nedenle genel lojistik regresyon denkleminde alınması gerektiğine karar verilmiştir. Önemli bulunan bu üç bağımsız değişken dışındaki diğer bağımsız değişkenler ise $p < 0.05$ kriterine uymadıkları için denkleme alınmamıştır. İstatistiksel açıdan önemsiz bulunan bu üç bağımsız değişkenin (üreticilerin Ziraat Odası/kooperatif/çiftçi toplantıları gibi faaliyetlere katılımı, televizyon izleme sıklığı ve aktif internet kullanımı) tarım sigortası yaptırmaya karar verme davranışı üzerinde etkili olmadıkları düşünülmüştür.

ZM/ZT/TD ile görüşmesi değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile ZM/ZT/TD ile görüşmesi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, ZM/ZT/TD ile görüşmüyor) ZM/ZT/TD ile görüşen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları ZM/ZT/TD ile görüşmeyen üreticilerle karşılaştırıldığında 1.68 (1/0.595) kat daha yüksektir.

Radyo dinleme sıklığı değişkeninin katsayısının pozitif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile radyo dinleme sıklığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (3, haftada 1-2 kere) haftada 1-2 kere radyo dinleyen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları hiç radyo dinlemeyen üreticilerle karşılaştırıldığında 4.119 kat daha yüksektir. Ayrıca referans grubuna göre (4, her gün), her gün radyo dinleyen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları hiç radyo dinlemeyen üreticilerle karşılaştırıldığında 3.636 kat daha yüksektir.

Gazete okuma sıklığı değişkeninin katsayısının pozitif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile gazete okuma sıklığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, arada sırada) arada sırada gazete okuyan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları hiç gazete okumayan üreticilerle karşılaştırıldığında 1.989 kat daha yüksektir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, istatistiksel açıdan $p < 0.10$ önemlilik düzeyinde, haberleşme davranışlarına ait lojistik regresyon çözümlemesinde modele ait bağımlı değişkenin sınıflandırmada ki başarı oranını oldukça düşük düzeyde kalmış (%54.8), modelin Nagelkerke R Square değeri 0.000 ve

p değeri 0.92 olarak hesaplanmış ve değişkenlerin üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermelerinde etkili olmadıkları tespit edilmiştir.

6.5. Üreticilerin riske karşı tutum ve davranışları

İşletmecilik kararları belirlilik, risk ya da belirsizlik koşulları altında verilmektedir. Belirlilik, bir karara ait bilinen muhtemel (olası) bir sonucun olduğu durumu ifade etmektedir. Diğer yandan bir kararla ilgili birden fazla olası sonucun olduğu durum ise risk ya da belirsizlik olarak belirlenmektedir (Salvatore, 1993). Risk ve belirsizlik kavramları birçok kez aynı anlamda kullanılmaktadır. Ancak bu kavramlar birbirinden farklı anlamları ifade etmektedir. Risk, bir olayın belirli bir olasılıkla tahmini iken, belirsizlik, bir olaya ait olasılıkların bilinmediği durumda karar alma işlemidir (Zepeda, 1993).

Tarım sektöründe işletmeci tarafından verilen kararların büyük bir kısmı risk faktörlerini içermektedir. Tarımsal üretimin doğal şartlara bağlı olması, belirli bir dönem içerisinde üretimin yapılması ve üretimin toprağa bağlı olması gibi zorunluluklar risk ve belirsizliği beraberinde getirmektedir (Akçaöz, 2001; Tümer, 2004; Akçaöz ve Özkan, 2005; Tümer ve Birinci, 2013). Tarımsal üretimin doğasından kaynaklanan bu risk ve belirsizliklere karşı çiftçilerin sergiledikleri tutum ve davranışlar; risk sevmeyen, riske nötr ve risk seven olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Riski sevmeyenler, tedbirli kişilerdir ve daha az riskli yatırımları ya da gelir kaynaklarını tercih etmektedirler. Bu kişiler genellikle, düşük gelir veya zarar olasılığını azaltmak için, beklenen gelirin bir kısmından vazgeçmekte ve daha az gelir getiren fakat daha istikrarlı olan faaliyetleri seçmektedirler. Riski sevenler ise, daha maceracı kişilerdir. Bu kişiler beklenen parasal değeri eşit olan alternatiflerle karşılaştıklarında, daha az kesinlik taşıyan sonucu, daha kesin olan sonuca tercih etmektedirler. Riske tepkisiz kişiler, risk sevenler ile sevmeyenler arasında bir kategoride yer alırlar. Bu kişiler beklenen en yüksek geliri seçerler (Ceyhan ve ark., 1996; Bauer ve Bushe, 2003; Tümer ve Birinci, 2013). Riske tepkisiz olan kişiler beklenen gelirleri en yüksek oluncaya kadar risk alırlar. Beklenen en yüksek gelir seviyesine ulaştıktan sonra risk almazlar. İdeal davranış sergileyen, riski yönetebilen, en kararlı gruptur.

Risk ve belirsizlik altında olan tarım sektöründe çiftçiler, sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerine göre farklı kararlar almaktadırlar (Gündüz ve Esengün, 2007). Üreticilerin risk karşısındaki tutumlarının belirlenmesi, sağlıklı sonuçlar alınmasına ve yaşam standartlarının yükselmesine yardımcı olacaktır (Karahan Uysal, 2005).

6.5.1. Üreticilerin riske karşı tutumu

Üreticilerin riske karşı tutumları Çizelge 6.61'de verilmiştir.

Çizelge 6.61. Üreticilerin riske karşı tutumları

Riske Karşı Tutum	Tarım Sigortası				Toplam	
	Yaptıran		Yaptırmayan		f	%
	f	%	f	%		
Riski Sevmeyen	142	36.98	147	38.28	289	75.26
Riske Kayıtsız	31	8.07	30	7.81	61	15.88
Riski Seven	19	4.95	15	3.91	34	8.86
Toplam	192	50.00	192	50.00	384	100.00

Üreticilerin %75.26'sının riski sevmeyen, %15.88'inin riske kayıtsız kaldığı ve %8.86'sının riski sevdiği belirlenmiştir. Riski sevmeyenlerin %36.98'i tarım sigortası yaptıran, %38.28'i tarım sigortası yaptırmamaktadır. Riske kayıtsız kalanların %8.07'si tarım sigortası yaptıran, %7.81'i tarım sigortası yaptırmamakta ve riski sevenlerin %4.95'i tarım sigortası yaptıran, %3.91'i tarım sigortası yaptırmamaktadır.

Karahan Uysal (2005) Ege Bölgesinde yaptığı çalışmada, üreticilerin %78.5'nin riskten kaçınan, %21.5'nin ise risk seven gruba dahil olduklarını tespit etmiştir. Akçaöz ve ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada; 143 işletmede risk davranış gruplarına göre çiftçilerin %39.9'unun risk seven, %53.1'inin risk sevmeyen ve %7.0'sinin riske kayıtsız davranış grubunda yer aldığı belirlenmiştir. Tümer (2011a)'ın Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yaptığı çalışmada, çiftçilerin Bayburt'ta %67.6'sının, Erzincan'da %50.0'sinin ve Erzurum'da %53.8'inin risk sevmeyen grupta, Bayburt'ta %14.8'inin, Erzincan'da %22.2'sinin, Erzurum'da %25.0'inin risk seven grupta, Bayburt'ta %17.6'sının, Erzincan'da %27.8'inin, Erzurum'da ise %21.2'sinin riske nötr grupta yer aldığını belirlemiştir. Aydoğan ve ark. (2013) tarafından Samsun ilinde yapılan çalışmada, sigorta yaptıran üreticilerin %73.33'ünün, sigorta

yaptırmayan üreticilerin ise %77.78'inin riski sevmeyen davranış grubunda yer aldığı tespit edilmiştir.

6.5.2. Üreticilerin son beş yılda hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı

Üreticilerin son beş yılda hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı Çizelge 6.61'de verilmiştir.

Çizelge 6.62. Üreticilerin son beş yılda hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı

Son Beş Yılda Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Uğramadı	78	20.31	60	15.63	18	4.69	15	3.91	12	3.12	2	0.52	185	48.18
1 kez	41	10.68	49	12.76	6	1.56	7	1.82	2	0.52	2	0.52	107	27.86
2 kez	11	2.86	20	5.21	5	1.30	5	1.30	2	0.52	5	1.31	48	12.50
3 kez	2	0.52	8	2.08	1	0.26	1	0.26	1	0.27	3	0.78	16	4.17
4 kez	1	0.26	2	0.52	1	0.26	1	0.26	1	0.26	1	0.26	7	1.82
5 kez	1	0.26	0	0	0	0	1	0.26	1	0.26	2	0.52	5	1.30
6 kez	8	2.09	8	2.08	0	0	0	0	0	0	0	0	16	4.17
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %48.18'i son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle herhangi bir zarara uğramadığını, %27.86'sı bir kez, %12.50'si iki kez, %4.17'si üç kez, %4.17'si altı kez, %1.82'si dört kez ve %1.30'u ise beş kez son beş içinde hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğradığını ifade etmiştir. Risk grupları itibariyle riski sevip tarım sigortası yaptırmayan üreticiler (%1.31) son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle en fazla iki kez zarara uğrarken diğer tüm risk gruplarının çoğunluğunun son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle herhangi bir zarara uğramadıkları tespit edilmiştir.

Akçaöz ve ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan araştırmada; işletmelerde son beş yılda 1 kez zarara uğrama sıklığının %43.6 olduğu, bunu %26.6 ile 2 kez zarara uğrama ve %12.8 ile 3 kez zarara uğrama sıklığının izlediği belirlenmiştir. Oruç ve ark. (2014)'nın Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları çalışmada, tarımsal üretimi etkileyen doğal olaylarla karşılaşma sıklığının çiftçilerin hemen hemen tamamında yıl içinde 1 ile 3 kez arasında değiştiği saptanmıştır.

6.5.3. Üreticilerin tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları

Üreticilerin tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları Çizelge 6.63'de verilmiştir.

Çizelge 6.63. Üreticilerin tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları

Tarımsal Üretimi Etkileyen İklim Olayları	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Yetersiz yağış	38	9.90	18	4.69	5	1.30	5	1.30	3	0.78	1	0.26	70	18.23
Aşırı yağış	16	4.17	14	3.65	1	0.26	4	1.04	0	0	3	0.78	38	9.90
Dolu	11	2.86	28	7.29	5	1.30	5	1.30	1	0.27	3	0.78	53	13.80
Don	66	17.19	78	20.31	19	4.95	13	3.39	11	2.86	7	1.82	194	50.52
Kuraklık	11	2.86	7	1.82	1	0.26	2	0.52	2	0.52	1	0.27	24	6.25
Fırtına	0	0	2	0.52	0	0	1	0.26	2	0.52	0	0	5	1.30
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %50.52'si donu, %18.23'ü yetersiz yağışı, %13.80'i doluyu, %9.90'nı aşırı yağışı, %6.25'i tarım kuraklığını ve %1.30'u fırtınayı tarımsal üretimini etkileyen iklim olayı olarak belirtmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticiler için en fazla donun tarımsal üretimini etkileyen iklim olayı olduğu tespit edilmiştir.

Akçaöz ve ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada; işletmelerde tarımsal üretim üzerinde en etkili iklim olayının don olduğu, bunu sırasıyla fırtına, dolu, aşırı yağış, rüzgar ve yetersiz yağışın izlediği ve don olayının risk davranış gruplarında da en önemli iklim olayı olduğu belirlenmiştir.

6.5.4. Üreticilerin endişelendikleri risk faktörleri

Üreticilerin endişelendikleri risk faktörleri Çizelge 6.64'de verilmiştir. Üreticiler en çok endişelendikleri risk faktörlerini; %51.56'sı iklim (dolu-sel vb.), %24.22'si hastalık ve zararlı, %11.98'i tohum-gübre-yem kalitesi, %7.03'ü fiyatın istikrarsız oluşu, %3.91'i ürünü satamama endişesi ve %1.30'u kredi ya da sermaye bulamaması olarak belirtmiştir.

Çizelge 6.64. Üreticilerin endişelendikleri risk faktörleri

En Çok Endişelendikleri Risk Faktörü	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Hastalık-zararlı	32	8.33	34	8.86	10	2.61	6	1.56	6	1.56	5	1.30	93	24.22
İklim (dolu-sel vb.)	75	19.53	77	20.05	14	3.64	20	5.21	6	1.56	6	1.57	198	51.56
Tohum-gübre-yem kalitesi vb.	14	3.65	21	5.47	4	1.04	0	0	5	1.30	2	0.52	46	11.98
Fiyatın istikrarsız oluşu	11	2.87	10	2.60	2	0.52	3	0.78	1	0.26	0	0	27	7.03
Ürünü satamama endişesi	9	2.34	3	0.78	1	0.26	1	0.26	1	0.27	0	0	15	3.91
Kredi ya da sermaye bulamama	1	0.26	2	0.52	0	0	0	0	0	0	2	0.52	5	1.30
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticiler için en fazla endişelendikleri risk faktörünün iklim (dolu-sel vb.) olduğu tespit edilmiştir.

Akçaöz ve ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada; 143 işletmenin %65.70'inde hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama durumunun risk seven üreticilerde %70.20, risk sevmeyen üreticilerde %63.20 ve riske tepkisiz üreticilerde ise %60.00 olarak belirlenmiştir. Aslan ve ark. (2012)'nin Malatya ilinde yaptıkları araştırmada, üreticilerin %90.16'sının bitkisel üretimleri üzerinde en önemli riskin doğal afetler olduğunu, doğal afetleri %7.37 ile hastalık-zararlılar ve %2.47 ile pazarlamının takip ettiğini tespit etmişlerdir. Özcan (2012) Adapazarı ilinde yaptığı araştırmada, işletme sahiplerinin en çok endişelendikleri risk faktörünün %52.6'sında hastalık ve zararlı, %29.5'inde iklim (dolu-sel vb.), %11.6'sında fiyat istikrarsızlığı, %5.3'ünde girdi kalitesi ve %1.1'inde ise ürününü satamama endişesi olduğunu saptamıştır. Karamürsel ve ark. (2014) tarafından Isparta ilinde yapılan çalışmada en önemli riskin bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin %100.00'ünde doğal afetler, %66.67'sinde hastalık-zararlılar, %12.28'inde pazarlama ve %5.26'sında girdi fiyatlarının yüksek olması iken bitkisel ürün sigortası yaptırmayan üreticilerin %83.61'inde doğal afetler, %62.30'unda hastalık-zararlılar, %4.92'sinde pazarlama ve %4.92'sinde ise girdi fiyatlarının yüksek olması olarak tespit edilmiştir. Sayın ve ark. (2014)'nin Antalya ilinde yaptıkları araştırmada en önemli riskin tüm üreticilerin %51.64'ünde hastalık-zararlılar,

%30.33'ünde doğal afetler, %13.93'ünde pazarlama, %0.82'sinde girdi fiyatlarının yüksek olması, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %45.90'ında doğal afetler, %36.07'sinde hastalık-zararlılar, %18.03'ünde pazarlama ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %67.21'inde hastalık-zararlılar, %14.75'inde doğal afetler, %9.84'ünde pazarlama, %1.64'ünde girdi fiyatlarının yüksek olması olduğunu belirlemişlerdir. Sıray ve ark. (2015) Ordu ve Trabzon illerinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin gösterdikleri en önemli riskin doğal afet riski olduğunu, bunu hastalık ve zararlılar, pazar yapısı ve pazarlama risklerinin takip ettiğini tespit etmişlerdir.

6.5.5. Üreticilerin karşılaştıkları risk faktörleri

Üreticilerin karşılaştıkları en önemli risk Çizelge 6.65'de verilmiştir.

Çizelge 6.65. Üreticilerin karşılaştıkları en önemli risk

Karşılaşılan En Önemli Risk	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Dolu	13	3.38	17	4.43	4	1.04	6	1.56	2	0.52	4	1.05	46	11.98
Don	111	28.91	106	27.60	26	6.77	19	4.95	13	3.39	7	1.82	282	73.44
Kuraklık	16	4.17	15	3.91	1	0.26	3	0.78	3	0.78	4	1.04	42	10.94
Fırtına	1	0.26	5	1.30	0	0	1	0.26	1	0.26	0	0	8	2.08
Sel	1	0.26	4	1.04	0	0	1	0.26	0	0	0	0	6	1.56
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticiler karşılaştıkları en önemli riskin %73.44'ü don, %11.98'i dolu, %10.94'ü kuraklık, %2.08'i fırtına ve %1.56'sı sel olduğunu belirtmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticiler için en fazla karşılaştıkları riskin don olduğu tespit edilmiştir.

Alay (2012) Kastamonu ilinde yaptığı çalışmada, işletmelerin son üç yılda karşılaştıkları en önemli risklerin %100.00 ile don, %93.82 ile dolu, %41.97 ile kuraklık, %29.62 ile sel ve en fazla verim kaybına uğradıkları doğal risklerin ise don ve dolu olduğunu belirlemiştir. Aslan ve ark. (2012) tarafından Malatya ilinde yapılan çalışmada, üreticilerin üretimleri üzerinde doğal afetlerden en çok %82.14'le donun, %8.93'le dolunun, %6.25'le kuraklığın ve %2.68'le diğer afetlerin etkili olduğu

belirlenmiştir. Karamürsel ve ark. (2014)'nın Isparta ilinde yaptıkları araştırmada, sigorta yaptıran üreticilerin karşılaştıkları risklerin %94.74'ünde dolu, %59.65'inde don, %12.28'inde çatlama ve %7.02'sinde fırtına-rüzgar, sigorta yaptırmayan üreticilerde ise %74.51'inde dolu, %66.67'sinde don, %15.69'unda çatlama ve %1.96'sında fırtına-rüzgar olduğunu tespit etmişlerdir. Kiracı ve ark. (2014) tarafından Trakya bölgesi Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve Çanakkale illerinde yapılan çalışmada, çiftçilerin yörelerindeki bağları için dolu riskinin, 286 üreticinin %78.9'u tarafından ilk sırada, 186 üreticinin de %43.9'u tarafından ikinci sırada önemli görüldüğü ve doluyu sırasıyla don, kuraklık ve fırtınanın izlediği belirlenmiştir. Sayın ve ark. (2014)'nın Antalya ilinde yapılan araştırmada, tüm üreticilerin karşılaştıkları risklerin %55.74'ünde dolu, %25.41'inde don, %8.20'sinde sel ve su baskını, %5.74'ünde fırtına, %0.82'sinde kuraklık, %0.82'sinde yangın, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %57.38'inde dolu, %34.43'ünde don, %4.92'sinde fırtına, %1.64'ünde sel ve su baskını ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %54.10'unda dolu, %16.39'unda don, %14.75'inde sel ve su baskını, %6.56'sında fırtına, %1.64'ünde kuraklık, %1.64'ünde yangın olduğunu belirlemişlerdir. Taşcı ve ark. (2014) tarafından Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde yapılan çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin karşılaştıkları en önemli doğal risklerden dolu riski Ankara ilinde tüm ürünlerde ilk sırada yer alırken, buğday, arpa ve ayçiçeğinde kuraklık, havuçta ise sel ikinci doğal risk olarak belirlenmiştir. Çorum'da buğday, arpa ve çeltik de dolu, şekerpancarında ise soğuk riskinin ilk sırada bulunduğu, Kayseri'de buğdayda kuraklık, elmada dolu ve kayısıda donun en önemli doğal risk olarak görüldüğü, ikinci sırada buğday ve kayısıda dolunun, elmada donun geldiği, bitkisel ürün sigortası yaptırmayan üreticilerde ise önem derecesine göre sıralandığında; Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde buğday, arpa, ayçiçeği, çeltik, havuç, elma ve kayısıda doğal afetlerin birinci risk olduğu, şekerpancarında ise Ankara'da hastalıkların birinci risk olduğu, Ankara'da arpa, havuç ve ayçiçeğinde pazarlama sorunlarının ikinci risk olduğu, buğdayda girdi fiyatlarındaki belirsizliklerin ve değişimlerin ikinci risk olduğu, Çorum'da buğday ve çeltikte girdi fiyatlarının, arpada ise hastalıkların ikinci risk olduğu, Kayseri ilinde ise elma ve buğdayda hastalıkların ikinci risk, pazarlama problemlerinin üçüncü risk olduğu belirlenmiştir. Üreticiler tarafından söz konusu riskler için uyguladıkları kültürel tedbirler ve işletme yönetimi bakımından herhangi önleyici bir tedbir alınmadığı ve tarımsal üretimde

genellikle büyük hasarlara yol açan meteorolojik kaynaklı risklerin kontrol altına alınmasının oldukça zor ve çoğu zaman imkânsız olduğu ve üreticilerin oluşabilecek ekonomik kayıplarını telafi etmek amacıyla sigorta yaptırmayı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Sıray ve ark. (2015)'nin Ordu ve Trabzon illerinde yaptıkları araştırmada, üreticilerin en önemli risk faktörü olan doğal afet riskleri içerisinde don riskini birinci sırada gördükleri, kuraklık, fırtına ve dolunun da diğer önemli riskler olduğunu tespit etmişlerdir. Sıray ve ark. (2015) tarafından Manisa ilinde yapılan araştırmada, üreticilerin bitkisel üretimde en çok endişe ettiği doğal afetin don olduğu, ardından dolu, aşırı yağış ve fırtınanın geldiği, en az endişe ettiği doğal afetin ise yangın, sel ve kuraklık olduğu belirlenmiştir.

6.5.6. Üreticilerin risk ve belirsizliğe karşı başvurdukları yöntem

Tarımsal üretim, doğal koşullara bağımlı olması ve biyolojik güçten yararlanılarak yapılması nedeniyle doğal, sosyal ve ekonomik olaylardan etkilenmekte ve bağımlı hale gelmektedir. Bu nedenle, tarım işletmelerinde yöneticiler risk ve belirsizlik ile karşı karşıya bulunmaktadır. Örneğin, yumurta tavukçuluğunda, normal koşullarda kırılmadan dolayı meydana gelebilecek yumurta kayıpları istatistiksel yöntemlerle yaklaşık olarak tahmin edilen bir risk; kuru koşullarda üretim yapılan hububat yetiştiriciliğinde yeterli yağışın olmaması nedeniyle meydana gelebilecek kuraklık zararı ise bir belirsizlik durumudur (Alay, 2012).

Çiftçi kararlarını verirken gelecekte ne olacağını bilmemektedir ve dolayısıyla belirsizlikle karşı karşıyadır. Çiftçiler için hiç değişmeyen ve değişmeyecek olan şartlardan birisi ve en önemlisi çevre faktörleridir ve çiftçi her karar verme aşamasında çevre faktörlerini göz önüne alarak karar verme durumunda kalacaktır (Alay, 2012).

Çiftçilerin tarımsal üretimde karşılaştıkları risk ve belirsizlikler sonucunda gelirleri olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu durum hem üreticinin mali durumunu etkilemekte hem de bir sonraki üretim sezonunu olumsuz yönde etkileyerek verim ve kaliteyi düşürmektedir. Bu nedenle çiftçiler tarımda karşılaştıkları risk ve belirsizlikler karşısında değişik yöntemlere başvurma gereksinimi duymuşlardır (Alay, 2012).

Üreticilerin risk ve belirsizliğe karşı gelirinin etkilenmemesi için başvurdukları yöntemler Çizelge 6.66'da verilmiştir.

Çizelge 6.66. Üreticilerin risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için başvurdukları yöntemler

Risk ve Belirsizliğe Karşı Gelirin Etkilenmemesi için Başvurulan Yöntem	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ürün çeşitlendirme	66	17.19	58	15.10	16	4.17	15	3.91	8	2.08	1	0.26	164	42.71
Sözleşmeli üretim	42	10.94	49	12.76	12	3.12	9	2.34	8	2.09	7	1.82	127	33.07
Tarım dışı iş	15	3.91	25	6.51	0	0	1	0.26	1	0.26	1	0.26	43	11.20
Tasarrufları değerlendirme	1	0.26	0	0	0	0	3	0.78	0	0	0	0.52	6	1.56
Arazi-bina vb. satma	11	2.86	11	2.87	2	0.52	2	0.52	1	0.26	1	0.26	28	7.29
Tarım sigortası	7	1.82	4	1.04	1	0.26	0	0	1	0.26	3	0.79	16	4.17
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için başvurdukları yöntemleri %42.71'i ürün çeşitlendirme, %33.07'si sözleşmeli üretim, %11.20'si tarım dışı iş, %7.29'u arazi-bina vb. satma, %4.17'si tarım sigortası ve %1.56'sı ise tasarruflarını değerlendirme olarak belirtmiştir. Risk grupları itibariyle risk sevip tarım sigortası yaptıran üreticiler (%2.09) risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için en fazla sözleşmeli üretim ve ürün çeşitlendirmesine, risk sevip tarım sigortası yaptırmayan üreticiler (%1.82) en fazla sözleşmeli üretime başvururken diğer tüm risk gruplarının risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için en fazla ürün çeşitlendirmesine başvurdukları tespit edilmiştir.

Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, çiftçilerin risk ve belirsizliğe karşı %65.43'inin ürün çeşitlendirmeye, %51.85'inin tarım dışı işe, %48.14'ünün tarım sigortasına, %24.69'unun arazi, bina vb. satmaya, %23.50'sinin sözleşmeli üretime, %14.81'inin tasarruflarını değerlendirmeye başvurdukları, bu yöntemlere tek tek başvurabildikleri gibi, birkaç yönteme birden de başvurabildikleri belirlenmiştir. Tan ve ark. (2012)'nin Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin risk ve belirsizliğe karşı %56.6'sının ürün çeşitlendirmesi yaptığını, %31.0'inin tarım sigortası yaptırdığını, %5.5'inin hayvancılık yaptığını, %4.2'sinin tarım dışı işlerde çalıştığını ve %2.7'sinin de diğer önlemlere başvurduklarını

tespit etmişlerdir. Oruç ve ark. (2014) tarafından Tokat-Kazova yöresinde yapılan çalışmada, risk ve belirsizliğe karşı genel olarak tarım sigortası dışında önemli bir önlem alınmadığı belirlenmiştir.

6.5.7. Üreticilerin şans oyunları oynaması

Üreticilerin şans oyunları oynayıp oynamadığı Çizelge 6.67'de verilmiştir.

Çizelge 6.67. Üreticilerin şans oyunları oynaması

Şans Oyunları Oynama	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Her zaman	10	2.60	14	3.65	4	1.04	5	1.30	1	0.26	3	0.79	37	9.64
Hiç	119	30.99	122	31.77	26	6.77	22	5.73	13	3.39	9	2.34	311	80.99
Bazen	13	3.39	11	2.86	1	0.26	3	0.78	5	1.30	3	0.78	36	9.37
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %80.99'u şans oyunları oynamadığını, %9.64'ü her zaman ve %9.37'si ise bazen şans oyunları oynadıklarını belirtmiştir. Risk grupları itibarıyla tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun şans oyunları oynamadıkları tespit edilmiştir.

Akçaöz (2001) Çukurova bölgesinde yaptığı çalışmada, çiftçilerin %59.8'inin şans oyunu oynadığını ve bu yöredeki çiftçilerin %24.1'inin risk sevmeyen, %12.5'inin riske nötr ve %23.2'sinin risk seven grupta yer aldığını belirlemiştir. Tümer (2011a) tarafından Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yapılan çalışmada, çiftçilerin %89.3'ünün (109 kişi) şans oyunu oynamadığı, %10.7'sinin (13 kişi) şans oyunu oynadığı, şans oyunu oynamayan çiftçilerin %57.8'inin risk sevmeyen, %21.1'inin ise riske nötr ve risk seven grupta yer aldığı ve şans oyunu oynayan çiftçilerin ise %46.2'sinin risk sevmeyen, %30.8'inin riske nötr ve %23.0'ünün risk seven grupta yer aldığı tespit edilmiştir. Özcan (2012) tarafından Adapazarı ilinde yapılan çalışmada, işletme sahiplerinin bölgeye has sosyal ve kültürel tutumların etkisiyle %66.3'ünün hiç bir zaman şans oyunları oynamadığı, %24.2'sinin bazen oynadığı, %7.4'sinin sık sık oynadığı ve %2.1'inin ise sürekli oynadığı belirlenmiştir.

6.5.8. Üreticilerin tarımsal faaliyetlerde başarısız olmaktan korkması

Üreticilerin tarımsal faaliyetlerinde başarısız olmaktan korkup korkmadığı Çizelge 6.68'de verilmiştir.

Çizelge 6.68. Üreticilerin tarımsal faaliyetlerde başarısız olmaktan korkması

Tarımsal Faaliyetlerde Başarısız Olmaktan Korkma	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Her zaman korkuyor	31	8.08	46	11.98	5	1.30	6	1.56	1	0.26	0	0	89	23.18
Hiç korkmuyor	87	22.65	86	22.39	24	6.25	19	4.95	16	4.17	9	2.35	241	62.76
Bazen korkuyor	24	6.25	15	3.91	2	0.52	5	1.30	2	0.52	6	1.56	54	14.06
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Çizelge 6.68'de üreticilerin %62.76'sı hiç bir zaman, %23.18'i her zaman ve %14.06'sı ise bazen tarımsal faaliyetlerde başarısız olmaktan korktuğunu belirtmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun tarımsal faaliyetlerde başarısız olmaktan hiç bir zaman korkmadıkları tespit edilmiştir.

6.5.9. Üreticilerin bir önceki yıla göre borç durumu

Üreticilerin bir önceki yıla göre borç durumu Çizelge 6.69'da verilmiştir.

Çizelge 6.69. Üreticilerin bir önceki yıla göre borç durumu

Bir Önceki Yıla Göre Borç Durumu	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Var	91	23.70	88	22.92	19	4.95	16	4.17	10	2.60	8	2.08	232	60.42
Yok	51	13.28	59	15.36	12	3.12	14	3.64	9	2.35	7	1.83	152	39.58
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %60.42'sinin bir önceki yıla göre borcu varken, %39.58'inin ise yoktur. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun bir önceki yıla göre borcu olduğu belirlenmiştir.

Tümer (2011a) tarafından Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yapılan araştırmada, çiftçilerin %54.1'inin bir önceki yıla ait borçları olduğu, %45.9'unun borcu bulunmadığı, bir önceki yıla ait borcu olmayan çiftçilerin %53.6'sının risk sevmeyen, %26.8'inin riske nötr ve %19.6'sının risk seven grupta yer aldığı, bir önceki yıla ait borcu olan çiftçilerin ise %59.1'inin risk sevmeyen, %18.2'sinin riske nötr, %22.7'sinin risk seven grupta yer aldığı ve bir önceki yıla ait borcu olmayan çiftçilerin diğerlerine göre kendilerine güvendiği ve daha fazla risk alabildiği belirlenmiştir.

6.5.10. Üreticilerin fiyat değişikliği durumunda tercihi

Üreticilerin fiyat değişikliği durumunda tercihi Çizelge 6.70'de verilmiştir.

Çizelge 6.70. Üreticilerin fiyat değişikliği durumunda tercihi

Fiyat Değişikliği Durumunda Tercihi	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ertesi yıl ürün değişikliğine gidiyor	110	28.65	112	29.17	23	5.99	18	4.69	12	3.12	10	2.60	285	74.22
Tarım dışı faaliyetlere yöneliyor	24	6.25	26	6.77	8	2.08	7	1.82	5	1.30	4	1.05	74	19.27
Ekim alanını daraltıyor	2	0.52	5	1.30	0	0	2	0.52	1	0.26	1	0.26	11	2.86
Değişiklik yapmıyor	6	1.56	4	1.04	0	0	3	0.78	1	0.27	0	0	14	3.65
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticiler fiyat değişikliği durumunda %74.22'si ertesi yıl ürün değişikliğine gideceğini, %19.27'si tarım dışı faaliyetlere yöneleceğini, %3.65'i değişiklik yapmayacağını ve %2.86'sı ise ekim alanını daraltacağını belirtmiştir. Risk grupları itibarıyla tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun fiyat değişikliği durumunda ertesi yıl ürün değişikliğine gidecekleri tespit edilmiştir.

Akdemir ve ark (2001)'nin, Adana, Şanlıurfa ve Konya illerinde yapmış oldukları çalışmada, fiyatların düşük olması karşısında, çiftçilerin önemli bir bölümü üretim deseninde değişiklik yapmazken, fiyata bağlı olarak ekim planı yapanların oranı %24,7 ve tarım dışı alanlara yönelenlerin oranı %12,7'dir. Bu önlemler sırasıyla masrafları kısmak, ekim alanını daraltmak, borçlanmak ve hayvancılığa yönelmektir. Akçaöz ve

ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada; 143 işletmede çiftçiler yetiştirmiş oldukları ürünlerin fiyatlarındaki değişmeye göre %58,0'inin fiyata bağlı olarak üretim desenini belirlediği, %19,6'sının ekim alanını daralttığı, %18,9'unun fiyat değişimleri karşısında bir değişiklik yapmadığı, %3,5'inin tarım dışı faaliyetlere yöneldiği ve risk davranış gruplarında da çiftçilerin büyük bir bölümünün fiyata bağlı olarak üretim desenine yön verdiği tespit edilmiştir. Özcan (2012) Adapazarı ilinde yaptığı araştırmada, işletme sahiplerinin %84,2'sinin fiyat değişikliği durumunda değişiklik yapmayacağını ve %15,8'inin ertesi yıl ürün değişikliğine gideceğini saptamıştır.

6.5.11. Üreticilerin sözleşmeli üretim durumunda riske yaklaşımı

Ürünlere ve bölgelere göre değişmekle birlikte, bazı tarım işletmelerinin belirli ürünlerde değişik nedenlerle sözleşmeli üretim yaptıkları görülmektedir. Bu sayede, üretici ürün satışını garanti altına alırken, alıcı ise istediği kalite ve özellikte ürün yetişmesini sağlayabilmektedir.

Üreticilerin vadeli işlem ve opsiyon piyasası, ürünlerin üretimden önce yapılan sözleşmelerle belli bir fiyattan satışı gibi konular hakkında bilgilerinin olup olmadığı Çizelge 6.71'de verilmiştir.

Çizelge 6.71. Üreticilerin vadeli işlem ve opsiyon piyasası, ürünlerin üretimden önce yapılan sözleşmelerle belli bir fiyattan satışı gibi konular hakkında bilgilerinin olup olmadığı

	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Var	15	3.90	13	3.39	2	0.52	4	1.04	0	0	3	0.79	37	9.64
Yok	110	28.65	109	28.38	26	6.77	22	5.73	15	3.91	7	1.82	289	75.26
Kısmen	17	4.43	25	6.51	3	0.78	4	1.04	4	1.04	5	1.30	58	15.10
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticiler vadeli işlem ve opsiyon borsası, ürünlerin üretimden önce yapılan sözleşmelerle belli bir fiyattan satışı gibi konular hakkında %75.26'sı bilgisi olmadığını, %15.10'u kısmen bilgisi olduğunu ve %9.64'ü ise bilgisi olduğunu belirtmiştir. Risk

grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun vadeli işlem ve opsiyon borsası, ürünlerin üretimden önce yapılan sözleşmelerle belli bir fiyattan satışı gibi konular hakkında bilgisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Özcan (2012) tarafından Adapazarı ilinde yapılan araştırmada, işletme sahiplerinin %85.3'ünün vadeli işlem ve opsiyon borsası, ürünlerin üretimden önce yapılan sözleşmelerle belli bir fiyattan satışı gibi konular hakkında bilgisinin olduğu, %14.7'sinin ise bilgisinin olmadığı belirlenmiştir.

Üreticilerin henüz piyasada fiyatlar oluşmamışken birisinin belli bir fiyattan alacağını taahhüt ettiğinde ürünü ekmeyi kabul edip etmeyeceği Çizelge 6.72'de verilmiştir.

Çizelge 6.72. Üreticilerin henüz piyasada fiyatlar oluşmamışken birisinin belli bir fiyattan alacağını taahhüt ettiğinde ürünü ekmeyi kabul edip etmeyeceği

	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Kabul ediyor	86	22.40	74	19.27	20	5.21	14	3.64	5	1.31	6	1.56	205	53.39
Kabul etmiyor	45	11.72	58	15.10	9	2.34	13	3.39	9	2.34	3	0.79	137	35.68
Fikri yok	10	2.60	13	3.39	2	0.52	2	0.52	3	0.78	3	0.78	33	8.59
Belki	1	0.26	2	0.52	0	0	1	0.26	2	0.52	3	0.78	9	2.34
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin henüz piyasada fiyatlar oluşmamışken birisinin belli bir fiyattan alacağını taahhüt ettiğinde ürünü ekmeyi %53.39'u kabul edeceğini, %35.68'i kabul etmeyeceğini, %8.59'u fikri olmadığını ve %2.34'ü ise belki kabul edeceğini belirtmiştir. Risk grupları itibariyle riskli sevip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%2.34) çoğunluğunun henüz piyasada fiyatlar oluşmamışken birisinin belli bir fiyattan alacağını taahhüt ettiğinde ürünü ekmeyi kabul etmeyecekleri, diğer tüm risk gruplarının ise kabul edecekleri tespit edilmiştir.

Özcan (2012) tarafından Adapazarı ilinde yapılan araştırmada, işletme sahiplerinin %81.0'inin henüz piyasada fiyatlar oluşmamışken birisinin belli bir fiyattan alacağını

taahhüt ettiğinde ürünü ekmeği kabul etmeyeceği, %11.6'sının kabul edeceği ve %7.4'ünün ise herhangi bir fikri olmadığı belirlenmiştir.

Üreticilerin ürünü henüz hasat zamanı yaklaşmamışken birisinin belli fiyattan alacağını garanti ettiğinde kabul edip etmeyeceği Çizelge 6.73'de verilmiştir.

Çizelge 6.73. Üreticilerin ektiği ürünü henüz hasat zamanı yaklaşmamışken birisinin belli bir fiyattan alacağını garanti ettiğinde kabul edip etmeyeceği

	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Kabul ediyor	55	14.32	50	13.02	14	3.65	12	3.13	8	2.08	5	1.30	144	37.50
Kabul etmiyor	68	17.71	71	18.49	14	3.64	12	3.12	8	2.09	2	0.52	175	45.57
Fikri yok	13	3.39	14	3.65	3	0.78	3	0.78	2	0.52	5	1.30	40	10.42
Belki	6	1.56	12	3.12	0	0	3	0.78	1	0.26	3	0.79	25	6.51
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin ektiği ürünü henüz hasat zamanı yaklaşmamışken birisinin belli bir fiyattan alacağını garanti ettiğinde %45.57'si kabul etmeyeceğini, %37.50'si kabul edeceğini, %10.42'si fikri olmadığını ve %6.51'i ise belki kabul edeceğini belirtmiştir. Risk grupları itibariyle riskli sevmeyip tarım sigortası yaptıran (%17.71) ve yaptırmayan (%14.24) üreticilerin büyük çoğunluğunun ektiği ürünü henüz hasat zamanı yaklaşmamışken birisinin belli bir fiyattan alacağını garanti ettiğinde kabul etmeyeceği görülmektedir. Riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran (%3.65) ve yaptırmayan (%3.13) üreticilerin büyük çoğunluğunun ektiği ürünü henüz hasat zamanı yaklaşmamışken birisinin belli bir fiyattan alacağını garanti ettiğinde eşit oranda kabul edecekleri ve kabul etmeyecekleri belirlenmiştir. Riskli sevip tarım sigortası yaptıran (%2.09) üreticilerin büyük çoğunluğunun ektiği ürünü henüz hasat zamanı yaklaşmamışken birisinin belli bir fiyattan alacağını garanti ettiğinde eşit oranda kabul edecekleri ve kabul etmeyecekleri, riskli sevip tarım sigortası yaptırmayan (%2.22) üreticilerin ise eşit oranda fikri olmadıkları ve kabul edecekleri tespit edilmiştir.

Özcan (2012) tarafından Adapazarı ilinde yapılan araştırmada, işletme sahiplerinin %81.0'inin ektiği ürünü henüz hasat zamanı yaklaşmamışken birisinin belli bir fiyattan

alacağını garanti ettiğinde kabul etmeyeceği, %13.7'sinin kabul edeceği ve %5.3'ünün ise herhangi bir fikri olmadığı belirlenmiştir.

6.5.12. Tarım sigortasını etkileyen riske karşı tutum ve davranış faktörlerinin belirlenmesi

Tarım sigortası ile riske karşı tutum ve davranışları arasındaki ilişki Çizelge 6.74'de verilmiştir.

Çizelge 6.74. Tarım sigortası ile riske karşı tutum ve davranışları arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
Riske Karşı Tutum	Riski Sevmeyen	142	49.13	147	50.87	0.573	0.751	2
	Riske Kayıtsız	31	50.82	30	49.18			
	Riski Seven	19	55.88	15	44.12			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı	Uğramadı	108	58.38	77	41.62	13.294	0.039 CC=0.183	6
	1 kez	49	45.79	58	54.21			
	2 kez	18	37.50	30	62.50			
	3 kez	4	25.00	12	75.00			
	4 kez	3	42.86	4	57.14			
	5 kez	2	40.00	3	60.00			
	6 kez	8	50.00	8	50.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarımsal Üretimi Etkileyen İklim Olayları	Yetersiz yağış	46	65.71	24	34.29	15.034	0.010 CC=0.194	5
	Aşırı yağış	17	44.74	21	55.26			
	Dolu	17	32.08	36	67.92			
	Don	96	49.48	98	50.52			
	Kuraklık	14	58.33	10	41.67			
	Fırtına	2	40.00	3	60.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
En Çok Endişelendikleri Risk Faktörü	Hastalık-zararlı	48	51.61	45	48.39	5.524	0.355	5
	İklim (dolu-sel vb.)	95	47.98	103	52.02			
	Tohum-gübre-yem kalitesi vb.	23	50.00	23	50.00			
	Fiyatın istikrarsız oluşu	14	51.85	13	48.15			
	Ürünü satamama endişesi	11	73.33	4	26.67			
	Kredi ya da sermaye bulamama	1	20.00	4	80.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Not: Khi-kare testi %5 anlamlılık düzeyine göre incelenmiştir. VIOP= Vadeli işlem ve opsiyon piyasası

Çizelge 6.74. (Devam) Tarım sigortası ile riske karşı tutum ve davranışları arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
Karşılaşılan En Önemli Risk	Dolu	19	41.30	27	58.70	7.302	0.121	4
	Don	150	53.19	132	46.81			
	Kuraklık	20	47.62	22	52.38			
	Fırtına	2	25.00	6	75.00			
	Sel	1	16.67	5	83.33			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Risk ve Belirsizliğe Karşı Gelirin Etkilenmemesi için Başvurulan Yöntem	Ürün çeşitlendirme	90	54.88	74	45.12	7.362	0.195	5
	Sözleşmeli üretim	62	48.82	65	51.18			
	Tarım dışı iş	16	37.21	27	62.79			
	Tasarrufları değerlendirme	1	16.67	5	83.33			
	Arazi-bina vb. satma	14	50.00	14	50.00			
	Tarım sigortası	9	56.25	7	43.75			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Şans Oyunları Oynama	Her zaman	15	40.54	22	59.46	1.516	0.469	2
	Hiç	158	50.80	153	49.20			
	Bazen	19	52.78	17	47.22			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarımsal Faaliyetlerde Başarısız Olmaktan Korkma	Her zaman korkuyor	37	41.57	52	58.43	3.303	0.192	2
	Hiç korkmuyor	127	52.70	114	47.30			
	Bazen korkuyor	28	51.85	26	48.15			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Bir Önceki Yıla Göre Borç Durumu	Var	120	51.72	112	48.28	0.697	0.404	1
	Yok	72	47.37	80	52.63			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Fiyat Değişikliği Durumunda Tercihi	Ertesi yıl ürün değişikliğine gidiyor	145	50.88	140	49.12	2.360	0.501	3
	Tarım dışı faaliyetlere yöneliyor	37	50.00	37	50.00			
	Ekim alanımı daraltıyor	3	27.27	8	72.73			
	Değişiklik yapmıyor	7	50.00	7	50.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
VIOP ve Ürünlerin Üretimden Önce Yapılan Sözleşmelerle Belli Fiyattan Satışı Hakkında Bilgisi	Var	17	45.95	20	54.05	2.552	0.279	2
	Yok	151	52.25	138	47.75			
	Kısmen	24	41.38	34	58.62			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Henüz Fiyatlar Oluşmamışken Belli Fiyattan Alacağı Taahhüt Edildiğinde Ürünü Ekmeyi Kabul Etme Durumu	Kabul ediyor	111	54.15	94	45.85	3.566	0.312	3
	Kabul etmiyor	63	45.99	74	54.01			
	Fikri yok	15	45.45	18	54.55			
	Belki	3	33.33	6	66.67			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Ürünü Henüz Hasat Yaklaşmamışken Belli Fiyattan Alacağını Garanti Ettiğinde Kabul Etme Durumu	Kabul ediyor	77	53.47	67	46.53	6.077	0.108	3
	Kabul etmiyor	90	51.43	85	48.57			
	Fikri yok	18	45.00	22	55.00			
	Belki	7	28.00	18	72.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile riske karşı tutum ve davranış faktörlerinden; üreticilerin riske karşı tutumları, en çok endişelendikleri risk faktörleri, karşılaştıkları en önemli risk, risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için başvurulan yöntem, şans oyunları oynama, tarımsal faaliyetlerde başarısız olmaktan korkma, bir önceki yıla göre borç durumu, fiyat değişikliği durumunda tercihi, VİOP ve ürünlerin üretimden önce yapılan sözleşmelerle belli bir fiyattan satışı hakkında bilgisi, henüz fiyatlar oluşmamışken belli bir fiyattan alacağı taahhüt edildiğinde ürünü ekmeyi kabul etme durumu ve ürünü henüz hasat yaklaşmamışken belli bir fiyattan alacağını garanti ettiğinde kabul etme durumu ile ilişkisi olup olmadığı istatistiksel açıdan Khi-kare analizi ile %95 güven düzeyinde incelenmiş ve ilişki istenilen önem düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı arasında Khi-kare testi 0.039 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.183'dür. Hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı arttıkça, tarım sigortası yaptırma eğilimi artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile tarımsal üretimi etkileyen iklim olayları arasında Khi-kare testi 0.010 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.194'dür. Tarımsal üretimi etkileyen iklim olayları tarım sigortası yaptırma eğilimini artmıştır.

Oruç ve ark. (2014) tarafından Tokat-Kazova yöresinde yapılan çalışmada, üreticilerin tarım sigortası yaptırma ile doğal afetlerin yıl içinde görülme sıklığı arasında anlamlı ilişki tespit edilememiştir.

6.5.13. Üreticilerin riske karşı tutum ve davranışlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin riske karşı tutum ve davranışları lojistik regresyon yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Çoklu bağlantı sorununu gidermek için aralarında yüksek ilişki bulunan değişkenlerden uygun olanları (üreticilerin VİOP ve ürünlerin üretimden önce yapılan sözleşmelerle

belli bir fiyattan satışı hakkında bilgisi, henüz fiyatlar oluşmamışken belli bir fiyattan alacağı taahhüt edildiğinde ürünü ekmeyi kabul etme durumu ve ürünü henüz hasat yaklaşmamışken belli bir fiyattan alacağını garanti ettiğinde kabul etme durumu) korelasyon matrisi (R) kullanılarak çalışmadan çıkarılmış ve geriye kalan değişkenlerle çalışmaya devam edilmiştir.

Üreticilerin tarım sigortası yaptırmalarına karar vermelerini etkileyen faktörler lojit modeller olarak ele alınmıştır. Bu modellerde kullanılan riske karşı tutum ve davranışlarıyla ilgili değişkenler ve özellikleri aşağıdaki gibidir:

Y=1, tarım sigortası yaptıрма

Y=0, tarım sigortası yaptırmama

X1, üreticilerin riske karşı tutumları kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti üç alt kategoriden oluşmaktadır. 1= riski sevmeyen, 2= riske kayıtsız, 3= riski seven olarak sınıflandırılmıştır.

X2, üreticilerin son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti üç alt kategoriden oluşmaktadır. 1= uğramadı, 2= 1 kez, 3= 2 kez, 4= 3 kez, 5= 4 kez, 6= 5 kez, 7= 6 kez olarak sınıflandırılmıştır.

X3, üreticilerin tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti altı alt kategoriden oluşmaktadır. 1= yetersiz yağış, 2= aşırı yağış, 3= dolu, 4= don, 5= kuraklık, 6= fırtına olarak sınıflandırılmıştır.

X4, üreticilerin en çok endişelendikleri risk faktörü kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti altı alt kategoriden oluşmaktadır. 1= hastalık-zararlı, 2= iklim (dolu-sel vb.), 3= tohum-gübre-yem kalitesi vb., 4= fiyatın istikrarsız oluşu, 5= ürünü satamama endişesi, 6= kredi ya da sermaye bulamama olarak sınıflandırılmıştır.

X5, üreticilerin karşılaştıkları en önemli risk kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti beş alt kategoriden oluşmaktadır. 1= dolu, 2= don, 3= kuraklık, 4= fırtına, 5= sel olarak sınıflandırılmıştır.

X6, üreticilerin risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için başvurdukları yöntem kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti altı alt kategoriden oluşmaktadır. 1= ürün çeşitlendirme, 2= sözleşmeli üretim, 3= tarım dışı iş, 4= tasarrufları değerlendirme, 5= arazi-bina vb. satma, 6= tarım sigortası olarak sınıflandırılmıştır.

X7, üreticilerin şans oyunları oynaması kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti üç alt kategoriden oluşmaktadır. 1= her zaman, 2= hiç, 3= bazen olarak sınıflandırılmıştır.

X8, üreticilerin tarımsal faaliyetlerde başarısız olmaktan korkmaları kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti üç alt kategoriden oluşmaktadır. 1= her zaman korkuyor, 2= hiç korkmuyor, 3= bazen korkuyor olarak sınıflandırılmıştır.

X9, üreticilerin bir önceki yıla göre borç durumu kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= var, 2= yok olarak sınıflandırılmıştır.

X10, üreticilerin fiyat değişikliği durumunda tercihi kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti dört alt kategoriden oluşmaktadır. 1= ertesi yıl ürün değişikliğine gidiyor, 2= tarım dışı faaliyetlere yöneliyor, 3= ekim alanımı daraltıyor, 4= değişiklik yapmıyor olarak sınıflandırılmıştır.

Yukarıda belirtilen riske karşı tutum ve davranışlarına ilişkin tutumlarına ait on tane bağımsız değişken modele alınmış, p değeri 0.05'den küçük olan ($p < 0.05$) bağımsız değişkenler genel modele dahil edilmiştir.

Modele ait bağımlı değişkenin sınıflandırmada ki başarı oranını gösteren sonuçlar Çizelge 6.75'de verilmiştir. Bağımlı değişkene ait sınıflandırma sonuçlarına ait genel doğrulama oranı %64.3 olarak bulunmuştur. Uygulama sonucunda denklemdaki on bağımsız değişkene ait katsayılar Çizelge 6.76'da verilmiştir. Ayrıca modelin Nagelkerke R Square değeri 0.176, -2 Log likelihood değeri 478.042, $\chi^2 = 11.106$ $p = 0.196$ (Hosmer ve Lemeshow test), $\chi^2 = 54.296$ $p = 0.020$ (Omnibus test) olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 6.75. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları

		Tahmin Edilen		
		Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma		Doğrulama Oranı (%)
		Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Tarım Sigortası Yaptıranlar	
Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	119	73	62.0
	Tarım Sigortası Yaptıranlar	64	128	66.7
Genel				64.3

Çizelge 6.76. Üreticilerin riske karşı tutum ve davranışlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi

Değişkenler		B	St. Hata	Wald	sd	P	Exp(B)	%95 Güven Aralığı	
								Alt Sınır	Üst Sınır
Step 1	Sabit	0.597	0.780	0.586	1	0.444	1.817		
	Riske Karşı Tutum			1.659	2	0.436			
	Riske Karşı Tutum (1)	0.101	0.320	0.099	1	0.753	1.106	0.590	2.072
	Riske Karşı Tutum (2)	0.588	0.458	1.649	1	0.199	1.801	0.734	4.421
	Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı			16.412	6	0.012*			
	Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı (1)	-0.520	0.275	3.577	1	0.059	0.594	0.347	1.019
	Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı (2)	-0.805	0.375	4.604	1	0.032*	0.447	0.214	0.933
	Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı (3)	-1.297	0.696	3.475	1	0.062	0.273	0.070	1.069
	Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı (4)	-0.396	0.895	0.196	1	0.658	0.673	0.116	3.892
	Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı (5)	-0.702	1.196	0.344	1	0.557	0.496	0.048	5.168
	Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı (6)	1.814	0.858	4.468	1	0.035*	6.132	1.141	32.956
	Tarımsal Üretimi Etkileyen İklim Olayları			10.338	5	0.066			
	Tarımsal Üretimi Etkileyen İklim Olayları (1)	-0.715	0.460	2.414	1	0.120	0.489	0.198	1.206
	Tarımsal Üretimi Etkileyen İklim Olayları (2)	-1.286	0.497	6.683	1	0.010*	0.276	0.104	0.733
	Tarımsal Üretimi Etkileyen İklim Olayları (3)	-0.648	0.324	4.007	1	0.045*	0.523	0.277	0.987
	Tarımsal Üretimi Etkileyen İklim Olayları (4)	0.145	0.566	0.065	1	0.798	1.156	0.381	3.503
	Tarımsal Üretimi Etkileyen İklim Olayları (5)	0.276	1.381	0.040	1	0.842	1.318	0.088	19.741
	En Çok Endişelendikleri Risk Faktörü			4.813	5	0.439			
	En Çok Endişelendikleri Risk Faktörü (1)	-0.095	0.283	0.112	1	0.737	0.910	0.522	1.583

Çizelge 6.76. (Devam) Üreticilerin riske karşı tutum ve davranışlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi

Değişkenler	B	St. Hata	Wald	sd	P	Exp(B)	%95 Güven Aralığı	
							Alt Sınır	Üst Sınır
Step 1								
En Çok Endişelendikleri Risk Faktörü (2)	0.067	0.405	0.027	1	0.869	1.069	0.484	2.363
En Çok Endişelendikleri Risk Faktörü (3)	-0.164	0.471	0.121	1	0.728	0.849	0.337	2.137
En Çok Endişelendikleri Risk Faktörü (4)	1.141	0.721	2.501	1	0.114	3.129	0.761	12.865
En Çok Endişelendikleri Risk Faktörü (5)	-1.688	1.398	1.459	1	0.227	0.185	0.012	2.862
Karşılaşılan En Önemli Risk			5.660	4	0.226			
Karşılaşılan En Önemli Risk (1)	0.413	0.478	0.749	1	0.387	1.512	0.593	3.854
Karşılaşılan En Önemli Risk (2)	-0.263	0.582	0.204	1	0.652	0.769	0.246	2.406
Karşılaşılan En Önemli Risk (3)	-1.278	1.238	1.066	1	0.302	0.279	0.025	3.152
Karşılaşılan En Önemli Risk (4)	-1.216	1.359	0.801	1	0.371	0.296	0.021	4.250
Risk ve Belirsizliğe Karşı Gelirin Etkilenmemesi İçin Başvurulan Yöntem			7.641	5	0.177			
Risk ve Belirsizliğe Karşı Gelirin Etkilenmemesi İçin Başvurulan Yöntem (1)	-0.094	0.267	0.123	1	0.726	0.910	0.539	1.537
Risk ve Belirsizliğe Karşı Gelirin Etkilenmemesi İçin Başvurulan Yöntem (2)	-1.057	0.494	4.578	1	0.032*	0.347	0.132	0.915
Risk ve Belirsizliğe Karşı Gelirin Etkilenmemesi İçin Başvurulan Yöntem (3)	-1.908	1.212	2.479	1	0.115	0.148	0.014	1.595
Risk ve Belirsizliğe Karşı Gelirin Etkilenmemesi İçin Başvurulan Yöntem (4)	-0.286	0.453	0.399	1	0.528	0.751	0.309	1.824
Risk ve Belirsizliğe Karşı Gelirin Etkilenmemesi İçin Başvurulan Yöntem (5)	0.382	0.633	0.363	1	0.547	1.465	0.423	5.066
Şans Oyunları Oynama			0.364	2	0.833			
Şans Oyunları Oynama (1)	-0.222	0.441	0.253	1	0.615	0.801	0.337	1.902
Şans Oyunları Oynama (2)	-0.062	0.568	0.012	1	0.914	0.940	0.309	2.864
Tarımsal Faaliyetlerde Başarısız Olmaktan Korkma			2.823	2	0.244			
Tarımsal Faaliyetlerde Başarısız Olmaktan Korkma (1)	0.384	0.298	1.666	1	0.197	1.468	0.819	2.631
Tarımsal Faaliyetlerde Başarısız Olmaktan Korkma (2)	0.681	0.431	2.490	1	0.115	1.975	0.848	4.599
Bir Önceki Yıla Göre Borç Durumu (1)	-0.303	0.240	1.603	1	0.206	0.738	0.462	1.181
Fiyat Değişikliği Durumunda Tercihi			4.016	3	0.260			
Fiyat Değişikliği Durumunda Tercihi (1)	0.461	0.328	1.971	1	0.160	1.585	0.833	3.017
Fiyat Değişikliği Durumunda Tercihi (2)	-1.124	0.876	1.648	1	0.199	0.325	0.058	1.808
Fiyat Değişikliği Durumunda Tercihi (3)	0.348	0.638	0.298	1	0.585	1.416	0.406	4.945

Not: * 0.05 ihtimal düzeyinde istatistiki anlamlılığı göstermektedir.

$p < 0.05$ önemlilik düzeyi dikkate alındığında, bağımsız değişkenlerden üreticilerin son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı, tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları ve risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için başvurdukları yöntem önemli katkılarda bulunduğu ve bu nedenle denkleme alınması gerektiğine karar verilmiştir. Önemli bulunan bu üç bağımsız değişken dışındaki diğer bağımsız değişkenler ise $p < 0.05$ kriterine uymadıkları için genel lojistik regresyon denklemine alınmamıştır. İstatistiksel açıdan önemsiz bulunan bu yedi bağımsız değişkenin (üreticilerin riske karşı tutumları, en çok endişelendikleri risk faktörü, karşılaştıkları en önemli risk, şans oyunları oynaması, tarımsal faaliyetlerde başarısız olmaktan korkmaları, bir önceki yıla göre borç durumu ve fiyat değişikliği durumunda tercihi) tarım sigortası yaptırmaya karar verme davranışı üzerinde etkili olmadıkları düşünülmüştür.

Son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (3, 2 kez) son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğramayan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle 2 kez zarara uğrayan üreticilerle karşılaştırıldığında 2.237 (1/0.447) kat daha yüksektir. Diğer son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı değişkeninin katsayısının pozitif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (7, 6 kez) son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle 6 kez zarara uğrayan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğramayan üreticilerle karşılaştırıldığında 6.132 kat daha yüksektir.

Tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (3, dolu) tarımsal üretimini etkileyen iklim olayı yetersiz yağış olan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarımsal üretimini etkileyen iklim olayı dolu olan üreticilere göre

3.623 (1/0.276) kat daha yüksektir. Ayrıca referans grubuna göre (4, don) tarımsal üretimini etkileyen iklim olayı yetersiz yağış olan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarımsal üretimini etkileyen iklim olayı don olan üreticilerle karşılaştırıldığında 1.912 (1/0.523) kat daha yüksektir.

Risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için başvurdukları yöntem değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için başvurdukları yöntem arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (3, tarım dışı iş) risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için ürün çeşitlendirmesine başvuran üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için tarım dışı işe başvuran üreticilerle karşılaştırıldığında 2.882 (1/0.347) kat daha yüksektir.

6.6. Üreticilerin tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları

Tarımsal faaliyetler daha yoğun sermaye kullanmayı, pazarın değişmesine ayak uydurmayı ve hızla değişen teknolojilerin benimsenmesini gerektirdikçe, tarım işletmesinin yönetimi olası risklerin analiz edilmesini ve değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır (Ceyhan ve ark., 1996). Tarımsal üretimin büyük oranda iklim koşullarına bağlı olması nedeniyle de tarım sektöründe karşılaşılabilecek sel, don, dolu, kuraklık, yangın vb. risklere karşı alınabilecek en önemli önlem tarım sigortasıdır (Yavuz, 2010).

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanların tarım sigortaları ile ilgili geçmişleri, tarım sigortalarına karşı bakış açıları, neden sigorta yaptıkları veya neden yaptırmadıkları ve gelecek yıllarda da sigorta yaptırmayı düşünüp düşünmedikleri konuları ele alınarak analiz edilmiştir. Ayrıca bu bölümde 14/06/2005 tarih ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu'nun üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermeleri üzerindeki olası etkileri de araştırmaya dahil edilmiştir.

6.6.1. Üreticilerin tarım sigortaları hakkında bilgi durumu

Türkiye'de tarımsal sigortanın gelişmesini etkileyen faktörler arasında çiftçilerin gelir düzeyinin düşüklüğü ile, tarım ve sigorta konusundaki bilgi eksikliği yer almaktadır (Dinler, 2004).

Üreticilerin tarım sigortaları hakkında bilgisi olup olmadığı Çizelge 6.77'de verilmiştir.

Çizelge 6.77. Üreticilerin tarım sigortaları hakkında bilgi durumu

Tarım Sigortaları Hakkında Bilgi Durumu	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Bilgisi var	142	36.98	83	21.61	31	8.07	12	3.12	19	4.95	8	2.09	295	76.82
Bilgisi yok	0	0	64	16.67	0	0	18	4.69	0	0	7	1.82	89	23.18
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %76.82'si tarım sigortaları hakkında bilgisi olduğunu, %23.18'i ise bilgisi olmadığını belirtmiştir. Risk grupları itibariyle riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%4.69) çoğunluğunun tarım sigortaları hakkında bilgisi olmadığı, diğer tüm risk gruplarının ise bilgisi olduğu belirlenmiştir.

Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, çiftçilerin %91.35'inin tarım sigortası konusunda belirli bilgiye sahip olduğu ve tarım sigortası yaptırmayan 7 kişinin (%8.65) bilgi sahibi olmadığı belirlenmiştir. Ertan ve Gök (2012)'ün Isparta ili Eğirdir ilçesinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin %64,9'unun tarım sigortası ve tarım sigortasının nerede yapıldığı konusunda bilgi sahibi olduğunu, %35,1'inin bilgi sahibi olmadığını tespit etmişlerdir. Aydoğan ve ark. (2013)'ün Samsun ilinde yaptıkları çalışmada, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin %44.4'ünün sigorta hakkında bilgisi olmadığını saptamışlardır.

Üreticilerin tarım sigortalarından bilgi sahibi oldukları süre Çizelge 6.78'de verilmiştir. Üreticilerin %33.90'ı 1-5 yıldır, %31.86'sı 6-10 yıldır, %12.54'ü 11-15 yıldır, %11.87'si 16-20 yıldır, %5.32'si 26 yıldan daha fazladır ve %4.41'i 21-25 yıldır tarım sigortalarından bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 6.78. Üreticilerin tarım sigortalarından bilgi sahibi oldukları süre

Tarım Sigortalardan Bilgi Sahibi Oldukları (yıl)	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1-5	50	16.95	22	7.46	10	3.39	4	1.36	9	3.05	5	1.69	100	33.90
6-10	42	14.24	36	12.20	7	2.37	5	1.69	2	0.68	2	0.68	94	31.86
11-15	20	6.78	7	2.37	6	2.04	0	0	3	1.01	1	0.34	37	12.54
16-20	13	4.41	10	3.39	7	2.37	1	0.34	4	1.36	0	0	35	11.87
21-25	8	2.71	5	1.70	0	0	0	0	0	0	0	0	13	4.41
26+	9	3.05	3	1.01	1	0.34	2	0.68	1	0.34	0	0	16	5.41
Toplam	142	48.14	83	28.13	31	10.51	12	4.07	19	6.44	8	2.71	295	100.00
Ortalama yıl	10.84		10.23		11.81		11.33		10.00		4.75		10.57	

Risk grupları itibariyle risk sevmeyip (%12.20) ve riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.69) en fazla 6-10 yıldır, diğer tüm risk gruplarının ise 1-5 yıldır tarım sigortalarından bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptıran üreticilerin çoğunluğunun %33.12 ile 20-30 yıldır tarım sigortaları konusunda bilgi sahibi oldukları, bu oranın tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan gruplar için de benzerlik gösterdiği, 10 yıldan az süredir bilgi sahibi olan üreticilerin oranının ise %29.30 olduğu ve tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan gruplar için de bu oranın geçerli olduğu saptanmıştır. Oruç ve ark. (2014)'nin Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları araştırmada, üreticilerin genel olarak ortalama 6.24 yıldır tarım sigortasını bildiklerini ve Küçükbağlar çiftçilerinin (ortalama 7.06 yıl) tarım sigortasından Kuşoturağı'na (ortalama 5.41 yıl) göre yaklaşık 2 yıl daha erken haberdar olduklarını tespit etmişlerdir. Kızıloğlu (2017) tarafından Konya ili Akşehir ilçesinde yapılan çalışmada, üreticilerin ortalama olarak 5.62 yıldır tarım sigortası hakkında bilgisi olduğu belirlenmiştir.

6.6.2. Üreticilerin daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma durumu

Üreticilerin daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırıp yaptırmadıkları Çizelge 6.79'da verilmiştir. Üreticilerin %50.00'si daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırdığını, %50.00'si ise yaptırmadığını belirtmiştir.

Çizelge 6.79. Üreticilerin daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма/yaptırmamaları

Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırıp Yaptırmama	Risk Grubu						Toplam	
	Riskli Sevmeyen		Riske Kayıtsız		Riskli Seven			
	f	%	f	%	f	%	f	%
Yaptıranlar	142	36.98	31	8.07	19	4.95	192	50.00
Yaptırmayanlar	147	38.28	30	7.81	15	3.91	192	50.00
Toplam	289	75.26	61	15.88	34	8.86	384	100.00

Risk grupları itibariyle riske kayıtsız kalan (%8.07) ve riskli seven üreticilerin (%4.95) çoğunluğunun daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırdığı, riskli sevmeyen üreticilerin (%7.29) ise yaptırmadıkları belirlenmiştir.

Şahin ve Miran (2007) tarafından İzmir ili Bayındır ilçesinde yapılan çalışmada, üreticilerin %5.6'sının tarım sigortası yaptırdığı, %94.4'ünün ise tarım sigortası yaptırmadığı belirlenmiştir. Çukur ve ark. (2008)'nin Malatya ilinde yaptıkları araştırmada, işletmelerin sadece %10.76'sının yeni sigorta yasası sonrası tarım sigortası yaptırdığını, buna karşın %89.24'ünün ise tarım sigortası yaptırmadığını saptamışlardır. Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %68.15 ile çoğunluğunun önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmış olduğu, araştırmanın yapıldığı anda tarım sigortası yaptırmış olan üreticilerin tamamının önceki yıllarda da sigortalarını yaptırdıkları, tarım sigortası yaptırmamış olan üreticilerin ise %41.86'sının geçmiş yıllarda bir veya birkaç kere tarım sigortası yaptırdığı ve %58.14'ünün ise şimdiye kadar hiç tarım sigortası yaptırmadığı tespit edilmiştir. Ertan ve Gök (2012)'ün Isparta ili Eğirdir ilçesinde yaptıkları araştırmada, 424 çiftçinin %30.2'sinin devlet destekli tarım sigortası yaptırmış olduğu, %69.8'inin ise henüz tarım sigortası yaptırmadığı tespit edilmiştir. Özcan (2012)'nin Adapazarı ilinde yaptığı araştırmada, çiftçilerin %62.1'inin tarım sigortası yaptırmadığı, %37.9'unun ise tarım sigortası yaptırdığı belirlenmiştir. Oruç ve ark. (2014)'nin Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları araştırmada, Küçükbağlar köyünde üreticilerin %29.41'inin, Kuşoturağı köyünde %94.44'ünün ve genel olarak çiftçilerin %61.93'ünün tarım sigortası yaptırdıkları belirlenmiştir. Terin ve Aksoy (2015) tarafından Ortadoğu Anadolu (TRB) bölgesinde yapılan çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin en yüksek olduğu ilin Malatya (%96.46) olduğu, onu sırasıyla Elazığ (%81.48), Bitlis (%43.27) ve Muş (%42.71) illerinin izlediği özellikle hayvansal üretimin görece olarak yüksek olduğu Bingöl, Hakkari, Tunceli ve Van illerinde bitkisel

ürün sigortası yaptıran üretici sayısının oransal olarak düşük olduğu ve TRB bölgesinde 2007-2015 Ağustos döneminde toplam tarım sigortası yaptıran üretici sayısının %83.77'sinin bitkisel ürün sigortası yaptırdığı tespit edilmiştir. Uysal (2015)'ın Manisa ilinde yaptığı araştırmada, üreticilerin %70.1'inin bitkisel ürün sigortası yaptırdığı, %29.9'unun ise yaptırmadığı belirlenmiştir.

Tarım sigortası yaptıranların kaç yıldır sigorta yaptırdıkları Çizelge 6.80'de verilmiştir.

Çizelge 6.80. Tarım sigortası yaptıranların kaç yıldır sigorta yaptırdıkları

Tarım Sigortası Yaptıranların Kaç Yıldır Sigorta Yaptırdıkları	Tarım Sigortası Yaptıran						Toplam	
	Risk Grubu							
	Riskli Sevmeyen		Riskli Kayıtsız		Riskli Seven			
	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5	63	32.81	11	5.73	11	5.73	85	44.27
6-10	40	20.84	14	7.29	5	2.60	59	30.73
11-15	15	7.81	4	2.08	1	0.53	20	10.42
16-20	13	6.77	1	0.52	1	0.52	15	7.81
21-25	4	2.08	0	0	1	0.52	5	2.60
26+	7	3.65	1	0.52	0	0	8	4.17
Toplam	142	73.96	31	16.14	19	9.90	192	100.00
Ortalama yıl	9.26		9.06		6.84		8.99	

Üreticilerin %44.27'si 1-5 yıldır, %30.73'ü 6-10 yıldır, %10.42'si 11-15 yıldır, %7.81'i 16-20 yıldır, %4.17'si 26 yıldan daha fazladır ve %2.60'ı 21-25 yıldır tarım sigortası yaptırdıklarını belirtmişlerdir. Risk grupları itibariyle riskli sevmeyip (%32.81) ve riskli sevip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%5.73) en fazla 1-5 yıldır, riskli kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%7.29) ise en fazla 6-10 yıldır tarım sigortası yaptırdıkları belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %36.62 ile çoğunluğunun 5-10 yıldır tarım sigortası yaptırdığı, beş yıldan kısa süredir tarım sigortası yaptıran üreticilerin oranı %11.27 olup, en kısa sürenin üç yıl olduğu, 20-30 yıldır tarım sigortası yaptıran üreticilerin oranının ise %12.68 olduğu ve tarım sigortası yaptıran üreticiler arasında 30 yılı aşkın süredir tarım sigortası yaptıran üretici bulunmadığı belirlenmiştir. Pezikoğlu ve ark. (2012)'nin Bursa ilinde yaptıkları araştırmada, işletmelerde bitkisel ürün sigortası yaptırma yılı ortalamasını 4.9 yıl olarak tespit etmişlerdir. Kızıloğlu (2017) Konya ili Akşehir

ilçesinde yaptığı çalışmada, üreticilerin ortalama olarak 3.77 yıldır tarım sigortası yaptırdıklarını saptamıştır.

6.6.3. Üreticilerin daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmama nedenleri

Üreticilerin daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmama nedenleri Çizelge 6.81'de verilmiştir.

Çizelge 6.81. Üreticilerin daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmama nedenleri

Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırmama Nedenleri	Tarım Sigortası Yaptırmayan						Toplam	
	Risk Grubu							
	Riskli Sevmeyen		Riske Kayıtsız		Riskli Seven			
	f	%	f	%	f	%	f	%
Sigorta primlerinin yüksek olması	19	9.89	5	2.61	3	1.56	27	14.06
Gelirinin yetersiz ve düzensiz olması	26	13.54	7	3.65	4	2.08	37	19.27
Dini nedenler	43	22.40	8	4.17	4	2.08	55	28.65
Sigorta alışkanlığının olmaması	11	5.73	2	1.04	0	0	13	6.77
Zarar bedelinin ödeneceğine inanmaması	27	14.06	3	1.56	1	0.53	31	16.15
Afet riski olmaması	2	1.04	0	0	1	0.52	3	1.56
Arazisinin az olması	8	4.17	2	1.04	1	0.52	11	5.73
Sigorta primlerini gereksiz bir masraf olarak düşünmesi	8	4.17	3	1.56	0	0	11	5.73
Üretici bütçesine ek masraf getirmesi	1	0.52	0	0	1	0.52	2	1.04
Kanuni bir zorunluluk olmaması	2	1.04	0	0	0	0	2	1.04
Toplam	147	76.56	30	15.63	15	7.81	192	100.00

Üreticilerin daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmama nedeni olarak %28.65'i dini nedenleri, %19.27'si gelirinin yetersiz ve düzensiz olmasını, %16.15'i zarar bedelinin ödeneceğine inanmamasını, %14.06'sı sigorta primlerinin yüksek olmasını, %6.77'si sigorta alışkanlığının olmamasını, %5.73'ü arazisinin az olmasını, %5.73'ü sigorta primlerini gereksiz bir masraf olarak düşünmesini, %1.56'sı afet riskinin olmamasını, %1.04'ü üretici bütçesine ek masraf getirmesini ve %1.04'ü ise kanuni bir zorunluluk olmamasını belirtmiştir. Risk grupları itibariyle riskli sevmeyip (%22.40) ve riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%4.17) çoğunluğunun dini nedenlerden dolayı, riskli seven tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%2.08) ise eşit oranda dini nedenler ve gelirinin yetersiz ve düzensiz olmasından dolayı daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmadıkları tespit edilmiştir.

Akçaöz ve ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada, çiftçilerin tarım sigortası yaptırmama nedenleri arasında en önemlisinin gelir yetersizliği ve düzensizliği olduğu, bunu sigorta bedelinin yüksek olmasının ve zarar bedelinin alınmasında zorluklarla karşılaşılmasının izlediği, gelir yetersizliği ve düzensizliğinin risk davranış grupları itibariyle de sigorta yaptırmama nedenleri arasında en önemlisi olduğu tespit edilmiştir. Şahin ve Miran (2007)'nin İzmir ili Bayındır ilçesinde yaptıkları araştırmada, üreticilerin %26.7'sinin sigorta konusundaki bilgi eksikliğinden, %25.0'inin gelir yetersizliğinden, %23.2'ünün primlerin yüksek olmasından, %11.0'inin zarar bedelinin ödenmeyeceğini düşündüğünden ve %9.3'ünün ise sigorta alışkanlığının olmayışından dolayı tarım sigortası yaptırmadığı belirlenmiştir. Çukur ve ark. (2008)'nin Malatya ilinde yaptıkları araştırmada, üreticilerin tamamının düzenli olarak sigorta yaptırmadığı, bunun en önemli nedeninin %93.10'unda bütçelerine ek masraf getirmesi ve %6.90'ında ise sigorta konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları için sigorta şirketlerine geçmişte güvensizlik duymalarının olduğu tespit edilmiştir. Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, şimdiye kadar hiç tarım sigortası yaptırmamış olan üreticilerin %40'ının ekonomik nedenler, %34'ünün ise dini nedenler dolayısıyla tarım sigortası yaptırmadığı ve sadece gerek duymadığını belirten üreticilerin oranının ise %26 olduğu belirlenmiştir. Alay (2012) Kastamonu ilinde yaptığı araştırmada, tarım sigortası yaptırmayan işletmelerin sigorta yaptırmamasındaki en önemli nedenin %72.00'sinde herhangi bir hasar olmadığı zaman ödediği primin boşa gideceği düşüncesi olduğunu, diğer nedenlerin ise %60.00'inde primlerin yüksek olması, %48.00'inde hasar ödemelerinin zamanında yapılmayacağı endişesi, %48.00'inde diğer nedenler, %20.00'sinde tarım sigortasından haberlerinin olmaması, %20.00'sinde sigorta yaptırmama alışkanlığının olmaması, %16.00'sinde arazilerinin az olması, %8.00'inde daha önce hiç hasar olmaması, %4.00'ünde herhangi bir kanuni zorunluluk olmaması ve %4.00'ünde ise prim ödeyecek gelirin olmaması olduğunu tespit etmiştir. Aslan ve ark. (2012)'nin Malatya ilinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin tarım sigortası yaptırmama nedenlerinin; gelirinin az olması ve primlerin yüksekliği (%47.54), hasar bedelinin tam ödeneceğine inanmama (%14.75), arazilerin tapu ve hisse problemleri (%13.11), arazilerin yeterli büyüklükte olmaması (%13.11), gereksiz bir maliyet unsuru görülmesi (%4.92), dini nedenler (%3.28) ve diğer nedenler (%3.28) olduğu belirlenmiştir. Ertan ve Gök (2012) tarafından Isparta ili Eğirdir ilçesinde yapılan bir araştırmada,

üreticilerden devlet destekli tarım sigortası yaptırmayanların yaptırmama sebepleri; sigorta maliyetini yüksek bulması (%35.3), kadere tevekkül etmesi (%21.4), bu konuda bilgisinin olmaması (%16.9), zararlarının ödeneceğine inanmıyor olması (%12), nerede nasıl yapılacağını bilmiyor olması (%8.8) ve çevrelerindeki olumsuz örneklerden etkilenmiş olması (%5.6) olarak belirlenmiştir. Pezikoğlu ve ark. (2012)'nin Bursa ilinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin tarım sigortası yaptırmama nedenlerinin; gelir yetersizliği ve primlerin yüksekliği (%18.9), arazilerin hisseli oluşu ve bu nedenle Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) dahil olamama (%17.0), gereksiz bir maliyet unsuru olarak görme (%13.2), hasar bedelinin ödenmeyeceğine dair inanç (%11.3), dini inançlar (%5.7), sigorta kapsamının yetersiz olması, ürün özelliklerine dikkat edilmemesi (%5.7) ve ekspertiz işlemlerinin doğru yapılmayışı (%5.7) olduğu belirlenmiştir. Tan ve ark. (2012)'nin Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yaptıkları araştırmada, tarım sigortası yaptırmayan 101 üreticinin sigorta yaptırmama sebebinin; gelir yetersizliği (%39.6), diğer nedenler (%20.0) arazi yetersizliği (%16.0), primlerin yüksekliği (%12.1), haberinin olmaması (%10.1) ve büyüklerinin yaptırmaması (%2.2) olduğu belirlenmiştir. Karamürsel ve ark. (2014)'nin Isparta ilinde yaptıkları araştırmada, bitkisel ürün sigortası yaptırmayan üreticilerin %32.79'unun arazi sorunu (arazilerinin hisseli olması, hazine arazisi olması, arazilerinin az ve parçalı olması) nedeniyle sigorta yaptırmadıkları, sigorta yaptırmamalarında diğer öncelikli nedenlerin ise; gelir yetersizliği ve primlerin yüksek olması (%18.03), sigorta yaptırmayı gereksiz bir maliyet unsuru olarak görmesi (%16.39), hasar bedelinin ödenmeyeceğine dair inançları (%14.75), dini inanç ve örf-adetlerle örtüşmemesi (%14.75), sigorta alışkanlığının olmaması (%9.84), ürünün zarar gördüğü zamanlar olmaması (%6.56) ve diğer nedenler (%4.92) olarak belirlenmiştir. Kiracı ve ark. (2014)'nin Trakya bölgesi Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve Çanakkale illerinde yaptıkları çalışmada, sigorta yaptırmama nedeni olarak üreticilerin %35'i hasarın ödeneceğine dair inancın olmaması ya da zayıf olmasını %21'i ilk sırada, %7'si ise ikinci sırada ifade etmiş ve sigorta yaptırmalarını engelleyen diğer önemli nedenleri arazilerin az olması ve gelir yetersizliği gibi ekonomik nedenler ile yörelerinde bir afet riskinin düşük olması olarak belirtmiştir. Oruç ve ark. (2014)'nin Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları araştırmada, genel olarak tarım sigortası yaptırmayan üreticiler yaptırmama nedeni olarak birinci sırada %60.78 ile zarar bedellerinin ödeneceğine inanılmamasını, Küçükbağlar köyündeki çiftçilerin

ise ikinci sırada %58.33 ile zarar bedelinin ödenmesinde zorluk çıkarılmasını, üçüncü sırada %54.17 ile gelir yetersizliğini ve dördüncü sırada %41.67 ile sigorta alışkanlığı olmamasından dolayı sigortaya sıcak bakmadıklarını, Kuşoturağı köyünde ise gelir yetersizliğini (%66.67) ve alışkanlık olmamasını (%33.33) belirtmişlerdir. Sayın ve ark. (2014) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada, hiç tarım sigortası yaptırmadığı bilinen 61 üreticinin tarım sigortası yaptırmama nedeni; gelir yetersizliği ve primlerin yüksek oluşu (%49.2), hasar bedelinin ödeneceğine dair inancın olmayışı (%16.4), arazilerin hisseli oluşu (tapu sorunu) (%6.6), dini nedenler (%6.6) ve sigorta alışkanlığının kazanılmayışı (%3.3) olarak belirlenmiştir. Taşcı ve ark. (2014)'nın Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde yaptıkları çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptırmayan üreticilerin, sigorta yaptırmama nedenleri olarak Ankara ve Çorum illerinde gelir yetersizliğini, Kayseri ilinde ise sigortanın gereksiz bir masraf unsuru olarak görülme durumunu birinci sırada belirttikleri tespit edilmiştir. Sıray ve ark. (2015)'nin Ordu ve Trabzon illerinde yaptıkları çalışmada, Ordu ilinde üreticilerin tarım sigortası yaptırmamasında en önemli görülen nedenlerin, risk görülmemesi (%17.24), hasar bedelinin ödeneceğine inancın olmayışı (%15.52), arazisinin az olması (%12.07), gereksiz bir maliyet unsuru olarak görülmesi (%12.07), arazilerin hisseli olması (tapu sorunu) (%10.34), ihmal (%10.34), gelir yetersizliği ve primlerin yüksek oluşu (%8.62), Trabzon ilinde ise hasar bedelinin ödeneceğine inancın olmayışı (%25.93), gelir yetersizliği ve primlerin yüksek oluşu (%22.22), gereksiz bir maliyet unsuru olarak görülmesi (%20.37), arazisinin az olması (%18.52) ve ihmal (%7.41) olduğunu saptamışlardır. Uysal (2015) tarafından Manisa ilinde yapılan çalışmada, üreticilerin bitkisel ürün sigortası yaptırmama nedeni olarak en önemli sebebin sigortanın ihtiyaç halinde kayıpları karşılamayacağı düşüncesi olduğunu, diğer sebeplerin ise prim taksitlerinin ödenmesinde zorlanılabileceği düşüncesi, sigorta hakkında yeterli bilgiye sahip olmama, sigorta yaptırmasa da sıkıntı çekmeyeceğini düşünme, sigortaya ödenecek primin alınacak hizmetin değerine kıyasla çok yüksek olduğu düşüncesi ve sosyal güvenceye sahip olmanın yeterli olacağı görüşü olduğunu tespit etmişlerdir. Aydın ve ark. (2016)'nın Kırklareli ve Edirne illerinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin tarım sigortası yaptırmama nedenini; gelirlerinin yetersiz ve primlerin yüksek olması (%39.63), hasar bedelinin ödeneceğine dair inancın olmaması (%20.71), arazilerinin hisseli oluşu (%11.24), gereksiz bir maliyet unsuru olarak görülmesi (%5.92),

arazilerinin az olması (%5.92), sigorta yaptırmayı ihmal etmesi (%5.92), öyle bir alışkanlıklarının olmaması (%2.96), bilinçsiz olması (%2.96), sigorta kapsamının yetersiz olması (%2.37) ve risk olmaması (%2.37) olarak belirlemişlerdir.

6.6.4. Üreticilerin gelirinin daha yüksek olması durumunda tarım sigortası yaptırmama tercihi

Üreticilerin gelirinin daha yüksek olması durumunda tarım sigortası yaptırmayacağı Çizelge 6.82'de verilmiştir.

Çizelge 6.82. Üreticilerin gelirinin daha yüksek olması durumunda tarım sigortası yaptırmayacağı

Gelirinin Daha Yüksek Olması Durumunda Tarım Sigortası Yaptırıp Yaptırmayacağı	Tarım Sigortası Yaptırmayan						Toplam	
	Risk Grubu							
	Riskli Sevmeyen		Riske Kayıtsız		Riskli Seven			
	f	%	f	%	f	%	f	%
Yaptırır	27	14.06	7	3.65	5	2.60	39	20.31
Yaptırmaz	96	50.00	18	9.38	5	2.60	119	61.98
Fikri yok	14	7.29	4	2.08	5	2.61	23	11.98
Belki	10	5.21	1	0.52	0	0	11	5.73
Toplam	147	76.56	30	15.63	15	7.81	192	100.00

Üreticilerin gelirinin daha yüksek olması durumunda tarım sigortasını %61.98'i yaptırmayacağını, %20.31'i yaptıracığını, %11.98'i fikri olmadığını ve %5.73'ü ise belki yaptıracığını belirtmiştir. Risk grupları itibarıyla riskli sevmeyip (%50.00) ve riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%9.38) çoğunluğunun gelirinin daha yüksek olması durumunda tarım sigortasını yaptırmayacağı, riskli seven tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%2.61) ise eşit oranda yaptıracığı, yaptırmayacağı ve fikrinin olmadığı belirlenmiştir.

Akdemir ve ark. (2001)'nin Adana, Şanlıurfa ve Konya illerinde yaptıkları araştırmada, gelirin yüksek olması durumunda sigorta yaptırmama oranının Adana ilinde %83.0, Şanlıurfa'da %66.0 ve Konya'da ise %80.3 olduğunu tespit etmişlerdir. Akçaöz ve ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada; risk seven çiftçilerin %89.5'inin, risk sevmeyen çiftçilerin %94.7'sinin, riske kayıtsız çiftçilerin %100.0'ünün ve tüm çiftçilerin %93.0'ünün gelirinin yüksek olması durumunda sigorta yaptırabileceği

belirlenmiştir. Tan ve ark. (2012)'nın Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yaptıkları araştırmada, üreticilerin %20.8'inin gelirlerinin yükselmesi durumunda tarım sigortası yaptırabileceklerini tespit etmişlerdir.

6.6.5. Üreticilerin sigorta primlerinin daha düşük olması durumunda tarım sigortası yaptırma tercihi

Üreticilerin sigorta primlerinin daha düşük durumunda tarım sigortası yaptırıp yaptırmayacağı Çizelge 6.83'de verilmiştir.

Çizelge 6.83. Üreticilerin sigorta primlerinin daha düşük olması durumunda tarım sigortası yaptırıp yaptırmayacağı

Sigorta Primlerinin Daha Düşük Olması Durumunda Tarım Sigortası Yaptırıp Yaptırmayacağı	Tarım Sigortası Yaptırmayan						Toplam	
	Risk Grubu							
	Riskli Sevmeyen		Riske Kayıtsız		Riskli Seven			
	f	%	f	%	f	%	f	%
Yaptırır	31	16.14	8	4.17	3	1.57	42	21.88
Yaptırmaz	80	41.67	14	7.29	4	2.08	98	51.04
Fikri yok	28	14.58	6	3.13	6	3.12	40	20.83
Belki	8	4.17	2	1.04	2	1.04	12	6.25
Toplam	147	76.56	30	15.63	15	7.81	192	100.00

Üreticilerin sigorta primlerinin daha düşük olması durumunda tarım sigortasını %51.04'ü yaptırmayacağını, %21.88'i yaptıracağını, %20.83'ü fikri olmadığını ve %6.25'i ise belki yaptıracağını belirtmiştir. Risk grupları itibariyle riskli sevmeyip (%41.67) ve riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%7.29) çoğunluğunun sigorta primlerinin daha düşük olması durumunda tarım sigortasını yaptırmayacağı, riskli seven tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%2.61) ise fikrinin olmadığı belirlenmiştir.

Akçaöz ve ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada, çiftçilerden sigorta primlerinin daha düşük olması halinde sigorta yaptıracağını belirtenlerin oranının %79.7, fikrim yok diyenlerin oranının %9.8 olduğu, risk davranış gruplarına göre değerlendirildiğinde ise sigorta primlerinin düşük olması koşuluyla sigorta yaptırabileceğini söyleyen çiftçilerin oranının risk seven grupta %73.7, risk sevmeyen grupta %84.2 ve riske kayıtsız grupta %80.0 olduğu belirlenmiştir. Özcan (2012)

Adapazarı ilinde yaptığı araştırmada, işletme sahiplerinin %40.0'nin sigorta primlerinin daha düşük olması durumunda tarım sigortası yaptırap yaptırmama konusunda fikri olmadığını, %30.5'inin tarım sigortası yapacağını ve %29.5'inin ise yaptırmayacağını tespit etmiştir. Tan ve ark. (2012)'nin Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin %25.7'sinin primlerin düşmesi durumunda tarım sigortası yaptırabileceği saptanmıştır.

6.6.6. Üreticilere yeterli bilgilendirme yapılması durumunda tarım sigortası yaptırapma tercihi

Üreticilere yeterli bilgilendirme yapılması durumunda tarım sigortası yaptırap yaptırmayacağı Çizelge 6.84'de verilmiştir.

Çizelge 6.84. Üreticilere yeterli bilgilendirme yapılması durumunda tarım sigortası yaptırap yaptırmayacağı

Yeterli Bilgilendirme Yapılması Durumunda Tarım Sigortası Yapıtıp Yapıtırmayacağı	Tarım Sigortası Yapıtırmayan						Toplam	
	Risk Grubu							
	Riski Sevmeyen		Riske Kayıtız		Riski Seven			
	f	%	f	%	f	%	f	%
Yapıtır	22	11.46	3	1.56	1	0.52	26	13.54
Yapıtırmaz	93	48.44	18	9.37	7	3.65	118	61.46
Fikri yok	19	9.89	6	3.13	5	2.60	30	15.62
Belki	13	6.77	3	1.57	2	1.04	18	9.38
Toplam	147	76.56	30	15.63	15	7.81	192	100.00

Üreticilerin yeterli bilgilendirme yapılması durumunda tarım sigortasını %61.46'sı yaptırmayacağını, %15.62'si fikri olmadığını, %13.54'ü yapıtıracığını ve %9.38'i ise belki yapıtıracığını belirtmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yapıtıran ve yapıtırmayan üreticilerin çoğunluğunun yeterli bilgilendirme yapılması durumunda tarım sigortasını yaptırmayacağı belirlenmiştir.

Tan ve ark. (2012) tarafından Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yapılan çalışmada, üreticilerin %4.0'ünün yeterli bilgilendirme yapılırsa tarım sigortası yapıtıracığı belirlenmiştir.

6.6.7. İşletmelerde tarım sigortası kararını vermede etkisi olanlar

Üreticilerin tarım sigortası kararını verenler Çizelge 6.85'de verilmiştir.

Çizelge 6.85. Üreticilerin tarım sigortası kararını verenler

Tarım Sigortası Kararını Verenler	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kendisi	49	12.76	62	16.15	7	1.82	16	4.17	9	2.34	7	1.82	150	39.06
Eşi	6	1.56	9	2.34	2	0.52	1	0.26	0	0	2	0.53	20	5.21
Birlikte	64	16.67	50	13.02	17	4.43	10	2.60	7	1.82	0	0	148	38.54
Yetişkin çocuklar	6	1.56	2	0.52	2	0.52	0	0	1	0.27	2	0.52	13	3.39
Baba	17	4.43	24	6.25	3	0.78	3	0.78	2	0.52	4	1.04	53	13.80
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin tarım sigortası kararını %39.06'sı kendisinin, %38.54'ü birlikte, %13.80'i babasının, %5.21'i eşinin ve %3.39'u ise yetişkin çocuklarının verdiğini belirtmiştir. Risk grupları itibariyle risk sevmeyip (%16.67) ve riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%4.43) tarım sigortası kararını çoğunluğunun birlikte, diğer tüm risk gruplarının ise çoğunluğunun kendilerinin verdikleri belirlenmiştir.

Pezikoğlu ve ark. (2012) tarafından Bursa ilinde yapılan çalışmada, sigorta yaptırma kararında üreticilerin %76.8'inin kendisinin %10.7'sinin babasının ve %10.7'sinin ise evde ortak karar verdiği belirlenmiştir.

6.6.8. Üreticilerin tarım sigortasını benimseme süresi

Üreticilerin tarım sigortasını benimseme süresi Çizelge 6.86'da verilmiştir. Üreticilerin tarım sigortasını benimseme süresi olarak %35.42'si benimsemediğini, %26.56'sı erken benimsediğini, %18.75'i ilk benimseyenlerden, %15.63'ü geç benimseyenlerden ve %3.64'ü ise çok geç benimseyenlerden olduğunu belirtmiştir.

Çizelge 6.86. Üreticilerin tarım sigortasını benimseme süresi

Tarım Sigortasını Benimseme Süresi	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
İlk benimseyenler	46	11.98	7	1.82	10	2.60	5	1.30	4	1.05	0	0	72	18.75
Erken benimseyenler	53	13.80	14	3.65	17	4.43	2	0.52	10	2.60	6	1.56	102	26.56
Geç benimseyenler	40	10.42	10	2.60	4	1.04	2	0.52	3	0.78	1	0.27	60	15.63
Çok geç benimseyenler	3	0.78	9	2.34	0	0	0	0	2	0.52	0	0	14	3.64
Benimsemeyenler	0	0	107	27.87	0	0	21	5.47	0	0	8	2.08	136	35.42
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Risk grupları itibariyle riskli sevmeyip (%13.80), riskli kayıtsız kalıp (%4.43) ve riskli sevip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%2.60) çoğunluğunun tarım sigortasını benimseme süresi olarak erken benimseyenlerden oldukları, riskli sevmeyip (%27.87), riskli kayıtsız kalıp (%5.47) ve riskli sevip tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%2.08) ise benimsemedikleri belirlenmiştir.

6.6.9. Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırma konusundaki düşünceleri

Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırma konusundaki düşünceleri Çizelge 6.87'de verilmiştir.

Çizelge 6.87. Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırma konusundaki düşünceleri

Gelecek Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma Konusundaki Düşünceleri	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Yaptıracak	132	34.38	45	11.72	27	7.03	9	2.34	17	4.43	7	1.82	237	61.72
Yaptırmayacak	10	2.60	102	26.56	4	1.04	21	5.47	2	0.52	8	2.09	147	38.28
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %61.72'si gelecek yıllarda tarım sigortası yaptıracığını, %38.28'i ise yaptırmayacağını belirtmiştir. Risk grupları itibariyle riskli sevmeyip (%34.38), riskli kayıtsız kalıp (%7.03) ve riskli sevip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%4.43) çoğunluğunun gelecek yıllarda tarım sigortası yaptıracığı, riskli sevmeyip (%26.56),

riske kayıtsız kalıp (%5.47) ve riski sevip tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%2.09) ise yaptırmayacağı belirlenmiştir. Araştırma alanındaki üreticiler zaman zaman tarım sigortalası ile ilgili problemlerle karşılaşsalar bile üretimde karşılaşılabilecek sel, don, dolu, yangın gibi doğal afetlerin vereceği ekonomik kayıpları telafi etmek amacıyla yarısından fazlası bir sonraki üretim döneminde yeniden sigorta yaptırma eğilimi göstermektedirler.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, tüm üreticilerin %74.52'sinin, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %90.14'ünün, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin de %61.63'ünün gelecek yıllarda tarım sigortası yapacağı tespit edilmiştir. Alay (2012) Kastamonu ilinde yaptığı çalışmada, tarım sigortası yaptıran çiftçilerin %96.42'sinin tarım sigortasını sürekli yaptırmak istediklerini ve %3.58'inin ise sürekli yaptırmak istemediklerini belirlemiştir. Aslan ve ark. (2012)'nin Malatya ilinde yaptıkları çalışmada, tüm üreticilerin %28.69'unun, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %31.15'inin ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin %26.23'nün bir sonraki üretim döneminde tarım sigortası yapacağını saptamışlardır. Karamürsel ve ark. (2014) tarafından Isparta ilinde yapılan çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin %80.70'inin, bitkisel ürün sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %31.15'inin gelecek yıl sigorta yaptırmayı düşündükleri belirlenmiştir. Oruç ve ark. (2014)'nin Tokat-Kazova yöresinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin %71.49'unun gelecekte tarım sigortası yaptırmayı düşündüğünü, gelecekte sigorta yaptırma konusunda Kuşoturağı köyünün (%94.44) mevcut durumunu sürdüreceğini, yaptıranların yaptırmaya, yaptırmayan azınlığın da aynı tutumlarına devam edeceğini, Küçükbağlar köyünde ise, sigorta yaptırmayı tercih edenlerin sonraki yıllarda biraz daha artma eğiliminde olduğunu (%48.53) tespit etmişlerdir. Sayın ve ark. (2014)'nin Antalya ilinde yaptıkları çalışmada, tüm üreticilerin %61.5'inin, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %90.2'sinin ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %32.8'inin gelecek yıl tarım sigortası yaptırmayı düşündüklerini belirlemiştir. Taşcı ve ark. (2014)'nin Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde yaptıkları çalışmada, sigorta yaptıran üreticilerin Çorum'da tamamının, Ankara'da %79.7'sinin ve Kayseri'de %71.2'sinin bir sonraki yıl tekrar sigorta yaptıracaklarını saptamışlardır. Sıray ve ark. (2015) tarafından Ordu ve Trabzon illerinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptıran üreticilerin yaklaşık yarısının bir sonraki yıl tekrar sigorta yaptırmayı düşündükleri, tarım sigortası

yaptırmayan üreticilerin ise çok az oranının bir sonraki yıl tarım sigortası yaptırmayı düşündükleri ve yine çok az oranının da kararsız oldukları belirlenmiştir.

6.6.10. Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünme nedenleri

Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünme nedenleri Çizelge 6.88'de verilmiştir.

Çizelge 6.88. Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünme nedenleri

Gelecek Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırmayı Düşünme Nedenleri	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Riski azaltması	28	11.82	7	2.95	5	2.11	2	0.84	4	1.69	3	1.27	49	20.68
Gelir istikrarının / güvenliğinin devamlılığı	48	20.25	19	8.02	14	5.91	3	1.27	7	2.95	2	0.84	93	39.24
Devlet destekli olması	27	11.39	16	6.75	6	2.53	2	0.85	2	0.84	1	0.42	54	22.78
Komşuların memnun olması	2	0.84	2	0.85	1	0.42	0	0	1	0.42	1	0.42	7	2.95
Doğal afetlerden sürekli etkilenme	9	3.80	0	0	0	0	1	0.42	0	0	0	0	10	4.22
Ürünlerini ve emeklerini güvence altına almak	18	7.60	1	0.42	1	0.42	1	0.42	3	1.27	0	0	24	10.13
Toplam	132	55.70	45	18.99	27	11.39	9	3.80	17	7.17	7	2.95	237	100.00

Üreticiler gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünme nedeni olarak %39.24'ü gelir istikrarının ve güvenliğinin devamlılığını, %22.78'i devlet destekli olmasını, %20.68'i riski azaltmasını, %10.13'ü ürünlerini ve emeklerini güvence altına almak olduğunu, %4.22'si doğal afetlerden sürekli etkilenmesini ve %2.95'i ise komşuların memnun olmasını belirtmiştir. Risk grupları itibarıyla risk seviyesi tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.27) çoğunluğunun riski azalttığından, diğer tüm risk gruplarının ise gelir istikrarının ve güvenliğinin devamlılığından dolayı gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşündükleri belirlenmiştir.

Alay (2012) Kastamonu ilinde yaptığı çalışmada, çiftçilerin tarım sigortasını sürekli yaptırmak istemelerinin nedenlerini; doğal afetlerden sürekli etkilenmeleri (%77.77), gelir istikrarının devamlılığının devamı (%68.51), geleceğe daha güvenle bakabilmeleri (%55.55), doğal afet zararlarının devlet güvencesinden kalkması (%48.14) ve diğer

nedenler (%24.07) olarak tespit etmiştir. Ertan ve Gök (2012) tarafından Isparta ili Eğirdir ilçesinde yapılan araştırmada, devlet destekli tarım sigortası yaptıranların tarım sigortası yaptırmalarındaki en önemli etkenin devlet desteğinin olması (%40.20), sürekli afet riskinin olması (%28.60), diğer sigorta yaptıranların kazanımlarını görmeleri (%15,00), tanıdıklarının yaptırmaması (%12.40), basın haberleri (%1.30) ve diğer faktörler olarak belirlenmiştir. Karamürsel ve ark. (2014) Isparta ilinde yaptıkları araştırmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin gelecek yıl sigorta yaptırmayı düşünme nedenini; ürünlerini güvence altına almak (%91.30), oluşan zararın karşılandığını görmeleri (%6.52), ürünlerde risk faktörünün artması (%2.17), bitkisel ürün sigortası yaptırmayan üreticilerde ise ürünlerini güvence altına almak (%52.63), ürünlerde risk faktörünün artması (%42.11) ve oluşan zararın karşılandığını görmeleri (%5.26) olarak tespit etmişlerdir. Kiracı ve ark. (2014)'nın Trakya bölgesi Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve Çanakkale illerinde yaptıkları çalışmada, çiftçilerden tarım sigortası yaptıran 60 üreticiden yaklaşık yarısının gelirlerini güvence altına almak bir başka deyişle bağıcılık gelirlerinin olumsuz etkilenmemesi için, %44.2'sinin yörelerinde bir doğal afet riski bulunması nedeniyle ve %5.8'inin ise geleceğe güvenle bakabilmek için bağlarını sigortalattıkları belirlenmiştir. Kızıloğlu (2017) tarafından Konya ili Akşehir ilçesinde yapılan çalışmada, üreticilerin tarım sigortası yaptırmalarındaki etkili faktörün %68.89 ile sürekli afet riski olduğu belirlenmiştir.

6.6.11. Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünmeme nedenleri

Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünmeme nedenleri Çizelge 6.89'da verilmiştir. Üreticiler gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünmeme nedeni olarak %31.29'u dini nedenleri, %17.01'i zarar bedelinin ödeneceğine inanmamasını, %14.29'u gelirinin yetersiz ve düzensiz olmasını, %11.57'si sigorta primlerinin yüksek olmasını, %7.48'i sigorta alışkanlığının olmamasını, %6.12'si sigorta primlerini gereksiz bir masraf olarak düşünmesini, %5.44'ü arazisinin az olmasını, %3.40'ı üretici bütçesine ek masraf getirmesini ve %3.40'ı afet riskinin olmamasını belirtmiştir.

Çizelge 6.89. Üreticilerin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünmeme nedenleri

Gelecek Yıllarda Tarım Sigortası Yapılmayı Düşünmeme Nedenleri	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Sigorta primlerinin yüksek olması	4	2.72	7	4.76	2	1.36	2	1.37	0	0	2	1.36	17	11.57
Gelirinin yetersiz ve düzensiz olması	0	0	16	10.89	1	0.68	3	2.04	0	0	1	0.68	21	14.29
Dini nedenler	0	0	36	24.49	0	0	7	4.76	0	0	3	2.04	46	31.29
Sigorta alışkanlığının olmaması	0	0	9	6.12	0	0	2	1.36	0	0	0	0	11	7.48
Zarar bedelinin ödeneceğine inanmaması	0	0	22	14.97	0	0	3	2.04	0	0	0	0	25	17.01
Afet riski olmaması	3	2.04	1	0.68	0	0	0	0	0	0	1	0.68	5	3.40
Arazisinin az olması	1	0.68	4	2.72	1	0.68	1	0.68	0	0	1	0.68	8	5.44
Sigorta primlerini gereksiz bir masraf olarak düşünmesi	0	0	6	4.08	0	0	3	2.04	0	0	0	0	9	6.12
Üretici bütçesine ek masraf getirmesi	2	1.36	1	0.68	0	0	0	0	2	1.36	0	0	5	3.40
Toplam	10	6.80	102	69.39	4	2.72	21	14.29	2	1.36	8	5.44	147	100.00

Risk grupları itibariyle riskli sevmeyip (%24.49), riskli kayıtsız kalıp (%4.76) ve riskli sevip tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%2.04) çoğunluğunun dini nedenlerden dolayı, riskli sevmeyip (%2.72) ve riskli kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%1.36) sigorta primlerinin yüksek olmasından dolayı ve riskli sevip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%1.36) ise üretici bütçesine ek masraf getirmesinden dolayı gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünmedikleri belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, geçmiş yıllarda tarım sigortası yaptırmış olmasına rağmen daha sonraki dönemlerde tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin, sigorta yaptırmama konusundaki en büyük nedeninin %69.44 ile tarım sigortası yaptırdığı yıllarda sigortalattığı ürününün zarar görmemiş olmasından dolayı tarım sigortasına yaptığı masrafları gereksiz görmesi olarak belirlenmiştir. Alay (2012)'in Kastamonu ilinde yaptığı çalışmada, çiftçilerin tarım sigortasını sürekli yaptırmak istememelerinin nedenini; hepsinin tarım sigortasını gereksiz bir maliyet unsuru olarak görmeleri ve bu konuda kanuni bir zorunluluk halinin olmaması, sigorta prim fiyatlarını yüksek bulmaları, işletmenin primi ödeyecek gücünün olmaması, sigorta yaptırmayı alışkanlık haline getirmemeleri, hasar ödemelerinin zamanında ve hızlı bir şekilde yapılmayacağını düşünmeleri, daha önce hiç hasar ya da zararının

bulunmaması ve diğer nedenler olarak belirlemiştir. Özcan (2012) Adapazarı ilinde yaptığı araştırmada, işletme sahiplerinin düzenli olarak sigorta yaptırmama nedenini; bilgi sahibi olmaması (%33.7), primlerinin yüksek olması (%25.3), zararın karşılanacağını düşünmemeleri (%25.3) ve alışkanlıklarının olmaması (%15.7) olarak tespit etmiştir. Karamürsel ve ark. (2014) Isparta ilinde yaptıkları çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin gelecek yıl sigorta yaptırmayı düşünmeme nedenini; primlerin yüksek olması (%33.33), ürünlerinde herhangi bir risk faktörüyle karşılaşmamaları (%16.67), güvensizlik (%16.67), dini inanç (%16.67), zararın %10-15 olduğu zaman sigortadan alınan paranın zararını karşılamaması (%16.67), bitkisel ürün sigortası yaptırmayan üreticilerde ise ürünlerinde herhangi bir risk faktörüyle karşılaşmamaları (%25.64), güvensizlik (%23.08), arazi sorunu (%20.51), gelir düşüklüğü (%17.95), dini inanç (%10.26) ve primlerin yüksek olması (%2.56) olarak belirlemiştir. Sayın ve ark. (2014)'nın Antalya ilinde yaptıkları araştırmada, gelecek yıl tarım sigortası yaptırmayı düşünmeme nedenini; gelirinin yetersizliği ve sigorta primlerinin yüksekliği (%53.2), doğal afet riskinin az olması ve ihtiyaç duymamaları (%36.1) ve sigortanın zararı tam karşılamaması (%10.6) olarak tespit etmişlerdir.

6.6.12. Üreticilerin tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumu

Üreticilerin tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olup olmadığı Çizelge 6.90'da verilmiştir.

Çizelge 6.90. Üreticilerin tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumu

Tarım Sigortası Yapan İşletmeler Hakkında Bilgi Durumu	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Bilgisi var	111	28.91	92	23.96	29	7.55	20	5.21	17	4.43	9	2.34	278	72.40
Bilgisi yok	31	8.07	55	14.32	2	0.52	10	2.60	2	0.52	6	1.57	106	27.60
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %72.40'ı tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olduğunu, %27.60'ı ise olmadığını belirtmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım

sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olduğu belirlenmiştir.

Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptıran işletmelerden %83.92'sinin, tarım sigortası yaptırmayan işletmelerden ise %44.00'ünün tarım sigortası yapan şirketler hakkında bilgi sahibi olduğu belirlenmiştir.

6.6.13. Üreticilerin tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olması durumunda tarım sigorta şirketini tercih etme nedeni

Üreticilerin tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olması durumunda tarım sigorta şirketini tercih etme nedeni Çizelge 6.91'de verilmiştir.

Çizelge 6.91. Üreticilerin tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olması durumunda tarım sigorta şirketini tercih etme nedeni

Tarım Sigortası Yapan İşletmeler Hakkında Bilgisi Olması Durumunda Tarım Sigorta Şirketini Tercih Etme Nedeni	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Diğer çiftçilerin etkisi	39	14.03	41	14.75	12	4.32	10	3.59	9	3.24	3	1.08	114	41.01
Sigorta şirketi elemanlarının etkisi	47	16.90	34	12.23	12	4.31	9	3.24	5	1.80	3	1.08	110	39.56
Ödemelerde kolaylık sağlaması	10	3.60	4	1.44	0	0	1	0.36	1	0.36	0	0	16	5.76
Geçmişte ilgili şirkete sigorta yaptırmış olması	9	3.24	5	1.79	4	1.44	0	0	2	0.72	0	0	20	7.19
Devlet güvencesinde çalışmış olması	5	1.80	4	1.44	0	0	0	0	0	0	0	0	9	3.24
Geçmişte diğer çiftçilerin bu şirkete sigorta yaptırmış olması	1	0.36	4	1.44	1	0.36	0	0	0	0	3	1.08	9	3.24
Toplam	111	39.93	92	33.09	29	10.43	20	7.19	17	6.12	9	3.24	278	100.00

Üreticilerin tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olması durumunda tarım sigorta şirketini tercih etme nedeni olarak %41.01'i diğer çiftçilerin etkisi olduğunu, %39.56'sı sigorta şirketi elemanlarının etkisi olduğunu, %7.19'u geçmişte ilgili şirkete sigorta yaptırmış olduğunu, %5.76'sı ödemelerde kolaylık sağladığını, %3.24'ü devlet güvencesinde çalışmış olduğunu ve %3.24'ü ise geçmişte diğer çiftçilerin bu şirkete sigorta yaptırmış olduğunu belirtmiştir. Risk grupları itibariyle riskli sevmeyip tarım sigortası yaptırmayan (%14.75), riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptırmayan

(%3.59) ve riskli sevip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%3.24) çoğunluğunun diğer çiftçilerin etkisiyle, riskli sevmeyip tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%16.90) ise sigorta şirketi elemanlarının etkisiyle tarım sigorta şirketini tercih edecekleri belirlenmiştir. Riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%4.32) ve riskli sevip tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.08) eşit oranda diğer çiftçilerin ve sigorta şirketi elemanlarının etkisiyle tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olması durumunda tarım sigorta şirketini tercih edecekleri tespit edilmiştir.

Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, tarım sigortası yaptıranlar çiftçilerin sigorta yaptırdıkları sigorta şirketini tercih nedenleri; şirket elemanlarının etkisi (%30.35), diğer çiftçilerin etkisi (%28.57), ödemelerde kolaylık sağlaması (%26.78), geçmişte aynı şirkete sigorta yaptırmış olmaları (%26.78), devlet güvencesinde çalışmış olması (%21.42), diğer nedenler (%17.85), il/ilçedeki tanıdıkların etkisi (%7.14) ve geçmişte diğer çiftçilerin aynı şirkete sigorta yaptırmış olmaları (%5.35) olarak belirlenmiştir.

6.6.14. Üreticilerin yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumu

Üreticilerin yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumu Çizelge 6.92'de verilmiştir.

Çizelge 6.92. Üreticilerin yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumu

Yakın Çevresinde Hasardan Sonra Sigortacılarla Görüşme Durumu	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Görüşmüş	103	26.82	74	19.27	25	6.51	14	3.65	14	3.65	9	2.34	239	62.24
Görüşmemiş	39	10.16	73	19.01	6	1.56	16	4.16	5	1.30	6	1.57	145	37.76
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %62.24'ü yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşüğünü, %37.76'sı ise görüşmediğini belirtmiştir. Risk grupları itibariyle riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%4.16) çoğunluğunun yakın çevresinde

hasardan sonra sigortacılarla görüşmediği, diğer tüm risk gruplarının ise görüştüğü belirlenmiştir.

Akçaöz ve ark. (2006) tarafından Antalya ilinde yapılan çalışmada; çiftçilerden yakın çevredeki hasardan sonra sigortacılarla görüşenlerin oranı risk seven davranış grubundaki işletmelerde %24.6, risk sevmeyen grupta %39.5, riske kayıtsız grupta %20.0 olup, işletmeler ortalamasının ise %32.2 olduğu belirlenmiştir.

6.6.15. Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyetler yapılıp yapılmadığı

Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyetler yapılıp yapılmadığı Çizelge 6.93'de verilmiştir.

Çizelge 6.93. Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyetler yapılıp yapılmadığı

Tarım Sigortasının Tanıtımı İle İlgili Faaliyetler Yapılıp Yapılmadığı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yapıldı	89	23.18	61	15.88	19	4.95	14	3.65	11	2.86	3	0.78	197	51.30
Yapılmadı	46	11.98	69	17.97	11	2.86	12	3.12	8	2.09	6	1.56	152	39.58
Fikri/Bilgisi yok	7	1.82	17	4.43	1	0.26	4	1.04	0	0	6	1.57	35	9.12
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyetler %51.30'u yapıldığını, %39.58'i yapılmadığını ve %9.12'si ise fikri/bilgisi olmadığını belirtmiştir. Risk grupları itibariyle risk sevmeyip tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%17.97) çoğunluğunun bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyetler yapılmadığı, riskli seven tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.57) eşit oranda bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyetler yapılmadığı ve fikri/bilgisi olmadıkları, diğer tüm risk gruplarında ise bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyetler yapıldığı belirlenmiştir.

Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, çiftçilerden %75.31'ine tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili bir faaliyet yapılmadığı ve %24.69'una tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili bir faaliyet yapıldığı belirlenmiştir.

6.6.16. Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapan kuruluş

Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapan kuruluş Çizelge 6.94'de verilmiştir.

Çizelge 6.94. Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapan kuruluş

Tarım Sigortasının Tanıtımı İle İlgili Faaliyet Yapan Kuruluş	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Tarım il/ilçe müdürlüğü	52	26.40	41	20.81	10	5.08	7	3.55	7	3.55	3	1.52	120	60.91
Tarım kredi kooperatifi	33	16.75	20	10.15	9	4.57	6	3.05	4	2.03	0	0	72	36.55
Sigorta şirketi	4	2.03	0	0	0	0	1	0.51	0	0	0	0	5	2.54
Toplam	89	45.18	61	30.96	19	9.65	14	7.11	11	5.58	3	1.52	197	100.00

Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapan kuruluş olarak %60.91'i tarım il/ilçe müdürlüğünü, %36.55'i tarım kredi kooperatifini ve %2.54'ü ise sigorta şirketlerini belirtmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğu bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapan kuruluşun tarım il/ilçe müdürlüğü olduğunu ifade etmiştir.

Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili toplantı yapan kuruluşların %75.00'inin Tarım il/ilçe müdürlükleri, %50.00'sinin Tarım kredi kooperatifleri, %35.00'inin üniversite, %15.00'inin sigorta şirketleri ve %15,00'inin diğer kurumlar olduğu belirlenmiştir.

6.6.17. Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılmamışsa tarım sigortası eğitimi almak istekliliği

Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılmamışsa tarım sigortası eğitimi almak isteyip istemediği Çizelge 6.95'de verilmiştir.

Çizelge 6.95. Üreticilerin bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılmamışsa tarım sigortası eğitimi almak isteyip istemediği

Tarım Sigortasının Tanıtımı İle İlgili Faaliyet Yapılmamışsa Tarım Sigortası Eğitimi Almak İsteyip İstemediği	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskle Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İstiyor	37	19.79	49	26.20	8	4.28	9	4.81	4	2.14	5	2.68	112	59.90
İstemiyor	14	7.48	23	12.30	3	1.61	7	3.74	4	2.14	4	2.14	55	29.41
Belki	2	1.07	14	7.49	1	0.53	0	0	0	0	3	1.60	20	10.69
Toplam	53	28.34	86	45.99	12	6.42	16	8.55	8	4.28	12	6.42	187	100.00

Bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılmadığından üreticilerin %59.90'ı tarım sigortası eğitimi almak istediğini, %29.41'i istemediğini ve %10.69'u ise gelecekte belki isteyebileceğini belirtmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılmadığından tarım sigortası eğitimi almak istedikleri belirlenmiştir.

Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, çiftçilerin %81.96'sının bulunduğu yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılmadığından tarım sigortası eğitimi almak istediği, %18.04'ünün ise istemediği tespit edilmiştir. Ertan ve Gök (2012) Isparta ili Eğirdir ilçesinde yaptıkları çalışmada, çiftçilerin %81,6'sının devlet destekli tarım sigortası konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak istediğini ve %18,4'ünün ise katılmak istemediğini belirlemişlerdir. Sıray ve ark. (2015)'nin Ordu ve Trabzon illerinde yaptıkları çalışmada ise Ordu ilinde tarım sigortası yaptıran üreticilerin %65,57'sinin, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin %56,90'ının, Trabzon ilinde tarım sigortası yaptıran üreticilerin %57,38'inin, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin %46,30'unun eğitim alma konusunda istekli olduklarını tespit etmişlerdir.

6.6.18. Üreticilerin devlet tarafından verilen prim desteği konusundaki düşüncesi

Üreticilerin devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayıp onaylamadığı Çizelge 6.96'da verilmiştir.

Çizelge 6.96. Üreticilerin devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayıp onaylamadığı

Devlet Tarafından Verilen Prim Desteğini Onaylayıp Onaylamadığı	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Onaylıyor	124	32.29	100	26.04	25	6.51	20	5.21	18	4.69	11	2.86	298	77.60
Onaylamıyor	18	4.69	47	12.24	6	1.56	10	2.60	1	0.26	4	1.05	86	22.40
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin %77.60'ı devlet tarafından verilen prim desteğini onayladığını, %22.40'ı ise onaylamadığını belirtmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun devlet tarafından verilen prim desteğini onayladıkları belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, üreticilerin büyük çoğunluğunun %85.99 ile devlet tarafından verilen prim desteğini onayladığı, %14.01'inin ise onaylamadığı, prim desteği verilmesini onaylayanların oranının tarım sigortası yaptıranlarda %95.77'ye yükseldiği, tarım sigortası yaptırdıkları halde verilen prim desteğini onaylamayanların oranının ise sadece %4.23 olduğu ve tarım sigortası yaptırmayanlarda ise %22.09'a yükseldiği tespit edilmiştir.

6.6.19. Üreticilerin devlet tarafından verilen prim desteğini onaylama nedeni

Üreticilerin devlet tarafından verilen prim desteğini onaylama nedeni Çizelge 6.97'de verilmiştir. Üreticilerin devlet tarafından verilen prim desteğini onaylama nedeni olarak %66.78'i sigorta yaptırmaya teşvik ettirdiğini ve %33.22'si ise ekonomik destek sağladığını belirtmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun devlet tarafından verilen prim desteğini onaylama nedenin sigorta yaptırmayı teşvik ettirmesi olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 6.97. Üreticilerin devlet tarafından verilen prim desteğini onaylama nedeni

Devlet Tarafından Verilen Prim Desteğini Onaylama Nedeni	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ekonomik destek sağlaması	39	13.09	41	13.76	6	2.01	7	2.35	3	1.01	3	1.00	99	33.22
Sigorta yaptırmaya teşvik ettirmesi	85	28.52	59	19.80	19	6.38	13	4.36	15	5.03	8	2.69	199	66.78
Toplam	124	41.61	100	33.56	25	8.39	20	6.71	18	6.04	11	3.69	298	100.00

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, tüm üreticilerin %73.33'ünün devletin kendilerine ekonomik açıdan destek olması ve koruması nedeniyle verilen prim desteğine olumlu yaklaştıkları, %26.67'sinin ise verilen prim desteği ile üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya teşvik edildikleri bunu da tarımsal açıdan oldukça olumlu buldukları belirlenmiştir Söz konusu nedenlerin ve oranların tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan her iki üretici grubu için de geçerli olduğu, tarım sigortalarına devlet tarafından verilen prim desteğini onaylamayan üreticilerin ise tamamının (her iki çiftçi grubu dahil 22 kişi) prim desteği yerine girdi desteği verilmesi gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir.

6.6.20. Üreticilere verilen prim desteğinin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmama düşüncesini etkileyip etkilemediği

Üreticilere verilen prim desteğinin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmama düşüncesini etkileyip etkilemediği Çizelge 6.98'de verilmiştir.

Çizelge 6.98. Üreticilere verilen prim desteğinin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmama düşüncesini etkileyip etkilemediği

Verilen Prim Desteğinin Tarım Sigortası Yapılmama Düşüncesini Etkileyip Etkilemediği	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hiç etkilemedi	26	6.77	25	6.51	7	1.82	7	1.83	5	1.30	3	0.78	73	19.01
Az etkiledi	59	15.36	82	21.35	13	3.39	18	4.68	9	2.35	8	2.09	189	49.22
Kısmen etkiledi	32	8.34	25	6.51	7	1.82	3	0.78	3	0.78	3	0.78	73	19.01
Çok etkiledi	22	5.73	14	3.65	2	0.52	2	0.52	1	0.26	0	0	41	10.68
Tamamen fikrini değiştirdi	3	0.78	1	0.26	2	0.52	0	0	1	0.26	1	0.26	8	2.08
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin verilen prim desteğinin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmama düşüncesini %49.22'si az etkilediğini, %19.01'i hiç etkilemediğini, %19.01'i kısmen etkilediğini, %10.68'i çok etkilediğini ve %2.08'i ise tamamen fikrini değiştirdiğini belirtmiştir. Risk grupları itibariyle tüm risk gruplarında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin çoğunluğunun verilen prim desteğinin gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmama düşüncesini az etkilediği belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan çalışmada, üreticilerin çoğunluğunun (%59.24'ünün) tarım sigortası yaptırmama/yaptırmama kararlarında verilen prim desteğinden etkilenmedikleri, tarım sigortası yaptıranlarda bu oran %84.51'e çıkarken, tarım sigortası yaptırmayanlarda ise %38.37'ye düştüğü ve etkilenenlerin oranının da %61.63'e yükseldiği belirlenmiştir.

6.6.21. Tarım sigortasını etkileyen tarım sigortasına karşı tutum ve davranış faktörlerinin belirlenmesi

Tarım sigortası ile tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları arasındaki ilişki Çizelge 6.99'da verilmiştir.

Çizelge 6.99. Tarım sigortası ile tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
Tarım Sigortaları Hakkında Bilgi Durumu	Bilgisi var	192	65.08	103	34.92	115.851	0.000 CC=0.481	1
	Bilgisi yok	0	0	89	100.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarım Sigortası Kararını Verenler	Kendisi	65	43.33	85	56.67	12.215	0.016 CC=0.176	4
	Eşi	8	40.00	12	60.00			
	Birlikte	88	59.46	60	40.54			
	Yetişkin çocuklar	9	69.23	4	30.77			
	Baba	22	41.51	31	58.49			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarım Sigortalarından Bilgi Sahibi Oldukları Yıl	0	0	0	89	100.00	123.811	0.000 CC=0.494	6
	1-5	69	69.00	31	31.00			
	6-10	51	54.26	43	45.74			
	11-15	29	78.38	8	21.62			
	16-20	24	68.57	11	31.43			
	21-25	8	61.54	5	38.46			
	26-+	11	68.75	5	31.25			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Çizelge 6.99. (Devam) Tarım sigortası ile tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
Tarım Sigortasını Benimseme Süresi	İlk benimseyenler	60	83.33	12	16.67	221.390	0.000 CC=0.605	4
	Erken benimseyenler	80	78.43	22	21.57			
	Geç benimseyenler	47	78.33	13	21.67			
	Çok geç benimseyenler	5	35.71	9	64.29			
	Benimsemeyenler	0	0	136	100.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Gelecek Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma Konusundaki Düşünceleri	Yaptıracak	176	74.26	61	25.74	145.768	0.000 CC=0.525	1
	Yaptırmayacak	16	10.88	131	89.12			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Gelecek Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırmayı Düşünme Nedenleri	Gelecekyıllarda tarım sigortası yaptırmayacak	16	10.88	131	89.12	152.446	0.000 CC=0.525	6
	Riski azaltması	37	75.51	12	24.49			
	Gelir istikrarının / güvenliğinin devamlılığı	69	74.19	24	25.81			
	Devlet destekli olması	35	64.81	19	35.19			
	Komşuların memnun olması	4	57.14	3	42.86			
	Doğal afetlerden sürekli etkilenme	9	90.00	1	10.00			
	Ürünlerini ve emeklerini güvence altına almak	22	91.67	2	8.33			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Gelecek Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırmayı Düşünmeme Nedenleri	Gelecek yıllarda tarım sigortası yaptıracak	176	74.26	61	25.74	169.463	0.000 CC=0.553	9
	Sigorta primlerinin yüksek olması	6	35.29	11	64.71			
	Gelirinin yetersiz ve düzensiz olması	1	4.76	20	95.24			
	Dini nedenler	0	0	46	100.00			
	Sigorta alışkanlığının olmaması	0	0	11	100.00			
	Zarar bedelinin ödeneceğine inanmaması	0	0	25	100.00			
	Afet riski olmaması	3	60.00	2	40.00			
	Arazisinin az olması	2	25.00	6	75.00			
	Sigorta primlerini gereksiz bir masraf olarak düşünmesi	0	0	9	100.00			
	Üretici bütçesine ek masraf getirmesi	4	80.00	1	20.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Çizelge 6.99. (Devam) Tarım sigortası ile tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
Tarım Sigortası Yapan İşletmeler Hakkında Bilgi Durumu	Bilgisi var	157	56.47	121	43.53	16.888	0.000 CC=0.205	1
	Bilgisi yok	35	33.02	71	66.98			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Yakın Çevresinde Hasardan Sonra Sigortacılarla Görüşme Durumu	Görüşmüş	142	59.41	97	40.59	22.438	0.000 CC=0.235	1
	Görüşmemiş	50	34.48	95	65.52			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarım Sigortasının Tanıtımı İle İlgili Faaliyet Yapılıp Yapılmadığı	Yapıldı	119	60.41	78	39.59	22.031	0.000 CC=0.233	2
	Yapılmadı	65	42.76	87	57.24			
	Fikri/Bilgisi yok	8	22.86	27	77.14			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarım Sigortası Yapan İşletmeler Hakkında Bilgisi Olması Durumunda Tarım Sigorta Şirketini Tercih Etme Nedeni	Bilgisi yok	35	33.02	71	66.98	25.627	0.000 CC=0.250	6
	Diğer çiftçilerin etkisi	60	52.63	54	47.37			
	Sigorta şirketi elemanlarının etkisi	64	58.18	46	41.82			
	Ödemelerde kolaylık sağlaması	11	68.75	5	31.25			
	Geçmişte ilgili şirkete sigorta yaptırmış olması	15	75.00	5	25.00			
	Devlet güvencesinde çalışmış olması	5	55.56	4	44.44			
	Geçmişte diğer çiftçilerin bu şirkete sigorta yaptırmış olması	2	22.22	7	77.78			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarım Sigortasının Tanıtımı ile İlgili Faaliyet Yapan Kuruluş	Faaliyet yapılmadı veya fikri/bilgisi yok	73	39.04	114	60.96	19.045	0.000 CC=0.217	3
	Tarım il/ilçe müdürlüğü	69	57.50	51	42.50			
	Tarım kredi kooperatifi	46	63.89	26	36.11			
	Sigorta şirketi	4	80.00	1	20.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarım Sigortasının Tanıtımı ile İlgili Faaliyet Yapılmamışsa Tarım Sigortası Eğitimi Almak İsteyip İstemediği	Faaliyet yapıldı	119	60.41	78	39.59	23.156	0.000 CC=0.238	3
	İstiyor	49	43.75	63	56.25			
	İstemiyor	21	38.18	34	61.82			
	Belki	3	15.00	17	85.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Devlet Tarafından Verilen Prim Desteğini Onaylayıp Onaylamadığı	Onaylıyor	167	56.04	131	43.96	19.419	0.000 CC=0.219	1
	Onaylamıyor	25	29.07	61	70.93			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Çizelge 6.99. (Devam) Tarım sigortası ile tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
Devlet Tarafından Verilen Prim Desteğini Onaylama Nedeni	Onaylamıyor	25	29.07	61	70.93	22.804	0.000 CC=0.237	2
	Ekonomik destek sağlaması	48	48.48	51	51.52			
	Sigorta yaptırmaya teşvik ettirmesi	119	59.80	80	40.20			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Verilen Prim Desteğinin Tarım Sigortası Yaptırıp Yaptırmama Düşüncesini Etkileyip Etkilemediği	Hiç etkilemedi	38	52.05	35	47.95	9.614	0.047 CC=0.156	4
	Az etkiledi	81	42.86	108	57.14			
	Kısmen etkiledi	42	57.53	31	42.47			
	Çok etkiledi	25	60.98	16	39.02			
	Tamamen fikrini değiştirdi	6	75.00	2	25.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Not: Khi-kare testi %5 anlamlılık düzeyine göre incelenmiştir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile tarım sigortaları hakkında bilgi durumu arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.481'dir. Tarım sigortaları hakkında bilgi durumu arttıkça, tarım sigortası yaptıрма eğilimi artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile tarım sigortalarından bilgi sahibi oldukları yıl arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.494'dür. Tarım sigortalarından bilgi sahibi oldukları yıl arttıkça, tarım sigortası yaptıрма eğilimi artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile tarım sigortası kararını verenler arasında Khi-kare testi 0.016 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.176'dır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile tarım sigortasını benimseme süresi arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.605'dir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile gelecek yıllarda tarım sigortası yaptıрма konusundaki düşünceleri arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı

bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.525'dir. Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıran üreticilerin büyük bir çoğunluğu önümüzdeki yıllarda da tarım sigortası yaptırma eğilimini artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünme nedenleri arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.525'dir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünmeme nedenleri arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.553'dür.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumu arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.205'dir. Tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumu arttıkça, tarım sigortası yaptırma eğilimi artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olması durumunda tarım sigorta şirketini tercih etme nedeni arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.250'dir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumu arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.235'dir. Yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme arttıkça, tarım sigortası yaptırma eğilimi artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyetler yapılıp yapılmadığı arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.233'dür. Tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapıldıkça tarım sigortası yaptırmanın arttığı görülmektedir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapan kuruluş arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.217'dir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılmamışsa tarım sigortası eğitimi almak isteyip istemediği arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.238'dir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayıp onaylamadığı arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.219'dur. Devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayanların tarım sigortası yaptıрма eğiliminde artış görülmektedir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile devlet tarafından verilen prim desteğini onaylama nedeni arasında Khi-kare testi 0.000 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.237'dir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile verilen prim desteğinin tarım sigortası yaptırip yaptırmama düşüncesini etkileyip etkilemediği arasında Khi-kare testi 0.047 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.156'dır.

Oruç ve ark. (2014) tarafından Tokat-Kazova yöresinde yapılan çalışmada, üreticilerin tarım sigortalarından kaç yıldır haberdar oldukları, tarım sigortası yaptıрма ile tarım sigortası yaptıрма nedenleri, tarım sigortası yaptırmama nedenleri, gelecekte tarım sigortası yaptıрма konusundaki eğilimleri ve devlet desteğinin sigorta yaptırmada etkili olup olmadığı arasında anlamlı ilişki tespit edilememiştir.

6.6.22. Üreticilerin tarım sigortasına karşı tutum ve davranışlarına göre lojistik regresyon çözümlemesi

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları lojistik regresyon yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Çoklu bağlantı sorununu gidermek için aralarında yüksek ilişki bulunan değişkenlerden uygun olanları (üreticilerin tarım sigortaları hakkında bilgi durumu, tarım sigortalarından bilgi sahibi oldukları yıl, tarım sigortasını benimseme süresi, gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmaya konusundaki düşünceleri, gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünme nedenleri, gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünmeme nedenleri, tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olması durumunda tarım sigorta şirketini tercih etme nedeni, tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapan kuruluş, tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılmamışsa tarım sigortası eğitimi almak isteyip istemediği ve devlet tarafından verilen prim desteğini onaylama nedeni) korelasyon matrisi (R) kullanılarak çalışmadan çıkarılmış ve geriye kalan değişkenlerle çalışmaya devam edilmiştir.

Üreticilerin tarım sigortası yaptırmalarına karar vermelerini etkileyen faktörler lojit modeller olarak ele alınmıştır. Bu modellerde kullanılan sigortasına karşı tutum ve davranışlarıyla ilgili değişkenler ve özellikleri aşağıdaki gibidir:

Y=1, tarım sigortası yaptırmama

Y=0, tarım sigortası yaptırmama

X1, üreticilerden tarım sigortası kararını verenler kesikli bir veri setidir ve beş alt kategoriden oluşmaktadır. 1= kendisi, 2= eşi, 3= birlikte, 4= yetişkin çocuklar, 5= baba olarak sınıflandırılmıştır.

X2, üreticilerin tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumu kesikli bir veri setidir ve iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= bilgisi var, 2= bilgisi yok olarak sınıflandırılmıştır.

X3, üreticilerin yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumu kesikli bir veri setidir ve iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= görüşmüş, 2= görüşmemiş olarak sınıflandırılmıştır.

X4, üreticiler için tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapıp yapılmadığı kesikli bir veri setidir ve üç alt kategoriden oluşmaktadır. 1= yapıldı, 2= yapılmadı, 3= fikri/bilgisi yok olarak sınıflandırılmıştır.

X5, üreticilerin devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayıp onaylamadığı kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= onaylıyor, 2= onaylamıyor olarak sınıflandırılmıştır.

X6, üreticilerin verilen prim desteğinin tarım sigortası yaptırap yaptırmama düşüncesini etkileyip etkilemediği kesikli bir veri setidir ve iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= hiç etkilemedi, 2= az etkiledi, 3= kısmen etkiledi, 4= çok etkiledi, 5= tamamen fikrini değiştirdi olarak sınıflandırılmıştır.

Yukarıda belirtilen tarım sigortasına karşı tutum ve davranışlarına ait altı tane bağımsız değişken modele alınmış, p değeri 0.05'den küçük olan ($p < 0.05$) bağımsız değişkenler genel modele dahil edilmiştir.

Modele ait bağımlı değişkenin sınıflandırmada ki başarı oranını gösteren sonuçlar Çizelge 6.100'de verilmiştir.

Çizelge 6.100. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları

		Tahmin Edilen		
		Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma		Doğrulama Oranı (%)
		Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Tarım Sigortası Yaptıranlar	
Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	125	67	65.1
	Tarım Sigortası Yaptıranlar	58	134	69.8
	Genel			67.4

Bağımlı değişkene ait sınıflandırma sonuçlarına ait genel doğrulama oranı %67.4 olarak bulunmuştur. Uygulama sonucunda denklemdaki altı bağımsız değişkene ait katsayılar Çizelge 6.101'de verilmiştir. Ayrıca modelin Nagelkerke R Square değeri 0.256, -2 Log likelihood değeri 450.546, $\chi^2 = 7.400$ $p = 0.494$ (Hosmer ve Lemeshow test), $\chi^2 = 81.791$ $p = 0.000$ (Omnibus test) olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 6.101. Üreticilerin tarım sigortasına karşı tutum ve davranışlarına göre lojistik regresyon çözümü

Değişkenler	B	St. Hata	Wald	sd	P	Exp(B)	%95 Güven Aralığı	
							Alt Sınır	Üst Sınır
Step 1								
Sabit	0.957	0.342	7.860	1	0.005	2.605		
Tarım Sigortası Kararını Verenler			5.743	4	0.219			
Tarım Sigortası Kararını Verenler (1)	0.290	0.558	0.270	1	0.603	1.336	0.448	3.989
Tarım Sigortası Kararını Verenler (2)	0.468	0.260	3.246	1	0.072	1.596	0.960	2.655
Tarım Sigortası Kararını Verenler (3)	1.248	0.695	3.229	1	0.072	3.484	0.893	13.598
Tarım Sigortası Kararını Verenler (4)	0.055	0.393	0.020	1	0.889	1.057	0.489	2.283
Tarım Sigortası Yapan İşletmeler Hakkında Bilgi Durumu (1)	-0.713	0.270	6.981	1	0.008*	0.490	0.289	0.832
Yakın Çevresinde Hasardan Sonra Sigortacılarla Görüşme Durumu (1)	-0.736	0.250	8.668	1	0.003*	0.479	0.293	0.782
Tarım Sigortasının Tanıtımı ile İlgili Faaliyet Yapılıp Yapılmadığı			15.599	2	0.000*			
Tarım Sigortasının Tanıtımı ile İlgili Faaliyet Yapılıp Yapılmadığı (1)	-0.787	0.248	10.098	1	0.001*	0.455	0.280	0.740
Tarım Sigortasının Tanıtımı ile İlgili Faaliyet Yapılıp Yapılmadığı (2)	-1.496	0.489	9.356	1	0.002*	0.224	0.086	0.584
Devlet Tarafından Verilen Prim Desteğini Onaylayıp Onaylamadığı (1)	-0.967	0.297	10.568	1	0.001*	0.380	0.212	0.681
Verilen Prim Desteğinin Tarım Sigortası Yaptırıp Yaptırmama Düşüncesini Etkileyip Etkilemediği			12.903	4	0.012			
Verilen Prim Desteğinin Tarım Sigortası Yaptırıp Yaptırmama Düşüncesini Etkileyip Etkilemediği (1)	-0.478	0.310	2.371	1	0.124	0.620	0.337	1.139
Verilen Prim Desteğinin Tarım Sigortası Yaptırıp Yaptırmama Düşüncesini Etkileyip Etkilemediği (2)	0.237	0.384	0.381	1	0.537	1.267	0.185	2.690
Verilen Prim Desteğinin Tarım Sigortası Yaptırıp Yaptırmama Düşüncesini Etkileyip Etkilemediği (3)	0.711	0.486	2.139	1	0.144	2.037	0.276	5.285
Verilen Prim Desteğinin Tarım Sigortası Yaptırıp Yaptırmama Düşüncesini Etkileyip Etkilemediği (4)	1.073	0.917	1.370	1	0.242	2.923	0.120	17.618

Not: * 0.05 ihtimal düzeyinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir.

$p < 0.05$ önemlilik düzeyi dikkate alındığında, bağımsız değişkenlerden yıllık tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumunun, yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumunun, tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılıp yapılmadığının ve devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayıp onaylamadığının önemli katkılarda bulunduğu ve bu nedenle genel lojistik regresyon denkleminde

alınması gerektiğine karar verilmiştir. Önemli bulunan bu dört bağımsız değişken dışındaki diğer bağımsız değişkenler ise $p < 0.05$ kriterine uymadıkları için denkleme alınmamıştır. İstatistiksel açıdan önemsiz bulunan bu iki bağımsız değişkenin (üreticilerden tarım sigortası kararını verenler ve verilen prim desteğinin tarım sigortası yaptırap yaptırmama düşüncesini etkileyip etkilemediği) tarım sigortası yaptırmaya karar verme davranışı üzerinde etkili olmadıkları düşünülmüştür.

Tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumu değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile yıllık tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, bilgisi yok) tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olan üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya olasılıkları tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olmayan üreticilerle karşılaştırıldığında 2.041 (1/0.490) kat daha yüksektir.

Yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumu değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırmaya olasılığı ile yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, görüşmemiş) yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşen üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya olasılıkları yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşmeyen üreticilerle karşılaştırıldığında 2.088 (1/0.479) kat daha yüksektir.

Tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılıp yapılmadığı değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırmaya olasılığı ile tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılıp yapılmadığı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, yapılmadı) tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapıldığını belirten üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya olasılıkları tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılmadığını belirten üreticilere göre 2.198 (1/0.455) kat daha yüksektir. Ayrıca referans grubuna göre (3, fikri/bilgisi yok) tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapıldığını belirten üreticilerin sigorta yaptırmaya olasılıkları tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapıldığına dair fikri ve bilgisi olmadığını belirten üreticilerle karşılaştırıldığında 4.464 (1/0.224) kat daha yüksektir.

Devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayıp onaylamadığı değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayıp onaylamadığı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, onaylamıyor) devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları devlet tarafından verilen prim desteğini onaylamayan üreticilerle karşılaştırıldığında 2.632 (1/0.380) kat daha yüksektir.

Yavuz (2010) tarafından Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan bir çalışmada, istatistiksel açıdan $p < 0.10$ önemlilik düzeyinde, tarım sigortası yaptırma olasılığı ile verilen prim desteği arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, referans grubuna göre (2, verilen prim desteğinin tarım sigortası yaptırma kararını etkilememesi durumu) tarım sigortalarına prim desteği verilmesinin tarım sigortası yaptırma kararını etkilemediğini belirten üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıklarını etkilediğini belirten üreticilere oranla 2.96 (1/0.338) kat daha fazla olduğu belirlenmiştir.

6.7. Üreticilerin tarım sigortalarından beklentileri

6.7.1. Üreticilerin tarım sigortasında karşılaştıkları sorunlar

Üreticilerin tarım sigortasında karşılaştıkları sorunlar Çizelge 6.102'de verilmiştir. Üreticiler tarım sigortasında karşılaştığı sorun olarak %36.46'sı sigorta teminatlarının yetersizliğini, %16.93'ü prim fiyatlarının yüksekliğini, %15.36'sı hasar tespit işlemlerinin uygun yapılmadığını, %12.50'si hasar ödemelerinin zamanında yapılmadığını, %10.16'sı muafiyet oranlarının yüksekliğini, %6.51'i üretici beyanının dikkate alınmamasını ve %2.08'i devlet desteğinin yetersiz olmasını belirtmiştir. Risk grupları itibariyle riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticiler (%3.38) en fazla tarım sigortasında karşılaştığı sorun olarak hasar tespit işlemlerinin uygun yapılmadığını, diğer tüm risk grupları ise sigorta teminatlarının yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir.

Çizelge 6.102. Üreticilerin tarım sigortasında karşılaştıkları sorunlar

Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Prim fiyatlarının yüksekliği	26	6.77	31	8.07	1	0.26	6	1.56	1	0.27	0	0	65	16.93
Sigorta teminatlarının yetersizliği	49	12.76	57	14.84	5	1.30	10	2.61	8	2.08	11	2.87	140	36.46
Hasar tespit işlemlerinin uygun yapılmaması	16	4.17	26	6.77	13	3.38	2	0.52	2	0.52	0	0	59	15.36
Üretici beyanının dikkate alınmaması	12	3.12	5	1.30	3	0.79	3	0.78	2	0.52	0	0	25	6.51
Muafiyet oranlarının yüksekliği	15	3.91	15	3.91	2	0.52	4	1.04	1	0.26	2	0.52	39	10.16
Hasar ödemelerinin zamanında yapılmaması	21	5.47	11	2.87	6	1.56	3	0.78	5	1.30	2	0.52	48	12.50
Yetersiz devlet desteği	3	0.78	2	0.52	1	0.26	2	0.52	0	0	0	0	8	2.08
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Aslan ve ark. (2012) tarafından Malatya ilinde yapılan çalışmada, üreticilerin tarım sigortasında karşılaştıkları en büyük sıkıntılar; sigorta primlerinin yüksek olması (%47.54), hasar tespitinde eksperlerin hasar tespitini doğru yapmadığı (%37.70), devlet desteğinin yetersiz olduğu (%11.48) ve diğer sebepler (%3.28) olarak belirlenmiştir. Pezikoğlu ve ark. (2012) Bursa ilinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin tarım sigortasında karşılaştıkları sorunları; hasar tespitinin uygun yapılmaması (%33.0), sigorta kapsamının yeterli olmaması (çatlama, kalite kaybı, bitki hayat sigortası vb) (%25.5), primlerin yüksek olması (%12.8), sigorta kapsamının zamanlamasının uygun olmaması (%10.6) ve muafiyet oranlarının çok yüksek olması (%5.3) olarak tespit etmişlerdir. Karamürsel ve ark. (2014)'nın Isparta ilinde yaptıkları çalışmada, bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin %28.07'sinin sigorta uygulamaları konusunda herhangi bir sorunla karşılaşmadıkları, sigorta uygulamaları konusunda sorunla karşılaşan üreticilerin en önemli sorunlarının ise eksper sorunu (%58.54), sigorta kapsamının yetersiz olması (%53.66), primlerin yüksek olması (%17.07), hasar ödemesinin zamanında yapılmaması (%7.32) ve devlet desteğinin yetersiz olması (%4.88) olduğu belirlenmiştir. Kiracı ve ark. (2014)'nın Trakya bölgesi Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve Çanakkale illerinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin prim fiyatlarının yüksek ve sigorta teminat kapsamının riskler bakımından yetersiz olmasının en önemli iki sorun olduğu ancak hasar tespit işlemlerinin uygun yapılmamasını bir sorun olarak gören 24 üreticiden 18'inin bu sorunu ilk sırada önemli bulduğu, poliçenin

kesilmesi anında üreticinin verim ve üzüm fiyatı beyanlarının dikkate alınmamasının daha sonra gelen önemli bir sorun olduğu, ayrıca hasar sonrası tazminat ödemelerinde muafiyet oranı kapsamında kabul edilerek ödenmeyen tutarların 13 üretici tarafından daha fazla 2. ve 3. sırada önemli bir sorun olduğu tespit edilmiştir. Oruç ve ark. (2014) tarafından Tokat-Kazova yöresinde yapılan çalışmada, tüm üreticilerin %71.37'sinin Küçükbağlar köyünde %80.00'ninin, Kuşoturağı köyünde ise %62.75'ninin herhangi bir sorunla karşılaşmadığı, bazı sorunlar yaşadığını belirten üreticilerin %17.21'inin hasar bedellerinin geciktirilmesi ve %11.42'sinin bedellerin hesaplanmasında gerçekçi tespitlerin yapılmaması sorunuyla karşılaştıkları, Kuşoturağı köyünde ise hasar bedellerinin geciktirilmesi oranının %29.41 olduğu belirlenmiştir. Taşcı ve ark. (2014)'nin Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde yaptıkları araştırmada, Ankara ve Kayseri'de düzenli olarak bitkisel ürün sigortası yaptıran üreticilerin yaşadığı en önemli sorunun hasar tespitinin düzgün ve zamanında yapılmadığını, Çorum'da sigorta primlerinin yüksek bulunduğunu, Ankara ve Çorum'da sigorta kapsamının yetersiz olduğunu ve Kayseri'de ise tapu ve hazine arazisinden kaynaklanan sorunların ikinci önemli problem olduğunu tespit etmişlerdir. Sıray ve ark. (2015) Ordu ve Trabzon illerinde yaptıkları çalışmada, Ordu ilinde tarım sigortası yaptıran üreticilerin %12.97'sinin, Trabzon ilinde %6.06'sinin herhangi bir sorunun olmadığını, Ordu ilinde tarım sigortası yaptıran üreticilerin sigorta uygulamalarında karşılaştıkları en önemli sorunun, hasar tespitinin (ekspertiz) uygun yapılmaması (%38.68), sigorta kapsamının yetersiz olması (%21.46) ve primlerin yüksek olması (%12.74), Trabzon ilinde ise hasar tespitinin (ekspertiz) uygun yapılmaması (%30.10), sigorta kapsamının yetersiz olması (%28.89) ve primlerin yüksek olması (%17.78) olduğunu tespit etmişlerdir. Aydın ve ark. (2016) tarafından Kırklareli ve Edirne illerinde yapılan çalışmada, üreticilerin sigorta uygulamalarında karşılaştıkları sorunları; hasar tespitinin (Ekspertiz) uygun yapılmaması (%34.46), sigorta kapsamının yeterli olmaması (çatlama vs.) (%15.54), sorun olmaması (%14.86), primlerin yüksek olması (%7.43), sigorta kapsamının zamanlamasının uygun olmaması (%6.76), hasar ödemesinin zamanında yapılmaması (%6.08), muafiyet oranının yüksek olması (%5.41), tapu sorunu (%2.70), rüzgar-fırtına sınırında problem olması (%2.70), devlet desteğinin yetersiz olması (%2.03) ve prosedürün fazla olması (%2.03) olarak belirlemişlerdir.

6.7.2. Üreticilere göre tarım sigortalarının yaygınlaşması için yapılması gerekenler

Üreticilere göre tarım sigortalarının yaygınlaşması için yapılması gerekenler Çizelge 6.103'de verilmiştir.

Çizelge 6.103. Üreticilere göre tarım sigortalarının yaygınlaşması için yapılması gerekenler

Tarım Sigortasının Yaygınlaşması için Yapılması Gerekenler	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Primler düşük tutulmalı	47	12.24	36	9.38	12	3.13	7	1.82	3	0.78	3	0.78	108	28.13
Devlet desteği artırılmalı	26	6.77	33	8.59	5	1.30	9	2.34	3	0.79	10	2.61	86	22.40
Sigorta zorunlu hale getirilmeli	4	1.04	6	1.56	0	0	0	0	1	0.26	0	0	11	2.86
Hasar bedeli peşin ve tamamı ödenmeli	25	6.51	43	11.20	5	1.30	8	2.09	4	1.04	1	0.26	86	22.40
Çiftçi gelirleri yüksek olmalı	27	7.03	13	3.39	5	1.30	3	0.78	5	1.30	0	0	53	13.80
Sigorta yayımı daha etkili olmalı	11	2.87	10	2.60	3	0.78	1	0.26	2	0.52	0	0	27	7.03
Sigorta kapsamı genişletilmeli	0	0	3	0.78	1	0.26	1	0.26	0	0	1	0.26	6	1.56
Sigorta işini devlet yapmalı	2	0.52	3	0.78	0	0	1	0.26	1	0.26	0	0	7	1.82
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilere göre tarım sigortalarının yaygınlaşması için %28.13'ü primlerin düşük tutulması, %22.40'ı devlet desteğinin artırılması, %22.40'ı hasar bedelinin peşin ve tamamının ödenmesi, %13.80'i çiftçi gelirlerinin yüksek olması, %7.03'ü sigorta yayımının daha etkili olması, %2.86'sı sigortanın zorunlu hale getirilmesi, %1.82'si sigorta işini devletin yapması ve %1.56'sı ise sigorta kapsamının genişletilmesi gerektiğini belirtmiştir. Risk grupları itibariyle riskli sevmeyip (%12.24) ve riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%3.13) çoğunluğu tarım sigortalarının yaygınlaşması için primlerin düşük tutulması gerektiğini, riske kayıtsız kalıp (%2.34) ve riskli seven tarım sigortası yaptırmayan üreticiler (%2.61) ise devlet desteğinin artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Riskli sevmeyip tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.36) çoğunluğu tarım sigortalarının yaygınlaşması için hasar bedelinin peşin ve tamamının ödenmesi gerektiğini, riskli seven tarım sigortası

yaptıran üreticiler (%1.36) ise çiftçi gelirlerinin yüksek olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Alay (2012) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, işletmelerde tarım sigortasının yayılması için yapılması gerekenler; sigorta zorunlu hale getirilmeli (%82.71), hasar bedeli peşin ve tamamı ödenmeli (%45.67), primler düşük tutulmalı (%39.50), sigorta işini devlet yapmalı (%30.86), sigorta kapsamı genişletilmeli (%28.39), devlet desteği sağlanmalı (%22.22), sigorta yayımı daha etkili olmalı (%20.98) ve çiftçi gelirleri yüksek olmalı (%17.28) olarak belirlenmiştir.

6.7.3. Üreticilerin tarım sigortası uygulamalarında devletten beklentileri

Üreticilerin tarım sigortası uygulamalarında devletten beklentileri Çizelge 6.104'de verilmiştir.

Çizelge 6.104. Üreticilerin tarım sigortası uygulamalarında devletten beklentileri

Tarım Sigortası Uygulamasında Devletten Beklentiler	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Sigorta şirketlerini eksperleri denetlemeli	19	4.95	25	6.51	3	0.78	7	1.82	3	0.78	3	0.78	60	15.62
Prim desteğine devam etmeli	42	10.94	42	10.94	7	1.82	7	1.82	8	2.08	5	1.31	111	28.91
Bilgilendirme ve tanıtım yapmalı	24	6.25	33	8.59	11	2.87	1	0.26	1	0.26	2	0.52	72	18.75
Bürokratik işlemleri azaltmalı	15	3.91	21	5.47	4	1.04	6	1.56	2	0.52	2	0.52	50	13.02
Sigorta kapsamını arttırmalı	13	3.38	6	1.56	1	0.26	2	0.53	1	0.26	0	0	23	5.99
Hasar muafiyet oranları kaldırmalı	29	7.55	20	5.21	5	1.30	7	1.82	4	1.05	3	0.78	68	17.71
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticiler tarım sigortası uygulamalarında devletten beklentisini; %28.91'i prim desteğine devam etmeli, %18.75'i bilgilendirme ve tanıtım yapmalı, %17.71'i hasar muafiyet oranları kaldırmalı, %15.62'si sigorta şirketlerini eksperleri denetlemeli, %13.02'si bürokratik işlemleri azaltmalı ve %5.99'u sigorta kapsamını arttırmalı olarak belirtmiştir. Risk grupları itibarıyla riskli sevmeyen tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin (%10.94), riskli seven tarım sigortası yaptıran (%2.08) ve riskli

seven tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.31) çoğunluğunun tarım sigortası uygulamalarında devletten prim desteğine devam etmesini bekledikleri, riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.82) eşit oranda sigorta şirketlerini eksperlerinin denetlemesini, hasar muafiyet oranları kaldırmasını ve devletten prim desteğine devam etmesini bekledikleri ve riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%2.87) ise bilgilendirme ve tanıtım yapılmasını bekledikleri belirlenmiştir.

Pezikoğlu ve ark. (2012) Bursa ilinde yaptıkları araştırmada, sigorta yaptıran üreticilerin devletten beklentilerini; sigorta kapsamının genişletilmesi (%36.7), muafiyet oranlarının düşürülmesi ya da kaldırılması (%18.4), ÇKS zorunluluğunun kaldırılması (%8.2), devlet desteğinin artırılması (%6.1), devlet desteği ve sigortanın devam etmesi (%6.1), sigorta yaptırmayan üreticilerin ise sigorta kapsamının artırılması (%21.4), tanıtım faaliyetlerinin artırılması (%21.4) olarak belirlemişlerdir. Karamürsel ve ark. (2014) Isparta ilinde yaptıkları çalışmada, tarım sigortası yaptıran üreticilerin %61.40'ının, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise %47.54'ünün sigorta konusunda devletten beklentileri olduğunu, tarım sigortası yaptıran üreticilerin devletten beklentilerinin; sigorta kapsamının genişletilmesi (%34.29), eksper sorununun giderilmesi (%17.14), devlet desteğinin artırılması (%17.14), sigorta primlerinin düşürülmesi (%11.43), tapu sorununun giderilmesi (%5.71), sigorta şirketlerinin denetlenmesi (%5.71), sigorta konusunda bilgilendirilmesi (%2.86) ve ödemelerin zamanında yapılması (%2.86), tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise tapu sorununun giderilmesi (%24.14), eksper sorununun giderilmesi (%17.24), sigorta kapsamının genişletilmesi (%13.79), devlet desteğinin artırılması (%13.79), sigorta şirketlerinin denetlenmesi (%10.34), sigorta konusunda bilgilendirilmesi (%10.34), sigorta primlerinin düşürülmesi (%6.90) ve ödemelerin zamanında yapılması (%6.90) olduğunu tespit etmişlerdir. Kiracı ve ark. (2014) tarafından Trakya bölgesi Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve Çanakkale illerinde yapılan çalışmada, üreticilerin devletten en önemli beklentilerinin; sigorta şirketlerini eksperlerin denetlemesi (%24.9), prim desteğine devam edilmesi (%20.8), bilgilendirme ve tanıtım yapılması (%11.4), bürokratik işlemlerin azaltılması (%5.2), sigorta kapsamının artırılması (%4.5) ve hasar muafiyet oranlarının kaldırılması (%2.1) olarak belirlenmiştir. Sayın ve ark. (2014)'nın Antalya ilinde yaptıkları araştırmada, tüm üreticilerin devletten beklentilerinin; destek miktarının artırılması (%55.7), uygulamalarının devletçe denetlenmesi (%11.5), tanıtım ve eğitim çalışmaları yapılması

(%11.5), sigorta kapsamının genişletilmesi (%10.7), tapusuz arazilerinde sigortalatma imkânının sağlanması (%5.7) ve bürokrasinin azaltılması (%4.9) olduğu belirlenmiştir. Ayrıca özellikle tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin %18.0'inin sigorta uygulamaları hakkında tanıtım ve eğitim çalışmaları yapılması beklentisinin dikkat çekici olduğu saptanmıştır. Sıray ve ark. (2015) Ordu ve Trabzon illerinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin tarım sigortası uygulamaları konusunda devletten beklentilerini; prim desteğini artırarak devam ettirmesi (Ordu ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %29.51'i, sigorta yaptırmayan üreticilerin %18.97'si, Trabzon ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %14.75'i, sigorta yaptırmayan üreticilerin %25.93'ü), devletin sigorta hakkında bilgilendirmelerinin artırılması (Ordu ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %6.56'sı, sigorta yaptırmayan üreticilerin %17.24'ü, Trabzon ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %16.39'u, sigorta yaptırmayan üreticilerin %9.26'sı), hasar tespitinde devletin rolünün olması (Ordu ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %8.20'si, sigorta yaptırmayan üreticilerin %6.90'ı, Trabzon ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %11.48'i, sigorta yaptırmayan üreticilerin %3.70'i), devletin kontrol ve denetim yapması (Ordu ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %6.56'sı, sigorta yaptırmayan üreticilerin %5.17'si, Trabzon ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %1.64'ü, sigorta yaptırmayan üreticilerin %11.11'i), sigorta kapsamının genişletilmesi (Ordu ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %4.92'si, sigorta yaptırmayan üreticilerin %3.45'i, Trabzon ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %11.48'i, sigorta yaptırmayan üreticilerin %7.41'i), sigorta yaptırmanın zorunlu olması (Ordu ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %3.28'i, sigorta yaptırmayan üreticilerin %3.45'i, Trabzon ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %6.56'sı, sigorta yaptırmayan üreticilerin %1.85'i) olarak tespit etmişlerdir.

6.7.4. Üreticilerin tarım sigortası uygulamalarında sigorta şirketlerinden beklentileri

Üreticilerin tarım sigortası uygulamalarında sigorta şirketlerinden beklentileri Çizelge 6.105'de verilmiştir. Üreticiler tarım sigortası uygulamalarında sigorta şirketlerinden beklentisini; %25.00'i uygun hasar tespiti yapılmalı, %24.22'si beyan dikkate alınmalı, %19.53'ü bilgilendirme ve tanıtım yapmalı, %19.53'ü primler düşürülmeli, %7.55'i hasar muafiyet oranları kaldırmalı ve %4.17'si ise beklentisi yok olarak belirtmiştir.

Çizelge 6.105. Üreticilerin tarım sigortası uygulamalarında sigorta şirketlerinden beklentileri

Tarım Sigortası Uygulamasında Sigorta Şirketlerinden Beklentiler	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riskli Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Bilgilendirme ve tanıtım yapmalı	21	5.47	36	9.38	7	1.82	6	1.56	3	0.78	2	0.52	75	19.53
Uygun hasar tespiti yapılmalı	39	10.16	30	7.81	8	2.08	6	1.56	6	1.56	7	1.83	96	25.00
Primler düşürülmeli	35	9.11	26	6.77	6	1.57	3	0.78	3	0.78	2	0.52	75	19.53
Beyan dikkate alınmalı	27	7.03	40	10.42	9	2.34	12	3.13	3	0.78	2	0.52	93	24.22
Hasar muafiyet oranları kaldırılmalı	18	4.69	5	1.30	1	0.26	1	0.26	3	0.78	1	0.26	29	7.55
Beklentisi yok	2	0.52	10	2.60	0	0	2	0.52	1	0.27	1	0.26	16	4.17
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Risk grupları itibariyle riskli sevmeyip tarım sigortası yaptırmayan (%10.42), riskli kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran (%2.34) ve riskli kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%3.13) çoğunluğunun tarım sigortası uygulamalarında sigorta şirketlerinden beyanın dikkate alınmasını bekledikleri, riskli sevmeyip tarım sigortası yaptıran (%10.16), riskli sevip tarım sigortası yaptıran (%1.56) ve riskli sevip tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin (%1.83) ise uygun hasar tespitinin yapılmasını bekledikleri belirlenmiştir.

Pezikoğlu ve ark. (2012) tarafından Bursa ilinde yapılan çalışmada, üreticilerin sigorta şirketlerinden beklentileri içerisinde ilk sırada zarar tespit ve değerlendirmesinin gerçekçi ve doğru yapılması isteği olup prim ödemelerinin üreticinin nakit sıkıntısının olmadığı döneme denk getirilmesi ve çeşit ve bölge farklılıklarının poliçelerde dikkate alınması diğer istekler olarak belirlenmiştir. Karamürsel ve ark. (2014)'nın Isparta ilinde yaptıkları araştırmada, sigorta yaptıran üreticilerin %52.63'ünün, sigorta yaptırmayan üreticilerin ise %37.70'inin sigorta şirketlerinden beklentileri olduğunu, tarım sigortası yaptıran üreticilerin sigorta şirketlerinden beklentilerinin; eksper sorununun çözülmesi (%66.67), sigorta konusunda bilgilendirilmesi (%20.00), sigorta kapsamının genişletilmesi (%13.33), tonajın normal gösterilmesi (%6.67), tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise eksper sorununun çözülmesi (%65.21), sigorta konusunda bilgilendirilmesi (%17.39), sigorta kapsamının genişletilmesi (%8.70) ve tonajın normal

gösterilmesi (%6.67) olduğunu tespit etmişlerdir. Kiracı ve ark. (2014) Trakya bölgesi Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve Çanakkale illerinde yaptıkları çalışmada, üreticilerin sigorta şirketlerinden en önemli beklentilerini; poliçe kesim esnasında şartlar ile ilgili bilgilendirme yapılması (%39.8), hasar tespit işlemlerinin uygun olarak yapılması (%9.0), primlerin düşürülmesi (%3.1), poliçe kesimlerinde verim ve üzüm fiyatlarında beyanlarının dikkate alınması (%1.0) ve hasarlarda muafiyet oranlarının kaldırılması (%1.0) olarak belirlemişlerdir. Sıray ve ark. (2015) Ordu ve Trabzon illerinde yaptıkları çalışmada, tarım sigortası uygulamaları konusunda sigorta şirketlerinden beklentilerini; daha fazla eğitim ve bilgilendirme yapılması (Ordu ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %6.56'sı, sigorta yaptırmayan üreticilerin %22.41'i, Trabzon ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %13.11'i, sigorta yaptırmayan üreticilerin %22.22'si), daha duyarlı, düzgün ve adil raporların hazırlanması (Ordu ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %26.23'ü, sigorta yaptırmayan üreticilerin %8.62'si, Trabzon ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %27.87'si, sigorta yaptırmayan üreticilerin %24.07'si), sigorta kapsamının genişletilmesi (Ordu ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %8.20'si, sigorta yaptırmayan üreticilerin %6.90'ı, Trabzon ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %29.51'i, sigorta yaptırmayan üreticilerin %9.26'sı), sigorta şirketlerinin biraz daha ilgili ve ulaşılabilir olmaları (Ordu ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %4.92'si, sigorta yaptırmayan üreticilerin %5.17'si, Trabzon ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %3.28'i, sigorta yaptırmayan üreticilerin %1.85'i), primlerin daha düşük olması ve ödeme kolaylığı sağlanması (Ordu ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %13.11'i, sigorta yaptırmayan üreticilerin %3.45'i, Trabzon ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %13.11'i, sigorta yaptırmayan üreticilerin %14.81'i), eksperler ve şirketlerin zarar tespitinde daha hızlı olması (Ordu ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %16.39'u, sigorta yaptırmayan üreticilerin %3.45'i, Trabzon ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %3.28'i, sigorta yaptırmayan üreticilerin %3.70'i) ve eksperlerin uzman olması ve kontrol edilmesi (Ordu ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %9.84'ü, sigorta yaptırmayan üreticilerin %3.45'i, Trabzon ilinde sigorta yaptıran üreticilerin %3.28'i, sigorta yaptırmayan üreticilerin %1.85'i) olarak tespit etmişlerdir.

6.7.5. Üreticilerin tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riskler

Üreticilerin tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riskler Çizelge 6.106'de verilmiştir.

Çizelge 6.106. Üreticilerin tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riskler

Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler	Risk Grubu												Toplam	
	Riskli Sevmeyen				Riske Kayıtsız				Riskli Seven					
	Tarım Sigortası													
	Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan		Yaptıran		Yaptırmayan			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Hırsızlık	1	0.26	3	0.78	0	0	2	0.52	0	0	5	1.31	11	2.87
Asma Bitkisi	20	5.21	18	4.69	4	1.04	6	1.56	3	0.78	5	1.30	56	14.58
Kuraklık	29	7.55	36	9.38	2	0.52	8	2.08	2	0.52	2	0.52	79	20.57
Hastalık	43	11.20	31	8.07	8	2.08	5	1.30	10	2.61	1	0.26	98	25.52
Kalite	39	10.16	46	11.98	13	3.39	6	1.56	3	0.78	2	0.52	109	28.39
Yabani hayvan zararı	6	1.56	6	1.56	4	1.04	1	0.26	1	0.26	0	0	18	4.68
Fikri yok	4	1.04	7	1.82	0	0	2	0.53	0	0	0	0	13	3.39
Toplam	142	36.98	147	38.28	31	8.07	30	7.81	19	4.95	15	3.91	384	100.00

Üreticilerin tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riskleri %28.39'u kalite, %25.52'si hastalık, %20.57'si kuraklık, %14.58'i asma bitkisi, %4.68'i yabani hayvan zararı, %3.39'u fikri olmadığını ve %2.87'si hırsızlık olarak belirtmiştir. Risk grupları itibariyle riskli sevmeyip tarım sigortası yaptırmayan (%11.98) ve riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptıran üreticilerin (%3.39) çoğunluğu tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gereken riskin kalite olduğunu ifade belirtmişlerdir. Riskli sevmeyen (%11.20) ve riskli seven (%2.61) tarım sigortası yaptıran üreticiler en fazla tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gereken riskin hastalık olduğunu, riskli seven tarım sigortası yaptırmayan üreticiler (%1.31) eşit oranda hırsızlık ve asma bitkisi olduğunu ve riske kayıtsız kalıp tarım sigortası yaptırmayan üreticiler (%2.08) ise kuraklık olduğunu ifade etmişlerdir.

Kiracı ve ark. (2014) tarafından Trakya bölgesi Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve Çanakkale illerinde yapılan çalışmada, sigorta teminatı kapsamına alınması gereken riskler; bağlarda karşılaşılan hırsızlıklar (%20.8), asma bitkisinin kendisi (%20.8), hastalıklar (%20.8), kuraklık (%20.8), kalite (%8.3) ve yabani hayvan zararları (%8.3)

olarak belirlenmiştir. Ayrıca ürün kalite kayıplarına karşı teminatın uygulamada olmasına rağmen fiilen uygulanmayan riskler olarak gösterilmesinin dikkat çekici olduğu tespit edilmiştir. Taşcı ve ark. (2014)'nin Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde yaptıkları araştırmada, her üç ilde de kuraklık riskinin son yıllarda en önemli doğal risk olarak görüldüğünü ve üreticilerin özellikle kuraklığın sigorta kapsamına alınabilmesi yönünde çalışmalar yapılmasını talep ettiklerini tespit etmişlerdir.

6.7.6. Tarım sigortasını etkileyen tarım sigortasından beklenti faktörlerinin belirlenmesi

Tarım sigortası ile tarım sigortasından beklentileri arasındaki ilişki Çizelge 6.107'de verilmiştir.

Çizelge 6.107. Tarım sigortası ile tarım sigortasından beklentileri arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar	Prim fiyatlarının yüksekliği	28	43.08	37	56.92	12.031	0.061	6
	Sigorta teminatlarının yetersizliği	62	44.29	78	55.71			
	Hasar tespit işlemlerinin uygun yapılmaması	31	52.54	28	47.46			
	Üretici beyanının dikkate alınmaması	17	68.00	8	32.00			
	Muafiyet oranlarının yüksekliği	18	46.15	21	53.85			
	Hasar ödemelerinin zamanında yapılmaması	32	66.67	16	33.33			
	Yetersiz devlet desteği	4	50.00	4	50.00			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarım Sigortasının Yaygınlaşması için Yapılması Gerekenler	Primler düşük tutulmalı	62	57.41	46	42.59	22.052	0.002 CC=0.233	7
	Devlet desteği artırılmalı	34	39.53	52	60.47			
	Sigorta zorunlu hale getirilmeli	5	45.45	6	54.55			
	Hasar bedeli peşin ve tamamı ödenmeli	34	39.53	52	60.47			
	Çiftçi gelirleri yüksek olmalı	37	69.81	16	30.19			
	Sigorta yayımı daha etkili olmalı	16	59.26	11	40.74			
	Sigorta kapsamı genişletilmeli	1	16.67	5	83.33			
	Sigorta işini devlet yapmalı	3	42.86	4	57.14			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Çizelge 6.107. (Devam) Tarım sigortası ile tarım sigortasından beklentileri arasındaki ilişki

		Tarım Sigortası				χ^2	P	DF
		Yaptıran		Yaptırmayan				
		f	%	f	%			
Tarım Sigortası Uygulamasında Devletten Beklentiler	Sigorta şirketlerini eksperleri denetlemeli	25	41.67	35	58.33	6.099	0.297	5
	Prim desteğine devam etmeli	57	51.35	54	48.65			
	Bilgilendirme ve tanıtım yapmalı	36	50.00	36	50.00			
	Bürokratik işlemleri azaltmalı	21	42.00	29	58.00			
	Sigorta kapsamını arttırmalı	15	65.22	8	34.78			
	Hasar muafiyet oranları kaldırmalı	38	55.88	30	44.12			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarım Sigortası Uygulamasında Sigorta Şirketlerinden Beklentiler	Bilgilendirme ve tanıtım yapmalı	31	41.33	44	58.67	21.976	0.001 CC=0.233	5
	Uygun hasar tespiti yapılmalı	53	55.21	43	44.79			
	Primler düşürülmeli	44	58.67	31	41.33			
	Beyan dikkate alınmalı	39	41.94	54	58.06			
	Hasar muafiyet oranları kaldırmalı	22	75.86	7	24.14			
	Beklentisi yok	3	18.75	13	81.25			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler	Hırsızlık	1	9.09	10	90.91	18.273	0.006 CC=0.213	6
	Asma bitkisi	27	48.21	29	51.79			
	Kuraklık	33	41.77	46	58.23			
	Hastalık	61	62.24	37	37.76			
	Kalite	55	50.46	54	49.54			
	Yabani hayvan zararı	11	61.11	7	38.89			
	Fikri yok	4	30.77	9	69.23			
	Toplam	192	50.00	192	50.00			

Not: Khi-kare testi %5 anlamlılık düzeyine göre incelenmiştir.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile tarım sigortasından beklenti faktörlerinden; tarım sigortasında karşılaşılan sorunlar ve tarım sigortası uygulamasında devletten beklentiler ile ilişkisi olup olmadığı istatistiksel açıdan Khi-kare analizi ile %95 güven düzeyinde incelenmiş ve ilişki istenilen önem düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptıрма ile tarım sigortasının yaygınlaşması için yapılması gerekenler arasında Khi-kare testi 0.002 düzeyinde anlamlı bir ilişki

bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.233'dür. Tarım sigortasının yaygınlaşması için yapılması gerekenler tarım sigortası yaptırma eğilimini artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile tarım sigortası uygulamasında sigorta şirketlerinden beklentiler arasında Khi-kare testi 0.001 ileri düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.233'dür. Tarım sigortası uygulamasında sigorta şirketlerinden beklentiler tarım sigortası yaptırma eğilimini artmıştır.

Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma ile tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerekenler riskler arasında Khi-kare testi 0.006 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımlılık katsayısı (CC) 0.213'dür. Tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerekenler riskler tarım sigortası yaptırma eğilimini artmıştır.

Oruç ve ark. (2014) tarafından Tokat-Kazova yöresinde yapılan çalışmada, üreticilerin tarım sigortası yaptırma ile tarım sigortası yaptıranların karşılaştıkları sorunlar arasında anlamlı ilişki tespit edilememiştir.

6.7.7. Üreticilerin tarım sigortasından beklentilerine göre lojistik regresyon çözümlemesi

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin tarım sigortasından beklentileri lojistik regresyon yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Ancak, lojistik regresyon çözümlemesine geçilmeden önce yapılan incelemelerde, veri kümesindeki değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu çıkmamıştır.

Üreticilerin tarım sigortası yaptırmalarına karar vermelerini etkileyen faktörler lojit modeller olarak ele alınmıştır. Bu modellerde kullanılan tarım sigortasından beklenti değişkenleri ve özellikleri aşağıdaki gibidir:

Y=1, tarım sigortası yaptırma

Y=0, tarım sigortası yaptırmama

X1, üreticilerin tarım sigortasında karşılaştıkları sorunlar kesikli bir veri setidir. Bu setin yedi alt kategorisi bulunmaktadır. 1= prim fiyatlarının yüksekliği, 2= sigorta

teminatlarının yetersizliği, 3= hasar tespit işlemlerinin uygun yapılmaması, 4= üretici beyanının dikkate alınmaması, 5= muafiyet oranlarının yüksekliği, 6= hasar ödemelerinin zamanında yapılmaması, 7= yetersiz devlet desteği olarak sınıflandırılmıştır.

X2, tarım sigortasının yaygınlaşması için yapılması gerekenler kesikli bir veri setidir ve sekiz alt kategorisi bulunmaktadır. 1= primler düşük tutulmalı, 2= devlet desteği artırılmalı, 3= sigorta zorunlu hale getirilmeli, 4= hasar bedeli peşin ve tamamı ödenmeli, 5= çiftçi gelirleri yüksek olmalı, 6= sigorta yayımı daha etkili olmalı, 7= sigorta kapsamı genişletilmeli, 8= sigorta işini devlet yapmalı olarak sınıflandırılmıştır.

X3, üreticilerin tarım sigortası uygulamasında devletten beklentileri kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti altı alt kategoriden oluşmaktadır. 1= sigorta şirketlerini eksperleri denetlemeli, 2= prim desteğine devam etmeli, 3= bilgilendirme ve tanıtım yapmalı, 4= bürokratik işlemleri azaltmalı, 5= sigorta kapsamını arttırmalı, 6= hasar muafiyet oranları kaldırmalı olarak sınıflandırılmıştır.

X4, üreticilerin tarım sigortası uygulamasında sigorta şirketlerinden beklentileri kesikli bir veri setidir ve altı alt kategoriden oluşmaktadır. 1= bilgilendirme ve tanıtım yapmalı, 2= uygun hasar tespiti yapılmalı, 3= primler düşürülmeli, 4= beyan dikkate alınmalı, 5= hasar muafiyet oranları kaldırmalı, 6= beklentisi yok olarak sınıflandırılmıştır.

X5, üreticilerin tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riskler kesikli bir veri setidir ve yedi alt kategoriden oluşmaktadır. 1= hırsızlık, 2= asma bitkisi, 3= kuraklık, 4= hastalık, 5= kalite, 6= yabancı hayvan zararı, 7= fikri yok olarak sınıflandırılmıştır.

Yukarıda belirtilen tarım sigortasından beklentilerine ait beş tane bağımsız değişken modele alınmış, p değeri 0.05'den küçük olan ($p < 0.05$) bağımsız değişkenler genel modele dahil edilmiştir.

Modele ait bağımlı değişkenin sınıflandırmada ki başarı oranını gösteren sonuçlar Çizelge 6.108'de verilmiştir.

Çizelge 6.108. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları

		Tahmin Edilen		
		Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma		Doğrulama Oranı (%)
		Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Tarım Sigortası Yaptıranlar	
Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	121	71	63.0
	Tarım Sigortası Yaptıranlar	59	133	69.3
Genel				66.1

Bağımlı değişkene ait sınıflandırma sonuçlarına ait genel doğrulama oranı %66.1 olarak bulunmuştur. Uygulama sonucunda denklemdeki beş bağımsız değişkene ait katsayılar Çizelge 6.109'da verilmiştir. Ayrıca modelin Nagelkerke R Square değeri 0.247, -2 Log likelihood değeri 453.542, $\chi^2 = 3.636$ p= 0.888 (Hosmer ve Lemeshow test), $\chi^2 = 78.795$ p= 0.000 (Omnibus test) olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 6.109. Üreticilerin tarım sigortasından beklentileri göre lojistik regresyon çözümlemesi

Değişkenler		B	St. Hata	Wald	sd	P	Exp(B)	%95 Güven Aralığı	
								Alt Sınır	Üst Sınır
Step 1	Sabit	-2.575	1.195	4.641	1	0.031	0.076		
	Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar			11.289	6	0.080			
	Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar (1)	0.209	0.368	0.323	1	0.570	1.233	0.599	2.537
	Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar (2)	0.754	0.456	2.734	1	0.098	2.126	0.870	5.197
	Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar (3)	1.383	0.603	5.271	1	0.022*	3.988	1.224	12.992
	Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar (4)	0.516	0.507	1.037	1	0.309	1.676	0.620	4.528
	Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar (5)	1.255	0.510	6.045	1	0.014*	3.508	1.290	9.539
	Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar (6)	0.197	0.899	0.048	1	0.827	1.218	0.209	7.091
	Tarım Sigortasının Yaygınlaşması için Yapılması Gerekenler			16.429	7	0.021*			
	Tarım Sigortasının Yaygınlaşması için Yapılması Gerekenler (1)	-0.731	0.345	4.505	1	0.034*	0.481	0.245	0.946
	Tarım Sigortasının Yaygınlaşması için Yapılması Gerekenler (2)	-0.997	0.747	1.779	1	0.182	0.369	0.085	1.597
	Tarım Sigortasının Yaygınlaşması için Yapılması Gerekenler (3)	-0.987	0.355	7.711	1	0.005*	0.373	0.186	0.748
	Tarım Sigortasının Yaygınlaşması için Yapılması Gerekenler (4)	0.010	0.432	0.001	1	0.981	1.010	0.433	2.358

Çizelge 6.109. (Devam) Üreticilerin tarım sigortasından beklentileri göre lojistik regresyon çözümlemesi

Değişkenler	B	St. Hata	Wald	sd	P	Exp(B)	%95 Güven Aralığı	
							Alt Sınır	Üst Sınır
Step 1								
Tarım Sigortasının Yaygınlaşması için Yapılması Gerekenler (5)	-0.170	0.497	0.117	1	0.732	0.843	0.318	2.234
Tarım Sigortasının Yaygınlaşması için Yapılması Gerekenler (6)	-2.973	1.255	5.615	1	0.018*	0.051	0.004	0.598
Tarım Sigortasının Yaygınlaşması için Yapılması Gerekenler (7)	-0.716	0.945	0.573	1	0.449	0.489	0.077	3.119
Tarım Sigortası Uygulamasında Devletten Beklentiler			4.724	5	0.450			
Tarım Sigortası Uygulamasında Devletten Beklentiler (1)	0.087	0.386	0.051	1	0.822	1.091	0.512	2.325
Tarım Sigortası Uygulamasında Devletten Beklentiler (2)	0.169	0.408	0.171	1	0.680	1.184	0.532	2.633
Tarım Sigortası Uygulamasında Devletten Beklentiler (3)	-0.467	0.461	1.025	1	0.311	0.627	0.254	1.548
Tarım Sigortası Uygulamasında Devletten Beklentiler (4)	0.787	0.599	1.725	1	0.189	2.196	0.679	7.105
Tarım Sigortası Uygulamasında Devletten Beklentiler (5)	0.053	0.438	0.015	1	0.904	1.055	0.447	2.489
Tarım Sigortası Uygulamasında Sigorta Şirketlerinden Beklentiler			20.971	5	0.001*			
Tarım Sigortası Uygulamasında Sigorta Şirketlerinden Beklentiler (1)	0.609	0.352	2.996	1	0.083	1.838	0.923	3.662
Tarım Sigortası Uygulamasında Sigorta Şirketlerinden Beklentiler (2)	0.834	0.381	4.796	1	0.029*	2.302	1.092	4.854
Tarım Sigortası Uygulamasında Sigorta Şirketlerinden Beklentiler (3)	-0.287	0.356	0.650	1	0.420	0.751	0.374	1.507
Tarım Sigortası Uygulamasında Sigorta Şirketlerinden Beklentiler (4)	1.623	0.588	7.635	1	0.006*	5.070	1.603	16.037
Tarım Sigortası Uygulamasında Sigorta Şirketlerinden Beklentiler (5)	-0.887	0.742	1.427	1	0.232	0.412	0.096	1.765
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler			13.685	6	0.033*			
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler (1)	2.249	1.136	3.918	1	0.048*	9.476	1.022	87.833
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler (2)	1.676	1.125	2.220	1	0.136	5.345	0.589	48.476
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler (3)	2.726	1.125	5.873	1	0.015*	15.265	1.684	138.363
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler (4)	2.117	1.119	3.579	1	0.059	8.304	0.927	74.424
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler (5)	2.719	1.218	4.982	1	0.026*	15.168	1.393	165.148
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler (6)	2.142	1.312	2.666	1	0.103	8.517	0.651	111.432

Not: * 0.05 ihtimal düzeyinde istatistiki anlamlılığı göstermektedir.

$p < 0.05$ önemlilik düzeyi dikkate alındığında, bağımsız değişkenlerden tarım sigortasında karşılaştıkları sorunların, tarım sigortasının yaygınlaşması için yapılması gerekenlerin, tarım sigortası uygulamasında sigorta şirketlerinden beklentilerinin ve tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri risklerin önemli katkılarda bulunduğu ve bu nedenle genel lojistik regresyon denkleminde alınması

gerektiğine karar verilmiştir. Önemli bulunan bu dört bağımsız değişken dışındaki diğer bağımsız değişken olan üreticilerin tarım sigortası uygulamasında devletten beklentileri ise $p < 0.05$ kriterine uymadığı için denkleme alınmamış ve tarım sigortası yaptırmaya karar verme davranışı üzerinde etkili olmadığı düşünülmüştür.

Tarım sigortasında karşılaştıkları sorunlar değişkeninin katsayısının pozitif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarım sigortasında karşılaştıkları sorunlar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (4, üretici beyanının dikkate alınmaması) üretici beyanının dikkate alınmamasını tarım sigortasında karşılaştıkları bir sorun olarak değerlendiren üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları prim fiyatlarının yüksekliğini tarım sigortasında karşılaştıkları bir sorun olarak değerlendiren üreticilere göre 3.988 kat daha yüksektir. Ayrıca referans grubuna göre (6, hasar ödemelerinin zamanında yapılmaması) hasar ödemelerinin zamanında yapılmamasını tarım sigortasında karşılaştıkları bir sorun olarak değerlendiren üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları prim fiyatlarının yüksekliğini tarım sigortasında karşılaştıkları bir sorun olarak değerlendiren üreticilere göre 3.508 kat daha yüksektir.

Tarım sigortasının yaygınlaşması için yapılması gerekenler değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarım sigortasının yaygınlaşması için yapılması gerekenler arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, devlet desteği arttırılmalı) tarım sigortasının yaygınlaşması için primlerin düşük tutulması gerektiğini düşünen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarım sigortasının yaygınlaşması için devlet desteğinin arttırılması gerektiğini düşünen üreticilerle karşılaştırıldığında 2.079 (1/0.481) kat daha yüksektir. Referans grubuna göre (4, hasar bedeli peşin ve tamamı ödenmeli) tarım sigortasının yaygınlaşması için primlerin düşük tutulması gerektiğini düşünen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarım sigortasının yaygınlaşması için hasar bedelinin peşin ve tamamının ödenmesi gerektiğini düşünen üreticilerle karşılaştırıldığında 2.681 (1/0.373) kat daha yüksektir. Ayrıca referans grubuna göre (7, sigorta kapsamı genişletilmeli) tarım sigortasının yaygınlaşması için primlerin düşük tutulması gerektiğini düşünen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarım sigortasının

yaygınlaşması için sigorta kapsamının genişletilmesi gerektiğini düşünen üreticilerle karşılaştırıldığında 19.608 (1/0.051) kat daha yüksektir.

Tarım sigortası uygulamasında sigorta şirketlerinden beklentileri değişkeninin katsayısının pozitif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarım sigortası uygulamasında sigorta şirketlerinden beklentileri arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (3, primler düşürülmeli) tarım sigortası uygulamasında sigorta şirketlerinden primlerin düşürülmesi beklentisi olan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarım sigortası uygulamasında sigorta şirketlerinden bilgilendirme ve tanıtım yapılması beklentisi olan üreticilerle karşılaştırıldığında 2.302 kat daha yüksektir. Ayrıca referans grubuna göre (5, hasar muafiyet oranları kaldırmalı) tarım sigortası uygulamasında sigorta şirketlerinden hasar muafiyet oranlarının kaldırılması beklentisi olan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarım sigortası uygulamasında sigorta şirketlerinden bilgilendirme ve tanıtım yapılması beklentisi olan üreticilerle karşılaştırıldığında 5.070 kat daha yüksektir.

Tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riskler değişkeninin katsayısının pozitif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riskler arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, asma bitkisi) tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riski asma bitkisi olarak belirten üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riski hırsızlık olarak belirten üreticilerle karşılaştırıldığında 9.476 kat daha yüksektir. Referans grubuna göre (4, hastalık) tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riski hastalık olarak belirten üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riski hırsızlık olarak belirten üreticilerle karşılaştırıldığında 15.265 kat daha yüksektir. Ayrıca referans grubuna göre (6, yabancı hayvan zararı) tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riski yabancı hayvan zararı olarak belirten üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riski hırsızlık olarak belirten üreticilerle karşılaştırıldığında 15.168 kat daha yüksektir.

6.8. Genel lojistik regresyon modeli

Tarım sigortası yaptırmaya karar vermede etkili olacak değişkenleri belirleyebilmek amacıyla üreticilerin sosyo-ekonomik nitelikleri, işletme özellikleri, yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumları, haberleşme davranışları, riske karşı tutum ve davranışları, tarım sigortasına karşı tutum ve davranışları ve tarım sigortasından beklentileri olmak üzere yedi grupta yer alan toplam kırk üç değişkenden, her bir grubun lojistik regresyon çözümlemesi sonucu istatistiksel olarak anlamlı kabul edilen yirmi iki değişken belirlenmiştir.

Bölüm 6.1.16'da lojistik regresyon çözümlemesi sonucu anlamlı bulunan; yıllık tarımsal gelir, tarım dışı gelir durumu ve çiftçi örgütlerine üyelik genel modelde üreticilerin sosyo-ekonomik niteliklerini temsil etmektedir. Bölüm 6.2.8'de lojistik regresyon çözümlemesi sonucu anlamlı bulunan; arazi büyüklüğü ve hayvan sahibi olma durumu genel modelde üreticilerin işletme özelliklerini oluşturmaktadır. Bölüm 6.3.8'de lojistik regresyon çözümlemesi sonucu anlamlı bulunan; üreticilerin yeniliklere karşı tutumları, yenilikleri öğrenme kaynağı ve yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler genel modelde üreticilerin yeniliklerin benimsenmesine ilişkin tutumlarını oluşturmaktadır. Bölüm 6.4.9'da lojistik regresyon çözümlemesi sonucu anlamlı bulunan; üreticilerin ZM/ZT/TD ile görüşmesi, radyo dinleme sıklığı ve gazete okuma sıklığı genel modelde üreticilerin haberleşme davranışlarını oluşturmaktadır. Bölüm 6.5.13'de lojistik regresyon çözümlemesi sonucu anlamlı bulunan; üreticilerin son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı, tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları ve risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için başvurdukları yöntem genel modelde üreticilerin riske karşı tutum ve davranışlarını oluşturmaktadır. Bölüm 6.6.22'de lojistik regresyon çözümlemesi sonucu anlamlı bulunan; üreticilerin tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumu, yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumu, tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılıp yapılmadığı ve devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayıp onaylamadığı genel modelde üreticilerin tarım sigortasına karşı tutum ve davranışlarını oluşturmaktadır. Ayrıca bölüm 6.7.7'de lojistik regresyon sonucu anlamlı bulunan; üreticilerin tarım sigortasında karşılaştıkları sorunlar, tarım sigortasının yaygınlaşması için yapılması gerekenler, tarım sigortası uygulamasında sigorta şirketlerinden beklentileri ve tarım sigortası

teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riskler genel modelde üreticilerin tarım sigortasından beklentilerini temsil etmektedir.

Modelde kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenler aşağıda tanımlanmıştır. Buna göre;

Y=1, tarım sigortası yaptıрма

Y=0, tarım sigortası yaptırmama

X1, üreticilerin yıllık tarımsal geliri sürekli bir veri setidir. Bölüm 6.1.8'de veriler kategorik olarak ele alınmasına rağmen modelde kategorik olarak değerlendirilmemiştir.

X2, üreticilerin tarım dışı gelir durumu kesikli bir veri setidir. Bu setin iki alt kategorisi bulunmaktadır. 1= var, 2= yok olarak sınıflandırılmıştır.

X3, üreticilerin çiftçi örgütlerine üyelikleri kesikli bir veri setidir. Bu setin iki alt kategorisi bulunmaktadır. 1= var, 2= yok olarak sınıflandırılmıştır.

X4, üreticilerin arazi büyüklüğü (da) sürekli bir veri setidir. Bölüm 6.2.1'de veriler kategorik olarak ele alınmasına rağmen modelde kategorik olarak değerlendirilmemiştir.

X5, üreticilerin hayvan sahibi olma durumu kesikli bir veri setidir. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= hayvan sahibi olması, 2= hayvan sahibi olmaması olarak sınıflandırılmıştır. Ancak bölüm 6.2.5'de hayvan varlıkları büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı olmak üzere iki ayrı çizelgede ele alınmış ve sınıflandırılarak değerlendirilmiştir.

X6, üreticilerin yeniliklere karşı tutumları kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti üç alt kategoriden oluşmaktadır. 1= hemen kabul eder, 2= diğer üreticilerden sonra kabul eder, 3= herkesten sonra kabul eder olarak sınıflandırılmıştır.

X7, üreticilerin yenilikleri öğrenme kaynağı kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti dokuz alt kategoriden oluşmaktadır. 1= yayım elemanları, 2= önder çiftçiler, 3= görsel basın, 4= yazılı basın, 5= internet, 6= muhtar, 7= köy öğretmeni, 8= köy imamı, 9= diğer çiftçiler olarak sınıflandırılmıştır.

X8, üreticilerin yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti dört alt kategoriden oluşmaktadır. 1= ucuz olması, 2= bilgi düzeyi, 3= denenebilir olması, 4= basit-kolay olması olarak sınıflandırılmıştır.

X9, üreticilerin ZM/ZT/TD ile görüşmesi kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= görüşüyor, 2= görüşmüyor olarak sınıflandırılmıştır.

X10, üreticilerin radyo dinleme sıklığı kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti dört alt kategoriden oluşmaktadır. 1= hiç, 2= arada sırada, 3= haftada 1-2 kere, 4= her gün olarak sınıflandırılmıştır.

X11, üreticilerin gazete okuma sıklığı kesikli bir veri setidir. Bu setin dört alt kategorisi bulunmaktadır. 1= hiç, 2= arada sırada, 3= haftada 1-2 kere, 4= her gün olarak sınıflandırılmıştır.

X12, üreticilerin son beş yıl içinde hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti üç alt kategoriden oluşmaktadır. 1= uğramadı, 2= 1 kez, 3= 2 kez, 4= 3 kez, 5= 4 kez, 6= 5 kez, 7= 6 kez olarak sınıflandırılmıştır.

X13, üreticilerin tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti altı alt kategoriden oluşmaktadır. 1= yetersiz yağış, 2= aşırı yağış, 3= dolu, 4= don, 5= kuraklık, 6= fırtına olarak sınıflandırılmıştır.

X14, üreticilerin risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için başvurdukları yöntem kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti altı alt kategoriden oluşmaktadır. 1= ürün çeşitlendirme, 2= sözleşmeli üretim, 3= tarım dışı iş, 4= tasarrufları değerlendirme, 5= arazi-bina vb. satma, 6= tarım sigortası olarak sınıflandırılmıştır.

X15, üreticilerin tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumu kesikli bir veri setidir ve iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= bilgisi var, 2= bilgisi yok olarak sınıflandırılmıştır.

X16, üreticilerin yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumu kesikli bir veri setidir ve iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= görüşmüş, 2= görüşmemiş olarak sınıflandırılmıştır.

X17, üreticiler için tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılıp yapılmadığı kesikli bir veri setidir ve üç alt kategoriden oluşmaktadır. 1= yapıldı, 2= yapılmadı, 3= fikri/Bilgisi yok olarak sınıflandırılmıştır.

X18, üreticilerin devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayıp onaylamadığı kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= onaylıyor, 2= onaylamıyor olarak sınıflandırılmıştır.

X19, üreticilerin tarım sigortasında karşılaştıkları sorunlar kesikli bir veri setidir. Bu setin yedi alt kategorisi bulunmaktadır. 1= prim fiyatlarının yüksekliği, 2= sigorta teminatlarının yetersizliği, 3= hasar tespit işlemlerinin uygun yapılmaması, 4= üretici beyanının dikkate alınmaması, 5= muafiyet oranlarının yüksekliği, 6= hasar ödemelerinin zamanında yapılmaması, 7= yetersiz devlet desteği olarak sınıflandırılmıştır.

X20, tarım sigortasının yaygınlaşması için yapılması gerekenler kesikli bir veri setidir ve sekiz alt kategorisi bulunmaktadır. 1= primler düşük tutulmalı, 2= devlet desteği artırılmalı, 3= sigorta zorunlu hale getirilmeli, 4= hasar bedeli peşin ve tamamı ödenmeli, 5= çiftçi gelirleri yüksek olmalı, 6= sigorta yayımı daha etkili olmalı, 7= sigorta kapsamı genişletilmeli, 8= sigorta işini devlet yapmalı olarak sınıflandırılmıştır.

X21, üreticilerin tarım sigortası uygulamasında sigorta şirketlerinden beklentileri kesikli bir veri setidir ve altı alt kategoriden oluşmaktadır. 1= bilgilendirme ve tanıtım yapmalı, 2= uygun hasar tespiti yapılmalı, 3= primler düşürülmeli, 4= beyan dikkate alınmalı, 5= hasar muafiyet oranları kaldırmalı, 6= beklentisi yok olarak sınıflandırılmıştır.

X22, üreticilerin tarım sigortası teminatı kapsamına alınması gerektiğini düşündükleri riskler kesikli bir veri setidir ve yedi alt kategoriden oluşmaktadır. 1= hırsızlık, 2= asma

bitkisi, 3= kuraklık, 4= hastalık, 5= kalite, 6= yabancı hayvan zararı, 7= fikri yok olarak sınıflandırılmıştır.

Yukarıda belirtilen yirmi iki bağımsız değişken modele alınmış, p değeri 0.05'den küçük olan ($p < 0.05$) bağımsız değişkenler genel yorumlanmıştır.

Genel modele ait lojistik regresyon çözümlemesinde tam (enter) yöntemi kullanılarak yirmi iki değişkene ait lojistik regresyon denklemi elde edilmiş ve bağımlı değişkenin sınıflandırmada ki başarı oranını gösteren sonuçlar çizelge 6.110'da sunulmuştur.

Çizelge 6.110. Bağımlı değişken için sınıflandırma sonuçları

		Tahmin Edilen		
		Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma		Doğrulama Oranı (%)
		Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Tarım Sigortası Yaptıranlar	
Daha Önceki Yıllarda Tarım Sigortası Yaptırma	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	160	32	83.3
	Tarım Sigortası Yaptıranlar	41	151	78.6
Genel				81.0

Bağımlı değişkene ait sınıflandırma sonuçlarına ait genel doğrulama oranı %81.0 olarak bulunmuştur. Uygulama sonucunda denklemdeki yirmi iki bağımsız değişkene ait katsayılar Çizelge 6.111'de verilmiştir. Ayrıca modelin Nagelkerke R Square değeri 0.580, -2 Log likelihood değeri 313.119, $\chi^2 = 9.357$ p= 0.313 (Hosmer ve Lemeshow test), $\chi^2 = 219.218$ p= 0.000 (Omnibus test) olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 6.111. Genel lojistik regresyon çözümlemesi

Değişkenler		B	St. Hata	Wald	sd	P	Exp(B)	%95 Güven Aralığı	
								Alt Sınır	Üst Sınır
Step 1	Sabit	-0.957	1.599	0.358	1	0.550	0.384		
	Yıllık Tarımsal Gelir	0.000	0.000	2.532	1	0.112	1.000	1.000	1.000
	Tarım Dışı Gelir Durumu (1)	0.911	0.340	7.171	1	0.007*	2.486	1.277	4.841
	Çiftçi Örgütlerine Üyelik (1)	0.317	0.491	0.418	1	0.518	1.373	0.525	3.594
	Arazi Büyüklüğü (da)	0.012	0.009	1.723	1	0.189	1.012	0.994	1.030
	Hayvan Sahibi Olma Durumu (1)	-0.157	0.396	0.158	1	0.691	0.854	0.393	1.856

Çizelge 6.111. (Devam) Genel lojistik regresyon çözümlemesi

Değişkenler	B	St. Hata	Wald	sd	P	Exp(B)	%95 Güven Aralığı	
							Alt Sınır	Üst Sınır
Step 1			6.785	2	0.034*			
Yeniliklere Karşı Tutumları								
Yeniliklere Karşı Tutumları (1)	-0.175	0.431	0.165	1	0.172	0.839	0.361	1.952
Yeniliklere Karşı Tutumları (2)	-1.131	0.514	4.842	1	0.028*	0.323	0.118	0.884
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı			18.538	8	0.018*			
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (1)	0.542	0.398	1.861	1	0.172	1.720	0.789	3.749
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (2)	1.048	0.666	2.475	1	0.116	2.853	0.773	10.534
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (3)	2.244	0.891	6.339	1	0.012*	9.432	1.644	54.118
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (4)	-2.133	1.153	3.425	1	0.064	0.118	0.012	1.134
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (5)	0.266	0.844	0.099	1	0.753	1.304	0.249	6.823
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (6)	3.739	1.820	4.220	1	0.040*	42.054	1.187	1 489.861
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (7)	3.284	1.548	4.501	1	0.034*	26.676	1.284	554.097
Yenilikleri Öğrenme Kaynağı (8)	0.276	1.423	0.038	1	0.846	1.318	0.081	21.424
Yeniliği Benimsemesini Teşvik Eden Etmenler			7.002	3	0.072			
Yeniliği Benimsemesini Teşvik Eden Etmenler (1)	-0.917	0.365	6.325	1	0.012*	0.400	0.196	0.817
Yeniliği Benimsemesini Teşvik Eden Etmenler (2)	-0.812	0.578	1.974	1	0.160	0.444	0.143	1.378
Yeniliği Benimsemesini Teşvik Eden Etmenler (3)	-0.958	1.220	0.616	1	0.433	0.384	0.035	4.197
ZM/ZT/TD İle Görüşme (1)	-0.765	0.370	4.289	1	0.038*	0.465	0.225	0.960
Radyo Dinleme Sıklığı			8.266	3	0.041*			
Radyo Dinleme Sıklığı (1)	1.377	0.621	4.919	1	0.027*	3.963	1.174	13.383
Radyo Dinleme Sıklığı (2)	1.783	0.721	6.113	1	0.013*	5.945	1.447	24.427
Radyo Dinleme Sıklığı (3)	1.643	0.606	7.345	1	0.007*	5.172	1.576	16.972
Gazete Okuma Sıklığı			4.474	3	0.215			
Gazete Okuma Sıklığı (1)	0.804	0.394	4.159	1	0.041*	2.235	1.032	4.842
Gazete Okuma Sıklığı (2)	0.654	0.644	1.034	1	0.309	1.924	0.545	6.792
Gazete Okuma Sıklığı (3)	0.502	0.914	0.302	1	0.583	1.652	0.275	9.911
Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı			5.421	6	0.491			
Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı (1)	-0.702	0.399	3.100	1	0.078	0.496	0.227	1.083
Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı (2)	-0.419	0.528	0.629	1	0.428	0.658	0.234	1.852
Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı (3)	0.450	0.909	0.245	1	0.621	1.568	0.264	9.309
Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı (4)	-0.109	1.129	0.009	1	0.923	0.897	0.098	8.195

Çizelge 6.111. (Devam) Genel lojistik regresyon çözümlemesi

Değişkenler	B	St. Hata	Wald	sd	P	Exp(B)	%95 Güven Aralığı	
							Alt Sınır	Üst Sınır
Step 1								
Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı (5)	-0.176	2.069	0.007	1	0.932	0.839	0.015	48.387
Son Beş Yıl İçinde Hastalık ve Zararlı Nedeniyle Zarara Uğrama Sıklığı (6)	1.263	1.239	1.039	1	0.308	3.537	0.312	40.131
Tarımsal Üretimi Etkileyen İklim Olayları			10.384	5	0.065			
Tarımsal Üretimi Etkileyen İklim Olayları (1)	-0.555	0.650	0.729	1	0.393	0.574	0.161	2.052
Tarımsal Üretimi Etkileyen İklim Olayları (2)	-2.118	0.737	8.249	1	0.004*	0.120	0.028	0.510
Tarımsal Üretimi Etkileyen İklim Olayları (3)	-0.952	0.507	3.524	1	0.060	0.386	0.143	1.043
Tarımsal Üretimi Etkileyen İklim Olayları (4)	-0.030	0.799	0.001	1	0.970	0.971	0.203	4.646
Tarımsal Üretimi Etkileyen İklim Olayları (5)	-0.463	1.455	0.101	1	0.750	0.629	0.036	10.888
Risk ve Belirsizliğe Karşı Gelirin Etkilenmemesi İçin Başvurulan Yöntem			9.437	1	0.093			
Risk ve Belirsizliğe Karşı Gelirin Etkilenmemesi İçin Başvurulan Yöntem (1)	-0.319	0.381	0.702	1	0.402	0.727	0.344	1.533
Risk ve Belirsizliğe Karşı Gelirin Etkilenmemesi İçin Başvurulan Yöntem (2)	-0.770	0.622	1.531	1	0.216	0.463	0.137	1.568
Risk ve Belirsizliğe Karşı Gelirin Etkilenmemesi İçin Başvurulan Yöntem (3)	-2.964	1.501	3.900	1	0.048*	0.052	0.003	0.978
Risk ve Belirsizliğe Karşı Gelirin Etkilenmemesi İçin Başvurulan Yöntem (4)	0.105	0.665	0.025	1	0.874	1.111	0.302	4.088
Risk ve Belirsizliğe Karşı Gelirin Etkilenmemesi İçin Başvurulan Yöntem (5)	1.527	0.980	2.428	1	0.119	4.603	0.675	31.410
Tarım Sigortası Yapan İşletmeler Hakkında Bilgi Durumu (1)	-0.756	0.383	3.897	1	0.048*	0.469	0.222	0.995
Yakın Çevresinde Hasardan Sonra Sigortacılarla Görüşme Durumu (1)	-0.908	0.349	6.787	1	0.009*	0.403	0.204	0.799
Tarım Sigortasının Tanıtımı ile İlgili Faaliyet Yapılıp Yapılmadığı			5.075	2	0.079			
Tarım Sigortasının Tanıtımı ile İlgili Faaliyet Yapılıp Yapılmadığı (1)	-0.791	0.361	4.789	1	0.029*	0.453	0.223	0.921
Tarım Sigortasının Tanıtımı ile İlgili Faaliyet Yapılıp Yapılmadığı (2)	0.020	0.708	0.001	1	0.977	1.021	0.255	4.091
Devlet Tarafından Verilen Prim Desteğini Onaylayıp Onaylamadığı (1)	-1.864	0.434	18.434	1	0.000*	0.155	0.066	0.363
Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar			12.001	6	0.062			
Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar (1)	-0.310	0.524	0.350	1	0.554	0.734	0.263	2.048
Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar (2)	0.659	0.622	1.122	1	0.289	1.933	0.571	6.543
Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar (3)	1.430	0.871	2.694	1	0.101	4.178	0.758	23.038
Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar (4)	0.388	0.657	0.348	1	0.555	1.474	0.406	5.346
Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar (5)	1.538	0.716	4.608	1	0.032*	4.655	1.143	18.957

Çizelge 6.111. (Devam) Genel lojistik regresyon çözümlemesi

Değişkenler	B	St. Hata	Wald	sd	P	Exp(B)	%95 Güven Aralığı	
							Alt Sınır	Üst Sınır
Step 1								
Tarım Sigortasında Karşılaşılan Sorunlar (6)	0.115	1.302	0.008	1	0.930	1.122	0.087	14.405
Tarım SigortasınınYaygınlaşması için Yapılması Gerekenler			12.948	7	0.073			
Tarım SigortasınınYaygınlaşması için Yapılması Gerekenler (1)	-0.974	0.512	3.614	1	0.057	0.378	0.138	1.031
Tarım SigortasınınYaygınlaşması için Yapılması Gerekenler (2)	-1.279	0.979	1.708	1	0.191	0.278	0.041	1.895
Tarım SigortasınınYaygınlaşması için Yapılması Gerekenler (3)	-1.437	0.475	9.136	1	0.003*	0.238	0.094	0.603
Tarım SigortasınınYaygınlaşması için Yapılması Gerekenler (4)	-0.573	0.609	0.886	1	0.347	0.564	0.171	1.860
Tarım SigortasınınYaygınlaşması için Yapılması Gerekenler (5)	-0.306	0.662	0.214	1	0.644	0.736	0.201	2.696
Tarım SigortasınınYaygınlaşması için Yapılması Gerekenler (6)	-3.591	1.868	3.694	1	0.055	0.028	0.001	1.073
Tarım SigortasınınYaygınlaşması için Yapılması Gerekenler (7)	-0.875	1.210	0.523	1	0.469	0.417	0.039	4.462
Tarım Sigortası Uygulamasında Sigorta Şirketlerinden Beklentiler			17.252	5	0.004			
Tarım Sigortası Uygulamasında Sigorta Şirketlerinden Beklentiler (1)	0.596	0.489	1.484	1	0.223	1.815	0.696	4.735
Tarım Sigortası Uygulamasında Sigorta Şirketlerinden Beklentiler (2)	0.624	0.543	1.319	1	0.251	1.866	0.644	5.409
Tarım Sigortası Uygulamasında Sigorta Şirketlerinden Beklentiler (3)	-0.886	0.491	3.247	1	0.072	0.412	0.157	1.081
Tarım Sigortası Uygulamasında Sigorta Şirketlerinden Beklentiler (4)	1.252	0.736	2.893	1	0.089	3.498	0.826	14.810
Tarım Sigortası Uygulamasında Sigorta Şirketlerinden Beklentiler (5)	-1.273	0.881	2.087	1	0.149	0.280	0.050	1.574
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler			8.851	6	0.182			
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler (1)	1.333	1.352	0.972	1	0.324	3.793	0.268	53.701
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler (2)	0.938	1.314	0.509	1	0.475	2.555	0.194	33.585
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler (3)	2.082	1.340	2.414	1	0.120	8.022	0.580	110.914
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler (4)	1.454	1.330	1.196	1	0.274	4.280	0.316	57.986
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler (5)	2.526	1.508	2.805	1	0.094	12.506	0.651	240.404
Tarım Sigortası Teminatı Kapsamına Alınması Gereken Riskler (6)	2.698	1.662	2.635	1	0.105	14.843	0.571	385.565

Not: * 0.05 ihtimal düzeyinde istatistiki anlamlılığı göstermektedir.

Yirmi iki değişken ile başlanan genel model çözümlemesinde anlamlı olan on beş değişken ($p < 0.05$); üreticilerin tarım dışı gelir durumları, yeniliklere karşı tutumları, yenilikleri öğrenme kaynağı, yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler, ZM/ZT/TD ile görüşmesi, radyo dinleme sıklığı, gazete okuma sıklığı, tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları, risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için başvurdukları yöntem, tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumu, yakın çevresinde

hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumu, tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılıp yapılmadığı, devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayıp onaylamadığı, tarım sigortasında karşılaştıkları sorunlar ve tarım sigortasının yaygınlaşması için yapılması gerekenlerdir.

Tarım dışı gelir durumu değişkeninin katsayısının pozitif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarım dışı gelir arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yani referans grubuna göre (2, tarım dışı geliri yok) tarım dışı gelire sahip olmayan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarım dışı gelire sahip üreticilerle karşılaştırıldığında 2.486 kat daha yüksektir.

Yeniliklere karşı tutumları değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile yeniliklere karşı tutumları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (3, herkesten sonra kabul eder) yenilikleri hemen kabul eden üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları yenilikleri herkesten sonra kabul eden üreticilerle karşılaştırıldığında 3.10 (1/0.323) kat daha yüksektir.

Yenilikleri öğrenme kaynağı değişkeninin katsayısının pozitif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile yenilikleri öğrenme kaynağı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (4, yazılı basın) yenilikleri yazılı basından öğrenen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları yenilikleri yayım elemanlarından öğrenen üreticilere göre 9.432 kat daha yüksektir. Referans grubuna göre (7, köy öğretmeni) yenilikleri köy öğretmeninden öğrenen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları yenilikleri yayım elemanlarından öğrenen üreticilere göre 42.054 kat daha yüksektir. Ayrıca referans grubuna göre (8, köy imamı) yenilikleri imamından öğrenen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları yenilikleri yayım elemanlarından öğrenen üreticilere göre 26.676 kat daha yüksektir.

Yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, bilgi düzeyi) yeniliğin benimsemesini teşvik eden etmenlerden ucuz olmasını tercih eden üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları yeniliğin benimsemesini teşvik

eden etmen bilgi düzeyi olan üreticilerle karşılaştırıldığında 2.5 (1/0.400) kat daha yüksektir.

ZM/ZT/TD ile görüşmesi değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile ZM/ZT/TD ile görüşmesi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, ZM/ZT/TD ile görüşmüyor) ZM/ZT/TD ile görüşen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları ZM/ZT/TD ile görüşmeyen üreticilerle karşılaştırıldığında 2.15 (1/0.465) kat daha yüksektir.

Radyo dinleme sıklığı değişkeninin katsayısının pozitif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile radyo dinleme sıklığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, arada sırada) arada sırada radyo dinleyen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları hiç radyo dinlemeyen üreticilere göre 3.963 kat daha yüksektir. Referans grubuna göre (3, haftada 1-2 kere) haftada 1-2 kere radyo dinleyen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları hiç radyo dinlemeyen üreticilere göre 5.945 kat daha yüksektir. Ayrıca referans grubuna göre (4, her gün) her gün radyo dinleyen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları hiç radyo dinlemeyen üreticilerle karşılaştırıldığında 5.172 kat daha yüksektir.

Gazete okuma sıklığı değişkeninin katsayısının pozitif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile gazete okuma sıklığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, arada sırada) arada sırada gazete okuyan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları hiç gazete okumayan üreticilerle karşılaştırıldığında 2.235 kat daha yüksektir.

Tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (3, dolu) tarımsal üretimini etkileyen iklim olayı yetersiz yağış olan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarımsal üretimini etkileyen iklim olayı dolu olan üreticilerle karşılaştırıldığında 8.33 (1/0.120) kat daha yüksektir.

Risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için başvurdukları yöntem değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile risk ve belirsizliğe karşı

gelirin etkilenmemesi için başvurdukları yöntem arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (4, tasarrufları değerlendirme) risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için ürün çeşitlendirmesine başvuran üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları risk ve belirsizliğe karşı gelirin etkilenmemesi için tasarruflarını değerlendiren üreticilerle karşılaştırıldığında 19.23 (1/0.052) kat daha yüksektir.

Yıllık tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumu değişkeninin negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile yıllık tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgi durumu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, bilgisi yok) tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilgisi olmayan üreticilerle karşılaştırıldığında 2.132 (1/0.469) kat daha yüksektir.

Yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumu değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşme durumu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, görüşmemiş) yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları yakın çevresinde hasardan sonra sigortacılarla görüşmeyen üreticilerle karşılaştırıldığında 2.481 (1/0.403) kat daha yüksektir.

Tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılıp yapılmadığı değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılıp yapılmadığı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (2, yapılmadı) tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapıldığını belirten üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili faaliyet yapılmadığını belirten üreticilerle karşılaştırıldığında 2.208 (1/0.453) kat daha yüksektir.

Devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayıp onaylamadığı değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayıp onaylamadığı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu

göstermektedir. Referans grubuna göre (2, onaylamıyor) devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları devlet tarafından verilen prim desteğini onaylamayan üreticilerle karşılaştırıldığında 6.452 (1/0.155) kat daha yüksektir.

Tarım sigortasında karşılaştıkları sorunlar değişkeninin katsayısının pozitif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarım sigortasında karşılaştıkları sorunlar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (6, hasar ödemelerinin zamanında yapılmaması) hasar ödemelerinin zamanında yapılmamasını tarım sigortasında karşılaştıkları bir sorun olarak değerlendiren üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları prim fiyatlarının yüksekliğini tarım sigortasında karşılaştıkları bir sorun olarak değerlendiren üreticilerle karşılaştırıldığında 4.655 kat daha yüksektir.

Tarım sigortasının yaygınlaşması için yapılması gerekenler değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarım sigortasının yaygınlaşması için yapılması gerekenler arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Referans grubuna göre (4, hasar bedeli peşin ve tamamı ödenmeli) tarım sigortasının yaygınlaşması için primlerin düşük tutulması gerektiğini düşünen üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarım sigortasının yaygınlaşması için hasar bedelinin peşin ve tamamının ödenmesi gerektiğini düşünen üreticilerle karşılaştırıldığında 4.202 (1/0.238) kat daha yüksektir.

Ege bölgesinde Bergama ilçesi Kestel sulama alanında yapılan bir risk çalışmasında sigorta için ödeme gönüllüğü üzerinde işletme arazi genişliğinin ve ürün satış fiyatının etkili olduğu belirlenmiştir (Karahan, 2002).

Malatya ilinde yapılan bir çalışmada, sigortalı olup-olmama durumunu etkileyen faktörleri belirlemek üzere logit analizi yapılmış, bu sonuçlara göre kayısı verimi ve üretici yaşının sigorta yaptırıp-yaptırmamayı etkileyen faktörler arasında yer aldığı, verimin ve üretici yaşının yükselmesinin sigorta yaptırma eğilimini arttırdığı, diğer bir ifadeyle dekara kayısı verimi ve üretici yaşı ile sigorta yaptırma durumu arasında doğru yönlü anlamlı bir ilişki bulunduğu, diğer taraftan modele dahil edilen brüt üretim değeri/da, değişken masraf/da, tarımsal deneyim, eğitim bağımsız değişkenlerinin

önemli bulunmadığı ve farklı ürün bölgelerinde farklı değişkenlerin sigortalı olup olmama durumunu etkilediği belirlenmiştir (Çukur ve ark., 2008).

Şanlıurfa, Diyarbakır ve Adıyaman illerinde yapılan bir çalışmada, logit model sonuçlarına göre, yaş, hane nüfusu ve işletme genişliği değişkenlerinin değişen önem derecelerinde istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu, tespit edilmiştir (İpekçioğlu ve ark., 2010).

Ankara ili Polatlı ilçesinde yapılan bir çalışmada, istatistiksel açıdan $p < 0.10$ önemlilik düzeyinde, genel model için yapılan lojistik regresyon çözümlemesi sonucunda, tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarım dışı gelir arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, tarım dışı geliri olmayan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıklarının tarım dışı gelirleri olan üreticilere oranla 3.16 (1/0.316) kat daha fazla olduğu, üreticilerin kredi kullanıyor olmalarının tarım sigortası yaptırmaya karar verme olasılığını 2.43 kat artırdığı, tarım sigortası yaptırma olasılığı ile hayvan varlığı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, hayvansal üretim faaliyetinde bulunmayan üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıklarının hayvansal üretim faaliyetinde bulunan üreticilere göre 2.01 (1/0.498) kat daha fazla olduğu, şeker pancarı ekim alanı arttıkça tarım sigortası yaptırma olasılığının da 1.08 kat artacağı, tarım sigortası yaptırma olasılığı ile verilen prim desteği arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, tarım sigortalarına prim desteği verilmesinin tarım sigortası yaptırma kararını etkilemediğini belirten üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıklarının etkilediğini belirten üreticilere oranla 3.69 (1/0.271) kat daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Yavuz, 2010).

Tokat ili Turhal ilçesinde yapılan bir çalışmada, binomial Logit model sonuçlarına göre, bitkisel ürün sigortası yaptırma isteği ile üreticilerin yaşı, eğitimi, çiftçinin aile nüfusu, sahip olduğu arazilerin parça sayısı ve hayvan hayat sigortası yaptırma durumu arasında pozitif yönlü bir ilişki olup bitkisel ürün sigortası yaptırma isteği ile üreticilerin tarımdan elde ettiği gelir arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Tümer, 2011b).

Isparta ili Eğirdir ilçesinde yapılan bir çalışmada, çiftçilerin yaş grupları ile sigorta yaptırma durumları arasında %1 önem seviyesinde ters yönlü bir ilişki olduğu ($P < 0.01$), yaş artışına bağlı olarak sigorta yaptırma oranının azaldığı, yaşları 18-25 aralığında

bulunan çiftçilerin tamamının tarım sigortası yaptırdığı, 56 ve üzeri yaş grubunda sigorta yaptırmama oranının %83.9'lara kadar çıktığı, çiftçilerin eğitim durumları ile sigorta yaptırma durumları arasındaki ilişkinin önemli bulunduğu, eğitim durumuna bağlı olarak sigorta yaptırma oranının (%43.1) en çok lise mezunları olan işletmecilerde, en az tarım sigortası yaptırmaları sırası ile okuryazar olmayanlarda (%7.1), ilköğretim mezunlarında (%28.2), önlisans ve üzeri eğitime sahip olanlarda (%33.3) ve okur yazar olanlarda (%39.1) olduğu belirlenmiştir. İşletmelerin arazi büyüklüğü ile sigorta yaptırma durumları arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamsız bulunmuş, küçük işletmelerin büyük işletmelere göre sigorta yaptırma oranlarının daha yüksek olduğu, işletme büyüklük grubu 20-50 dekar ile 50 dekarın üzerinde olan işletmelerde sigorta yaptırma oranının diğer işletme gruplarına göre daha düşük olduğu ve çiftçilerin yaşadıkları yerleşim yerine bağlı olarak sigorta yaptırma durumları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu, ilçe merkezinde yaşayanların sigorta yaptırma oranının %49.0 ile diğerlerine göre yüksek bulunduğu, belde-kasabada yaşayan çiftçilerde bulunan sigorta yaptırma oranının %12.3 ile en düşük, köylerde yaşayanlarda ise bu oranın %30.8 olduğu, köylerde sigorta yaptırma oranının kasabalara göre yüksek çıkmasında köylerdeki kahve kültürünün, akrabalığın ve komşuluk ilişkilerinin kasabalara göre daha yüksek olmasının başlıca faktör olduğu, ayrıca köylerdeki muhtar ve kooperatif örgütlenmesinin beldelere göre daha etkin ve verimli olması özelliğinin de tarım sigortası yaptırmaya üzerine etkisinin yüksek olduğu, tarım konusunda yapılan yenilik ve bilgilendirme faaliyetlerinin genellikle köylerden başlatılmasının da köylerde sigorta yaptırma oranının kasabalardan yüksek çıkmasına etkisi olduğu tespit edilmiştir (Ertan ve Gök, 2012).

Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yapılan bir çalışmada, üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya durumu ile ilgili Logistik Regresyon sonuçlarına göre; üretici yaşının olasılığa etkisi negatif yönde olup, gençler tarım sigortası yaptırmaya eğilimindedirler. Analiz sonuçlarına göre çiftçilerin yaşları birer yıl arttıkça tarım sigortası yaptırmaya eğilimlerinin %8 azaldığı yani üreticilerin daha önce tarım sigortaları konusunda eğitim almış olmalarının tarım sigortası yaptırmaya olasılığına olumlu yönde etki ettiği çünkü bu konuda eğitim almış kişilerin tarım sigortaları konusunda bilinç düzeylerinin artmış olacağı ve eğitim almamış çiftçilere göre tarım sigortası yaptırmaya olasılıklarının %46 daha fazla olacağı, aynı şekilde çiftçilerin herhangi bir kooperatife üye olmalarının

tarım sigortası yaptıırma olasılığına olan etkisinin olumlu yönde ve anlamlı olduğu, özellikle Tarım kredi kooperatifleri ortakları olan çiftçilerin tarım sigortası yaptıırmaları konusunda etkili bir şekilde çalıştıkları, kooperatife üye olan üreticilerin, olmayanlara nazaran tarım sigortası yaptıırma olasılıklarının %14 daha fazla olduğu, üreticilerin daha önce kuraklık, sel yada don gibi doğal afetlerle karşılaşmışlarının, tarım sigortası yaptıırma olasılığını olumlu yönde etkilediği, zira üreticilerin olumsuz tecrübelerinin onları tedbir almaya ittiği, geçmişte herhangi bir doğal felaketle karşılaşan üreticilerin tarım sigortası yapma olasılığının, doğal felaket yaşamayanlara göre %20 daha fazla olduğu belirlenmiştir. Çiftçilerin bundan sonra tarım sigortası yaptıırma isteklerine ilişkin Logistik Regresyon sonuçlarına göre ise ailedeki fert sayısının, çiftçilerin ilerde tarım sigortası yaptıırmayı düşünmesi üzerinde olumlu yönde etkili olduğu, ailedeki birey sayısının bir kişi artmasının, çiftçilerin tarım sigortası yapmalarını düşünme olasılığını %4.5 arttırdığı çünkü birey sayısı arttıkça ailelerin gelirlerini garanti altına almak için tarım sigortalarına yöneldikleri, çiftçilerin internet kullanma durumlarının da üreticilerin ilerde tarım sigortası yaptıırmayı düşünmesi üzerinde olumlu yönde etkili olduğu, çiftçilerin internet kullanmalarının ileri tarihlerde tarım sigortası yaptıırmayı düşünme olasılıklarını %17 artırabileceği, çiftçilerin ihracat yapma durumlarının ilerde tarım sigortası yaptıırmayı düşünmeleri üzerinde negatif yönde anlamlı bulunduğu, ihracat yapmayan çiftçilerin tarım sigortası yaptıırmayı düşünme olasılığının ihracat yapanlara göre %11 daha fazla olduğu, bu sonucun ihracat yapma imkanı olmayan çiftçilerin gelirlerini garanti altına alabilmek için tarım sigortalarına yöneldikleri, çiftçilerin daha önce tarım sigortaları konusunda eğitim almış olmalarının ilerde tarım sigortası yaptıırmayı düşünme olasılığını olumlu yönde etkilediği, tarım sigortaları konusunda eğitim almış çiftçilerin, eğitim almamış çiftçilerin göre ilerde tarım sigortası yaptıırmayı düşünme olasılıklarının %35 daha fazla olduğu ve üreticilerin daha önce herhangi bir doğal felaketle karşılaşmış olmalarının, ilerde tarım sigortası yaptıırmayı düşünme olasılığını olumlu yönde etkilediği ve herhangi bir doğal felaketle karşılaşan çiftçilerin ilerde tarım sigortası yaptıırmayı düşünmeleri olasılığının, doğal felaket yaşamayanlara göre %13 daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Tan ve ark., 2012).

Trakya bölgesi Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve Çanakkale illerinde yapılan bir çalışmada, modelde kullanılan bağımsız değişkenlerden brüt üretim değerinin, brüt kârın, tarımdan

elde edilen toplam gelirin, yenilikçilik eğilimlerinin, devlet desteğinden haberdar olma durumunun istatistiki olarak önemli bulunduğu belirlenmiştir (Kiracı ve ark., 2014).

Antalya ilinde yapılan bir çalışmada, tarım sigortaları ile ilgili eğitim, tanıtım veya seminere katılma, işletme sahibinin deneyimi, değişkenlerinin sigorta yaptırma durumu üzerine pozitif yönde etkili olduğu, kiralanan arazi büyüklüğü ve tarım kuruluşlarına üyelik durumu değişkenlerinin ise tarım sigortası yaptırma durumunu negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir (Sayın ve ark., 2014).

Kırklareli ve Edirne illerinde yapılan bir çalışmada, modele dâhil edilen değişkenlerden üreticilerin yaşlarının ve aile birey sayılarının ve tarım sigortaları konusunda eğitim alma durumlarının istatistiksel açıdan önemsiz olduğu ($p>0.10$), üreticilerin eğitim düzeylerinin tarım sigortası yaptırma durumunu ($p=0.002$) %1 anlam düzeyinde pozitif yönde etkilediği, eğitim seviyesinin yüksek olmasının üreticilerin yeni fikirlere, yeni uygulamalara daha açık olduğu, eğitim düzeyi ilerledikçe tarım sigortası yaptırma ihtimalinin 1.218 kat arttığı, tarım sigortasına etki eden diğer bir faktör olan üreticinin çiftçilikteki deneyiminin %10 anlam düzeyinde ($p=0.072$) pozitif yönde anlamlı olduğu, çiftçilik deneyiminin bir yıl artmasının tarım sigortası yaptırma ihtimalini 1.033 kat arttırdığı, tarım dışı faaliyetle uğraşma durumunun, tarım sigortası yaptırma durumunu ($p=0.007$) %1 anlam düzeyinde negatif yönde etkilediği, tarım dışı herhangi bir faaliyetle uğraşan üreticilerin tarımsal faaliyetlerle yeterli seviyede ilgilenemedikleri, tarım dışı faaliyetle uğraşma durumu arttıkça, tarım sigortası yaptırma ihtimalinin 0.396 kat azaldığı, sahip oldukları arazi miktarının tarım sigortası yaptırma durumunu ($p=0.000$) %1 anlam düzeyinde pozitif yönde etkilediği, arazi miktarları arttıkça risklere karşı ve tarımsal yeniliklere karşı daha duyarlı davrandıkları, tarım sigortası yaptırmayan bir çiftçinin sahip olduğu arazi miktarı bir dekar arttığında tarım sigortası yaptırma ihtimalinin 1.007 kat arttığı, tarımsal örgütlere üyelik durumunun tarım sigortası yaptırmayı ($p=0.018$) %5 anlam düzeyinde pozitif yönde etkilediği, tarımsal örgütlere üyelikleri arttıkça tarım sigortası yaptırma eğilimlerinin arttığı ve tarımsal örgütlere üyelik durumu arttıkça tarım sigortası yaptırma ihtimalinin 3.245 kat arttığı belirlenmiştir (Aydın ve ark., 2016).

Konya ili Akşehir ilçesinde yapılan bir çalışmada, çiftçilerin yıllık toplam gelirleri, arazi büyüklüğü ve sürekli afetlerin olması ile tarım sigortası yaptırması arasında pozitif yönlü, ilkokul mezunu olma olasılığı ile tarım sigortası yaptırma olasılığı arasında negatif yönlü bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir (Kızıloğlu, 2017).

Uşak ilinde yapılan bir çalışmada, logit modeline göre kuraklık riskinin sigortalanma isteği ile tarım sigortası hakkında bilgisi olması arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu ($p<0.01$), üretici tarım sigortası hakkında bilgi sahibi olduğunda, kuraklık riskini sigortalatma isteğinin %36 arttığı, kuraklık riskini sigortalatma isteği ile hayvancılık yapma durumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0.10$), tarımsal üretimin yanında hayvancılık yapan üreticilerin, kuraklık riskini sigortalatma isteğinin diğer üreticilere göre %19 daha fazla olduğu, kuraklık riskini sigortalatma isteği ile internet hakkında bilgisi olma durumu arasında anlamlı negatif yönlü ilişki bulunduğu ($p<0.01$), internet hakkında bilgisi olan üreticilerin, kuraklık riskini sigortalatma isteğinin diğer üreticilere göre %34 daha az olduğu, kuraklık riskini sigortalatma isteği ile tarım sigortası yaptırma durumu arasında anlamlı negatif yönlü ilişki olduğu ($p<0.05$), tarım sigortası yaptıran üreticilerin, kuraklık riskini sigortalatma isteklerinin diğer üreticilere göre %26 daha az olduğu, kuraklık riskini sigortalatma isteği ile kredi kullanma durumu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ($p<0.05$), kredi kullanan üreticilerin, kuraklık riskini sigortalatma isteğinin diğer üreticilere göre %22 daha az olduğu, kuraklık riskini sigortalatma isteği ile buğday ekim alanı arasında anlamlı negatif yönlü ilişki olduğu ($p<0.01$), buğday ekim alanı bir birim arttığında, kuraklık riskini sigortalatma isteğinin %0.002 azaldığı, ayrıca istatistiksel olarak kuraklık riskini sigortalama isteğinin üreticilerin alet-makine sahibi olma durumuna ve buğday üretiminde deneyim süresine bağlı olmadığı belirlenmiştir (Naseri ve Saner, 2017).

Adana ilinde yapılan bir çalışmada, tarım sigortası yaptırma kararlarına üreticinin yaşının, deneyim süresinin, hanehalkı genişliğinin, mülk arazi ve arazi mülkiyet durumunun, parsel sayısının, üretim deseninin, esas mesleğinin, kredi kullanım durumunun, yönetimde bulunmasının ve tarım sigortası konusunda önceden bilgi sahibi olma durumunun etkili olduğu belirlenmiştir (Ünal, 2017).

Tekirdağ ili Hayrabolu, Malkara ve Süleymanpaşa ilçelerinde yapılan bir çalışmada, $p < 0.10$ önemlilik düzeyine göre, bağımsız olan değişkenlerden üreticilerin eğitim düzeyinin (negatif), TKK üyelik durumlarının (pozitif), üreticilerin traktörlerine kasko yaptırmalarının (pozitif), toprak analizi yaptırmalarının (pozitif) ve kanola yetiştirmelerinin (pozitif) istatistiksel olarak anlamlı olduğu, lise öncesi eğitim düzeyine sahip üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılığının, lise ve üniversite mezunu üreticilerin tarım sigortası yaptırma olasılıklarından sırasıyla daha fazla olup lise öncesi eğitim düzeyine sahip üreticilerin %70.9'unun gelirlerinin tamamını tarımsal faaliyetlerin oluşturmasının bu üreticileri tarım sigortası yaptırmaya daha çok yönlendirdiği, TKK üyesi olan üreticilerin TKK üyesi olmayan üreticilere göre tarım sigortası yaptırma oranlarının 2.404 kat daha fazla olduğu, traktörlerine kasko yaptıran üreticilerin tarım sigortası yaptırma eğilimlerinin kasko yaptırmayan üreticilere göre 3.277 kat daha fazla olduğu ve bu durumun kredi sağlayan finansman kuruluşlarının traktör edinimine yönelik kredi kullandırım koşulu olarak kasko yaptırmayı zorunlu kılmasından (kredi temin eden üreticilerin %78.5'u kasko yaptırdığı) ileri geldiği, toprak analizi yaptıran üreticilerin tarım sigortası yaptırma eğilimlerinin, toprak analizi yaptıramayan üreticilere göre 4.315 kat daha fazla olduğu, bunun üreticilerin daha verimli ve kaliteli ürünler yetiştirmek yoluyla gelirlerini koruma/artırma çabası içinde olduklarını gösterdiği, kanola ekim alanında bir birimlik artışın tarım sigortası yaptırma olasılığını 1.018 kat arttırdığı, söz konusu artışın çok önemli görünmese de, üreticilerin kanola ekim alanlarında artış gerçekleştireceği düşünüldüğünde, tarım sigortası yaptırma olasılığını daha da artacağı düşünüldüğü, bunun sebebinin kanola bitkisinin getirisinin yüksek, diğer bitkilere nazaran daha hassas yapıda olması, sözleşmeli üretime konu olması ve devlet tarafından ödenen desteklerin yüksek olmasından (55kg/kuruşa kadar) kaynaklandığı tespit edilmiştir (Yazgı, 2017).

7. SONUÇ

Bütün gelişmiş ülkelerde doğal afetlerden kaynaklanan ekonomik zararın önüne tarım sigortası yoluyla geçilebilmektedir. 2005 yılında yasalaşan 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu ile Türkiye'de de önemli bir adım atılmış, zaman içerisinde kapsama giren riskler genişletilmiş, halen kapsama girmeyen bazı riskler için de çalışmalar sürdürülmektedir. Ancak çiftçi kayıt sistemine göre toplam ekilen tarım alanlarında sigortalanma oranı sadece %19 dolayındadır. 40 yıllık geçmişi olan İspanya'daki modelde sigortalanma oranı ise %40'ları aşmış bulunmaktadır. Devletin sigorta prim desteğine rağmen, üreticilerin farklı gerekçelerle sigorta uygulamasını yeterli ölçüde benimsemediği yapılan alan çalışmalarıyla belirlenmiştir. Türkiye'nin genel ekonomik durumunun ve girdi maliyetlerinin çiftçileri daha fazla etkilediği, doğal koşulların daha az dikkate alındığı gözlemlenmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler ve üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermelerinde etkili olduğu belirlenen değişkenlerden sosyo-ekonomik niteliklerden tarım dışı gelir durumu, herhangi bir müdahale ile değiştirilebilecek değişken değildir. Bu nedenle bu değişkenin artırılması veya azaltılması yönünde bir öneri geliştirmek oldukça anlamsız olacaktır. Araştırmada, eğitim ile tarım sigortası yaptırma arasında anlamlı bir ilişki kurulamamıştır. Üreticilerin tarım sigortaları konusunda sergilemiş oldukları tutumlar doğrultusunda, özellikle de tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin tarım sigortaları konusunda tam olarak bilgi sahibi olmadıkları ve bu üreticilerde oturmuş bir tarım sigortaları bilinci oluşmamış olduğu söylenebilir. Bu nedenle üreticilerde öncelikle tarım sigortaları konusunda tanıtım ve eğitim faaliyetleri ve üretici ziyaretleri sıklaştırılması ile tarım sigortalarının kapsamı hakkında üreticiler aydınlatılarak bir tarım sigortaları bilincinin oluşturulması gerekmektedir. Araştırmada tarım sigortası yaptırmayı etkileyen faktörler içerisinde radyo dinleme sıklığının etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bundan dolayı söz konusu iletişim araçlarının ilgili kuruluşlar tarafından daha yoğun değerlendirilmesinin yararlı olacağı ifade edilebilir.

Ayrıca tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin, sigorta yaptırmama ve gelecek yıllarda da yaptırmayı düşünmeme nedenleri arasında yaklaşık %30 ile dini nedenler ilk sırada

gelmektedir. Bu konuda ilgili kurum ve kuruluşların birbirini bütünleyici eğitim çalışmalarına ağırlık vermeleri gerekmektedir.

Araştırma alanında tarım sigortası ile ilgili eğitim ve yayım çalışmalarının yapılması ve özellikle zararın büyük olduğu yıllarda işletme arazisi büyük olan, yeterli gelire sahip deneyimli üreticilere odaklanarak eğitim ve tanıtım çalışmasına hız verilmesi tarım sigortasının yaygınlaşmasına katkı sağlayabilecektir. Tarım sigortası yaptırılırken kiracılık yapan çiftçilerin de bu imkâna kavuşturulması, tarım sigortasının yaygınlaşmasını hızlandırabilecektir. Dolayısıyla tarım sigortası uygulamaları yaygınlaştığı takdirde üreticilerin doğal afet riski sonucunda meydana gelen üretim kayıpları sigorta kapsamında karşılanacağı için üretici gelirlerinde istikrar sağlanabilecektir.

Ayrıca tarım sigortasının kapsamının genişletilmesinin, eksper hizmetlerinde kalitenin artırılmasının, tarım sigortasının tarımsal destekler ile ilişkilendirilmesinin, prim ödemelerinde çiftçilerin üretim ve hasat dönemlerinin göz önüne alınmasının, sigorta kapsamının ürün ve risk bazında geliştirilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmada tarım sigortası yaptıran üreticiler içerisinde genç yaşta olan üreticilerin oranının yüksek olmasına karşın, yaş ile sigorta yaptırma arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın bazı programlarından (genç çiftçi projesi gibi) yararlanmanın ön koşulu haline getirilmesinin ve/veya genç üreticilere ilave sigorta prim desteği uygulanmasının ve araştırma bölgesinde çiftçi örgütlerine (tarım kredi ve satış kooperatifleri) olan yüksek üyelik oranı (%82.55) değerlendirildiğinde, kooperatif/üretici birliklerinin tarım sigortası yaptırılmasını üyelik ön koşulu haline getirmesinin tarım sigortası yaptırma kararlarını olumlu yönde etkileyebileceği düşünülmektedir.

Bununla birlikte, araştırma alanı sınırlı olup, araştırma bulgularını tüm üreticiler için genelleştirmek mümkün değildir. Ancak araştırmada tarım sigortalarına ilişkin bir model ortaya konulduğundan elde edilen sonuçların tarım sigortaları konusunda politikaların geliştirilmesine ve yayım programlarının oluşturulmasına ışık tutabileceği söylenebilir.

8. KAYNAKLAR

- Açıl, F.A., 1984. Ekonomi I (Genel Ekonomi) Ders Kitabı, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını, No:249, Ankara.
- Açıl, A.F. ve Demirci, R., 1984. Tarım Ekonomisi Dersleri. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No:880, Ankara.
- Akçaöz, H.V., 2001. Tarımsal Üretimde Risk, Risk Analizi ve Risk Davranışları: Çukurova Bölgesi Uygulamaları. (Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Akçaöz, H. ve Kızılay H., 2004. Çeşitli Ülkelerde Tarım Sigortası Uygulamaları, TSV.
- Akçaöz, H. ve Özkan, B., 2005. Determining risk sources and strategies among farmers of contrasting risk awareness: a case study for Çukurova region of Turkey. *Journal of arid Environments* 62, 661-675.
- Akçaöz, H., Özkan, B. ve Kızılay, H., 2006. Antalya ilinde tarımsal üretimde risk yönetimi ve tarım sigortası uygulamaları. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi* 3 (2), 93-103.
- Akdemir, Ş., Binici, T., Şengül, H., Akçaöz, H., Karlı, B., Aktaş, E. ve Gizir, M., 2001. Bölge Bazlı Tarım Sigortasının (Area Based index insurance) Türkiye'de Seçilmiş Bölgeler İçin Potansiyel Sigorta Talebinin Karşılabilirliğinin Belirlenmesi. *Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayınları, Proje Raporu: 2001-11, Yayın No: 60, Ankara.*
- Akın, B., 2005. Dünyada ve Türkiye'de tarım sigortacılığı. I. Uluslararası Sigorta Sempozyumu, <http://www.tsrbs.org.tr>, İstanbul.
- Aksoy, S., Eraktan, G., Eraktan, S., Kuhnen, F. ve Winkler, W., 1994. Türkiye'de Kırsal Nüfusun Sosyal Güvenliği. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara/Göttingen.
- Aktaş, R., 1997. Mali Başarısızlık (İşletme Riski) Tahmin Modelleri. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Alay, Ö., 2012. Kastamonu İli Tarım Kredi Kooperatiflerinde Tarım Sigortaları Uygulamalarının Değerlendirilmesi. (Y. Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Albayrak, A.S., 2006. Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Asil Yayınları, Ankara.
- Almus, S., 1999. Tokat-Zile-Güzelbeyli Kasabasında Uygulanan Arazi Toplulaştırmasında Benimsemeyi Etkileyen Faktörlerin ve Çiftçi Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Altınözlü, M. H., 2008. Devlet Destekli Tarım Sigortalarına Bakış. *Birlikten Dergiler*, (13), 59-64.
- Altıntaş, G. B., 2005. Tarım Sigortaları Kanunu Nihayet Çıktı. *AR-Ge Bülten*, s. 31-34.
- Anonim, 1985. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989), Yayın No: 1974, Ankara.
- Anonim, 1990. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), Yayın No: 2174, Ankara.
- Anonim, 1996. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000), Yayın No: 1996, Ankara.
- Anonim, 2000. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), Yayın No: 2640, Ankara.

- Anonim, 2004. Tarımsal girdi ve destekler. Tarımsal Destekler Alt Komisyon Raporu, II. Tarım Şurası, 29 Kasım-1 Aralık 2004, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, s. 56-73, Ankara.
- Anonim, 2008. Türkiye'de Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor. Hazine Müsteşarlığı, s. 48, Ankara.
- Anonim, 2015a. [http://www.tarsim.gov.tr/trsmWeb/subpage?_key_=0C006981E0842E8D6235913E60C5E967776156I2P3GUH0F96WW8JT4TA616062015-\(30.10.2015\)](http://www.tarsim.gov.tr/trsmWeb/subpage?_key_=0C006981E0842E8D6235913E60C5E967776156I2P3GUH0F96WW8JT4TA616062015-(30.10.2015)).
- Anonim, 2015b. <http://www.ankara-tarim.gov.tr/diger/sigorta/sigorta.htm> (25.10.2015).
- Anonim, 2015c. <http://www.tsb.org.tr/tsrb-> (25.10.2015).
- Anonim, 2015d. <http://www.apelasyon.com/Yazi/262-turkiyede-tarim-sigortaciliginin-ab-ve-abd-ile-karsilastirilmesi-> (30.10.2015).
- Anonim, 2016a. Hazine Müsteşarlığı. Sektör Verileri. <http://www.hazine.gov.tr/irj/portal/anonymous?NavigationTarget=navurl://3c71afc847262b8a5d4568ffcf28d0df&LightDTNKnobID=1890605360-> (13.02.2016).
- Anonim, 2016b. <http://www.tarim.gov.tr/TRGM/Belgeler/Icerikler/T%C3%BCrkiye%20Tar%C4%B1m%20Sigortalar%C4%B1%20Sistemi%20Sunu%202016.pdf> (13.02.2016).
- Anonim, 2016c. [www.tarsim.org.tr-](http://www.tarsim.org.tr/) (22.02.2016).
- Anonim, 2017a. Türkiye İstatistik Kurumu. <http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports-> (09.04.2017).
- Anonim, 2017b. Sosyal güvenlik nedir?. <http://www.sosyalguvenlikmusaviri.net/popup/haber-yazdir.asp?haber=995-> (22.10.2017).
- Anonim, 2017c. [http://www.amasya.gov.tr-](http://www.amasya.gov.tr/) (22.10.2017).
- Anonim, 2017d. <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/AMASYA.pdf> (22.10.2017).
- Armağan, G. ve Akbay, C. (2007). An Econometric Analysis of Urban Households' Animal Products Consumption in Turkey, Applied Economics, 1-8.
- Arnoud, D. ve Leabon, T., 2000. Towards wise decision making-a case study. www.decision-making.co.uk.html; (25.10.2015).
- Artukoğlu, M. M. 1993. Tarımsal Kredinin Tarım Sektörünün Gelişmesindeki Önemi ve Manisa Merkez İlçe Tarım İşletmelerinde Kredi Kullanım Analizi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Bölümü ABD, İzmir.
- Aslan, A., Atay, S. ve Paksoy, M., 2012. Malatya ilinde bitkisel ürün sigortaları uygulamalarına çiftçilerin yaklaşımı, 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 5-7 Eylül, 2012, Konya.
- Aslangiray, G.Ç., 1999. Türkiye'de ve Dünya'da Tarım Sigortalarının Gelişimi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma. (Y. Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdağ.
- Atabay, H., Koçtürk, O.M. ve Özbilgin, N., 2006. Türkiye'de tarım sigortaları Uygulamaları. Karınca Dergisi, (832), 16-24.
- Aydın, B., Özkan, E., Hurma, H. ve Yılmaz, F., 2016. Kırklareli ve Edirne illerinde üreticilerin ürün sigortası uygulamalarına yaklaşımı. Derim, 33 (2), 249-262.
- Aydoğan, M., Topçu, N., Özyazıcı, G. ve Ceyhan, V., 2013. Samsun ili meyve üreticilerinin tarım sigortalarına eğilimlerinin belirlenmesi, İç Anadolu Bölgesi, I. Tarım ve Gıda Kongresi, 2-4 Ekim, 2013, s. 233-239, Niğde.
- Barett, J.R. ve Castore, C.H., 1989. Decision Support System, Knowledge Agriculture. ASAE Monograph, No:8, ASAE, St. Joseph, MI.

- Barış, Ö., 2007. Türkiye'de ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Risk Yönetimi ve Tarım Sigortalarının AB'ne Uyumu Açısından Değerlendirilmesi. (Y. Lisans Tezi), Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Basarir, A. ve Gillespie M.J., 2003. Goals of beef cattle and dairy producers: A comparison of the fuzzy pair-wise method and simple ranking procedure. Selected Paper Prepared for Presentation at the Southern Agricultural Economics Association Annual Meeting, Mobile, AL February 1-5.
- Bauer, L. ve Bushe, D., 2003. Managing the Modern Farm Business: Identifying Risk Attitudes, Identifying Risk Attitudes, University of Alberta Faculty of Extension Edmonton, Alberta T6G2T4 ISBN 1-55091-035-3, Canada.
- Bhatt, M.R., 2005. Examining the demands side of agricultural insurance: what do farmers at risk want?. International Seminar on Emergency and Agricultural Insurance, Porto Alegre, Brasil.
- Barnett, B.J. ve Coble, K.H., 1999. Undersanding Crop Insurance Principles: A Primer for Farm Leaders. Mississippi State University Research Report No.209. February 1999.
- Bielza, M., Conte, C., Dittmann, C., Gallego, J. ve Stroblmair, J., 2006. Agricultural Insurance Schemes Final Report. December, 2006, European Comission Agriculture and Fisheries Unit, Ispra, Italy.
- Birinci, A. ve Tümer, E.İ., 2004. Erzurum merkez ilçe köylerindeki çiftçilerin tarım sigortası ile ilgili eğilimlerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, Tokat.
- Birinci, A. ve Tümer, E.İ., 2006. The attitudes of farmers towards agricultural insurance: the case of Erzurum, Turkey. Die Bodenkultur Austrian Journal of Agricultural Research, 57 (2), 49-55.
- Bora, B., 2005. Tarımda risk yönetimi için kamu-özel işbirliği: Türkiye deneyimi doğal afet riskleri için sigorta ve reasürans, 1. Uluslararası Sigorta Sempozyumu, s. 325-344, İstanbul.
- Bora, B., 2006. Tarım sigortasında yeni dönem: devlet destekli tarım sigortası sistemi. Reasürör Dergisi, 6-8.
- Boz, İ., 1993. Tarım Sigortasının Polatlı İlçesinde Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Araştırma, (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Ankara.
- Bozoğlu, M., Ceyhan, V. ve Cinemre, A., 2001. Tonya İlçesinde Süt İşletmelerinin Ekonomik Yapısı ve Karşılaştıkları Riskler: Risk Ölçümü ve Uygun Risk Yönetim Stratejileri. TZOB Yayınları, Yayın No:228, Ankara.
- Campbell, A., 1981. The Sense of Well-Being in America. Recent Patterns and Trends McGraw Hill, New York.
- Cankurt, M., Günden, C. ve Miran, B., 2007. Türkiye'nin AB sürecinde üyelik potansiyelinin tarımsal ve bazı diğer önemli kriterler açısından belirlenmesi. Finans Politik Ekonomik Yorumlar Dergisi, 44 (513), İstanbul.
- Ceyhan, V., Cinemre, H.A. ve Demiryürek, K., 1996. Samsun ili Terme ilçesinde çiftçilerin risk davranışlarının belirlenmesi, Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi 4-6 Eylül, Adana.
- Ceyhan, V., Cinemre, H.A. ve Demiryürek, K., 1997. Samsun İli Terme İlçesinde Çiftçilerin Risk Davranışlarının Belirlenmesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını, No:211, Samsun.

- Ceylan, İ.C., 1988. Çubuk İlçesinde Televizyonda Tarımsal Programların İzlenmesi ve Etkileri Üzerine Bir Araştırma, (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çağatay, S., 2008. Tarım ve Tarım Sigortalarının Geleceği. Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları, No:37, s. 102-111, İstanbul.
- Çetin, B., 2007. Tarım Sigortaları. Nobel Yayın Dağıtım No:1110, 1. baskı, s. 34-112, Ankara.
- Çetin, E., 2010. Devlet Destekli Tarım Sigortalarının Yapısal Olarak İncelenmesi ve Gelişme Potansiyeli Yönünden Öneriler. (Y. Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Çiftçi, T., 2014. Tarım sigortalarının devlet tarafından desteklenmesi ve tarım sigortaları havuzu sistemi. Ankara Barosu Dergileri, 72 (4), 523-540.
- Çukur, F., Saner, G., Çukur, T. ve Uçar, K., 2008. Malatya ilinde kayısı üreticilerinin riskin transferinde tarım sigortasına bakış açılarının değerlendirilmesi: Doğanşehir ilçesi Polatdere köyü örneği. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 45 (2), 103-111.
- Demir, A., 2003. Tarım Sigortası. Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, TEAE - Bakış, Sayı 4, Nüsha 2, s. 1-4, Ankara.
- Dennerly, P., 1995. Inside Urban Agriculture: An Exploration of Food Producer Decision Making in Nairobi Slum. (M.Sc. Thesis), Wageningen Agricultural University, Nairobi Slum.
- Dinler, T., 2000. Tarımda risk yönetimi ve Türkiye'de tarım sigortaları uygulamaları. TMMOB Ziraat mühendisleri Odası V. Teknik Kongresi, Ankara.
- Dinler, T., 2004. Avrupa birliği ve Türkiye tarımında risk yönetim programları. http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/60b491b917d4185_ek.pdf?tipi=14&sube=.html; (01.11.2015).
- Dinler, T., Yalıtık, A., Çetin, B., Özkan, B., Gülçubuk, B., Sürmeli, E., Ekmen, E., Saner, G., Akçaöz, H., Uysal, Ö.K., Karaaslan, S. ve Kıymaz, T., 2005. Tarımda risk yönetimi ve tarım sigortaları. TMMOB Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi, Ankara.
- Dinler, Z., 1996. Tarım Ekonomisi. Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa
- Dismukes, R., Bird, J.L. ve Linse, F., 2004. Risk management tools in Europe: agricultural insurance, futures, and options. USDA-ERS Agriculture and Trade Report No. WRS04-04, February, 2004. U.S.-EU Food and Agriculture Comparisons, <http://www.ers.usda.gov/publications/WRS0404/WRS0404d.pdf>
- Doğan, R., 2012. Türkiye'de ve Avrupa'da Tarım Sigortaları Uygulamaları. (Y. Lisans Tezi), Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Düzgüneş, O., Kesici, T. ve Gürbüz, F., 1983. İstatistik Metodları I. A.Ü. Ziraat F. Yay., 861, Ders Kitabı: 229. Ankara.
- Engindeniz, S. ve Çukur, F., 2003. İzmir ili Kemalpaşa ilçesinde şeftali üretiminin teknik ve ekonomik analizi üzerine bir araştırma. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 40 (2), 65-72.
- Eraktan, G., 1970. Türkiye'de Zirai Sigortanın Lüzum ve Önemi. T.C Ziraat Bankası Matbaası, Ankara.
- Erkuş, A. ve Demirci, R., 1996. Tarımsal İşletmecilik ve Planlama. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No:1435, Ankara.

- Ertan, A. ve Gök, M., 2012. Eğirdir ilçesi tarım üreticilerinin tarım sigortası yaptırmaya karar verme sürecinde etkili olan faktörlerin analizi. ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 3 (5), 66-76.
- Esengün, K. ve Sivaslıgil, A.C., 1993. Tokat ili Kazova yöresinde başlıca tarımsal ürünlerde, yayım servisi tarafından önerilen tarımsal yeniliklerin benimseyip uygulanmasını etkileyen faktörlerin analizi üzerine bir araştırma. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 10 (1), 59-78.
- Eyduran, E., 2006. Profil Analizi. (Doktora Semineri), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Gujarati, N.D., 1995. Econometric Analysis. Mc-Graw Hill, Third Edition, USA.
- Güler, İ., 2007. Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Uygulanan Tarım Sigortaları. (Y. Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Günden, C. ve Miran, B., 2007. A research on the determination of farmers' objectives hierarchy using fuzzy pairwise comparison. The Journal of Agricultural Faculty of Akdeniz University, (20), 183-191.
- Gündüz, O. ve Esengün, K., 2007. Tokat ili merkez ilçede domates yetiştiren işletmelerin risk davranışına göre sosyo-ekonomik analizi. GOÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 24 (1), 51-62.
- Güngör, M., 2006. Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamaları ve Devlet Destekli Tarım Sigortası. (Y. Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Gürel, C., 2007. Sinop İli Merkez İlçe Tarım İşletmelerinin Sosyal-Ekonomik Yapısı, Arazi ve Gelir Dağılımı, Gelire Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tokat.
- Hosmer, D.W. ve Lemeshow, S., 2000. Applied Logistic Regression. Second Edition, Wiley, Inc., New York.
- Husdal, J., 1999. Geographical Decision Making. Different Approaches in IDRISI, University of Leicester, Leicester.
- Işık, M. ve Kan, A., 2007. Türkiye'de zorunlu tarım sigortalarının uygulanabilirliği. Sosyo-ekonomi Dergisi, 2007 (2), 30-41.
- İpekçioğlu, Ş., Işgın, T., Monis T., Saner, G. ve Çıkman, A., 2010. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde devlet destekli bitkisel ürün sigortası yaptırmaya istekliliğinin belirlenmesi, Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi, 22-24 Eylül, 2010, Bildiriler Kitabı 1. Cilt, s. 259-265, Şanlıurfa.
- İpekçioğlu, Ş., 2011. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Bitkisel Ürün Sigortasının Uygulanabilirliği (Şanlıurfa, Diyarbakır ve Adıyaman Örneği). Proje No: TAGEM-BB-080208J2, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü GAP Toprak-Su Kaynakları ve Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Şanlıurfa.
- İsel, M., 2010. AB Ortaklık Sürecinde Türkiye'nin Tarım Politikaları ve Buna Bağlı Olarak Değişen Tarım Sigortalarının (Tarsim) İncelenip Değerlendirilmesi. (Y. Lisans Tezi), Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- İşyar, Y., 1999. Ekonometrik Modeller. Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı, No: 141, Bursa.
- Karaca, A., Gültek, A. ve İntişah, A.S., 2010. Türkiye'de tarım sigortaları uygulamaları. Türkiye Ziraat Mühendisliği VII: Teknik Kongresi, Ankara.

- Karahan Ö., 2002. Tarımda Üreticilerin Risk Karşısındaki Davranışları Üzerine Bir Araştırma: Ege Bölgesinden Bir Örnek Olay. (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Karahan Uysal, Ö., 2005. Tarımda üreticilerin risk karşısındaki davranışları: Ege bölgesinden bir örnek olay. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 42 (3), 147-158.
- Karamürsel, D., Emre, M., Öztürk, F.P., Sarısu, H.C., Karamürsel, Ö.F., Emre, R.A., Öztürk, G. ve Altıntaş, A., 2014. Isparta ilinde üreticilerin bitkisel ürün sigortası uygulamalarına yaklaşımı, XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 3-5 Eylül, 2014, Bildiriler Kitabı 1. Cilt, s. 1 051-1 059, Samsun.
- Karlı, B. ve Çelik, Y., 2003. GAP Alanındaki Tarım Kooperatifleri ve Diğer Çiftçi Örgütlerinin Bölge Kalkınmasındaki Etkinliği. Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayınları, No:97, Ankara.
- Kayacı, M., 2009. Tarım sigortacılığı "genel değerlendirme", Türkiye'de Tarım Sigortalı ve Sözleşmeli Tarımın Önemi Toplantısı, 22.01.2009, 14 s, İzmir.
- Keskinkılıç, K., 2013. Tarım Sigortacılığı: Dünya ve Türkiye'deki Uygulamaların Değerlendirilmesi. (Y. Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Kıymaz, T., 2002. Tarım sigortaları ve dünya'daki gelişmeler. TSV Tarım Sigortaları Sektörü Değerlendirme Toplantısı, İstanbul.
- Kızılaslan, N., 1997. Tokat İli Merkez İlçede Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerine Katılımı Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler Üzerine Bir Araştırma. (Doktora Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tokat.
- Kızılaslan, N., Güler, A.Z. ve Tanrıvermiş, H., 1994. Türkiye'de tarım sigortaları uygulaması ve 1981-1993 dönemindeki gelişmelerin analizi. I. Tarım Ekonomisi Kongresi, İzmir.
- Kızıloğlu, R., 2017. Üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya etkileyen faktörlerin belirlenmesi Konya ili Akşehir ilçesi örneği. Alın Teri Ziraat Bilimleri Dergisi, 32 (1), 19-26.
- Kıracı, M.A., Kıran, T., Solak, E., Doğu, K. ve Altıntaş, A., 2014. Trakya'da yer alan bağcılık işletmelerinde ürün sigortası uygulamalarına yönelik üreticilerin yaklaşımları, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. Trakya University Journal of Natural Sciences, 15 (1), 9-15.
- Miran, B., 2005. Türkiye'de tarım. http://www.tarim.gov.tr/SGB/Belgeler/yayinlar/turkiyede_tarim.pdf.html; (23.04.2017).
- Mumcu, İ., 2004. Tarımsal Üretimde Tarım Sigortalarının Yeri ve Önemi. (Y. Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Mumcu, İ., 2009. Tarımı Gelişmiş Ülkelerde ve Türkiye'de Tarımsal Destekleme Uygulamalarında Tarım Sigortalarının Yeri. (Doktora Tezi), Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Naseri, Z. ve Saner, G., 2017. Uşak ilinde buğday üreticilerinin olası kuraklık sigortasını benimsemesinde etkili olan faktörlerin analizi. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 03 (02), 169-180.
- Oğuz, C. ve Kan, A., 2006. Türkiye'de tarım sigortalarının mevcut durumu ve AB'de uygulanmakta olan tarım sigortaları ile karşılaştırılması. Türkiye VII. Tarım Ekonomisi Kongresi, (1), 293-301, Antalya.

- Özcan, M., 2012. Tarımsal İşletmelerde Risk Yönetimi ve Bir Alan Çalışması. (Y. Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Yönetimi Bilim Dalı, Ankara.
- O'malley, C., 2003. An Analysis of the Relationsheep Between Municipal Agricultural Land Use Planning Policies and Farm Diversification: Case Study in Kings County, Nova Scotia. (For the Degree of Master Science), The Faculty of Graduate Studies of the University of Guelph, Ontario.
- Oruç, E., Durmuş, G. ve Altıntaş, A., 2014. Tokat-Kazova yöresinde tarım sigortası yaptırma konusunda farklılık gösteren iki köyün karşılaştırması, XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 3-5 Eylül, 2014, Bildiriler Kitabı 1. Cilt, s. 1 060-1 067, Samsun.
- Özçatalbaş, O., 1994. GAP Bölgesi'nde (Şanlıurfa'da) Tarımsal Yayımın Analizi ve Etkin Bir Yayım Çalışması İçin Gerekli Koşulların Saptanması Üzerine Bir Araştırma. (Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Adana.
- Özsayın, D. ve Çetin, B., 2004. Hayvan sigortası yaptırmış işletmelerde risk ve risk yönetimi algılamaları. Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, Tokat.
- Pazarlıoğlu, M.V., Miran, B., Üçdoğruk, Ş. ve Abay, C. (2007). Using Econometric Modelling to Predict Demand for Fluid and Farm Milk: A Case Study from Turkey. Food Quality and Preference, 18: 416-424.
- Perçin, E., 2011. Geleneksel Tarım Sigortaları ile Devlet Destekli Tarım Sigortaları Uygulamalarının Karşılaştırılması Üzerine Bir Araştırma. (Y. Lisans Tezi), Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Pezikoğlu, F., Ergun, M.E., Öztürk, M., Altıntaş A. ve Uçar M., 2012. Bursa ilinde bitkisel ürün sigortası uygulamalarına yönelik çiftçi yaklaşımı, 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 5-7 Eylül, 2012, Konya.
- Roberts, R.A.J., 2005. Insurance of crops in developing countries. Food and Agriculture Organization of United Nations, Agricultural Services Bulletin 159, Rome.
- Rogers, E.M., 1983. Diffusion of Innovation. The Free Press, Newyork.
- Saçlı, Y., 2009. Türkiye'de Tarım İstatistikleri: Gelişimi, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) Yayınları, Yayın No: 2792, s. 63, Ankara.
- Salvatore, D., 1993. Managerial Economics in a Global Economy. Mcgraw-Hell International Editions, Economic Series.
- Sayılı, M., 2010a. Tarım Sigortasının Önemi, Gelişimi ve Sorunları. İklim Değişikliğinin Tarıma Etkileri ve Önlemler. Editör: M. SAYILI, Kayseri Tarım İl Müdürlüğü Yayın No:2, s. 24-59, Kayseri.
- Sayılı, M., 2010b. Tarımsal Üretimde Riskler ve Alınabilecek Önlemler. İklim Değişikliğinin Tarıma Etkileri ve Önlemler. Editör: M. SAYILI, Kayseri Tarım İl Müdürlüğü Yayın No:2, s. 60-85, Kayseri.
- Sayın, B., Ali Çelikyurt, M. ve Kaya, N., 2014. Üretici gözüyle tarım sigortası uygulamaları: Antalya örneği, XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 3-5 Eylül, 2014, Bildiriler Kitabı 1. Cilt, s. 1 077-1 084, Samsun.
- Sevim, U., 2010. Türkiye'de Tarım Sigortalarında Tarım Sigortaları Havuzu ve Tarsim Uygulamaları. (Y. Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

- Sezgin, A., 2010. Hayvancılığa yönelik yeniliklerin benimsenmesinde kitle iletişim araçlarının etkisinin analizi: Erzurum ili örneği. Kafkas Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi, 16 (1), 13-19.
- Sıray, E., Göğüs, A., Özdemir, F., Sayılı, M., Altıntaş, A. ve Altıntaş, G., 2015. Fındık yetiştiren üreticilerin bitkisel ürün sigortası uygulamalarına yönelik yaklaşımı: Ordu ve Trabzon illeri örneği. Tarım Ekonomisi Dergisi, 21 (1), 27-38.
- Swiss Re, 2005. European Insurance in Figures, CEA World Insurance 2004, Sigma No 2/2005.
- Şahin, F., 2003. Tarım Sigortaları. <http://www.tsrbs.org.tr.html>; (25.10.2015).
- Şahin, A. ve Miran, B., 2007. Çiftçi algılarına göre bitkisel ürünlerin risk haritası: Bayındır ilçesi örneği. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 44 (3), 59-74.
- Şahin, A., Cankurt, M., Günden, C. ve Miran, B., 2008. Çiftçilerin risk davranışları: bir yapısal eşitlik modeli uygulaması. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23 (2), 153-172.
- Taluğ, C., 1974. Tarımda Teknolojik Yeniliklerin Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Araştırma. (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Ankara.
- Taluğ, C. ve Tatlıdil, H., 1993. Tarımsal Yayım ve Haberleşme. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Notu, Teksir No:141, Ankara.
- Tan, S., Everest, B. ve Özen, A., 2012. Üreticilerin tarım sigortası konusunda talep ve eğilimlerinin incelenmesi: Çanakkale ili Lapseki ilçesi örneği, 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 5-7 Eylül, 2012, Konya.
- Tanrıvermiş, H., 1993. Tarımsal Sigortalarda Kıymet Takdiri ve Türkiye'deki Uygulamalarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. (Y. Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tanrıvermiş, H. ve Sayın, C., 1993. Gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye'de tarıma yönelik sigortalar. Tarım ve Köy Dergisi, sayı 91, s. 11-13, Ankara.
- Tanrıvermiş, H., 1994. Tarım Sigortaları. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 73-74 s., Ankara.
- Tanrıvermiş, H., 1997. Türkiye'de Tarım Kesiminin Sigorta Sorunu ve Çözüm Önerileri. Milli Reasürans T. A.Ş., İstanbul.
- Taşcı, R., Karabak, S., Demirtaş, R. ve Gülçubuk, B., 2014. Ankara, Çorum ve Kayseri illerinde çiftçilerin risk yönetimi ve tarım sigortası uygulamaları, XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 3-5 Eylül, 2014, Bildiriler Kitabı 1. Cilt, s. 1 035-1 041, Samsun.
- Tatlıdil, F. 1992. Konya İli Sulu ve Kuru Koşullardaki Tarım İşletmelerinde İşgücü, Döner Sermaye ve Traktör Güçlerine Göre Optimal İşletme Büyüklüğünün Tespiti. (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tatlıdil, H., 1996. Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz. Akademi Matbaası, Ankara.
- Tatlıdil, F., Boz, İ. ve Tatlıdil, H., 2009. Farmers' perception of sustainable agriculture and its determinants: a case study in Kahramanmaraş province of Turkey. Journal of Environment, Development and Sustainability, 11 (6), 1091-1106.
- Terin, M. ve Aksoy, A., 2015. Devlet destekli bitkisel ürün sigortası uygulama sonuçları üzerine bir araştırma: Ortadoğu Anadolu (TRB) bölgesi örneği. ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 3 (2), 35-43.
- Thungwa, S., Thungwa, S. ve Nudang, P., 2000. The decision making on mixed farming practices of farmers in sathing phra. The National Research Council of Thailand, Thailand.

- Tonta, Y., 1999. Bilimsel araştırmalarda istatistik tekniklerinin kullanımı ve bulguların sunumu üzerine bir araştırma. *Türk kütüphaneciliği*, 13 (2), Ankara.
- Tümer, E.İ., 2004. Erzurum Merkez İlçe Köylerindeki Çiftçilerin Tarım Sigortası İle İlgili Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Tümer, E. ve Kumbasaroğlu, H., 2008. Tokat ili Turhal ilçesinde hayvan sigortası yaptıran ve yaptırmayan işletmelerde inek sütü maliyetlerinin hesaplanması. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 39 (2), 187-194.
- Tümer, E.İ., Birinci, A. ve Miran, B., 2010. Çiftçilerin sel ve kuraklık sigortası yaptırma isteğini etkileyen faktörlerin analizi: Tra-I bölgesi örneği, Türkiye 9. Tarım Ekonomisi Kongresi, 22-24 Eylül, s. 199-205, Şanlıurfa.
- Tümer, E.İ., 2011a. Erzurum, Erzincan ve Bayburt İllerinde (TRA I Bölgesi) Çiftçilerin Riske Karşı Tutumları ve Olası Sigorta Primlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. (Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Tümer, E.İ., 2011b. Bitkisel ürün sigortası yaptırma isteğinin belirlenmesi: Tokat ili örneği. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 42 (2), 153-157.
- Tümer, E.İ. ve Birinci, A., 2013. TRA I bölgesindeki çiftçilerin riske karşı tutumları açısından sosyo-ekonomik özellikleri. *GOP Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 7 (2013), 55-66.
- Tümtaş, H., 2007. Tarım Sigortaları Havuzu Modelinin Geleceği. (Y. Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Unvan, Y.A., 2006. Koşullu Lojistik Regresyon Çözümlemesi ve Avrupa Birliği Verisi Üzerine Bir Araştırma. (Basılmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uralcan, G. Ş., 2008. Sigortacılık Uygulamaları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Nr.849, s. 99-103, Eskişehir.
- Utkueri, O., 2005. Tarım sigortalarında yeni başlangıçlara doğru. *TSRSB Birlikten Dergisi*, 2005 (2), 26-33.
- Uysal, Ş., 2015. Bitkisel Üretim işletmelerinde ürün sigortaları, üreticilerin sisteme ilişkin tutumları üzerine Manisa ilinde bir araştırma, 15. Üretim Araştırmaları Sempozyumu, 14-16 Ekim, 2015, İzmir.
- Ünal, H., 2017. Çiftçilerin Tarım Sigortası Yaptırma Kararlarına Etki Eden Faktörler: Adana İli Örneği. (Y. Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Ünsalan, E. ve Şimşeker, B., 2006. Amasya İli Mevcut Durum İncelemesi ve Mermer Sanayi Profili, Yeşilirmak Sanayici ve İş Adamları Derneği Yayınları No: 1, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Van Kooten, G.C., Schoney, R.A. ve Hayward, K.A., 1986. An alternative approach to the evaluation of goal hierarchies among farmers. *Western Journal of Agricultural Economics*, 11 (1), 40-49.
- Wenner, M., 2005. Agricultural Insurance Revisted: New Developments and Perspectives in Latin America and Caribbean. *Inter-American Development Bank*, p. 1-77, Washington, USA.
- Witt, C., 2002. Preliminary Agenda for Brainstorming Session. *Risk Management Agency, USDA*.

- Yavuz, G.G., 2010. Polatlı İlçesinde Üreticilerin Tarım Sigortası Yaptırmaya Karar Verme Sürecinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi. (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yazgı, F.E., 2017. Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamaları, Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar ve Alternatif Model Arayışı. (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yekan, M.B.C., 2012. Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamasının Analizi. (Y. Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Yemane, T., 2001. Temel Örneklem Yöntemleri. Literatür Yayıncılık, Çeviren: Alptekin Esin, M. Akif Bakır, Celal Aydın ve Esen Gürbüzsel, 1. baskı, s. 116-117, İstanbul.
- Zepeda, J. B.F., 1993. An Analysis of Production Risk And The Evolution of Modern Wheat Varietal Technology. Master of Science, August 27.

9. EKLER

EK-1: ANKET FORMU

A. SOSYO-EKONOMİK NİTELİKLER

- 1) Cinsiyetiniz Kadın Erkek
- 2) Yaşınız :
- 3) Medeni durumunuz Evli Bekar Boşanmış Dul
- 4) Eğitim durumunuz
 Okur-yazar değil Okur-yazar İlkokul mezunu Ortaokul mezunu
 Lise mezunu Üniversite mezunu Lisansüstü
- 5) Ailede toplam kişi sayısı (belirtiniz)
- 6) Ailede tarımda çalışan kişi sayısı:
- 7) Kaç yıldır tarımla uğraşıyorsunuz
- 8) Yıllık tarımsal geliriniz kaç TL'dir
- 9) Yıllık tarımsal gideriniz kaç TL'dir
- 10) Tarım dışı geliriniz var mı Evet Hayır
- 11) 9. soruya Evet olarak cevap vermiş iseniz ailenizin tarım dışı yıllık geliri kaç TL'dir
- 12) Üretimde kullandığınız girdiler için kredi kullandınız mı Evet Hayır
- 13) 12. soruya Evet olarak cevap vermiş iseniz krediyi hangi kaynaklardan temin ediyorsunuz Tarım kredi kooperatifi Ziraat Bankası Şahıslar
 Hem devlet kuruluşu hem de şahıslar Özel Bankalar Diğer
- 14) Sosyal güvenceniz var mı Evet Hayır
- 15) 14. soruya Evet olarak cevap vermiş iseniz hangisi
 Bağkur SGK Emekli sandığı Yeşil Kart
- 16) Çiftçi örgütlerine üye misiniz Evet Hayır
- 17) 16. soruya Evet olarak cevap vermiş iseniz hangi çiftçi örgütüne üyesiniz
 Tarım kredi kooperatifi Tarım satış kooperatifi Diğer

B. İŞLETME ÖZELLİKLERİ

1) İşletmenizin toplam işlenen, mülk, kiralanan, ortak işlenen, kiraya verilen, sulanan ve sulanmayan arazi büyüklüğü kaç dekar

Toplam işlenen arazi (da)	Mülk arazi (da)	Kiralanan arazi (da)	Ortak işlenen arazi (da)	Kiraya verilen arazi (da)	Sulanan arazi (da)	Sulanmayan arazi (da)
.....

2) Üretim Deseni Bilgisi

Ürettiğiniz Ürünler	Üretim alanı (da)	Verimlilik (kg/da)

3) Hayvan Varlığı Bilgisi

Büyükbaş hayvanlar	Adet	Küçükbaş hayvanlar	Adet

4) Alet-Makina Varlığı Bilgisi

Cinsi	Adet

C. ÜRETİCİLERİN YENİLİKLERİN BENİMSENMESİNE İLİŞKİN TUTUMLARI

1) Yeniliklere karşı tutumunuz nedir

Hemen kabul ederim Diğer üreticilerden sonra kabul ederim

Herkesten sonra kabul ederim

2) Tarımsal yenilikleri uygular mısınız

Tamamını Çoğunluğunu Bazılarını Çok azını Hiç birini uygulamam

3) En son uyguladığınız yenilik nedir

- Suni tohumlama Yağmurlama sulama Damla sulama Tarım sigortası
 Bağcılık Toprak analizi Zirai mücadele Hibrit sebze tohumu
 Örtü altı yetiştirme Sertifikalı tohum Diğer

4) Yenilikleri öğrenme kaynağınız nedir

- Yayım elemanları Önder çiftçiler Görsel basın Yazılı basın
 Üniversite İnternet Muhtar Köy öğretmeni Köy imamı
 Komşular- akrabalar Diğer çiftçiler

5) Herhangi bir yeniliği (teknik, girdi) uygulamaya karar verirken sizi en çok aşağıdakilerden hangileri teşvik eder

- Ucuz olması Bilgi düzeyim Denenebilir olması Basit/kolay olması
 Diğer çiftçilerin kabul etmiş olmaları Diğer

6) Yeniliklerin uygulanmasında yaşanan sıkıntılar sizce nelerdir

- Maddi problemler Bilgiye ulaşamamak
 Maddi problem ve bilgiye ulaşamamak Diğer

D. ÜRETİCİLERİN HABERLEŞME DAVRANIŞLARI

1) Ziraat mühendisi (ZM)/teknisyeni (ZT) ve/veya tarım danışmanları (TD) ile görüşüyor musunuz Evet Hayır

2) 1. soruya Evet olarak cevap vermiş iseniz, Ziraat mühendisi (ZM)/teknisyeni (ZT) ve/veya tarım danışmanları (TD) ile ne kadar sıklıkla görüşüyor musunuz

- Arada sırada Haftada 1-2 kere Her gün

3) Ziraat odası/kooperatif/çiftçi toplantıları gibi faaliyetlere katılıyor musunuz

- Evet Hayır

4) Radyo dinleme sıklığınız nedir

- Hiç Arada sırada Haftada 1-2 kere Her gün

5) Televizyon izleme sıklığınız nedir

- Hiç Arada sırada Haftada 1-2 kere Her gün

6) Gazete okuma sıklığınız nedir

- Hiç Arada sırada Haftada 1-2 kere Her gün

7) Aktif olarak internet kullanıyor musunuz Kullanıyorum Kullanmıyorum

8) Bir önceki soruya (7. soruya) Kullanıyorum olarak cevap vermiş iseniz internetten haberleri ne sıklıkta takip ediyorsunuz

Hiçbir zaman Çok nadir Bazen Çoğu zaman Her zaman

9) Tarım sigortalarını duydunuz mu Evet Hayır

10) Duyduysanız ne kadar süre önce duydunuz yıl

11) 9. soruya Evet olarak cevap vermiş iseniz tarım sigortasını nerden duydunuz

Yayım elemanları Önder çiftçiler Görsel basın Yazılı basın

Üniversite İnternet Muhtar Köy öğretmeni Köy imamı

Komşular- akrabalar Diğer çiftçiler

E. ÜRETİCİLERİN RİSKE KARŞI TUTUM VE DAVRANIŞLARI

1) Riske karşı tutumunuz nedir

Riski sevmem Riske karşı kayıtsızım Riski severim

2) Son 5 Yılda hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı nedir

Uğramadım 1 kez 2 kez 3 kez 4 kez 5 kez

6 kez Daha fazla

3) Tarımsal üretiminizi etkileyen iklim olayları nelerdir

Yetersiz yağış Aşırı yağış Dolu Don Kuraklık

Fırtına Sel Diğer

4) Sizi en çok endişelendiren risk faktörü hangisidir

Hastalık-zararlı İklim (dolu-sel vb.) Tohum-gübre-yem kalitesi vb.

Fiyatın istikrarsız oluşu Ürünü satamama endişesi

Kredi ya da sermaye bulamama Üretimde çalışanların hataları

Diğer

5) Karşılaştığınız risklerden en önemlisi hangisidir

Dolu Don Kuraklık Fırtına Sel Yangın Diğer

6) Risk ve belirsizliğin sonucu gelirinizin etkilenmemesi için başvurduğunuz yöntem hangisidir Ürün çeşitlendirme Sözleşmeli üretim Tarım dışı iş

Tasarrufları değerlendirme Arazi- bina vb. satma Tarım sigortası

Diğer

7) Şans oyunları oynuyor musunuz Her zaman Hiç Bazen

- 8) Tarımsal faaliyetlerinizde başarısız olmaktan korkuyor musunuz
() Her zaman korkuyorum () Hiç korkmuyorum () Bazen korkuyorum
- 9) Bir önceki yıla göre borcunuz var mı () Var () Yok
- 10) Fiyat değişikliği durumunda hangisini tercih edersiniz
() Ertesi yıl ürün değişikliğine giderim () Tarım dışı faaliyetlere yönelirim
() Ekim alanımı daraltırım () Değişiklik yapmam () Diğer
- 11) Vadeli işlem ve opsiyon piyasası, ürünlerin üretimden önce yapılan sözleşmelerle belli bir fiyattan satışı gibi konular hakkında bilginiz var mı () Var () Yok () Kısmen
- 12) Eğer birisi bir ürün için henüz piyasada fiyatlar oluşmamışken belli bir fiyattan alacağını taahhüt etse; o ürünü ekmeyi kabul eder miydiniz
() Evet () Hayır () Fikrim yok () Belki
- 13) Ektiğiniz ürünü birisi henüz hasat zamanı yaklaşmamışken belli bir fiyattan alacağını garanti etse kabul eder misiniz
() Evet () Hayır () Fikrim yok () Belki

F. ÜRETİCİLERİN TARIM SİGORTASINA KARŞI TUTUM VE DAVRANIŞLARI

- 1) Tarım sigortası hakkında bilginiz var mı () Evet () Hayır
- 2) Tarım sigortaları hakkında bilginiz var ise ne zamandan beri tarım sigortalarını biliyorsunuz yıl
- 3) Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırdınız mı () Evet () Hayır
- 4) Bir önceki soruya (3. soruya) Evet olarak cevap vermiş iseniz kaç yıldır tarım sigortası yaptırıyorsunuz yıl
- 5) 3. soruya Hayır cevabı vermiş iseniz tarım sigortası en önemli yaptırmama nedeniniz nedir () Sigorta primlerinin yüksek olması () Gelirim yetersiz ve düzensiz
() Dini nedenler () Sigorta alışkanlığım yok () Afet riski yok
() Zarar bedelinin ödeneceğine inanmıyorum () Arazimin az olması
() Sigorta primlerinin gereksiz bir masraf olarak düşünüyorum
() Üretici bütçesine ek masraf getirmesi () Bürokratik işlemlerin karşılanamaması
() Yetersiz bilgilendirme ve tanıtım () Kanuni bir zorunluluk olmaması
() Diğer

6) 3. soruya Hayır cevabı vermiş iseniz gelirinüz daha yüksek olsa tarım sigortası yaptırır mısınız

Evet Hayır Fikrim yok Belki

7) 3. soruya Hayır cevabı vermiş iseniz sigorta primlerinin daha düşük olması durumunda tarım sigortası yaptırır mısınız

Evet Hayır Fikrim yok Belki

8) 3. soruya Hayır cevabı vermiş iseniz yeterli bilgilendirme yapılırsa tarım sigortası yaptırır mısınız

Evet Hayır Fikrim yok Belki

9) Ailenizde tarım sigortası kararını genellikle kim veriyor

Kendisi Eşi Birlikte Yetişkin çocuklar Baba
 Anne Diğer

10) Tarım sigortasını benimseme süresi bakımından kendinizi hangi gruba dâhil edersiniz

İlk benimseyenler Erken benimseyenler Geç benimseyenler
 Çok geç benimseyenler Benimsemeyenler

11) Önümüzdeki yıllarda tarım sigortası yaptıracak mısınız Evet Hayır

12) 11. soruya Evet olarak cevap vermiş iseniz önümüzdeki yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünmenizin en önemli nedeni nedir

Riski azaltması Gelir istikrarının/güvenliğinin devamlılığı
 Devlet destekli olması Komşuların memnun olması
 Doğal afetlerden sürekli etkilenme Ürünlerini ve emeklerini güvence altına almak
 Diğer

13) 11. soruya Hayır olarak cevap vermiş iseniz önümüzdeki yıllarda tarım sigortası yaptırmamayı düşünmenizin en önemli nedeni nedir

Sigorta primlerinin yüksek olması Gelirim yetersiz ve düzensiz
 Dini nedenler Sigorta alışkanlığım yok Afet riski yok
 Zarar bedelinin ödeneceğine inanmıyorum Arazimin az olması
 Sigorta primlerinin gereksiz bir masraf olarak düşünüyorum
 Üretici bütçesine ek masraf getirmesi Bürokratik işlemlerin karşılanamaması
 Yetersiz bilgilendirme ve tanıtım Kanuni bir zorunluluk olmaması
 Diğer

- 14) Tarım sigortası yapan işletmeler hakkında bilginiz var mı Evet Hayır
- 15) 14. soruya Evet olarak cevap vermiş iseniz tarım sigorta şirketini öncelikli tercih nedeniniz nedir Diğer çiftçilerin etkisi Sigorta şirketi elemanlarının etkisi
 Ödemelerde kolaylık sağlaması Devlet güvencesinde çalışmış olması
 Geçmişte ilgili şirkete sigorta yaptırmış İl/ilçedeki tanıdıkların etkisi
 Geçmişte diğer çiftçilerin bu şirkete sigorta yaptırmış olması Diğer
- 16) Yakın çevrenizdeki hasardan sonra sigortacılarla görüştünüz mü Evet Hayır
- 17) Bulduğunuz yerde tarım sigortasının tanıtımı ile ilgili bir faaliyet yapıldı mı
 Evet Hayır Fikrim/Bilgim yok
- 18) 17. soruya Evet olarak cevap vermiş iseniz tanıtımı yapan kuruluş hangisi
 Tarım İl/İlçe Müdürlüğü Tarım Kredi Kooperatifi Üniversite
 Sigorta şirketi Diğer kurumlar
- 19) 17. soruya Hayır veya Fikrim/Bilgim yok olarak cevap vermiş iseniz tarım sigortası eğitimi almak ister misiniz Evet Hayır Belki
- 20) Devlet tarafından verilen prim desteğini onaylıyor musunuz Evet Hayır
- 21) 20. soruya Evet olarak cevap vermiş iseniz devlet tarafından verilen prim desteğini neden onaylıyorsunuz
 Ekonomik destek sağlaması Sigorta yaptırmaya teşvik ettirmesi Diğer
- 22) Tarım sigortalarına verilen prim desteği önümüzdeki yıllarda tarım sigortası yaptırap yaptırmama düşüncenizi ne ölçüde etkiledi
 Hiç etkilemedi Az etkiledi Kısmen etkiledi Çok etkiledi
 Tamamen fikrimi değiştirdi

G. ÜRETİCİLERİN TARIM SİGORTASINDAN BEKLENTİLERİ

- 1) Tarım sigortasında karşılaşılan en önemli sorun nedir
 Prim fiyatlarının yüksekliği Hasar tespit işlemlerinin uygun yapılmaması
 Sigorta teminatlarının yetersizliği Üretici beyanının dikkate alınmaması
 Muafiyet oranlarının yüksekliği Hasar ödemelerinin zamanında yapılmaması
 Poliçe kesim zamanının uygunsuzluğu Yetersiz devlet desteği
 Sorunum yok Fikrim yok Diğer

- 2) Tarım sigortalarının yaygınlaşması için öncelikle ne yapılmalıdır
- Primler düşük tutulmalı Devlet desteği arttırılmalı
- Sigorta zorunlu hale getirilmeli Hasar bedeli peşin ve tamamı ödenmeli
- Çiftçi gelirleri yüksek olmalı Sigorta yayımı daha etkili olmalı
- Sigorta kapsamı genişletilmeli Sigorta işini devlet yapmalı
- Diğer
- 3) Tarım sigortası uygulamalarında devletten en önemli beklentiniz nedir
- Sigorta şirketlerini eksperleri denetlemeli Prim desteğine devam etmeli
- Bilgilendirme ve tanıtım yapmalı Bürokratik işlemleri azaltmalı
- Sigorta kapsamını arttırmalı Hasar muafiyet oranları kaldırmalı
- Beklentim yok Fikrim yok Diğer
- 4) Tarım sigortası uygulamalarında sigorta şirketlerinden en önemli beklentiniz nedir
- Bilgilendirme ve tanıtım yapmalı Uygun hasar tespiti yapılmalı
- Primler düşürülmeli Beyanım dikkate alınmalı
- Hasar muafiyet oranları kaldırmalı Beklentim yok Fikrim yok
- 5) Sizce tarım sigortaları teminatı kapsamına alınması gereken riskler nelerdir
- Hırsızlık Asma Bitkisi Kuraklık Hastalık Kalite
- Yabani hayvan zararı Fikrim yok

10. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Savaş NALINCI
Doğum Tarihi ve Yer : 06.03.1977
Medeni Hali : Evli
Yabancı Dili : İngilizce
Telefon : 0 530 971 3311
e-mail : savas.nalinci@amasya.edu.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Doktora	Tokat GOP Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü - Tarım Ekonomisi	2018
Yüksek Lisans	GOP Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü - Tarım Ekonomisi	2013
Lisans	Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F. - İktisat Bölümü	2000
Lise	Alanya Lisesi	1995

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2006-	Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler M.Y.O.	Öğretim Görevlisi
2002- 2006	19 Mayıs Üniversitesi, Amasya Meslek Yüksekokulu	Öğretim Görevlisi